महालेखापरीक्षकको सातौँ वार्षिक प्रतिवेदन २०८२

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

महालेखापरीक्षकको
सातौँ वार्षिक प्रतिवेदन
२०८२

गण्डकी प्रदेश

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
काठमाडौं, नेपाल

दूरदृष्टि (VISION)

जवाफदेहिता, पारदर्शिता र निष्ठा प्रवर्द्धन गर्ने विश्वसनीय सार्वजनिक संस्था

(Be A Credible Public Institution in Promoting Accountability, Transparency and Integrity)

गन्तव्य (MISSION)

राष्ट्रलाई स्वतन्त्र एवं गुणस्तरीय लेखापरीक्षण सेवा प्रदान गर्ने

(Provide independent and Quality Audit Service to the Nation)

मूल्य मान्यता (Core Values)

स्वतन्त्रता	*(Independence)*
निष्ठा	*(Integrity)*
पारदर्शिता	*(Transparency)*
जवाफदेहिता	*(Accountability)*
व्यावसायिकता	*(Professionalism)*

नेपालका महालेखापरीक्षक

अनामनगर, काठमाडौं, नेपाल
पोष्ट, बक्स नं. १३३२८

पत्र सङ्ख्या : २०८१।८२

च.नं.: १०६

महालेखा परीक्षकको कार्यालय
नेपाल
२०१६

विषय : वार्षिक प्रतिवेदन।

माननीय प्रदेश प्रमुखज्यू,
प्रदेश प्रमुखको कार्यालय,
गण्डकी प्रदेश, पोखरा, कास्की ।

नेपालको संविधानको धारा २४१ बमोजिम गण्डकी प्रदेशको आर्थिक वर्ष २०८०।८१ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी धारा २९४ को उपधारा (३) बमोजिम वार्षिक प्रतिवेदन पेस गरेको छु।

भवदीय,

(तोयम राया)
महालेखापरीक्षक

२०८२ साल वैशाख ३१ गते, बुधवार
नेपाल सम्वत् ११४५

फोन नम्बर : ०१-५९१९१६३, ईमेलः oagnep@ntc.net.np/ag@oagnep.gov.np, वेबसाइटः www.oag.gov.np

विषय-सूची

परिच्छेद	शीर्षक	पृष्ठ
महालेखापरीक्षकको भनाइ		
लेखापरीक्षणको उद्देश्य, क्षेत्र र पद्धति		
एकीकृत वित्तीय विवरणमा राय		
परिच्छेद १	**लेखापरीक्षण गरिएका निकायको विवरण**	१
परिच्छेद २	**लेखापरीक्षणबाट देखिएका बेरुजुको स्थिति**	५
परिच्छेद ३	**लेखापरीक्षणबाट देखिएका प्रमुख बेहोराको सारांश**	९
	खण्ड-१: मन्त्रालय र निकायगत बेहोरा	
	१. प्रदेश सभा सचिवालय	१५
	२. मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१७
	३. आर्थिक मामिला मन्त्रालय	२४
	४. ऊर्जा, जलस्रोत `तथा खानेपानी मन्त्रालय	३५
	५. उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	४२
	६. कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय	५१
	७. भौतिक पूर्वाधार विकास तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	५८
	८. सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय	६८
	९. प्रदेश नीति तथा योजना आयोग	७६
	१०. प्रदेश लोक सेवा आयोग	८२
	११. मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	८४
	खण्ड-२: स्थानीय तह	८५
परिच्छेद ४	**लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयनको स्थिति**	९१
परिच्छेद ५	**भविष्यमा गर्नुपर्ने सुधार**	९३
	अनुसूचीहरु	९९

महालेखापरीक्षकको भनाइ

नेपालको संविधानको धारा २४१ र लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहका सबै सरकारी कार्यालय, पूर्ण स्वामित्व भएका संगठित संस्था वा निकायको लेखा कानुनबमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यसमेतको विचार गरी महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने व्यवस्था छ। नेपालको संविधानको धारा २९४(३) र लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा १९(४) बमोजिम महालेखापरीक्षकले प्रदेश प्रमुख समक्ष वार्षिक प्रतिवेदन पेस गर्ने व्यवस्था रहेको छ। सोका अतिरिक्त लेखापरीक्षण मानदण्ड, मार्गदर्शन, निर्देशिका, वार्षिक लेखापरीक्षण योजना, २०८१, वार्षिक लेखापरीक्षण नीति तथा वार्षिक कार्यतालिका, २०८१, सार्वजनिक क्षेत्रको लेखापरीक्षणमा अवलम्वन गरिएका असल अन्तर्राष्ट्रिय अभ्याससमेतको आधारमा गण्डकी प्रदेशका निकाय तथा कार्यालयको आर्थिक वर्ष २०८०।८१ को विनियोजन, राजस्व, धरौटी, र अन्य कोष तथा बक्यौतासमेत लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी यस प्रदेशको सातौँ वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरिएको छ।

प्रतिवेदनमा एकीकृत वित्तीय विवरणमा राय, लेखापरीक्षण गरिएका निकायको विवरण, लेखापरीक्षणमा देखिएका बेरुजुको स्थिति, लेखापरीक्षणबाट देखिएका प्रमुख बेहोराको सारांश, लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयनको स्थिति र भविष्यमा गर्नुपर्ने सुधार समावेश गरिएको छ।

यस वर्ष सूचकका आधारमा जोखिम विश्लेषण गरी निकायहरूलाई उच्च र न्यून जोखिममा वर्गीकरण गरिएको छ। उच्च जोखिमयुक्त निकायको विस्तृतरूपमा स्थलगत र न्यून जोखिमयुक्त निकायको प्रमाणित वित्तीय प्रतिवेदन र आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदनका आधारमा लेखापरीक्षण गरिएको छ। नेपाल लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणाली (नाम्स) मार्फत लेखापरीक्षणका कार्यहरूको व्यवस्थापन गरिएको छ। लेखापरीक्षणको गुणस्तर कायम गर्न प्रभावकारी सुपरीवेक्षण, गुणस्तर आश्वस्तता पुनरावलोकन, भर्चुअल बैठक मार्फत सरोकारवालासँग छलफल, टोल फ्रि नम्बर र इमेलमार्फत गुनासो सुनुवाइ, एफ.एम. रेडियो र कार्यालयको वेवसाइटमार्फत सूचना प्रसारण र प्राप्ति, लेखापरीक्षणको प्रवेश र समापन बैठक, प्रतिक्रियाबाट फर्स्यौंट नभएका विषयमा लेखा उत्तरदायी अधिकृत र मन्त्रीलाई जानकारी गराइ सकेको छ। त्यसैगरी, सम्परीक्षणको लागि अनुरोध भई आएको बेरुजु र प्रारम्भिक प्रतिवेदनका प्राप्त भएका सबै जवाफ सम्बोधन गरिएको छ। प्रदेश सभाको सार्वजनिक लेखा समिति र प्रदेश सरकारका पदाधिकारीहरूसँग अन्तरक्रिया गरी प्राप्त सुझावहरू समेत कार्यान्वयन गर्ने प्रयास गरिएको छ।

यो वर्ष प्रदेश सभा, मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसहित प्रदेश सरकारका मन्त्रालय र मातहतका सरकारी कार्यालय तथा समिति र अन्य संस्थासमेत २०३ निकायको रु.४१ अर्ब २० करोड ५८ लाख ५५ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भई रु.५१ करोड ९८ लाख ३३ हजार बेरुजु कायम भएको छ। कुल लेखापरीक्षण अङ्कको तुलनामा बेरुजु १.२६ प्रतिशत रहेको छ।

कानुनको पालना, स्रोत साधन प्राप्ति र परिचालन, सार्वजनिक निर्माण, सेवा प्रवाह, लेखापालन एवम् वित्तीय प्रतिवेदन, खरिद तथा आयोजना व्यवस्थापन, जनशक्ति व्यवस्थापन, सङ्गठनात्मक संरचना, जवाफदेहिता, पारदर्शिता र वित्तीय अनुशासनलगायतका विषय लेखापरीक्षणको क्षेत्रमा समावेश गरिएको छ। आर्थिक कारोबार गर्दा कानुनको परिपालना नभएको, प्रदेशको आन्तरिक आय कम हुँदा सङ्घीय अनुदानमा निर्भर रहेको,

चालु खर्चमा वृद्धि हुँदै गएको, उत्पादनशील क्षेत्रमा न्यून बजेट परिचालन भएको, आयोजना बैङ्क कार्यान्वयनमा ल्याई योजना छनोट नहुँदा टुक्रे आयोजनाहरूमा खर्च भइरहेको, जटिल प्रकृतिका तथा प्राविधिक ज्ञान र सीप आवश्यक पर्ने कामहरूसमेत उपभोक्ता समितिबाट गराएको, तीन तहबीच समन्वय नहुँदा एकै प्रकृतिका कार्यहरू सबै तहबाट भइरहेको, सङ्गठन संरचना फेरबदल हुँदा जिम्मेवारी र जवाफदेहिता यकिन गर्न नसकेको, ठेक्का सम्झौता विपरीत पटकपटक म्याद थप गरेको, उपलब्ध साधन स्रोतले नखाम्ने गरी योजनाहरूको बजेट सुनिश्चितता प्रदान गरेको, निर्माण कार्यको गुणस्तर नियन्त्रण तथा परीक्षण कमजोर रहेको, ठेक्का सम्झौताहरूको कार्यान्वयन प्रभावकारी नभएको अवस्था छ। आवश्यक जनशक्ति व्यवस्थापन गरी सेवा प्रवाहलाई सूचना प्रविधिसँग आबद्ध गर्न नसक्दा सेवा प्रवाह नागरिकमैत्री, छिटो छरितो र चुस्त दुरुस्त हुन नसकेको, आवश्यकताको पहिचान बेगर सामान खरिद भएको तर उपयोग हुन सकेको देखिँदैन।

लेखापरीक्षणबाट औंल्याइएका बेहोराहरू कार्यान्वयन गर्नु लेखा उत्तरदायी अधिकृत र सम्बन्धित निकाय प्रमुखको जिम्मेवारी हो। कार्यान्वयन पक्ष कमजोर हुँदा सोही प्रकृतिका बेहोराहरू वर्षेनी दोहोरिने गरेका छन्। लेखापरीक्षणका वार्षिक प्रतिवेदनहरू प्रदेश सभाअन्तर्गत सार्वजनिक लेखा समितिमा छलफल गरी सोउपर कारबाही हुनुपर्ने व्यवस्था भएकोमा पाँचौ प्रतिवेदनसम्म छलफल भइसकेको तथा छैटौं प्रतिवेदन समितिमा छलफलको अन्तिम अवस्थामा रहेको छ। लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्यवयन गरी वित्तीय अनुशासन कायम गर्न सबै पक्षबीच कार्यगत समन्वय र सहकार्य हुन जरुरी देखिन्छ। यस प्रतिवेदनको कार्यान्वयनबाट सार्वजनिक सदाचारिता, पारदर्शिता र जवाफदेहिताको प्रवर्धनमा सहयोग पुग्ने विश्वास लिएको छु।

अन्त्यमा, लेखापरीक्षण गर्ने क्रममा अमूल्य सुझाव दिई सहयोग गर्नुहुने माननीय प्रदेश प्रमुखज्यू, माननीय मुख्यमन्त्रीज्यू, प्रदेश सभाका माननीय सभामुखज्यू, मन्त्रीज्यूहरू, उपसभामुखज्यू, प्रदेश सभाका माननीय सदस्यज्यूहरू, पदाधिकारीहरू, कर्मचारीहरू, नागरिक समाजका प्रतिनिधिहरू र सञ्चारकर्मीहरूप्रति आभारी छु। लेखापरीक्षण कार्यमा संलग्न यस कार्यालयका कर्मचारीहरूको उच्च मूल्याङ्कन गर्दै धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

(तोयम राया)
महालेखापरीक्षक

लेखापरीक्षणको उद्देश्य, क्षेत्र र पद्धति

१. **संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था -** नेपालको संविधानको धारा २४१ बमोजिम प्रदेश सभा, प्रदेश सरकार र प्रदेश सरकारी कार्यालयको लेखा कानुनबमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यसमेतको विचार गरी महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने व्यवस्था छ। प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा ३३ मा प्रत्येक कार्यालयले सबै प्रकारका आयव्यय तथा कारोबारको तोकिएबमोजिमको लेखा र वित्तीय विवरण पेस गरी महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट अन्तिम लेखापरीक्षण गराउनुपर्ने व्यवस्था छ।

२. **उद्देश्य -** सार्वजनिक स्रोतको प्राप्ति र उपयोग तथा सार्वजनिक सेवा प्रवाहको सम्बन्धमा नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यसमेतको आधारमा लेखापरीक्षण गरी उचित निष्कर्ष र सुझाव प्रदान गर्नु तथा वित्तीय प्रतिवेदनउपर राय प्रदान गर्नु लेखापरीक्षणको प्रमुख उद्देश्य रहेको छ। देहायका विषयहरू सुनिश्चित गर्नु लेखापरीक्षणको अन्य उद्देश्यहरू रहेका छन्:

- आर्थिक विवरण तोकिएको ढाँचामा तयार गरी यथार्थ स्थिति चित्रण गरेको,
- सञ्चित कोष तथा अन्य सरकारी कोषको हिसाब यथार्थपरक रहेको,
- प्रदेश विनियोजन ऐनबमोजिम स्वीकृत सीमाभित्र रही तोकेको कार्य र प्रयोजनमा खर्च गरेको,
- राजस्वलगायत समस्त आम्दानी र धरौटी असुली एवम् दाखिला गरेको,
- सरकारी सम्पत्तिको व्यवस्थापन एवम् स्रोतको हानि नोक्सानी र दुरूपयोग हुन नपाउने गरी आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था गरेको र सोको कार्यान्वयन भएको,
- आर्थिक कारोबार गर्दा प्रचलित ऐन कानुनको परिपालना गरेको एवम् पुष्ट्याई गर्ने प्रमाण यथेष्ठ राखेको,
- स्वीकृत कार्यक्रमअनुसार निर्धारित समयभित्र लक्ष्य र उपलब्धि हासिल गरेको,
- सार्वजनिक निकायले तोकिएबमोजिम विकास निर्माण र सेवा प्रवाह गरेको,
- आर्थिक कारोबार गर्दा मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारितामा पर्याप्त ध्यान दिएको,
- सार्वजनिक निकायले जवाफदेहिता वहन गरेको।

३. **क्षेत्र -** यो वर्ष प्रदेश सभा, प्रदेश मन्त्रालय, प्रदेश कार्यालय र समिति तथा अन्य संस्थासमेत २०३ निकायको २०८०।८१ को आर्थिक कारोबारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ। लेखापरीक्षणको क्रममा कानुनको परिपालना, विकास निर्माण र सेवा प्रवाहको स्थिति मूल्याङ्कन गर्न सूचना तथा तथ्याङ्कसमेत सङ्कलन गरी अध्ययन एवम् विश्लेषण गरिएको छ।

४. **पद्धति -** लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ मा उल्लिखित व्यवस्था, नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान, वित्तीय, कार्यमूलक, प्रकोप व्यवस्थापन तथा अन्य सान्दर्भिक लेखापरीक्षण निर्देशिका, मार्गदर्शन र असल अभ्यासको अनुसरण गरी लेखापरीक्षण गरिएको छ। समग्र लेखापरीक्षण गर्नुपर्ने निकायहरूलाई जोखिम मूल्याङ्कनको आधारमा न्यून र उच्च जोखिमयुक्त निकायमा वर्गीकरण गरी उच्च जोखिमयुक्त १३१ निकायको विस्तृत लेखापरीक्षण र न्यून जोखिमयुक्त ७२ निकायको दूर लेखापरीक्षण कार्यविधिबाट लेखापरीक्षण गरिएको छ। विद्युतीय प्रणालीमा आधारित नेपाल लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणालीको सफ्टवेयरमार्फत लेखापरीक्षण गरिएको छ।

यसका अलावा लेखापरीक्षणबाट देखिएका बेहोराउपर सम्बन्धित निकायका प्रमुखसँग छलफल गरेपश्चात् लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदन जारी गरिएकोमा सोउपर निकायबाट प्राप्त जवाफ/ प्रतिक्रियासमेतलाई आधार मानी यो प्रतिवेदन तयार गरिएको छ। लेखापरीक्षणको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न उच्च तहबाट सुपरीवेक्षण, स्थलगत निरीक्षण, लेखापरीक्षण सम्पन्न फाइल तथा प्रतिवेदनको पुनरावलोकन र छनोट भएका लेखापरीक्षण फाइलको गुणस्तर पुनरावलोकनसमेत गर्ने गरिएको छ। नीतिगत विषयमा राय लिन लेखापरीक्षण सल्लाहकार समिति गठन गरिएको छ।

५. **वार्षिक प्रतिवेदन** - महालेखापरीक्षकले प्रत्येक प्रदेशमा आफूले गरेको काम कारबाहीको सम्बन्धमा अलग अलग प्रतिवेदन तयार गरी प्रदेश प्रमुख समक्ष पेस गर्नसक्ने नेपालको संविधानको धारा २९४ को उपधारा (३) को व्यवस्थाअनुसार यो प्रतिवेदन तयार गरिएको छ। यस प्रतिवेदनमा ५ परिच्छेद तथा १५ अनुसूची रहेका छन्। परिच्छेद-१ मा लेखापरीक्षण गरिएका निकायको विवरण, परिच्छेद-२ मा लेखापरीक्षणबाट देखिएका बेरुजुको स्थिति, परिच्छेद-३ मा लेखापरीक्षणबाट देखिएका प्रमुख बेहोराको सारांश, परिच्छेद-४ मा लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको कार्यान्वयन स्थिति र परिच्छेद-५ मा भविष्यमा गर्नुपर्ने सुधार उल्लेख गरिएको छ।

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
Office of the Auditor General
बबरमहल/अनामनगर, काठमाडौं, नेपाल
Babarmahal / Anamnagar, Kathmandu, Nepal
(अर्थ, राजस्व तथा [illegible] विभाग)

पत्र संख्याः २०८१।८२
चलानी नम्बरः ६६९

मितिः२०८२।१।२६

विषयः एकीकृत वित्तीय विवरणमा राय।

श्री प्रदेश सचिव,
आर्थिक मामिला मन्त्रालय,
गण्डकी प्रदेश, पोखरा, कास्की।

१. **कैफियतसहितको राय** - हामीले गण्डकी प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०८०।८१ को प्राप्ति तथा भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (बजेट र गैरबजेट निकाय), बजेट तुलनात्मक विवरण (बजेट निकाय), प्रदेश सञ्चित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण र त्यससँग सम्बन्धित लेखा नीति तथा टिप्पणीहरू समावेश भएको एकीकृत वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण गरेका छौं।

हाम्रो रायमा, यस प्रतिवेदनको कैफियतसहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएका विषयले पार्ने असर बाहेक, पेस भएको २०८०।८१ को प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन, बजेट तुलनात्मक विवरण, प्रदेश सञ्चित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण र त्यससँग सम्बन्धित लेखा नीति तथा टिप्पणीहरु समावेश भएको एकीकृत वित्तीय विवरणले नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (नगदमा आधारित) र प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ लगायत सम्बन्धित कानुन बमोजिम सारभूतरुपमा सही तथा यथार्थ अवस्था चित्रण गर्दछ।

१.१. **कैफियतसहितको राय व्यक्त गर्ने आधार** - प्रदेश सरकारका मन्त्रालय र मातहतको लेखापरीक्षणबाट रु.४० करोड ४७ लाख ५ हजार बेरुजु देखिएको छ । सोमध्ये असुल गर्नुपर्ने रु.६ करोड ३४ लाख १० हजार, नियमित गर्नुपर्ने रु.२७ करोड ४६ लाख २८ हजार र पेस्की बाँकी रु.६ करोड ६६ लाख ६७ हजार रहेको छ। यसैगरी अन्य संस्था र समितितर्फ रु.११ करोड ५१ लाख २८ हजार बेरुजु देखिएको छ। सोमध्ये असुल गर्नुपर्ने रु.१ करोड ३४ लाख १० हजार, नियमित गर्नुपर्ने रु.९ करोड ५९ लाख ३६ हजार र पेस्की बाँकी रु.५७ लाख ८२ हजार रहेको छ।

१.२. प्रदेश सरकार र मातहतको जिन्सी तथा सम्पत्ति रु.३ अर्ब ५२ करोड १७ लाख ५८ हजार रहेको खुलासा गरेको छ । जिन्सी तथा सम्पत्तिको अबस्था तथा र स्वामित्व खुल्नेगरी विवरण अद्यावधिक गरेको देखिएन।

१.३. प्रदेश सरकारबाट वित्तीय हस्तान्तरणमार्फत ८५ स्थानीय तहलाई सशर्त अनुदान, विशेष अनुदान र समपूरक अनुदान रु.६५ करोड ४४ लाख २७ हजार निकासा गरेको छ। उक्त रकममध्ये प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले २०८१ आषाढ मसान्तसम्म स्थानीय तहबाट खर्च नभई बाँकी रकमको अभिलेख राखेको छैन।

लेखापरीक्षण कार्य नेपालको संविधान, लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेको नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुनबमोजिम गरिएको छ। एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गर्ने निकायसँग हामी स्वतन्त्र छौं। त्यसका लागि स्वीकृत आचारसंहिता अनुसार हामीले काम गरेका छौं। लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त भएका आधार र प्रमाणहरु राय व्यक्त गर्न पर्याप्त र उपयुक्त छन् भन्नेमा हामी विश्वस्त छौं।

चालु खर्चमा वृद्धि हुँदै गएको, उत्पादनशील क्षेत्रमा न्यून बजेट परिचालन भएको, आयोजना बैङ्क कार्यान्वयनमा ल्याई योजना छनोट नहुँदा टुक्रे आयोजनाहरूमा खर्च भइरहेको, जटिल प्रकृतिका तथा प्राविधिक ज्ञान र सीप आवश्यक पर्ने कामहरूसमेत उपभोक्ता समितिबाट गराएको, तीन तहबीच समन्वय नहुँदा एकै प्रकृतिका कार्यहरू सबै तहबाट भइरहेको, सङ्गठन संरचना फेरबदल हुँदा जिम्मेवारी र जवाफदेहिता यकिन गर्न नसकेको, ठेक्का सम्झौता विपरीत पटकपटक म्याद थप गरेको, उपलब्ध साधन स्रोतले नखाम्ने गरी योजनाहरूको बजेट सुनिश्चितता प्रदान गरेको, निर्माण कार्यको गुणस्तर नियन्त्रण तथा परीक्षण कमजोर रहेको, ठेक्का सम्झौताहरूको कार्यान्वयन प्रभावकारी नभएको अवस्था छ। आवश्यक जनशक्ति व्यवस्थापन गरी सेवा प्रवाहलाई सूचना प्रविधिसँग आबद्ध गर्न नसक्दा सेवा प्रवाह नागरिकमैत्री, छिटो छरितो र चुस्त दुरुस्त हुन नसकेको, आवश्यकताको पहिचान बेगर सामान खरिद भएको तर उपयोग हुन सकेको देखिँदैन।

लेखापरीक्षणबाट औंल्याइएका बेहोराहरू कार्यान्वयन गर्नु लेखा उत्तरदायी अधिकृत र सम्बन्धित निकाय प्रमुखको जिम्मेवारी हो। कार्यान्वयन पक्ष कमजोर हुँदा सोही प्रकृतिका बेहोराहरू वर्षेनी दोहोरिने गरेका छन्। लेखापरीक्षणका वार्षिक प्रतिवेदनहरू प्रदेश सभाअन्तर्गत सार्वजनिक लेखा समितिमा छलफल गरी सोउपर कारबाही हुनुपर्ने व्यवस्था भएकोमा पाँचौ प्रतिवेदनसम्म छलफल भइसकेको तथा छैटौं प्रतिवेदन समितिमा छलफलको अन्तिम अवस्थामा रहेको छ। लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्यवयन गरी वित्तीय अनुशासन कायम गर्न सबै पक्षबीच कार्यगत समन्वय र सहकार्य हुन जरुरी देखिन्छ। यस प्रतिवेदनको कार्यान्वयनबाट सार्वजनिक सदाचारिता, पारदर्शिता र जवाफदेहिताको प्रवर्धनमा सहयोग पुग्ने विश्वास लिएको छु।

अन्त्यमा, लेखापरीक्षण गर्ने क्रममा अमूल्य सुझाव दिई सहयोग गर्नुहुने माननीय प्रदेश प्रमुखज्यू, माननीय मुख्यमन्त्रीज्यू, प्रदेश सभाका माननीय सभामुखज्यू, मन्त्रीज्यूहरू, उपसभामुखज्यू, प्रदेश सभाका माननीय सदस्यज्यूहरू, पदाधिकारीहरू, कर्मचारीहरू, नागरिक समाजका प्रतिनिधिहरू र सञ्चारकर्मीहरूप्रति आभारी छु। लेखापरीक्षण कार्यमा संलग्न यस कार्यालयका कर्मचारीहरूको उच्च मूल्याङ्कन गर्दै धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

(तोयम राया)
महालेखापरीक्षक

परिच्छेद

९

लेखापरीक्षण गरिएका निकायको विवरण

परिच्छेद-१

लेखापरीक्षण गरिएका निकायको विवरण

०. समष्टिगत लेखापरीक्षणः

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	लेखापरीक्षण गरिएका निकाय र विषय	संख्या	रकम
१.	प्रदेश मन्त्रालय तथा निकाय	१८३	३७६५५३१६
२.	समिति तथा अन्य संस्था	२०	३५५०५३९
	जम्मा	**२०३**	**४१२०५८५५**

यो वर्ष १८३ प्रदेश मन्त्रालय तथा निकायको रु.३७ अर्ब ६५ करोड ५३ लाख १६ हजार र समिति तथा अन्य संस्थातर्फ २० निकायको रु.३ अर्ब ५५ करोड ५ लाख ३९ हजार समेत रु.४१ अर्ब २० करोड ५८ लाख ५५ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ। लेखापरीक्षण गरिएका निकायहरूको विवरण **अनुसूची-१ र ३** मा उल्लेख गरिएको छ।

०.१. **प्रदेश मन्त्रालय तथा निकाय** - यो वर्ष १८३ सरकारी निकायको विनियोजन/राजस्व/धरौटी र अन्य कारोबारतर्फ निम्नानुसार लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ।

क्र. सं.	कारोबार	लेखापरीक्षण सम्पन्न रकम (रु.हजारमा)
१.	विनियोजन खर्च	२२२०६११५
२.	राजस्व	११४३२२६९
३.	धरौटी	२१४१२६७
४.	अन्य कारोबार	१८७५६६५
	जम्मा	**३७६५५३१६**

लेखापरीक्षण सम्पन्न निकायको विवरण **अनुसूची-१** मा र लेखापरीक्षण रकमको विवरण **अनुसूची-२** मा उल्लेख छ।

०.२. **समिति तथा अन्य संस्था** - यो वर्ष २० समिति र अन्य संस्थाको रु.३ अर्ब ५५ करोड ५ लाख ३९ हजारको लेखापरीक्षण गरिएको छ। समितिहरूको विस्तृत विवरण **अनुसूची-३ र ४** मा उल्लेख छ। लेखापरीक्षणबाट देखिएका प्रमुख बेहोराको सारांश परिच्छेद-३ को मन्त्रालय तथा निकायगत बेहोरामा समावेश छ।

०.३. **लेखापरीक्षण बक्यौता** - लेखापरीक्षण हुन नसकी बक्यौता रहेको २ कार्यालयको विनियोजनतर्फ रु.१ करोड ७५ लाख ३६ हजार, राजस्वतर्फ रु.१० हजार र धरौटीतर्फ रु.९ लाख ३६ हजार समेत रु.१ करोड ८४ लाख ८२ हजारको लेखापरीक्षण भएको छैन। यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-२ (क)** मा उल्लेख छ।

१. सरकारी बजेट विनियोजन, खर्च र राजस्वः

१.१. **शीर्षकगत खर्च** - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त विवरणअनुसार २०८०।८१ को बजेट विनियोजन र यथार्थ खर्च निम्नानुसार छः

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	शीर्षक/क्षेत्र	२०७८।७९ को यथार्थ खर्च	२०७९।८० को यथार्थ खर्च	२०८०।८१ को		
				बजेट अनुमान	यथार्थ खर्च	प्रतिशत
१.	चालु	७५८०११६	८३५३५२२	१२७०९६९०	७५७६६९९	५९.६१
२.	पुँजीगत	१४४६३८१८	१५२६१३६१	२०२१७५१०	१४६२९४१६	७२.३६
३.	वित्तीय व्यवस्था	०	०	५०००००	०	०
	जम्मा	**२२०४३९३४**	**२३६१४८८३**	**३३४२७२००**	**२२२०६११५**	**६६.४३**

१.२. **निकायगत खर्च -** प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त विवरणअनुसार यो वर्षको कुल खर्च (चालु र पुँजीगत) को निकायगत विवरण निम्नानुसार छः

(रु.हजारमा)

क्र. सं.	निकाय	बजेट			खर्च			कुल खर्च प्रतिशत
		चालु	पुँजीगत	जम्मा	चालु खर्च	पुजीगत खर्च	जम्मा खर्च	
१.	प्रदेश सभा सचिवालय	१४८३६१	१२५००	१६०८६१	१२५१६८	७५८६	१३२७५४	८२.२५
२.	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	९१७१२९	२८४२००	१२०१३२९	६०६५८३	११६६८०	७२३२६३	६०.२१
३.	आर्थिक मामिला मन्त्रालय	१४२८७८	८७००	१५१५७८	६९१२०	४११७	७३२३७	४८.३२
४.	ऊर्जा, जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय	३५१८५५	४६६५२००	५०१७०५५	२४५३७१	४२१७११७	४४६२४८८	८८.९५
५.	उद्योग,पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय	७९८६०९	८०७६३३	१६०६२४२	५६१७६८	६९९३४९	१२६१११८	७८.५१
६.	कृषि तथा भूमिव्यवस्था मन्त्रालय	२०५७३४९	१८७३४८	२२४४६९७	१२४१०७८	१०६६५१	१३४७७२९	६०.०१
७.	भौतिक पूर्वाधार, यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	४२१००८	१२१८२३०५	१२६०३३१३	२८८१६६	८७३९१९६	९०२७३६२	७१.६३
८.	सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय	४१३४९८०	१०५०३२६	५१८५३०६	२७४७१९३	७२९८७८	३४७७०७१	६७.०६
९.	प्रदेश नीति तथा योजना आयोग	६०६००	५०००	६५६००	३४७३६	४२५८	३८९९४	५९.४४
१०.	प्रदेश लोक सेवा आयोग	१२७०६७	११४००	१३८४६७	१०५२६६	३४३९	१०८७०५	७८.५१
११.	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१५३८२	२०००	१७३८२	१३३९४	११४३	१४५३७	८३.६३
१२.	अर्थ - वित्तीय व्यवस्था	०	०	५०००००	०	०	०	०
१३.	कर्मचारी सुविधा तथा सेवानिवृत्त सुविधा	१०४२०	०	१०४२०	४१०९	०	४१०९	३९.४३
१४.	अर्थ - विविध	१३८५४९१	१०००८९८	२३८६३८९	०	०	०	०
१५.	स्थानीय तह	२१२०९०६	०	२१२०९०६	१५२४४२७	०	१५२४४२७	७१.८८
	जम्मा	**१२६९२०३५**	**२०२१७५१०**	**३३४०९५४६**	**७५७६६९९**	**१४६२९४१६**	**२२१९५७९४**	**६६.४३**

उपरोक्त बजेट तथा खर्चमा सञ्चित कोषमाथि व्ययभार परेको बजेट रु.१ करोड ७६ लाख ५५ हजार र खर्च रु.१ करोड ३ लाख २१ हजार समावेश छैन।

१.३. **स्रोतगत खर्च -** प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त विवरणअनुसार २०८०।८१ को अनुमान र खर्चको स्रोतगत विवरण निम्नानुसार छः

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	स्रोत	२०७८।७९ को यथार्थ खर्च	२०७९।८० को यथार्थ खर्च	२०८०।८१ को			अनुमानको तुलनामा खर्च प्रतिशत
				अनुमान	यथार्थ प्राप्ति	यथार्थ खर्च	
१	**सङ्घीय सरकार अनुदान**	**१२२१७९६७**	**१०२९४७०८**	**१८१८३४८९**	**१००५७१६९**	**९९१७१३२**	**५४.५४**
१.१	समानीकरण अनुदान	७४२२८००	५७२४८०२	७६२२५००	५६४९०३५	५९९६२२६	७८.६६
१.२	सशर्त अनुदान	३९७८३९०	३४५५३०६	५०२१२८९	२९९३१३४	२८५७२५६	५६.९०
१.३	विशेष अनुदान	४३८१०७	६३५८४९	७०००००	६९५०००	६३४३६५	९०.६२
१.४	समपुरक अनुदान	३७८६७०	४७८७५२	८४०००००	७२०००००	४२९२८६	५१.११
२	**प्रदेश सरकार**	**९८२५९६७**	**१३३२०१७५**	**१९२४३४११**	**११४३२२६९**	**१२२८८९८३**	**६३.८६**
	जम्मा	**२२०४३९३४**	**२३६१४८८३**	**३३४२७२००**	**२१४८९४३८**	**२२२०६११५**	**६६.४३**

यो वर्ष बजेट अनुमानमा सङ्घीय सरकारको अनुदानबाट ५४.५४ प्रतिशत र प्रदेश सरकारको स्रोतबाट ६३.८६ प्रतिशत प्राप्त भई रु.२२ अर्ब २० करोड ६१ लाख १५ हजार खर्च भएको छ। कुल खर्चमध्ये सङ्घीय सरकारको अनुदानबाट ४४.६६ प्रतिशत र प्रदेश सरकारको राजस्वबाट ५५.३४ प्रतिशत बेहोरेको छ।

१.४. **राजस्व असुली -** प्रदेश सरकार सञ्चालनको मूल आधार राजस्व सङ्कलन र परिचालन रहेको छ। प्रदेश सरकारले २०८०।८१ मा प्राप्त गरेको राजस्व तथा आयको विवरण निम्नानुसार छः

(रु.हजारमा)

क्र. सं.	राजस्व वर्गीकरण	२०७८।७९ को यथार्थ असुली	२०७९।८० को यथार्थ असुली	२०८०।८१ को		
				अनुमान	असुली	प्रतिशत
१.	कर राजस्व	९६९०२३५	८४६३१९१	१२१६१७००	९५७२६५९	७८.७१
२.	गैह्रकर राजस्व	१४१८८२८	१२१८८६३	२२९७५९०	१६०३७३२	६९.८०
३.	विविध प्राप्ति	१८८९१०	१९५३८१	८९५२००	२५५८७८	२८.५८
	कुल राजस्व	**११२९७०७३**	**९८७७४३५**	**१५३५४४९०**	**११४३२२६९**	**७४.४६**

यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-८** मा उल्लेख छ।

१.४.१. सरकार सञ्चालनको मूल आधार राजस्व सङ्कलन र परिचालन भए तापनि २०८०।८१ मा प्रदेश सरकारले सङ्घीय सरकारबाट बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मूल्य अभिवृद्धि कर रु.५ अर्ब ४१ करोड ४५ लाख ९६ हजार, अन्तःशुल्क रु.१ अर्ब ७५ करोड ६९ लाख ९५ हजार, प्रदेश सरकारबाट बाँडफाँट भई आएको सवारी साधन कर रु.१ अर्ब १६ करोड ८० लाख ४३ हजार, घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क रु.७५ करोड ९७ लाख ७३ हजार, वन रोयल्टी रु.६ करोड २३ लाख ४५ हजार, दहत्तर बहत्तरको बिक्रीबाट रु.१३ करोड १६ लाख ४७ हजार प्राप्त गरेको छ। आफ्नो क्षेत्राधिकारको विषयमा कर लगाउने, उठाउने र सङ्कलनको दायरा बढाउनुपर्दछ।

१.४.२. प्रदेश सरकारले २०८०।८१ मा प्राप्त गरेको सवारी साधन कर रु.१ अर्ब ९४ करोड ६७ लाख ३९ हजार रहेकोमा सोको ४० प्रतिशतले हुने रु.७७ करोड ८६ लाख ९५ हजार बाँडफाँट गरी स्थानीय तहमा हस्तान्तरण गरेको छ।

१.४.३. सङ्घीय सरकारबाट २०८०।८१ मा बाँडफाँट गर्न छुट भएको असार १६ देखि मसान्तसम्मको बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तःशुल्क यस वर्षको आयमा समावेश नभएको खुलासा गरेकोमा रकम यकिन गरेको छैन।

२. **वित्तीय हस्तान्तरण -** २०८०।८१ मा प्रदेश सञ्चित कोषबाट स्थानीय तहलाई गरेको वित्तीय हस्तान्तरण र खर्चको विवरण निम्नानुसार छः

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	अनुदान	वार्षिक बजेट	हस्तान्तरण	हस्तान्तरण प्रतिशत
१.	समानीकरण अनुदान	११६००००	८७०००	७५.००
२.	सशर्त अनुदान	२४४५००	१९३८६७	७९.२९
३.	विशेष अनुदान	१९२०००	१३१८१४	६८.६५
४.	समपुरक अनुदान	५०९०००	३२८७४६	६४.५९
	जम्मा	**२१०५५००**	**१५२४४२७**	**७२.४०**

प्रदेश सरकारले वित्तीय हस्तान्तरणमार्फत यो वर्ष ८५ स्थानीय तहमा रु.१ अर्ब ५२ करोड ४४ लाख २७ हजार हस्तान्तरण गरेको छ। सशर्त, विशेष र समपुरक अनुदान खर्च नभई बाँकी रहेको रकमलाई मौज्दात बाँकीमा रहेको बेहोरा वित्तीय विवरणमा उल्लेख नगर्दा वास्तविक खर्चको यथार्थ चित्रण गरेको छैन।

३. **अन्तरसरकारी वित्त हस्तान्तरण -** प्रदेश सरकारको विनियोजन ऐन, २०८० को दफा ५(४) मा प्रदेश सरकारको कुनै विषयगत मन्त्रालय तथा निकायको स्वीकृत बार्षिक कार्यक्रम अर्को मन्त्रालय तथा निकायबाट कार्यान्वयन गर्नुपर्ने भएमा कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धित मन्त्रालय तथा निकायको पूर्व सहमती लिई माघ मसान्तभित्र प्रदेश सरकार अर्थ मन्त्रालयमा लेखि पठाएमा मन्त्रालयले खर्च गर्ने अख्तियारीको लागि सहमति दिन सक्ने उल्लेख छ। प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम र बजेटको उद्देश्य परिपूर्तिका लागि प्रदेश कानुन बमोजिम विकास निर्माण तथा सेवा प्रवाहका कार्य अगाडि बढाउनुपर्नेमा प्रदेशले विनियोजन गरेको बजेटबाट ११ वटा जिल्ला समन्वय समितिलाई रु.१ करोड ६ लाख ८७ हजार, गण्डकी प्रदेश प्रहरी कार्यालयलाई रु.९ करोड ३९ लाख ६७ हजार र गण्डकी प्रदेशभित्रका १५ मालपोत कार्यालयहरूलाई रु.१ करोड ८ लाख ८० हजार पुँजीगत सुधार तथा अनुगमन मूल्याङ्कनका लागि २९ सङ्घीय कार्यालयलाई यो वर्ष रु.११ करोड ५५ लाख ३४ हजार बजेट निकासा दिएको छ। यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-१२** मा समावेश छ।

परिच्छेद

२

लेखापरीक्षणबाट देखिएका बेरुजु स्थिति

परिच्छेद-२

लेखापरीक्षणबाट देखिएका बेरुजु स्थिति

१. **बेरुजु -** आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा २(त) र प्रदेशको यस सम्बन्धी कानुनमा प्रचलित कानुनबमोजिम पुऱ्याउनुपर्ने रित नपुऱ्याई कारोबार गरेको वा राख्नुपर्ने लेखा नराखेको तथा अनियमित वा बेमनासिब तरिकाले आर्थिक कारोबार गरेको भनी लेखापरीक्षण गर्दा औँल्याइएको वा ठहऱ्याएको कारोबारलाई बेरुजुको रूपमा परिभाषित गरेको छ।

बेरुजुलाई असुल गर्नुपर्ने, नियमित गर्नुपर्ने र पेस्की गरी ३ वर्गमा वर्गीकरण गरिएको छ। बेरुजु वर्गीकरण गर्दा असुल गर्नुपर्ने बेरुजुमा हिनामिना मस्यौट, हानि-नोक्सानी र अन्य असुल गर्नुपर्ने बेरुजु समावेश गरेको छ भने नियमित गर्नुपर्ने बेरुजुलाई अनियमित भएको, प्रमाण कागजात पेस नभएको, जिम्मेवारी नसारेको र शोधभर्ना नलिएको गरी ४ समूहमा वर्गीकरण गरिएको छ। पेस्कीलाई कर्मचारी, मोबिलाईजेसन र अन्य पेस्कीमा वर्गीकरण गरिएको छ।

प्रदेशको सरकारी कार्यालय र समिति तथा अन्य संस्थाको यो वर्षको लेखापरीक्षणबाट औँल्याइएको बेरुजु रु.५१ करोड ९८ लाख ३३ हजार रहेको छ। सो बेरुजुको वर्गीकरण निम्नानुसार छः

(रु.हजारमा)

वर्गीकरण	सरकारी कार्यालय	समिति तथा अन्य संस्था	जम्मा	कुल बेरुजुको प्रतिशत
जम्मा बेरुजु	**४०४७०५**	**११५१२८**	**५१९८३३**	**१००**
१. असुल गर्नुपर्ने	**६३४१०**	**१३४१०**	**७६८२०**	**१४.७८**
२. नियमित गर्नुपर्ने	**२७४६२८**	**९५९३६**	**३७०५६४**	**७१.२८**
· अनियमित भएको	१२९६०७	४५११२	१७४७१९	३३.६१
· प्रमाण कागजात पेस नभएको	१४५०२१	३३३८४	१७८४०५	३४.३२
· शोधभर्ना नलिएको	०	१७४४०	१७४४०	३.३५
३. पेस्की	**६६६६७**	**५७८२**	**७२४४९**	**१३.९३**

बेरुजु वर्गीकरणको विवरण **अनुसूची-९ र १०** मा उल्लेख छ।

२. **लेखापरीक्षण अङ्कमा बेरुजु - यो वर्ष प्रदेश मन्त्रालय र अन्य संस्था तथा समिति समेत** २०३ **निकायको** रु.४१ अर्ब २० करोड ५८ लाख ५५ **हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ। जसमा** रु.५१ **करोड** ९८ **लाख** ३३ **हजार बेरुजु कायम भएको छ, जुन लेखापरीक्षण अङ्कको** १.२६ **प्रतिशत हुन्छ।**

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	लेखापरीक्षण गरिएका निकाय	संख्या	लेखापरीक्षण अङ्क	बेरुजु अङ्क	बेरुजु प्रतिशत
१.	प्रदेश मन्त्रालय तथा निकाय	१८३	३७६५५३१६	४०४७०५	१.०७
२.	समिति तथा अन्य संस्था	२०	३५५०५३९	११५१२८	३.२४
	जम्मा	**२०३**	**४१२०५८५५**	**५१९८३३**	**१.२६**

३. **हालसम्मको बाँकी बेरुजु -** प्रदेश सरकारी कार्यालय र समिति तथा अन्य संस्थातर्फ लेखापरीक्षणबाट औँल्याइएको अद्यावधिक बेरुजु रु.२ अर्ब ९८ करोड ५१ लाख २ हजार रहेको छ। अद्यावधिक बेरुजु गत वर्षभन्दा १०.०४ प्रतिशतले बढेको छ। यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-११** मा रहेको छ।

(रु.हजारमा)

विवरण	विगतको बेरुजु	सम्परीक्षण भएको बेरुजु	सम्परीक्षणबाट थप बेरुजु	विगतको खुद बाँकी बेरुजु	चालु वर्षको थप बेरुजु	हालसम्मको बाँकी बेरुजु
प्रदेश सरकारी निकाय तर्फ	२४५३१४४	२३४६६४	५९११	२२२४३१९	४०४७०५	२६२९०९६
समिति तथा अन्य संस्था तर्फ	२३२३९८	६४३९	१४९१९	२४०८७८	११५१२८	३५६००६
जम्मा	**२६८५५४२**	**२४११०३**	**२०८३०**	**२४६५२६९**	**५१९८३३**	**२९८५१०२**

४. **बेरुजु विश्लेषण -** प्रदेश सरकारी कार्यालय, अन्य संस्था र समितिको बेरुजुको अवस्था निम्नानुसार रहेको छ :

४.१ प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा ३८(१)मा बेरुजु फर्स्यौट गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित लेखाउत्तरदायी अधिकृतको हुने व्यवस्था छ। सोही ऐनको दफा ३५(१) मा औँल्याइएको बेरुजु पैँतीस दिन वा म्याद थप भएकोमा सो म्यादभित्र फर्स्यौट गर्ने र फर्स्यौट नगरेमा लेखाउत्तरदायी अधिकृत र विभागीय मन्त्री वा राज्यमन्त्रीलाई जानकारी दिने उल्लेख छ। सोही व्यवस्था बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गर्दासमेत २०८०।८१ को बेरुजु फर्स्यौट नभएकाले उक्त बेहोरा वार्षिक प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ। यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-११** मा रहेको छ।

४.२ यो वर्ष प्रदेश मातहतका १८३ सरकारी कार्यालयको लेखापरीक्षण गरेकोमा १०२ कार्यालयमा लगती बेरुजु देखिएको छैन। समिति तथा अन्य संस्था २० मध्ये ५ निकायमा लगती बेरुजु देखिएको छैन।

४.३ यो वर्ष प्रदेश मातहतका सरकारी कार्यालय १३४ को २ हजार ४३४ दफा बेरुजु देखिएकोमा १८८ दफा फर्स्यौट भई २ हजार २४६ दफा बेरुजु कायम भएको छ। सो मध्ये सैद्धान्तिक दफा १ हजार २७३ र लगती दफा ९७३ कायम भएको छ। साथै समिति तथा अन्य संस्थातर्फ २० को २८८ दफा बेरुजु देखिएकोमा ९ दफा फर्स्यौट भई २७९ दफा बेरुजु कायम भएको छ। सो मध्ये सैद्धान्तिक दफा १७४ र लगती दफा १०५ कायम भएको छ।

४.४ सरकारी कार्यालय र समिति तथा अन्य संस्था समेतको लेखापरीक्षणबाट असुली गर्नुपर्ने देखिएको मध्ये लेखापरीक्षणको क्रममा रु.५२ लाख ९ हजार, प्रारम्भिक प्रतिवेदन पठाएपछि रु.५ करोड २१ लाख ६४ हजार र सम्परीक्षणको क्रममा रु.६ करोड ३ लाख ३ हजार असुल भएको छ। यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-६** मा उल्लेख छ।

४.५ प्रदेश सरकारी कार्यालयतर्फ गत वर्षसम्मको पेस्की रु.७३ करोड २२ लाख ९३ हजार बाँकी रहेको मध्ये रु.२ करोड ४५ लाख ४४ हजार समायोजन तथा फर्स्यौट भई बाँकी रु.७० करोड ७७ लाख ४९ हजार रहेकोमा यो वर्ष रु.६ करोड ६६ लाख ६७ हजार थप भई कुल रु.७७ करोड ४४ लाख १६ हजार बाँकी रहेको छ। यस वर्ष थप पेस्कीमध्ये संस्थागततर्फ रु.४ करोड ५७ लाख ८६ हजार रहेको छ।

त्यस्तै समिति तथा अन्य संस्थातर्फ गत वर्षसम्मको पेस्की रु.१४ लाख ३६ हजार बाँकी रहेकोमा फर्स्यौट नभएको र यो वर्ष रु.५७ लाख ८१ हजार थप भई कुल पेस्की रु.७२ लाख १७ हजार बाँकी रहेको छ। पेस्की बाँकीको अद्यावधिक विवरण **अनुसूची-५** मा रहेको छ।

४.६ सरकारी कार्यालयतर्फ यो वर्षको लेखापरीक्षण अङ्क र बेरुजु निम्नानुसार छन्:

(रु.हजारमा)

क्र. सं.	मन्त्रालय	लेखापरीक्षण अङ्क (रु.हजारमा)	बेरुजु अङ्क (रु.हजारमा)				कुल बेरुजुको प्रतिशत	ले.प.अङ्कको तुलनामा बेरुजु प्रतिशत
			असुल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने	पेस्की बाँकी	जम्मा		
१	भौतिक पूर्वाधार विकास तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	१२३०७८९१	५४५८२	१३६२९२	४८७७६	२३९६५०	५९.२२	१.९५
२	सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय	४७९४६४२	१८४९	५७२१५	१९००	६०९६४	१५.०६	१.२७
३	उर्जा जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय	५१०४६३०	३१३९	३८६४३	१०९९१	५२७७३	१३.०४	१.०३
४	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय	२५५२१८१	२७९	२५८२९	५०००	३११०८	७.६९	१.२२
५	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावण मन्त्रालय	१६९७२६०	३५४५	११५३४	०	१५०७८	३.७३	०.८९
६	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१२०८६५७	०	४१२८	०	४१२८	१.०२	०.३४
७	आर्थिक मामिला मन्त्रालय	९६०४६७६	०	९८७	०	९८७	०.२४	०.०१
८	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१४६९७	१७	०	०	१७	०.००	०.१२
९	प्रदेश सभा सचिवालय	१३४९६०	०	०	०	०	०.००	०.००
१०	प्रदेश नीति तथा योजना आयोग	३९६२१	०	०	०	०	०.००	०.००
११	प्रदेश लोक सेवा आयोग	१९६१०१	०	०	०	०	०.००	०.००
	जम्मा	**३७६५५३१६**	**६४१०८**	**२७६९०६**	**६६६६६**	**४०४७०५**	**१००.००**	**१.०७**

कुल बेरुजुमध्ये सरकारी कार्यालयतर्फ भौतिक पूर्वाधार विकास तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयको सबैभन्दा बढी ५९.२२ प्रतिशत, सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालयको १५.०६ प्रतिशत र ऊर्जा जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालयको १३.०४ प्रतिशत रहेको छ।

४.७ सरकारी कार्यालय र समिति तथा अन्य संस्थातर्फ रु.२ लाख ३७ हजार अग्रिम कर कट्टी गर्न बाँकी छ। यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-७** मा उल्लेख छ।

४.८ प्रदेश सरकारी कार्यालय र समिति तथा अन्य संस्थाको ७ वर्षको लेखापरीक्षण र बेरुजु अङ्कको तुलनात्मक स्थिति निम्नानुसार छः

(रु.हजारमा)

प्रतिवेदन	आर्थिक वर्ष	लेखापरीक्षण अङ्क	बेरुजु अङ्क	प्रतिशत	पेस्की बाहेकको बेरुजु	पेस्की बाहेकको बेरुजु प्रतिशत
पहिलो २०७५	२०७४।७५	२९६३७७	५४०	०.१८	८८	०.०३
दोस्रो २०७७	२०७५।७६	२३८९२७४३	१६४४७४५	६.८८	५२०३५८	२.१८
तेस्रो २०७८	२०७६।७७	३०७४६९०७	६०४१००	१.९६	४५८४०३	१.४९
चौथो २०७९	२०७७।७८	४०५५५४०९	५१५४४८	१.२७	४३३२०४	१.०७
पाँचौं २०७९	२०७८।७९	३९९०९२८६	४९३५५७	१.२४	४०५७३७	१.०२
छैटौं २०८१	२०७९।८०	४११७५४९६	८०१६८२	१.९५	६७७५७९	१.६५
सातौं २०८१	२०८०।८१	४१२०५८५५	५१९८३३	१.२६	४४७३८४	१.००

परिच्छेद

३

लेखापरीक्षणबाट देखिएका प्रमुख बेहोराको सारांश

परिच्छेद-३

लेखापरीक्षणबाट देखिएका प्रमुख बेहोराको सारांश

प्रदेश मन्त्रालय तथा निकाय

१. **कानुन निर्माण -** सङ्घीय संरचना अनुसार गण्डकी प्रदेश सञ्चालन र व्यवस्थापनको लागि आर्थिक वर्ष २०८०।८१ सम्म ७२ ऐन, ३१ नियमावली, ५ गठन आदेश र १४५ निर्देशिका तथा कार्यविधि निर्माण भएका छन्।

२. **विधेयक दर्ता तथा पारित -** सभाको काम कारबाही सञ्चालनको लागि गण्डकी प्रदेश सभा नियमावली, २०८० कार्यान्वयनमा रहेको छ। प्रदेश सभाको दोस्रो कार्यकालको २०७९।८० देखि २०८१ फाल्गुणसम्म नियमित ५ अधिवेशन सम्पन्न भएका छन्। यस वर्ष ६० सहित हालसम्म ९४ बैठक बसी २०८०।८१ मा ६ वटा विधेयक र १ नियमावली सहित हालसम्म १५ विधेयक, १ नियमावली र २ अध्यादेश पारित भएका छन्।

३. **दरबन्दी र पदपूर्ति -** प्रदेश सरकार अन्तर्गत प्रदेश सभा सचिवालय, मन्त्रालय, आयोग, र अन्तर्गतका कार्यालय सहित १८३ सरकारी निकायमा ३ हजार ४११ कर्मचारी दरबन्दी रहेकोमा २ हजार ८३ पदपूर्ति भई १ हजार ३२८ रिक्त रहेको छ। स्वीकृत दरबन्दीको तुलनामा ३९ प्रतिशत जनशक्ति रिक्त रहेकोले सरकारी निकायहरूको सेवा प्रवाहमा असर पर्ने देखिएको छ। प्रदेशको आन्तरिक स्रोत समेतलाई ध्यानमा राखी पुनः संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी प्रदेशको कार्य सम्पादन व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।

४. **कार्यालयको कार्यक्षेत्रमा हेरफेर - अधिकार सम्पन्न सङ्घीय प्रशासनिक** पुर्नसंरचना समितिको प्रतिवेदन, २०७४ **ले सबै प्रदेशमा मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरि**षद्को **कार्यालय सहित प्रदेश मन्त्रालयको संख्या ७ रहने सिफारिस गरेको**मा **प्रदेश सभाको पहिलो निर्वाचन**पश्चात् **गठन भएको प्रदेश सरकारले २०७४।११।४ मा प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ जारी गरी ७ मन्त्रालय स्थापना गरेकोमा २०७८।२।५ मा उक्त मन्त्रालय संख्या ११** र तत्पश्चात् ४ पटकसम्म नियमावली संशोधन गरी हेरफेर भएकोमा पछिल्लो पटक २०८१।५।१६ मा ७ बाट ९ मन्त्रालय कायम गर्ने गरी कार्यविभाजन नियमावलीको अनुसूचीमा संशोधन गरेको छ।

५. **बजेट तथा योजना निर्माण -** प्रदेश सरकारले २०८०।८१ को लागि रु.३३ अर्ब ४२ करोड ७२ लाख बजेट विनियोजन गरेकोमा रु.२२ अर्ब २० करोड ६१ लाख १५ हजार खर्च गरेको छ। बजेट तथा योजना निर्माण गर्दा दिगो विकास लक्ष्य, सङ्घीय सरकारले अवलम्वन गरेको नीति तथा कार्यक्रम, प्रदेश सरकारको क्षेत्रगत नीति, आवधिक योजना, र कार्यक्रमबीच सामञ्जस्यता हुने गरी बजेट व्यवस्था एवं कार्यान्वयन गर्नुपर्नेमा सङ्घीय सरकारको आवधिक योजना, क्षेत्रगत नीति अनुसार सामञ्जस्यता हुनेगरी प्रदेशको नीति कार्यक्रम तयार भएको छैन। प्रदेशको एकीकृत लक्ष्यका लागि स्थानीय तहबाट सञ्चालन हुने योजनाहरूमा समन्वय भएको छैन। प्रदेशको नीति तथा कार्यक्रम अनुसार समग्र बजेट, नीति तथा कार्यक्रम र बजेटमा तालमेल देखिएको छैन। स्वीकृत बजेट अनुसार कार्य प्रगति नहुनु, योजनाहरूको प्राथमिकीकरण नगरी साना योजनाहरूमा बजेट खर्च हुनु, मागका आधारमा योजना छनोट नगरी

कार्यान्वयन गराइनु लगायत कारण अपेक्षित उपलब्धि प्राप्त गरेको देखिएन। राष्ट्रिय लक्ष्यसँग सामञ्जस्यता कायम गरी नीति तथा कार्यक्रम र बजेट व्यवस्था एवं लक्ष्य अनुसार प्रगति हाँसिल हुने योजना निर्माण हुने गरी सुधार गर्नुपर्दछ।

६. **दिगो विकास -** दिगो विकास लक्ष्य आन्तरिकीकरणका लागि दिगो विकास लक्ष्य स्थानीयकरण मार्गचित्र २०७९-२०८७ तयार गरेको छ। प्रदेश नीति तथा योजना आयोगबाट प्राप्त विवरणअनुसार प्रदेशको दिगो विकास लक्ष्य र तिनको उपलब्धि स्थिति निम्नानुसार छः

सि.नं	सूचक	एकाई	२०८०।८१ सम्मको लक्ष्य	२०८०।८१ सम्मको प्रगति
१	गरिवीको अन्त्य	डलर	१९५६	१५९६
२	भोकमरीको अन्त्य	के.जी, प्रतिवर्ष	२०१	१९०
३	स्वच्छ पिउनेपानी तथा सरसफाई	प्रतिशत	१००	९४.२५
४	किफायती स्वच्छ उर्जा	मेगावट	१५००	९००
५	मर्यादित काम र आर्थिक वृद्धि	प्रतिशत	१०.२	४.२३
६	उद्योग नवीन खोज र पूर्वाधार	प्रतिशत जिडिपीमा	लक्ष्य नराखेको	२०७९।८० सम्म ३.२९ प्रतिशत योगदान
७	दिगो शहर	जनसंख्या	लक्ष्य नराखेको	२४ पालिकाले विपद उत्थानशील प्रोफाईल तयार गरेका
८	जलवायु	संख्या	लक्ष्य किटान नभएको	जलवायु मैत्री गाँउ ४८ रहेको। उपलब्धि मूल्याङ्कन नभएको
९	वन, जलाधार र जैविक विविधता	प्रतिशत	४१	३७.८

स्रोतः गण्डकी प्रदेश नीति तथा योजना आयोग, दोस्रो पञ्चवर्षीय योजना २०८१।८२-०८५।८६

उल्लिखित विवरणअनुसार प्रदेश सरकारले ६ वटा लक्ष्य निर्धारण गरी उपलब्धि मूल्याङ्कन गरेकोमा ३ सूचकमा स्पष्ट लक्ष्य किटान गरेको छैन। दिगो विकासको लक्ष्य बमोजिम प्रगति हासिल हुने गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन हुनुपर्दछ।

७. **त्रैमासिक खर्च -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ३३ बमोजिम बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने केन्द्रीय निकायले त्रैमासिक प्रगति विवरण तयार गरी कार्यसम्पादन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्रैमासिक खर्चको स्थिति निम्नानुसार रहेको छः

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	खर्च	प्रथम त्रैमासिक	दोश्रो त्रैमासिक	तेश्रो त्रैमासिक	चौथो त्रैमासिक
चालु	७५७६६९९	१४१०२४५	२७२४३५९	२८०२४८१	६३९६१४
पुँजीगत	१४६२९४१६	१७२७८७३	२८०२४८१	५८३७८२३	४२६१२३९
कुल	**२२२०६११५**	**३१३८११८**	**५५२६८४०**	**८६४०३०४**	**४९००८५३**
प्रतिशत	**१००**	**१४.१३**	**२४.८९**	**३८.९१**	**२२.०७**

उल्लिखित विवरणअनुसार रु.२२ अर्ब २० करोड ६१ लाख १५ हजार खर्च गरेकोमा प्रथम त्रैमासिकमा १४.१३, दोस्रो त्रैमासिकमा २४.८९, तेस्रो त्रैमासिकमा ३८.९१ र अन्तिम त्रैमासिकमा २२.०७ प्रतिशत खर्च भएको छ।

८. **रकमान्तर** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम २९(१) मा पहिलो बजेट विनियोजन नभएको खर्च शिर्षकमा रकमान्तर गर्न नपाईने व्यवस्था छ। यो वर्ष ६ मन्त्रालय, ३ अन्य निकाय तथा १ स्थानीय तह समेतका १ हजार ७२ योजना तथा क्रियाकलापहरुमा रु.२ अर्ब ९८ करोड ३६ लाख २० हजार रकमान्तर गरेर रु.१ अर्ब ३७ करोड ७० लाख २८ हजार खर्च गरेको छ।

९. **अर्थ विविधबाट खर्च** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा १० मा सार्वजनिक निकायहरूले बजेट प्रस्ताव गर्दा प्रस्तावित योजना तथा कार्यक्रमको क्रियाकलापगत विवरण खुलाई बजेट तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। यो वर्ष अर्थ विविधमा रु.२ अर्ब ३८ करोड ६३ लाख ८९ हजार बजेट राखी भैपरी आउने पुँजीगतमा रु.१४ करोड ३४ लाख ५९ हजार र भैपरी आउने चालुमा रु.१२ करोड ५५ लाख ५३ हजार तथा विभिन्न कार्यक्रम एवं योजनाहरूमा रु.२ करोड ६६ लाख ४९ हजार समेत रु.२९ करोड ५६ लाख ६१ हजार बाँडफाँट गरी विभिन्न निकाय/मन्त्रालयले खर्च गरेका छन्। अर्थ विविधमा अवण्डा बजेट राखी वर्षान्तमा रकमान्तर गरी खर्च गर्ने प्रवृत्तिमा सुधार हुनुपर्दछ।

१०. **अनुगमन** - प्रदेश सरकारको कार्यविभाजन नियमावली, २०७४ बमोजिम प्रदेश सरकार अन्तर्गतका निकायहरूको कामको अनुगमन गर्ने तथा प्रदेश अन्तर्गतका स्थानीय तहहरू बीचमा समन्वय र सहकार्य गर्ने कार्य मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद कार्यालयको रहेको छ। यस सम्बन्धी बेहोरा निम्न छन्:

१०.१. कार्यालयबाट यो वर्ष अनुगमन तथा मूल्याङ्कन खर्च शीर्षकमा विनियोजित रु.४० लाखमध्ये रु.२१ लाख २ हजार खर्च गरी विकास आयोजनाहरूको अनुगमन भएको प्रतिवेदनबाट देखिए तापनि प्रदेश अन्तर्गतका निकायबाट भएको विकास निर्माणमा प्रयोग भएका ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा लगायतका प्राकृतिक स्रोतको उपयोगमा रोयल्टी तिरे नतिरेको अनुगमन भएको देखिएन।

१०.२. प्रदेश आर्थिक ऐन, २०८० को दफा ८(१) मा प्रदेशभित्र माटो, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, चुनढुङ्गा, ग्राभेल, खरिढुङ्गा, अभ्रख र दहत्तरबहत्तरको सङ्कलनमा शुल्क लगाई असुल गरिने र उक्त रकम स्थानीय तहको विभाज्य कोषमा जम्मा गरी ६० प्रतिशत स्थानीय तह र ४० प्रतिशत रकम प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला हुनुपर्ने उल्लेख छ। प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त विवरणअनुसार आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा प्रदेश अन्तर्गतका ८५ मध्ये ४१ स्थानीय तहबाट रु.१५ करोड ४१ लाख ३३ हजार दाखिला भएकोमा यस आर्थिक वर्षमा ४१ स्थानीय तहबाट रु.१३ करोड १६ लाख ४७ हजार राजस्व प्राप्त भएको छ। यो वर्ष ४४ वटा स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा रकम दाखिला गरेका छैनन्। प्रदेश आर्थिक ऐनले तोकेबमोजिमको राजस्व सङ्कलन गर्न कार्यालयबाट आवश्यक अनुगमन गरी सम्बन्धित स्थानीय तहसँग समन्वय र सहकार्य हुनुपर्दछ।

११. **अधुरा आयोजना** - आयोजनाको पूर्वतयारीका कार्यहरू सम्पन्न गरी बजेटको सुनिश्चितता गरेर मात्र आयोजना छनोट तथा कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ। आयोजना कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरूको पहिचान र निराकरणका लागि सुझाव तथा सिफारिस प्रतिवेदन, २०८० अनुसार भौतिक पूर्वाधार विकास तथा यातायात मन्त्रालय अन्तर्गत १४ योजनाको निर्माण गर्न रु.१ अर्ब ८३ करोड ६५ लाखमा सम्झौता गरी शुन्यदेखि ८५ प्रतिशत, ऊर्जा जलश्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय अन्तर्गत ९ योजनाको रु.२५ करोड ४१ लाख २२ हजारमा सम्झौता गरी शुन्यदेखि ७६ प्रतिशत, सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य

मन्त्रालय अन्तर्गत २ योजनाको रु.१३ करोड ४ लाख २४ हजारमा सम्झौता गरी ४७ देखि ७० प्रतिशत र कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय अन्तर्गत १ योजनाको रु.६ करोड ९२ लाख २० हजारमा सम्झौता गरी ५७ प्रतिशत वित्तीय प्रगति भएको समेत ४ मन्त्रालय अन्तर्गत २६ आयोजना अधुरा रहेका छन्। पर्याप्त बजेट विनियोजन एवं सोको कार्यान्वयन र अनुगमन अधुरा आयोजना सम्पन्न गर्नुपर्दछ।

१२. **बजेट कार्यान्वयन -** प्रदेश अर्थमन्त्रीले आगामी आर्थिक वर्षको लागि प्रदेश सरकारको राजस्व र व्ययको अनुमान प्रत्येक वर्ष आषाढ महिनाको १ गते प्रदेश सभामा पेस गर्नुपर्ने र सोसाथ राजस्व सङ्कलन, मध्यकालिन खर्च संरचना, अनुदान, सार्वजनिक ऋण र लगानी सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था सहितको बजेट अनुमान गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०८०।८१ को वार्षिक बजेट र सोको कार्यान्वयन सम्बन्धमा देखिएका बेहोराहरू निम्नानुसार छन्:

१२.१. आर्थिक मामिला मन्त्रालयले रु.३३ अर्ब ४२ करोड ७२ लाख आय-व्यय अनुमान पेस गरेकोमा गत हजार वर्षको बचत, अनुदान, कर र अन्य राजस्वसमेत रु.२४ अर्ब ४१ करोड ६९ लाख ५५ हजार प्राप्त भई कुल अनुमानको ७३.०५ प्रतिशत आय प्राप्त भएको छ । विनियोजनतर्फ रु.२२ अर्ब २० करोड ६१ लाख १६ हजार खर्च भई रु.२ अर्ब २१ करोड ८ लाख ३९ हजार बचत रहेको छ। बचतमध्ये रु.४८ करोड ७२ लाख २७ हजार सङ्घीय सञ्चित कोषमा फिर्ता खर्च भई रु.१ अर्ब ७२ करोड ३६ लाख १२ हजार वर्षान्तमा बचत रहेकोमा प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले पेस गरेको प्रदेश सञ्चित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरणमा वर्षान्तमा रु.१ अर्ब १८ करोड ९७ लाख ११ हजार बचत देखाएकोले रु.५३ करोड ३९ लाख १ हजार फरक परेको सम्बन्धमा यकिन गरी हिसाब मिलान गर्नुपर्दछ ।

१२.२. गत वर्षको बचत, अनुदान, कर र अन्य राजस्व समेत कुल आय रु.२४ अर्ब ४१ करोड ६९ लाख ५५ हजारमध्ये रु.१० अर्ब ५ करोड ७१ लाख ६९ हजार (४१.१८ प्रतिशत) रकम सङ्घीय हस्तान्तरित अनुदान र रु.२ अर्ब ९२ करोड ७५ लाख १७ हजार (११.९८ प्रतिशत) गत वर्षको मौज्दात रहेको छ। आयको उल्लेखनीय हिस्सा सङ्घीय अनुदान र गत वर्षको मौज्दात रहेको छ। प्रदेशले आफ्नो आन्तरिक आय वृद्धिमा जोड दिनुपर्दछ।

१३. **कर तथा शुल्क** - प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ अनुसार प्रदेशको आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण तथा आर्थिक नीतिको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन गर्ने कार्य अर्थ मन्त्रालयको रहेको छ। प्रदेशलाई घर जग्गा रजिष्ट्रेसन शुल्क, सवारी साधन कर, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर, पर्यटन सेवा शुल्क, कृषि आयमा कर, सेवा शुल्क दस्तुर, दण्ड जरिबाना कानुन बनाई कर तथा शुल्कका दर तोक्न सक्ने अधिकार छ। यस वर्ष कृषि आयमा कर, पर्यटन शुल्क, घर जग्गा रजिष्ट्रेसन शुल्क, सवारी साधन कर शुल्क असुली लगायतका शीर्षकमा रु.१५ अर्ब ३५ करोड ४४ लाख ९० हजार असुली गर्ने अनुमान गरेकोमा रु.११ अर्ब ४३ करोड २२ लाख ६९ हजार अर्थात् अनुमानको ७४.४६ प्रतिशत र कुल आय रु.२४ अर्ब ४१ करोड ६९ लाख ५५ हजारको ४६.८२ प्रतिशत मात्र आन्तरिक आय प्राप्त भएकोले लक्ष्य अनुसार कार्य योजना बनाई कर तथा शुल्क असुली हुनुपर्दछ।

१४. **अन्तरसरकारी वित्त हस्तान्तरण -** प्रदेश सरकारको विनियोजन ऐन, २०८० को दफा ५(४) मा प्रदेश सरकारको कुनै विषयगत मन्त्रालय तथा निकायको स्वीकृत बार्षिक कार्यक्रम अर्को मन्त्रालय तथा

निकायबाट कार्यान्वयन गर्नुपर्ने भएमा कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धित मन्त्रालय तथा निकायको पूर्व सहमती लिई माघ मसान्तभित्र प्रदेश सरकार अर्थ मन्त्रालयमा लेखि पठाएमा मन्त्रालयले खर्च गर्ने अख्तियारीको लागि सहमति दिन सक्ने उल्लेख छ। प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम र बजेटको उद्देश्य परिपूर्तिका लागि प्रदेश कानुन बमोजिम विकास निर्माण तथा सेवा प्रवाहका कार्य अगाडि बढाउनुपर्नेमा प्रदेशले विनियोजन गरेको बजेटबाट ११ वटा जिल्ला समन्वय समितिलाई रु.१ करोड ६ लाख ८७ हजार, गण्डकी प्रदेश प्रहरी कार्यालयलाई रु.९ करोड ३९ लाख ६७ हजार र गण्डकी प्रदेशभित्रका १५ मालपोत कार्यालयहरूलाई रु.१ करोड ८ लाख ८० हजार पुँजीगत सुधार तथा अनुगमन मूल्याङ्कनका लागि २९ सङ्घीय कार्यालयलाई यो वर्ष रु.११ करोड ५५ लाख ३४ हजार बजेट निकासा दिएको छ। प्रदेश सरकारले कानुनी प्रक्रिया पूरा गरी अन्तरसरकारी अख्तियारी दिनुपर्दछ।

१५. **प्रदेश समन्वय परिषद्** - सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह (समन्वय तथा अन्तरसम्बन्ध) ऐन, २०७७ को दफा २४ र १६(३) मा मुख्यमन्त्रीको संयोजकत्वमा एक प्रदेश समन्वय परिषद् रहने र परिषद्को बैठक वर्षको कम्तिमा एक पटक बस्ने व्यवस्था छ। परिषद्को २०८०।८।६ मा बसेको छैटौं बैठकले प्रथम बैठकबाट पारित निर्णयहरू यथाशीघ्र कार्यान्वयन गर्न नेपाल सरकारसँग माग गर्ने, प्रदेश प्रशासनिक समन्वय परिषद गठन गर्ने, प्रदेशको दोस्रो आवधिक योजना र स्थानीय तहका आवधिक योजनाका बीचमा तादात्म्यता तथा एकीकृत स्वरूप कायम गर्ने, आयोजना बैङ्कमार्फत योजना बनाउँदा स्थानीय तहबाट सिफारिस भएका आयोजनालाई प्राथमिकता दिने, स्थानीय तहले समेत आयोजना बैङ्क बनाई योजना बनाउने, नदीजन्य वस्तु, प्राकृतिक स्रोत र संरक्षित क्षेत्रबाट सङ्कलन हुने रकम तथा रोयल्टीको राजस्व प्रभावित स्थानीय तहमा समेत बाँडफाँट गर्ने व्यवस्थाका लागि नेपाल सरकारसँग अनुरोध गर्ने निर्णय गरेको छ। परिषद्को निर्णय कार्यान्वयनको सुनिश्चतता गर्नुपर्दछ।

१६. **अनुदान** - बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन सम्बन्धी एकीकृत कार्यविधि, २०७७ को बुँदा नं.२३(१)(क) मा सम्झौता बमोजिम कार्यक्रम सञ्चालन भए नभएको अनुगमन गर्ने र सोही कार्यविधिको बुँदा नं. २३(२) मा अनुदान रकम खर्चको समष्टिगत जवाफदेहिता तथा जिम्मेवारी प्रचलित कानुन बमोजिम सम्बन्धित लेखा उत्तरदायी अधिकृतको हुने व्यवस्था छ। गण्डकी प्रदेश अन्तर्गतका मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयले रु.१ करोड ४८ लाख ८८ हजार, कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालयले रु.५२ करोड ५१ लाख १५ हजार, सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालयले रु.३० करोड ८० लाख ५१ हजार गरी यो वर्ष रु.८४ करोड ८० लाख ५४ हजार अनुदान दिएको छ। अनुदानको उपयोग, उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा पारेको प्रभाव, जीवनस्तरमा सुधार भए नभएको सम्बन्धमा प्रभावकारी अनुगमन गरेको देखिदैन। अनुदान रकमबाट नागरिकको जीवनस्तरमा भएको परिवर्तन, रोजगारीमा वृद्धि, पुँजी र प्रविधिमा सुधार, राजस्वमा योगदान एवम् व्यवसायिक अनुसरणबाट आर्थिक गतिविधिमा भएको परिवर्तन जस्ता पक्षमा देखिएको सकारात्मक सूचकको लेखाजोखा गरी अनुदान दिने कार्यलाई व्यवस्थित बनाउनु पर्दछ। साथै पुँजीगत अनुदान पाएका संस्था विघटन भएको अवस्थामा सो अनुदानबाट खरिद गरेको पुँजीगत सम्पत्तिमा सरकारको अधिकार हुने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

१७. **सरकारी सम्पत्तिको अभिलेख तथा प्रतिवेदन** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा २५(५) मा प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले प्रदेश सरकारको सम्पत्ति र दायित्वको एकीकृत विवरण तयार गर्ने तथा दफा ५२ मा सरकारी सम्पत्तिको संरक्षणको प्रबन्ध गर्नुपर्ने उल्लेख

छ। प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले उपलब्ध गराएको पाम्स तथ्याङ्क अनुसार प्रदेशको रु.३ अर्ब ५२ करोड १८ लाख सम्पत्तिको लगत कायम गरिएको देखिन्छ। प्रदेश अन्तर्गत भूमि व्यवस्था कृषि सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय अन्तर्गतका मनाङ र मुस्ताङ्गका २ कृषि ज्ञान केन्द्र र मनाङ, मुस्ताङ्ग र कास्की समेतका भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र लगायतले सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणालीमा प्रविष्टि गरी अभिलेखिकरण गरेको देखिएन। सबै सरकारी कार्यालयको सम्पत्ति अभिलेखिकरण नभएकोले उक्त तथ्याङ्कले प्रदेशको सम्पत्तिको यथार्थ हिसाब देखिँदैन। यस सम्बन्धमा गत प्रतिवेदनमा उल्लेख भए तापनि सुधार भएको छैन।

१८. **आन्तरिक लेखापरीक्षण -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा ३२ मा प्रदेश सरकारका कार्यालयको कारोबारको आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय वा प्रदेश लेखा ईकाई कार्यालयबाट हुने व्यवस्थानुसार सम्बन्धित कोष तथा लेखा नियन्त्रक/प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट भएको छ। कानुनको रित नपुऱ्याई कारोबार गरेको, राख्नुपर्ने लेखा नराखेको तथा अनियमित वा बेमुनासिव तरिकाले आर्थिक कारोबार गरेकोलाई बेरुजुको परिभाषा गरिएअनुसार आन्तरिक लेखापरीक्षणबाट प्रदेश सरकारको रु.५ करोड ५४ लाख ९६ हजार असुल गर्नुपर्ने रु.४ करोड १० लाख २९ हजार नियमित गर्नुपर्ने र रु.८ करोड ५० लाख १ हजार म्याद नाघेको पेस्की गरी कुल रु.१८ करोड १५ लाख २८ हजार आन्तरिक लेखापरीक्षण बेरुजु औंल्याएकोमा सो मध्ये फस्यौंट रकमको बेहोरा नखुलाएकोले यकिन गर्न सकिएन। उक्त बेरुजु अन्तिम लेखापरीक्षण अगावै फस्यौंट गर्नुपर्दछ।

खण्ड

१

मन्त्रालय र निकायगत बेहोरा

प्रदेश सभा सचिवालय

नेपालको संविधानको धारा १७६ बमोजिम ६० सदस्य रहने गरी गण्डकी प्रदेश सभा गठन भएको छ। प्रदेश सभाको कार्य सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्न संविधानको धारा १९५ बमोजिम प्रदेश सभा सचिवालयको स्थापना भएको छ।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क -** यो वर्ष सचिवालयको रु.१३ करोड ४९ लाख ६० हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य	जम्मा
१३२७५४	४६१	१७४५	०	१३४९६०

२. **बजेट खर्च -** महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त सचिवालयको यस वर्षको आर्थिक वर्गीकरण अनुसार खर्चको विवरण देहायबमोजिम रहेको छः

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	निकासा खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक सुविधा	११३९८२	११४५०२	१०२५८४	८९.५९
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	१९६	१९६	५५	२८.०६
२२१०० सेवा महसुल	२०९१	२२९१	२१७४	९४.८९
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवाहरू	२७५५	३०५५	२७९९	९१.६२
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	७६३०	८१२४	४३७३	५३.८३
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्चहरू	८९५०	८५२२	३७०६	४३.४९
२२६०० अनुगमन,मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	३४१०	३४१०	१८९३	५५.५१
२२७०० विविध खर्च	३२००	३९५६	३९५६	१००.००
अन्य (बाँकी खर्च शीर्षकहरू)	७६८९	१०१८९	३६२८	३५.६१
जम्मा	**१४९९०३**	**१५४२४५**	**१२५१६८**	**८१.१५**
पुँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	१२५००	१२५००	७५८६	६०.६९
जम्मा	**१२५००**	**१२५००**	**७५८६**	**६०.६९**
कुल जम्मा	**१६२४०३**	**१६६७४५**	**१३२७५४**	**७९.६१**

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ८१.१५ प्रतिशत, पुँजीगततर्फ ६०.६९ प्रतिशत र समग्रमा ७९.६१ प्रतिशत खर्च भएको छ।

३. **विधेयक दर्ता तथा पारित -** सभाको काम कारबाही सञ्चालनको लागि गण्डकी प्रदेश सभा नियमावली, २०८० कार्यान्वयनमा रहेको छ। प्रदेश सभाको दोस्रो कार्यकाल २०७९।८० देखि २०८१ फाल्गुणसम्म नियमित ५ अधिवेशन सम्पन्न भएका छन्। यस वर्ष ६० सहित हालसम्म ९४ बैठक बसी २०८०।८१ मा ६ वटा विधेयक र १ नियमावली सहित हालसम्म १५ विधेयक, १ नियमावली र २ अध्यादेश पारित भएका छन्।

४. **निर्णय कार्यान्वयन -** प्रदेश सभाले संवैधानिक र कानुनी प्रावधान अनुरुप ५ विषयगत समितिको गठन गरेको छ। ती समितिहरूले २०८०।८१ सम्म देहायबमोजिम ३६४ निर्णय गरी विभिन्न सुझाव तथा निर्देशन दिएको छ।

क्र.सं.	समितिको विवरण	अवधि	यो वर्षको बैठक संख्या	निर्णय संख्या
१	सामाजिक विकास तथा कृषि समिति	२०७९।८० देखि २०८०।८१ सम्म	१९	५८
२	अर्थ तथा विकास समिति	२०७४।७५ देखि २०८०।८१ सम्म	२२	७३
३	सार्वजनिक लेखा समिति	२०७४।७५ देखि २०८०।८१ सम्म	१६	५५
४	प्रदेश मामिला तथा कानुन समिति	२०७४।७५ देखि २०८०।८१ सम्म	१७	३८
५	कार्य व्यवस्था समिति	२०७४।७५ देखि २०८०।८१ सम्म	२६	१४०
		जम्मा		**३६४**

प्रदेश सरकारका निकायहरूलाई दिएका सुझाव तथा निर्देशनहरूको कार्यान्वयनको अवस्था र प्रभावकारी अनुगमन गरेको छैन।

५. **सम्पत्ति हस्तान्तरण र व्यवस्थापन -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ८५(१) मा कार्यालय खारेज वा गाभिने निर्णय भएकोमा साबिकवाला कार्यालय प्रमुखले त्यस्तो निर्णय भएको पैंतीस दिनभित्र सम्पत्तिको विवरण तयार गरी हालवालालाई हस्तान्तरण गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ। पोखरा महानगरपालिका वडा नं. १ स्थित साबिक स्थानीय विकास प्रशिक्षण प्रतिष्ठान अन्तर्गतको नगर विकास प्रशिक्षण केन्द्रको स्वामित्वमा रहेका जग्गा, भवन र जिन्सी सामान नेपाल सरकारको २०७६।११।५ को निर्णयानुसार गण्डकी प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठानले बुझिलिने र सो मध्ये गण्डकी प्रदेश सभाले उपयोग गरी आएका भवन र जिन्सी सामानहरू सोही सभालाई हस्तान्तरण गरी बाँकी रहेका भवन र जिन्सी सामान प्रतिष्ठानले उपयोग गर्नेगरी निर्णय भएकोमा सभाले उपयोग गरी आएका जग्गा, भवन तथा जिन्सी सामान हालसम्म हस्तान्तरण प्राप्त भएको छैन।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा कानुन निर्माण, निर्णय कार्यान्वयन लगायतका बेहोरा औंल्याइएकोमा यस सम्बन्धमा सुधार भएको देखिएन।

मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ अनुसार कार्यालयले देहायका प्रमुख कार्यहरूको नियमन, योजना तर्जुमा, समन्वय, निर्देशन, सुपरिवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्यहरू गर्दछ।

- **प्रदेश भित्रको शासन व्यवस्थाको सामान्य निर्देशन, नियन्त्रण र सञ्चालन गर्ने,**
- **प्रदेश मन्त्रिपरिषद्मा** पेस **हुने नियम र आदेशको तर्जुमा, स्वी**कृती **तथा प्रमाणीकरण** गर्ने,
- **प्रदेशमा शान्ति सुरक्षा र सुव्यवस्था सम्बन्धी नीति, कानुन**, मापदण्ड **र योजना तर्जुमा** र **कार्यान्वयन तथा** सङ्घसँ**गको समन्वय र सहकार्यमा आन्तरिक प्रशासन सञ्चालन गर्ने,**
- प्रदेश सरकारको कार्यसम्पादन नियमावली तर्जुमा र कार्यान्वय, प्रदेशस्तरीय मानव संशाधन विकास योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन,
- स्थानीय तहको कर्मचारी र कार्यालयको व्यवस्थापन सम्बन्धी कानुन तर्जुमा,
- प्रदेश सरकारको नीति, योजना तर्जुमा, स्वीकृति, कार्यान्वयन र मूल्याङ्कन,
- **आवश्यक पर्ने नीति एवम् कानुनहरूको तर्जुमा, संशोधन र फैसला कार्यान्वयन गर्ने,**
- श्रमजिवी सञ्चारकर्मीहरूको न्यूनतम पारिश्रमिक अनुगमन,
- विवाद व्यवस्थापन,
- निःशुल्क कानुनी सहायता सम्बन्धी,
- आधारभूत मानव अधिकारको संरक्षण, नागरिक स्वतन्त्रताको रक्षा तथा प्रवर्धनमा सहयोग,
- फौजदारी कार्यविधि कानुनको कार्यान्वयन,
- सत्य निरुपण तथा मेलमिलाप र बेपत्ता पारिएका व्यक्ति सम्बन्धी,
- साईवर सुरक्षा अनुगमन,
- विपद व्यवस्थापन, जोखिम न्युनिकरण र विपद् प्रतिकार्य सम्बन्धी प्रदेशको नीति, कानुन, मापदण्ड र योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क -** यो वर्ष कार्यालयको रु.१ अर्ब २० करोड ८६ लाख ५७ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य	जम्मा
७२३२६३	१७६	२४३८५	४६०८३३	१२०८६५७

उल्लिखित लेखापरीक्षण रकममा यस कार्यालयमा विनियोजन भई गण्डकी प्रदेश प्रहरी कार्यालयबाट खर्च भएको रु.९ करोड ३९ लाख ६७ हजार समावेश छ।

त्यस्तै यो वर्ष १ समिति तथा अन्य सस्थाको रु.१८ करोड ३५ लाख ८७ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

२. **बजेट खर्च -** महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त कार्यालयको यस वर्षको आर्थिक वर्गीकरण अनुसार खर्चको विवरण देहायबमोजिम रहेको छः

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	निकासा/खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक / सुविधा	९१७१३	९३४२७	५६१६९	६०.१२
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	१२६१	१२६१	२३७	१८.७९
२२१०० सेवा महसुल	५६४२	५६४२	४०५१	७१.८
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवाहरू	७९७०	९१७०	८१३५	८८.७१
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	२८०७३	२८०७३	२१८३५	७७.७८
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्चहरू	४६४६०१	३६९४०९	१३३२०९	३६.०६
२२६०० अनुगमन,मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	१०३७६	११२७६	६४०७	५६.८२
२२७०० विविध खर्च	८१२९	८१२९	७६५४	९४.१६
२६३०० अन्य तहका सरकारहरूलाई	०	९०६१०	७७६११	८५.६५
२६४०० सामाजिक सेवा अनुदान	२१०००	२८५००	२५६७७	९०.०९
२७१०० सामाजिक सुरक्षा	५०००	५०००	४८००	९६.
२७२०० सामाजिक सहायता	१९०२५०	२४३६२५	२४२१००	९९.३७
२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	१४६५	१४६५	१२३४	८४.२३
२८९०० भैपरी आउने चालु खर्च	२०००	२०००	०	०
अन्य (बाँकी खर्च शीर्षकहरू)	१७६४२	१९५४२	१७४६४	८९.३७
जम्मा	**८५५१२२**	**९१७१२९**	**६०६५८३**	**६६.१४**
पुँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	२८३७००	२८४२००	११६६८०	४१.०६
जम्मा	**२८३७००**	**२८४२००**	**११६६८०**	**४१.०६**
कुल जम्मा	**११३८८२२**	**१२०१३२९**	**७२३२६३**	**६०.२१**

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ६६.१४ प्रतिशत, पुँजीगततर्फ ४१.०६ प्रतिशत र समग्रमा ६०.२१ प्रतिशत खर्च भएको छ।

३. **एकीकृत वित्तीय विवरण -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ६५(१) अनुसार कार्यालयले आफू र मातहतका कार्यलयको नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान अनुसार एकीकृत केन्द्रीय वित्तीय विवरण तयार गर्नुपर्नेमा तयार गरेको छैन। कानुन बमोजिम तोकिएको ढाँचामा केन्द्रीय एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गर्नुपर्दछ।

४. **सङ्घीय कार्यालयलाई खर्च -** प्रदेश सरकारको विनियोजन ऐन, २०८० को दफा ५(४) मा प्रदेश सरकारको कुनै विषयगत मन्त्रालय तथा निकायको स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अर्को मन्त्रालय तथा निकायबाट कार्यान्वयन गर्नुपर्ने भएमा कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धित मन्त्रालय तथा निकायको पूर्व सहमति लिई माघ मसान्तभित्र प्रदेश सरकार आर्थिक मामिला मन्त्रालयमा लेखी पठाएमा मन्त्रालयले खर्च गर्ने अख्तियारीको लागि सहमति दिन सक्ने उल्लेख छ। यस कार्यालयले सुरक्षा निकायको भवन निर्माण तथा मर्मत गर्न गण्डकी प्रदेश प्रहरी कार्यालय, कास्कीलाई रु.९ करोड ३९ लाख ६७ हजार र पत्रकार

महासङ्घको भवन निर्माण गर्न पूर्वाधार विकास कार्यालय, नवलपरासी (ब.सु.पू), लमजुङ्ग र गोरखालाई रु.१५ लाखका दरले रु.४५ लाखसमेत रु.९ करोड ८४ लाख ६७ हजार निकासा दिएको छ। अन्य निकायको भवन निर्माण तथा मर्मत सम्भार कार्यको लागि यस कार्यालयमा विनियोजन गरी ती कार्यालयहरूलाई निकासा गरेको छ। प्रदेश सरकारले कानुनी प्रकृया पुरा गरी अन्तर सरकारी अख्तियारी दिनुपर्दछ।

५. **बजेट खर्च -** कार्यालयले 'आन्तरिक मामिला' पुँजीगततर्फ पर्वतीय विपद उद्धार सम्बन्धी सामग्री खरिद, विपद उद्दारको लागि हेलिप्याड निर्माण, राजमार्गमा विपद व्यवस्थापन सूचना प्रणाली स्थापना तथा जडान लगायका १० शीर्षकमा रु.२ करोड ३० लाख र 'आन्तरिक मामिला' चालुतर्फ शान्ति सुरक्षा सम्बन्धमा आपतकालीन खर्च, अन्तरजिल्ला सुरक्षा समन्वय बैठक, विपद व्यवस्थापनमा खटिने सुरक्षाकर्मीको क्षमता अभिवृद्धि लगायतका २० शीर्षकमा रु.२ करोड ३७ लाख विनियोजन गरेकोमा खर्च भएको छैन। तोकिएको लक्ष्य अनुसार कार्य सम्पादन गर्नुपर्दछ।

६. **बहुवर्षीय योजना** - बहुवर्षीय योजना स्वीकृत गर्दा विस्तृत सर्वेक्षण, ड्रईङ्ग, डिजाईन स्वीकृत गरी योजना तयारी चरणमा सम्पूर्ण कार्यहरू सम्पन्न गरी प्रदेशको स्रोतको समग्र विश्लेषण गरेर मात्र बहुवर्षीय योजना स्वीकृत हुनुपर्दछ। प्रदेश सरकारको योजना कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरूको पहिचान र निराकरणका लागि सुझाव तथा सिफारिस प्रतिवेदन, २०८० अनुसार प्रदेशबाट स्वीकृत हुने योजनामा न्यून विनियोजन गरी अधिक संख्यामा बहुवर्षीय योजना स्वीकृत गर्दा समयमा योजना सम्पन्न नहुने, सीमित स्रोत छरिएर विनियोजन गर्दा विनियोजन दक्षता नदेखिने अवस्था रहेको उल्लेख गरेको देखियो। प्रदेशका विभिन्न निकाय अन्तर्गत कार्यान्वयनमा रहेका ४१७ बहुवर्षीय योजनामा रु.१५ अर्ब ८५ करोड ७९ लाख बराबरको स्रोत सुनिश्चितता भएको देखिन्छ। प्रदेश सरकारको कुल राजस्व सङ्कलन रु.११ अर्ब ४३ करोड २२ लाख ६९ हजार रहेको अवस्थामा आम्दानी भन्दा १३८.७१ प्रतिशत बढीको स्रोत सुनिश्चितता दिएको देखिन्छ। योजनाको बहुवर्षीय स्वीकृती प्रदान गर्दा सङ्घबाट प्राप्त हुने अनुदान र प्रदेशको राजस्वको आकार साथै योजनाको पूर्वतयारी जस्ता विषयलाई समेत ध्यान दिई बजेटले खाम्ने गरी योजना व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।

७. **कार्यक्षेत्रमा हेरफेर - प्रशासनिक** पुनर्संरचना **समितिको प्रतिवेदन**, २०७४ **ले सबै प्रदेशमा मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय सहित प्रदेश मन्त्रालयको संख्या ७ रहने सिफारिस गरे**कोमा **प्रदेश सभाको पहिलो निर्वाचन**पश्चात **गठन भएको प्रदेश सरकारले २०७४।११।४ मा प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ जारी गरी ७ मन्त्रालय स्थापना गरेकोमा २०७८।२।५ मा उक्त संख्या ११** र तत्तपश्चात ४ पटकसम्म नियमावली संशोधन गरी पछिल्लो पटक २०८१।५।१६ मा ९ मन्त्रालय कायम गर्ने गरी कार्यविभाजन नियमावलीको अनुसूचीमा संशोधन गरेको छ। मन्त्रालयहरूको संख्या उपयुक्त आधारमा निर्धारण गर्नुपर्दछ।

८. **निर्णय कार्यान्वयन -** प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ अनुसार मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको कार्य जिम्मेवारी अन्तर्गत प्रदेश मन्त्रिपरिषद्का निर्णयको कार्यान्वयन र अनुगमन गर्ने उल्लेख छ। मन्त्रिपरिषदबाट २०७९।८० सम्म २०० बैठक बसी १ हजार १०६ र यो वर्ष ३४ बैठकबाट १२४ समेत १ हजार २३० निर्णय भए तापनि निर्णय कार्यान्वयन सम्बन्धमा

कार्यालयले अभिलेख राखी प्रतिवेदन तयार गरेको छैन। निर्णयको अद्यावधिक अभिलेख राखी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

९. **दरबन्दी र पदपूर्ति -** प्रदेश सरकार अन्तर्गत प्रदेश सभा सचिवालय, मन्त्रालय, आयोग, र अन्तर्गतका कार्यालय सहित १८३ सरकारी निकायमा ३ हजार ४११ कर्मचारी दरबन्दी रहेकोमा ५०८ करार कर्मचारी समेत २ हजार ८३ पदपूर्ति भई १ हजार ३२८ रिक्त रहेको छ।

१०. **प्रदेश समन्वय परिषद् -** सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह (समन्वय तथा अन्तरसम्बन्ध) ऐन, २०७७ को दफा २४ र १६(३) मा मुख्यमन्त्रीको संयोजकत्वमा एक प्रदेश समन्वय परिषद् रहने र परिषद्को बैठक वर्षको कम्तिमा एक पटक बस्ने व्यवस्था छ। परिषद्को २०८०।८।६ मा बसेको छैटौं बैठकले प्रथम बैठकबाट पारित निर्णयहरू यथाशीघ्र कार्यान्वयन गर्न नेपाल सरकारसँग माग गर्ने, प्रदेश प्रशासनिक समन्वय परिषद गठन गर्ने, प्रदेशको दोस्रो आवधिक योजना र स्थानीय तहका आवधिक योजनाका बीचमा तादात्म्यता तथा एकीकृत स्वरूप कायम गर्ने, आयोजना बैङ्क मार्फत योजना बनाउँदा स्थानीय तहबाट सिफारिस भएका आयोजनालाई प्राथमिकता दिने, स्थानीय तहले समेत आयोजना बैङ्क बनाई योजना बनाउने, नदीजन्य वस्तु, प्राकृतिक स्रोत र संरक्षित क्षेत्रबाट सङ्कलन हुने रकम तथा रोयल्टीको राजस्व प्रभावित स्थानीय तहमा समेत बाँडफाँट गर्ने व्यवस्थाका लागि नेपाल सरकारसँग अनुरोध गर्ने निर्णय गरेको छ। परिषद्को निर्णय कार्यान्वयनको सुनिश्चतता गर्नुपर्दछ।

११. **आर्थिक सहायता -** प्रदेश आर्थिक सहायता सम्बन्धी कार्यविधि, २०७६ मा व्यक्तिगत सहायता रु.२५ हजारसम्म मुख्यमन्त्रीको तोक आदेशबाट सोझै, सो भन्दा माथिको हकमा मन्त्रिपरिषद्को निर्णयबाट एवम् संस्थागत सहायता रु.१ लाखसम्म मुख्यमन्त्रीको तोक आदेशबाट सोझै र सो भन्दा माथिको हकमा मन्त्रिपरिषदको निर्णयबाट भुक्तानी दिन सकिने व्यवस्था छ। कार्यालयले २०८०।८१ मा कडा रोगहरू र अन्य सामाजिक सहायता शीर्षकबाट १७३ लाभग्राहीलाई रु.१ करोड ४८ लाख ८९ हजार आर्थिक सहायतामा खर्च गरेको छ। यस प्रकारका खर्च अन्य विभिन्न निकायहरूबाट समेत हुने हुँदा आर्थिक सहायता पाउनेको विवरण सार्वजनिक गर्ने र दोहोरो नपर्ने गरी एकद्वार प्रणालीबाट यस्तो खर्च गर्नुपर्दछ।

१२. **कर्मचारीको अभिलेख** - प्रदेश निजामती सेवा ऐन, २०७९ को दफा १३१(१) मा कर्मचारीको अभिलेख प्रदेश निजामती किताबखाना वा प्रदेश सरकारले तोकेको निकायले राख्ने व्यवस्था उल्लेख छ। प्रदेश अन्तर्गत ३ हजार ४११ दरबन्दी स्वीकृत भएकोमा उद्योग तथा पर्यटन मन्त्रालय र ऊर्जा, जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय गरी २ मन्त्रालय अन्तर्गतका ३२६ पदमात्र प्रदेश निजामती किताबखानामा दर्ता भएका छन्। प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम प्रदेश अन्तर्गतका कर्मचारीको अद्यावधिक अभिलेख राख्नुपर्दछ।

१३. **विपद् व्यवस्थापन कोष -** प्रदेश विपद् व्यवस्थापन नियमावली, २०७७ को नियम १२(१क) मा विपद प्रभावित वा सम्भावित विपदको जोखिममा रहेका व्यक्तिको प्रारम्भिक पुनर्स्थापना र सम्पत्तिको संरक्षण गर्न कोषमा रहेको रकमको प्रयोग गर्ने व्यवस्था बमोजिम सम्भावित जोखिमको क्षति न्यूनिकरण गर्न २०८०।१२।१६ मा बसेको बैठकले १० स्थानीय तहलाई रु.२ करोड ८० लाख तथा २०८१।२।३ मा बसेको बैठकले १७ स्थानीय तहलाई रु.२ करोड ५ लाख समेत कुल रु.४ करोड ८५ लाख रकम उपलब्ध गराएको छ। प्रदेश सरकारले रकम उपलब्ध गराउँदा सम्बन्धित स्थानीय

तहहरूले प्राप्त रकम तोकिएको काममा खर्च गरी प्रतिवेदन पेस गर्नुपर्ने शर्त राखेकोमा सो को कार्यान्वयन भएको देखिएन।

१४. **विपद् पूर्वतयारी** - प्रदेश विपद् व्यवस्थापन नियमावली, २०७७ को नियम १२(१.घ) मा विपद् पूर्व तयारीका लागि उद्धार तथा राहत सामग्री खरिद तथा भण्डारण गर्ने उल्लेख छ। विपद पूर्वतयारीको आवश्यक सामग्री खरिद, स्थानीय तहका विपद व्यवस्थापनसम्बन्धी सम्पर्क व्यक्तिको क्षमता अभिवृद्धि, विपद प्रतिकार्यमा खटिने सुरक्षाकर्मीको क्षमता अभिवृद्धि, प्रदेश विपद व्यवस्थापन गोष्ठी, सुरक्षाकर्मीको लागि न्यानो कपडा लगायत आवश्यक सामग्री खरिदका लागि रु.१ करोड बजेट व्यवस्था भएकोमा रु.१९ लाख ६९ हजारमा ट्रापुलिन टेन्ट र डोरी लगायतका सामग्री खरिद गरेको छ। विपद पूर्वतयारीका कार्यलाई प्रभावकारी बनाई विपद जोखिम तथा क्षति न्यूनीकरणतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

१५. **सुरक्षा निकायको भुक्तानी**- सरकारी कारोबार निर्देशिका, २०७६ मा बैङ्कहरूले सरकारी खाता सञ्चालन गर्न महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको सहमति लिई नेपाल राष्ट्र बैङ्कले तोकेअनुसार खाता सञ्चालन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। सरकारी कारोबारको क्षेत्रमा एकल कोष खाता प्रणाली लागु भए पश्चात सरकारी कार्यालयका बैङ्क खाता नरहने र कार्यालयको नामबाट सम्बन्धित जिल्लाको कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय/प्रदेश लेखा इकाईमा एकल खाता रहने गरी व्यवस्था गरेको छ। यस कार्यालयले नेपाली सेनाको पश्चिम पृतना हेडक्वाटर्सलाई रु.१५ लाख ९५ हजार, २३ नं. बाहिनी अड्डालाई रु.३ लाख १७ हजार र सशस्त्र प्रहरी बल नेपालको नं. ४ मुक्तिनाथ बाहीनी मुख्यालयलाई रु.७ लाख ९८ हजार समेत रु.२७ लाख १० हजार छुट्टै खातामा भुक्तानी गरेको छ। एकल कोष खाता प्रणाली बाहेक छुट्टै बैङ्क खातामा भुक्तानी गर्ने कार्य नियन्त्रण हुनुपर्दछ।

१६. **अधुरा आयोजना**- आयोजनाको पूर्वतयारीका कार्यहरू सम्पन्न गरी बजेटको सुनिश्चितता गरेर मात्र आयोजना छनोट तथा कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ। आयोजना कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरूको पहिचान र निराकरणका लागि सुझाव तथा सिफारिस प्रतिवेदन, २०८० अनुसार भौतिक पूर्वाधार विकास तथा यातायात मन्त्रालय अन्तर्गत १४ योजनाको निर्माण गर्न रु.१ अर्ब ८३ करोड ६५ लाखमा सम्झौता गरी शुन्यदेखि ८५ प्रतिशत, ऊर्जा जलश्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय अन्तर्गत ९ योजनाको रु.२५ करोड ४१ लाख २२ हजारमा सम्झौता गरी शुन्यदेखि ७६ प्रतिशत, सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय अन्तर्गत २ योजनाको रु.१३ करोड ४ लाख २४ हजारमा सम्झौता गरी ४७ देखि ७० प्रतिशत र कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय अन्तर्गत १ योजनाको रु.६ करोड ९२ लाख २० हजारमा सम्झौता गरी ५७ प्रतिशत वित्तीय प्रगति भएको समेत ४ मन्त्रालय अन्तर्गत २६ आयोजना अधुरा रहेका छन्। पर्याप्त बजेट विनियोजन एवं सोको कार्यान्वयन र अनुगमन गरी अधुरा आयोजना सम्पन्न गर्नुपर्दछ।

१७. **अनुगमन**- प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम प्रदेश सरकार अन्तर्गतका निकायहरूको कामको अनुगमन गर्ने तथा प्रदेश अन्तर्गतका स्थानीय तहहरू बीचमा समन्वय र सहकार्य गर्ने जिम्मेवारी यस कार्यालयको रहेको छ। यस सम्बन्धी बेहोरा निम्न छन्:

१७.१ कार्यालयबाट यो वर्ष अनुगमन तथा मूल्याङ्कन खर्च शीर्षकमा विनियोजित रु.४० लाखमध्ये रु.२१ लाख २ हजार खर्च गरी विकास आयोजनाहरूको अनुगमन भएको प्रतिवेदनबाट देखिए तापनि प्रदेश अन्तर्गतका

निकायबाट भएको विकास निर्माणमा प्रयोग भएका ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा लगायतका प्राकृतिक स्रोतको उपयोगमा रोयल्टी तिरे नतिरेको अनुगमन भएको देखिएन।

१७.२ प्रदेश आर्थिक ऐन, २०८० को दफा ८(१) मा प्रदेशभित्र माटो, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, चुनढुङ्गा, ग्राभेल, खरिढुङ्गा, अभ्रख र दहत्तरबहत्तरको सङ्कलनमा शुल्क असुल गरिने र उक्त रकम स्थानीय तहको विभाज्य कोषमा जम्मा गरी ६० प्रतिशत स्थानीय तह र ४० प्रतिशत रकम प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला हुनुपर्ने उल्लेख छ। प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त विवरणअनुसार २०७९।८० मा प्रदेश अन्तर्गतका ८५ मध्ये ४१ स्थानीय तहबाट रु.१५ करोड ४१ लाख ३३ हजार दाखिला भएकोमा यस आर्थिक वर्षमा ४१ स्थानीय तहबाट रु.१३ करोड १६ लाख ४७ हजार राजस्व प्राप्त भएकोमा ४४ स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला गरेका छैनन्। प्रदेश आर्थिक ऐनले तोकेबमोजिमको राजस्व सङ्कलन गर्न कार्यालयबाट आवश्यक अनुगमन गरी सम्बन्धित स्थानीय तहसँग समन्वय र सहकार्य हुनुपर्दछ।

गण्डकी प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान

गण्डकी प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान ऐन, २०७५ प्रदेश र स्थानीय तहमा कार्यरत कर्मचारी एवम् निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूको क्षमता विकास र कार्यसम्पादनमा सुधार गर्ने, *प्रदेश सरकारका कार्यक्रम कार्यान्वयनमा* सहजीकरण गर्ने, *प्रदेश अन्तर्गतका सरकारी तथा अर्धसरकारी निकाय र स्थानीय तहको संस्थागत सुधार एवम् शासकीय क्षमताको अभिवृद्धि गर्ने* यस प्रतिष्ठानको कार्य जिम्मेवारी रहेको छ।

१८. **लक्ष्य प्रगति -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ३२ (१) बमोजिम अनुसूची-२ को ढाँचामा बजेट खर्च देखिने गरी प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। प्रतिष्ठान अन्तर्गत विभिन्न २१ कार्यक्रममा रु.२ करोड २५ लाख विनियोजन भएकोमा खर्च नभएको र समग्रमा विनियोजन बजेटको ५० प्रतिशत भन्दा घटी वित्तीय प्रगति भएको कार्यक्रमको अवस्था देहाय अनुसार रहेको छः

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम	वार्षिक बजेट	वार्षिक खर्च	वित्तीय प्रगति
१.	स्थानीय तहको लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण रणनीति निर्माण	२८००	९८३	३५
२.	स्थानीय तहका वडा समितिका सदस्यलाई सहभागितामूलक योजना तर्जुमा र अनुगमन सम्बन्धी तालिम	५७००	७४७	१३
३.	सामाजिक सुरक्षा तथा व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धी तालिम	७५००	१४०९	१९
४.	स्थानीय तह र जिससका जनप्रतिनिधीहरूलाई सकारात्मक सोच सम्बन्धी तालिम	१५००	१३६	९
५.	नवनियुक्त कर्मचारीहरूका लागि सेवा प्रवेश तालिम	५०००	७४६	१५

लक्ष्यअनुसार प्रगति हासिल गर्ने गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन -** गत विगतका प्रतिवेदनमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार नगरेको, कार्यक्रम अनुसार प्रगति हाँसिल नगरेको, तहगत दोहोरो संरचना भएको, विद्युतीय सुशासन आयोजनाको गुरुयोजना अनुसारको कार्य नभएको लगायतका बेहोरा औंल्याइएकोमा सुधार भएको देखिएन। विगतका बेहोरा पुनरावृत्ति नहुने गरी कार्य सम्पादन गर्नुपर्दछ।
- **बेरुजु रकमको विवरण -** यो वर्ष कार्यालय र मातहत समेतका निकायको लेखापरीक्षणबाट देखिएको बेरुजुको स्थिति देहायअनुसार छः
  - कार्यालयको यो वर्ष रु.४ करोड ७३ लाख २० हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिक्रियाबाट रु.४ करोड ३१ लाख ९३ हजार फर्स्यौंट भई रु.४१ लाख २८ हजार बेरुजु बाँकी रहेको छ। यससम्बन्धी विवरण **अनुसूची-९** मा रहेको छ।
  - समिति र अन्य संस्थातर्फ यो वर्ष रु.७ लाख १६ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपलब्ध गराएपछि प्रतिक्रियाबाट फर्स्यौंट नगराएकोले सोही रकम बाँकी रहेको छ। यससम्बन्धी विवरण **अनुसूची-१०** मा संलग्न छ।

आर्थिक मामिला मन्त्रालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ अनुसार मन्त्रालयले देहायका प्रमुख कार्यहरूको नियमन, योजना तर्जुमा, समन्वय, निर्देशन, सुपरिवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्यहरू गर्दछ।

- प्रदेशको आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण तथा आर्थिक नीतिको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रदेशस्तरको आर्थिक स्रोतको बाँडफाँट, लगानी प्रक्षेपण र वित्तीय व्यस्थापन,
- प्रदेशस्तरको वित्त सन्तुलन सम्बन्धी नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- सङ्घको स्वीकृतिमा वैदेशिक सहयोग, वैदेशिक ऋण र अनुदान प्राप्ति, उपयोग, लेखाङ्कन र प्रतिवेदन,
- प्रदेश स्थित सरकारी सम्पत्तिको एकीकृत विवरण र सरकारी बाँकी रकमको लगत तथा असुल उपर,
- प्रदेश राजस्व सम्बन्धी नीति तथा कानूनको तर्जुमा, कार्यान्यन र नियमन,
- सङ्घीय नीति अनुरुप सहवित्तीयकरण,
- प्रदेश आर्थिक कार्यविधि सम्बन्धी नीति तथा कानुनको निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रदेश विनियोजन ऐन तथा प्रदेशको बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, नियमन र आर्थिक अनुशासन,
- प्रदेश सञ्चित कोषको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन र प्रदेश लेखा नियन्त्रण एवं व्यवस्थापन,
- प्रदेश पूरक अनुमान तथा पेस्की खर्च, प्रदेशको उधारो खर्च र प्रदेश आकस्मिक कोष,
- प्रदेश सार्वजनिक खर्च सम्बन्धी नीतिको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन तथा स्थानीय तह अनुदान।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क -** मन्त्रालय र मातहतका समेत १३ निकायको निम्नानुसार रु.९ अर्ब ६० करोड ४६ लाख ७६ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य	जम्मा
१६१२०९२	७९१५४१९	२६१०२	५१०६३	९६०४६७६

उल्लिखित रकममा स्थानीय तह वित्तीय हस्तान्तरणको रकम समावेश रहेको छ।

२. **बजेट खर्च -** महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त मन्त्रालयको यस वर्षको आर्थिक वर्गीकरण अनुसार खर्चको विवरण देहायबमोजिम रहेको छः

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	निकासा/खर्च	
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक सुविधा	४७००४	४७००४	२२८८८	४८.६९
२२१०० सेवा महसुल	२०४८	२०४८	१३८९	६७.८२
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवाहरू	६१४१	६१४१	४४८३	७३.००
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	६३९२	६३९२	५२४२	८२.०१
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्चहरू	५८७५०	५८७५०	१९१०४	३२.५२
२२६०० अनुगमन, मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	६६३०	६६३०	३७७२	५६.८९

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	निकासा/खर्च	
२२७०० विविध खर्च	४९६५	४९६५	४००३	८०.६२
२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	८५०	८५०	६५८	७७.४१
अन्य (बाँकी खर्च शिर्षकहरू)	१००९८	१००९८	७५८३	७५.०९
जम्मा	**१४२८७८**	**१४२८७८**	**६९१२२**	**४८.३८**
पुँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	८७००	८७००	४११८	४७.३३
कुल जम्मा	**१५१५७८**	**१५१५७८**	**७३२४०**	**४८.३२**

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ४८.३८ प्रतिशत, पुँजीगततर्फ ४७.३३ प्रतिशत र समग्रमा ४८.३२ प्रतिशत खर्च भएको छ।

३. **आवधिक योजना -** प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना (२०७६।७७-२०८०।८१) मा विभिन्न क्षेत्रमा परिमाणात्मक लक्ष्य निर्धारण गरेकोमा सोको उपलब्धि निम्नानुसार रहेको छः

क्र. सं.	सूचक	ईकाई	२०७५।७६ को स्थिति	२०८०।८१ को लक्ष्य	२०८०।८१ सम्म को उपलब्धि
१	वार्षिक आर्थिक वृद्धिदर (आधारभूत मूल्यमा)	प्रतिशत	७.१	१०.२	४.२३
२	गरिबीको दर	प्रतिशत	१४.२	७.३	११
३	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (आधारभूत मूल्यमा)	रु. करोडमा	२९६३२	४६८७९	४५७६६
४	प्रतिव्यक्ति आय (अमेरिकी डलर)	डलर	१०४३	१९५६	१५९६
५	बहुआयामिक गरिबीमा रहेको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	१४.२	७.३	९.५
६	मानव विकास सूचकाङ्क (HDR 2020)	सूचकाङ्क	०.५९	०.६५	०.६१८
७	जलविद्युत् उत्पादन (जडित क्षमता)	मेगावाट	४४८.५	१५००	९००
८	आधारभूत खानेपानी सुविधा प्राप्त जनसङ्ख्या	प्रतिशत	९१.१	१००	९५
९	स्वास्थ्य बिमामा आवद्ध जनसङ्ख्या	प्रतिशत	७	६४	३०.६
१०	साक्षरता दर (१५ वर्षमाथि)	प्रतिशत	५५.६	९९.५	७१.५८
११	आधारभूत तह (१-८) मा खुद भर्नादर	प्रतिशत	९४.८	९९	९५.७
१२	मातृ मृत्युदर (प्रति लाख जीवित जन्ममा)	सङ्ख्या	२३९	१५	१५०
१३	श्रमशक्ति सहभागिता दर (१५ वर्षमाथि)	प्रतिशत	३५.७	५०	४१.५
१४	रोजगारीमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत	३९.९	५५	४४.१
१५	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको संरचना द्वितिय क्षेत्र	प्रतिशत	१७.४	२२.४	१६.८

आवधिक योजनाको लक्ष्यअनुरुप उपलब्धि हासिल भएको देखिएन। आवधिक योजनालाई वार्षिक बजेट र कार्यक्रममा आवद्ध गरी निर्धारित लक्ष्य हासिल गर्नुपर्दछ।

४. **वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम -** प्रदेश सरकारको २०८०।८१ को नीति तथा कार्यक्रममा प्रस्तुत भएका कार्यक्रमहरूमध्ये गौरवका आयोजनाहरूलाई समयमै सम्पन्न गर्न स्रोतको व्यवस्था, स्थानीय तहमा विनियोजन भएको बजेटको प्रगतिको विवरण प्राप्त गर्न सक्ने प्रणालीको विकास, बजेटको अख्तियारी, खर्च निकासा, बेरुजु न्यूनीकरणका लागि पूर्ण रूपमा डिजिटल प्रणाली अवलम्बन, प्रदेशमा आयोजना बैङ्क स्थापना लगायतका कार्यक्रमहरूमा बजेट विनियोजन गरेको पाईएन। नीति तथा कार्यक्रममा समावेश भएका योजना तथा कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन हुनुपर्दछ।

५. **बजेट कार्यान्वयन -** प्रदेश सरकारको २०८०।८१ को बजेट वक्तव्यमा प्रविधि हस्तान्तरण कार्यक्रममा रु.७ करोड २० लाख, तनहुँको भिमाददेखि नवलपुरको डेढगाँउ र नवलपुरको डेढगाँउ झ्यालबास खण्ड,

वागलुङको काठेखोलादेखि गलकोटको नरेठाँटीसम्म, म्याग्दीको दानादेखी मुस्ताङको घाँसासम्म सडक र लमजुङको शीतलपाटीदेखि नाल्माफेदीसम्म सुरुङमार्गको सम्भाव्यता अध्ययनको लागि रु.६० लाख, सूचना प्रविधिको अधिकतम उपयोग गरी वेभपोर्टलमा आधारित स्वचालित प्रणालीको विकासका लागि रु.२ करोड ३० लाख, प्रदेशमा सार्वजनिक तथा निजी लगानी प्रवर्धन गर्न "लगानी सम्मेलन" आयोजनाका लागि रु.५० लाख, प्रदेश गौरवको आयोजनाको रुपमा रहेको शालिग्राम करिडोरको बाँकी खण्डको स्तरोन्नति र रणनीतिक महत्वको सडक बुद्धसिंह मार्ग निर्माण कार्यलाई तीव्रताकासाथ अगाडि बढाउने र उल्लिखित आयोजना कार्यान्वयनको लागि रु.१९ करोड ५० लाख बजेट व्यवस्था भए तापनि कार्यक्रम सञ्चालन भएको देखिएन। बजेटमा समावेश भएका कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

६. **बजेट र खर्च** – प्रदेश सरकारको विगत ५ वर्षको विनियोजन र खर्च स्थिति देहाय बमोजिम रहेको छः

(रु.हजारमा)

आर्थिक वर्ष	सुरू बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
२०८०।८१	३३४२७२००	२२२०६११६	६६.४३
२०७९।८०	३५९०९०००	२३६१४८८३	६५.७६
२०७८।७९	३००५६७००	२२०८२५४४	७३.४७
२०७७।७८	३४८४२१६०	२५६५३८२१	७३.६३
२०७६।७७	३२१३४७९२	२०४१३६१७	६३.५२

उल्लिखित तालिका अनुसार बजेटको तुलनामा २०७६।७७ देखि २०८०।८१ सम्म ५ वर्षमा क्रमशः ६३.५२, ७३.६३, ७३.४७, ६५.७६ र ६६.४३ प्रतिशत खर्च भएको छ। विनियोजन दक्षता र खर्च गर्ने क्षमता वृद्धि गर्नुपर्दछ।

७. **त्रैमासिक खर्च** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ३३ बमोजिम बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने केन्द्रीय निकायले त्रैमासिक प्रगति विवरण तयार गरी कार्यसम्पादन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। प्रदेश सरकारको यो वर्षको त्रैमासिक खर्चको स्थिति देहाय बमोजिम छः

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	खर्च	प्रथम त्रैमासिक	दोश्रो त्रैमासिक	तेश्रो त्रैमासिक	चौथो त्रैमासिक
चालु	७५७६६९९	१४१०२४५	२७२४३५९	२८०२४८१	६३९६१४
पुँजीगत	१४६२९४१६	१७२७८७३	२८०२४८१	५८३७८२३	४२६१२३९
कुल	**२२२०६११६**	**३१३८११८**	**५५२६८४०**	**८६४०३०४**	**४९००८५४**
प्रतिशत	**१००**	**१४.१३**	**२४.८९**	**३८.९१**	**२२.०७**

उल्लिखित विवरणअनुसार रु.२२ अर्ब २० करोड ६१ लाख १६ हजार खर्च गरेकोमा प्रथम त्रैमासिकमा १४.१३ प्रतिशत, दोस्रो त्रैमासिकमा २४.८९ प्रतिशत, तेस्रो त्रैमासिकमा ३८.९१ प्रतिशत र अन्तिम त्रैमासिकमा २२.०७ प्रतिशत खर्च भएको छ।

८. **बजेट समर्पण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा २०(३) मा आर्थिक वर्षको दोस्रो चौमासिक अवधिसम्म खर्च नभएको वा बाँकी अवधिमा खर्च हुन नसक्ने भएमा आर्थिक मामिला मन्त्रालयमा बजेट समर्पण गर्नुपर्ने उल्लेख छ। गण्डकी प्रदेश सरकारका विभिन्न निकायको लागि विनियोजित बजेट कार्यान्वयनको क्रममा विविध कारणले प्रगति नभएको अवस्थामा

उक्त बजेट पूर्ण वा आंशिक रुपमा समपर्ण गरेका छन्। समर्पण गरेको बजेटलाई आर्थिक मामिला मन्त्रालयले अर्थ विविधमा रकमान्तर गरी व्यवस्थापन गरेको छ। अर्थ विविध, स्थानीय तहबाट रकमान्तर गरेको बाहेक मन्त्रालय र निकाय गरी १४ तथा प्रदेश व्यवस्थापिका, प्रदेश लोक सेवा आयोगले रु.२९ करोड ५६ लाख ६६ हजार बजेट समर्पण गरेको छ। तोकिएको लक्ष्यअनुसार कार्ययोजना बनाई बजेटको कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

९. **अर्थ विविधबाट खर्च -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा १० मा सार्वजनिक निकायहरूले बजेट प्रस्ताव गर्दा प्रस्तावित योजना तथा कार्यक्रमको क्रियाकलापगत विवरण खुलाई बजेट तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले यो वर्ष अर्थ विविधमा रु.२ अर्ब ३८ करोड ६३ लाख ८९ हजार बजेट राखी भैपरी आउने पुँजीगतमा रु.१४ करोड ३४ लाख ५९ हजार र भैपरी आउने चालुमा रु.१२ करोड ५५ लाख ५३ हजार तथा तथा विभिन्न कार्यक्रम एवं योजनाहरूमा रु.२ करोड ६६ लाख ४९ हजार समेत रु.२९ करोड ५६ लाख ६१ हजार बाँडफाँट गरी विभिन्न निकाय/मन्त्रालयले खर्च गरेका छन्। अर्थ विविधमा अवण्डा बजेट राखी वर्षान्तमा रकमान्तर गरेर खर्च गर्ने प्रवृत्तिमा सुधार हुनुपर्दछ।

१०. **रकमान्तर -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम २९(१) मा पहिला बजेट विनियोजन नभएको खर्च शिर्षकमा रकमान्तर गर्न नपाईने व्यवस्था छ। यस सम्बन्धमा देखिएका बेहोराहरू निम्न छन्:

१०.१. सुरु बजेट विनियोजन नभएको अबस्थामा ऊर्जा, जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालयका विभिन्न १३० योजनामा रु.६ करोड २६ लाख १९ हजार, उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयका विभिन्न २१० योजनामा रु.८ करोड ९ लाख २८ हजार, कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालयका २७२ योजनामा रु.९ करोड ५१, भौतिक पूर्वाधार विकास तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयका १४८ योजनामा रु.६९ करोड १ लाख १९ हजार, सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालयमा २४१ योजनामा रु.३२ करोड ५८ लाख ७ हजार, मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयका ६४ कृयाकलाप तथा अन्य ३ निकायका ६ तथा स्थानीय तह १ समेत ७१ कृयाकलापमा रु.१२ करोड २४ लाख ५५ हजार समेत रु.२ अर्ब ९८ करोड ३६ लाख २० हजार रकमान्तर गरेकोमा रु.१ अर्ब ३७ करोड ७० लाख २८ हजार खर्च गरेको छ।

१०.२. मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई सशर्त अनुदान शीर्षकमा सुरु विनियोजन रु.१ करोड बजेट व्यवस्था भएकोमा रु.७५ लाख रकमान्तरबाट थप गरी रु.१ करोड ४९ लाख ९० हजार आर्थिक सहायतामा खर्च गर्ने गरी थप निकासा गरेको छ। त्यसैगरी कडा रोगबाट पीडितलाई राहत शीर्षकमा सुरु विनियोजन रु.१ करोड भएकोमा रु.४ करोड ३३ लाख ७५ हजार रकमान्तरबाट थप गरी कुल रु.५ करोड ३३ लाख ७५ हजार निकासा गरेको छ।

यसरी सुरु बजेट व्यवस्था नभएको अवस्थामा र आर्थिक वर्षको अन्तमा रकमान्तर गर्ने, नयाँ योजना तथा आर्थिक सहायतामा रकम विनियोजन गर्दा बजेटमाथि संसदीय निगरानी र नियन्त्रणमा कमजोर हुने हुँदा कानुनले तोके बमोजिम मात्र रकमान्तर गर्नुपर्दछ।

११. **अनुदान -** बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन सम्बन्धी एकीकृत कार्यविधि, २०७७ को बुँदा नं. २३ मा सम्झौता बमोजिम कार्यक्रम सञ्चालन भए नभएको अनुगमन गर्ने र अनुदान रकम खर्चको समष्टिगत जवाफदेहिता तथा जिम्मेवारी प्रचलित कानुन बमोजिम सम्बन्धित लेखा उत्तरदायी अधिकृतको हुने

व्यवस्था छ। प्रदेश अन्तर्गतका मन्त्रालय तथा मातहतको कार्यालयबाट अनुदान शीर्षकहरूमा रु.८६ करोड ४९ लाख ८६ हजार विनियोजन भएकोमा रु.८६ करोड ३९ लाख ८६ हजार अन्तिम बजेट कायम गरी ४ मन्त्रालयले रु.५० करोड ८४ लाख ६३ हजार खर्च गरेका छन्। अनुदानको उपयोगबाट, उत्पादन तथा उत्पादकत्व, जीवनस्तर र रोजगारीमा भएको सुधार सम्बन्धमा अनुगमन गर्नुपर्दछ। पुँजीगत अनुदान पाएका संस्था विघटन भएको अवस्थामा सो अनुदानबाट खरिद गरेको पुँजीगत सम्पत्तिमा प्रदेश सरकारको अधिकार स्थापित हुने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

१२. **कर तथा शुल्क** - प्रदेश आर्थिक ऐन, २०८० मा घर जग्गा रजिष्ट्रेसन शुल्क, सवारी साधन कर, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर, पर्यटन सेवा शुल्क, कृषि आयमा कर, सेवा शुल्क दस्तुर, दण्ड जरिवाना कानुन बनाई कर तथा शुल्कका दर लगाउने तथा उठाउने व्यवस्था छ। यो वर्ष कृषि आयमा कर, पर्यटन शुल्क, घर जग्गा रजिष्ट्रेसन शुल्क, सवारी साधन कर लगायतका शीर्षकमा रु.११ अर्ब ३६ करोड १६ लाख सङ्कलन गर्ने अनुमान गरेकोमा रु.९ अर्ब ६१ करोड ११ लाख अर्थात् अनुमानको ७०.३५ प्रतिशत सङ्कलन गरेको छ। कुल आय रु.२० अर्ब ४६ करोड ८४ लाखको ५२.०२ प्रतिशत रु.१० अर्ब ६४ करोड ८३ लाख आन्तरिक आय प्राप्त भएकोले लक्ष्य अनुसार कार्य योजना बनाई कर तथा शुल्क असुली हुनुपर्दछ।

१३. **विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा १७ मा वार्षिक कार्यक्रमको आधारमा खर्च गर्नुपर्ने उल्लेख छ। आर्थिक मामिला मन्त्रालयले योजना तथा कार्यक्रम बेगर जलस्रोत तथा सिँचाइ विकास डिभिजन कार्यालय, खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, भूमिगत जलस्रोत तथा सिँचाइ कार्यालय र स्थानीय तहसमेत २७० निकाय तथा कार्यालयहरूलाई प्रदेश गौरवका आयोजनाहरू लगायतको डिपिआर गर्न एकमुष्ट रु.१८ करोड ९६ लाख ७६ हजार विनियोजन गरेको छ। सो मध्ये ३४४ आयोजनाको विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गरी ८१ निकाय तथा कार्यालयहरूले रु.८ करोड १८ लाख ९४ खर्च गरेका छन्। योजनाहरूको विस्तृत विवरण प्राप्त गरेर मात्र रकम विनियोजन गर्नुपर्दछ।

१४. **आयोजना बैङ्क** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम २४ मा आयोजना कार्यान्वयन गर्ने निकाय/मन्त्रालयहरूले सम्भाव्यता अध्ययन गरी, आवधिक योजना र प्रदेशको प्राथमिकता अनुकूलका आयोजना समावेश गरी आयोजना बैङ्क तयार गर्नुपर्ने र प्राथमिकताका आधारमा आयोजना छनोट गर्नुपर्नेमा हालसम्म आयोजना बैङ्कको व्यवस्था गरेको छैन। आयोजना कार्यान्वयनमा प्रभावकारिता हाँसिल हुनेगरी कानुनमा भएको व्यवस्थाको पालना गर्नुपर्दछ।

१५. **अन्तर सरकारी अख्तियारी** - प्रदेश सरकारको विनियोजन ऐन, २०८० को दफा ५(४) मा प्रदेश सरकारको कुनै विषयगत मन्त्रालय तथा निकायको स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अर्को मन्त्रालय तथा निकायबाट कार्यान्वयन गर्नुपर्ने भएमा कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धित मन्त्रालय तथा निकायको पूर्व सहमति लिई माघ मसान्तभित्र प्रदेश सरकार आर्थिक मामिला मन्त्रालयमा लेखी पठाएमा मन्त्रालयले खर्च गर्ने अख्तियारीको लागि सहमति दिन सक्ने उल्लेख छ। यो वर्ष प्रदेशले विनियोजन गरेको बजेटबाट सङ्घीय सरकारका कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सङ्घीय प्रहरी कार्यालय ३ र मालपोत कार्यालय २९ लाई रु.११ करोड ५५ लाख ३४ हजार बजेट निकासा दिएकोमध्ये रु.११ करोड ५५ लाख ३४ हजार खर्च गरेकोमा उल्लिखित व्यवस्था अनुसार नेपाल सरकारको सम्बन्धित मन्त्रालय र अर्थ मन्त्रालयको स्वीकृति लिएको छैन। प्रदेश सरकारले कानुनी प्रक्रिया पुरा गरी अन्तर सरकारी अख्तियारी दिनुपर्दछ।

१६. **स्रोत व्यवस्थापन -** प्रदेशको विगत तीन आर्थिक वर्षको स्रोत व्यवस्थापनको लक्ष्य र प्रगतिको तुलनात्मक विवरण निम्न बमोजिम रहेको छः

(रु. लाखमा)

सि. नं.	शीर्षक	२०७८।७९			२०७९।८०			२०८०।८१		
		वार्षिक लक्ष्य	प्राप्ति	प्रतिशत	वार्षिक लक्ष्य	प्राप्ति	प्रतिशत	वार्षिक लक्ष्य	प्राप्ति	प्रतिशत
१	प्रदेश सरकारको राजस्व प्रशासन	५६०००	३८०८५	६८	५८११६	३८९३०	६७	५९६९२	४१७७९	६९.९९
२	समानीकरण अनुदान	७४२२८	७४२२८	१००	७९२७९	६९३६९	८८	७६२२५	५६४९०	७४.११
३	सशर्त अनुदान	४१८४३	५०२९१	१२०	६९१८३	४९५९१	७२	४९४१५	२९९३१	६०.५७
४	विशेष अनुदान	५४९०	५४९०	१००	८६००	६५२५	७६	७०००	६९५०	९९.२९
५	समपुरक अनुदान	८७३६	८७३६	१००	८३७०	६०००	७२	८४००	७२००	८५.७१
६	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	५७२०३	५६६७२	९९	७३९१४	५४१४६	७३	७२४२६	५७६९७	७९.६६
७	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क	१९०६८	१८३५४	९६	१८४७८	१९२७७	१०४	१८१०६	१९०६७	१०५.३१
८	रोयल्टी बाँडफाँटबाट प्राप्त	३०००	२५१९	८४	३२५०	३१८२	९८	४००८	३४४१	८५.८५
९	गत वर्षको नगद मौज्दात	२१०००	२२०१५	१०५	२७१००	३३४६०	१२३	३००००	२९२७५	९७.५८
१०	सवारी साधन कर बाँडफाँट	६०००	५९२९	९९	७२००	७२०९	१००	-८०००	-७६६१	९५.७६
११	ऋण	२००००	-	-	०	०	-	१७०००	०	
	जम्मा	**३००५६७**	**२७०४६२**	**९०**	**३५९०९०**	**२७१०४८**	**७५**	**३३४२७२**	**२४४१६९**	**७३.०४**

उल्लिखित तालिका अनुसार राजस्व असुलीको प्रगति घट्दै गएको छ। यो वर्ष आन्तरिक ऋणतर्फ रु.१ अर्ब ७० करोड असुल गर्ने लक्ष्य लिएकोमा प्राप्त भएको छैन। स्रोत व्यवस्थापन गर्न सम्भव हुने क्षेत्रमा लक्ष्य तोकी तोकिएको लक्ष्य हासिल गर्नुपर्दछ।

१७. **प्राकृतिक स्रोतको शुल्क -** प्रदेश आर्थिक ऐन, २०८० को दफा ८(४) मा माटो, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, ग्राभेल, खरिढुङ्गा र दहत्तर बहत्तरको उत्खनन्, सङ्कलन, प्रशोधन वा बिक्री वितरण तथा जरिवाना रकम समेत स्थानीय तहले सङ्कलन गरी स्थानीय तहको विभाज्य कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने र सोही ऐनको दफा ५ मा स्थानीय विभाज्य कोषमा जम्मा भएको रकम बाँडफाँट गरी साठी प्रतिशत रकम स्थानीय तहको सञ्चित कोषमा र चालीस प्रतिशत रकम प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। गण्डकी प्रदेश मातहतका स्थानीय तहबाट सङ्कलन हुने यस्तो शुल्क बारे प्रदेश सरकारले विश्लेषण गरेको छैन। सम्बन्धित पालिकाबाट यस्तो रकम प्राप्त भए नभएको समेत अनुगमन गरेको छैन।

१८. **हस्तान्तरित आयोजना -** नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदले २०७९।७।१५ मा प्रदेश तथा स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भएका आयोजनाहरू सम्बन्धित आयोजना कार्यालयबाटै कार्यान्वयन गर्ने निर्णय गरेकोमा नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालयले देहायका योजना तथा कार्यक्रमहरू रोक्का राखेको छः

(रु.हजारमा)

कार्यक्रमको नाम	कार्यक्रम/आयोजनाहरू	रकम खर्च रु.
बस्ती विकास कार्यक्रम	५०	८४३७
वैकल्पिक सहायक राजमार्ग विकास कार्यक्रम	१६०	६६९
नदी नियन्त्रण कार्यक्रम	६६	८५०८
एकीकृत उर्जा तथा सिँचाइ विशेष कार्यक्रम	२०	१२३४
खानेपानी सेवा बिस्तार तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम	१८८	४८५०
जम्मा		**२३६९८**

चालु अबस्थामा रहेका यस्ता योजना तथा कार्यक्रमहरूको बजेट रोक्का गर्दा आयोजना सञ्चालन नभई अधुरा रहेका छन्। आवश्यक व्यवस्था गरी ती आयोजनाहरू सम्पन्न गर्नुपर्दछ।

१९. **अनुदान फिर्ता -** प्रदेश सरकारको विनियोजन ऐन, २०८० को दफा ४(८) मा गण्डकी प्रदेश सरकारबाट हस्तान्तरण हुने वित्तीय समानीकरण अनुदान र राजस्व बाँडफाँट बाहेक अन्य सबै किसिमको हस्तान्तरण

रकम वर्षान्तमा बचत भएमा असार मसान्तभित्र प्रदेश सञ्चित कोषमा फिर्ता गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ। यस सम्बन्धमा देखिएका बेहोराहरू देहाय अनुसार रहेका छन्:

(रु.हजारमा)

अनुदान	विनियोजन	निकासा/खर्च	स्थानीय तह संख्या	आयोजना संख्या
सशर्त अनुदान	२५१९०६	१९३८६७	५१	५६
समपुरक अनुदान	५१७०००	३२८७४६	८४	८८
विशेष अनुदान	१९२०००	१३१८१४	४१	४१
जम्मा	**९६०९०६**	**६५४४२७**		**१८५**

हस्तान्तरण भएको रकममध्ये खर्च नभई बाँकी रहेको रकम र फिर्ताको हिसाब यकिन नगरी हस्तान्तरण भएको रकमलाई खर्च मानेको छ। हस्तान्तरण भएको, फिर्ता र बाँकी रकमको अभिलेख दुरुस्त राख्नुपर्दछ।

२०. **वित्तीय हस्तान्तरण** - विनियोजन ऐन, २०८० मा स्वीकृत योजना तथा कार्यक्रम बाहेक कुनै थप योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्ने भएमा यस ऐनद्वारा विनियोजित बजेटको परिधि भित्र रहि आर्थिक मामिला मन्त्रालयले उक्त योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न स्वीकृति दिन सक्ने व्यवस्था छ। यो वर्ष सुरुमा बजेट विनियोजन नगरेकोमा निम्नानुसार मन्त्रालय तथा निकायहरूमा रु.११ करोड ८४ लाख १० हजार बजेट व्यवस्था गरी रु.११ करोड २९ लाख ९ हजार खर्च गरेको छ।

(रु.हजारमा)

मन्त्रालयको नाम	योजनाको संङ्ख्या	कार्यक्रम	बजेट	खर्च
मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१७ स्थानीय तह	मुख्यमन्त्री नवपर्वतन साझेदारी कार्यक्रम	९०६१०	७७६१०
उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	९ स्थानीय तह	उद्योग ग्राममा पूर्वाधार निर्माण	१००००	५७६९
भौतिक मन्त्रालय	५ स्थानीय तह	विभिन्न कार्यक्रम	६८००	२००३४
ऊर्जा, जलश्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय	१५० स्थानीय तह	गण्डकी प्रदेशमा खानेपानी सरसफाई तथा स्वछता (WASH) कार्ययोजना तयारी कार्य	६०००	४७६८
सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय	भिमाद नगरपालिका	भिमाद प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रको लागि आवश्यक Lab को सामग्री खरिद	५०००	४७२८
		जम्मा	**११८४१०**	**११२९०९**

बजेट खर्चको प्रतिफल सुनिश्चित गरी कानुन अनुसार मात्र बजेट विनियोजन गर्नुपर्दछ।

२१. **वित्तीय व्यवस्था** - यो वर्षको बजेटमा वित्तीय व्यवस्था अन्तर्गत रु.५० करोड विनियोजन गरेको छ। प्रदेशको वित्तीय व्यवस्थापन दायित्व (ऋणको साँवा र ब्याज) भुक्तानी गर्नुपर्ने दायित्व नरहेको अवस्थामा सो शीर्षकमा बजेट व्यवस्था गरी रु.२९ लाख १३ हजार घरेलु विकास समितितर्फका कर्मचारीको दायित्व बहनमा रकमान्तर गरी खर्च गरेको छ। यस्तो खर्चमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

२२. **भुक्तानी बाँकी दायित्व** - नेपाल सरकारको लेखा निर्देशिका,२०७३ को बुँदा नं. २ मा कारोबार मापनको आधार नगद हुने उल्लेख छ। यस आधारमा लेखाङ्कन गर्दा नगद प्राप्ति र भुक्तानी हुँदाका बखतमा मात्र कारोबारको रूपमा लेखा जनाउनु पर्दछ भन्ने व्यवस्था रहेको छ। प्रदेशका ४ मन्त्रालय र सो मातहतका कार्यालयले लेखाङ्कन गर्दा दायित्व सिर्जना भएको तर विनियोजित बजेटले नखामेको स्वीकृत दरबन्दीको तलब, महङ्गी भत्ता र स्थानीय भत्ता, सरुवा भ्रमण खर्च, घर भाडा, पोसाक, खाद्यान्न, औषधि उपचार, बिरामी र बन्दीको सिदा, सेवा निवृत्त सुविधाको दायित्व रु.७४ करोड ४५ लाख ८० हजार २०८१।८२ मा सारेको देखियो। आगामी आर्थिक वर्षलाई दायित्व सर्ने गरी हुने खर्च प्रणालीमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय

२३. **प्रदेश सञ्चित कोष -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा ३(२) बमोजिम प्रदेश सञ्चित कोषको लेखा अद्यावधिक रूपमा राख्ने तथा वार्षिक वित्तीय विवरण तयार गर्ने कर्तव्य र उत्तरदायित्व प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको हुने व्यवस्था छ। प्रदेशको २०८०।८१ को सञ्चित कोषको प्राप्ति तथा भुक्तानीको एकीकृत आर्थिक विवरण निम्नानुसार रहेको छ।

सञ्चित कोषको प्राप्ति तथा भुक्तानीको एकीकृत आर्थिक विवरण

(रु.हजारमा)

विवरण	आर्थिक वर्ष २०८०।८१	आर्थिक वर्ष २०७९।८०
१. राजस्व, अनुदान र अन्य प्राप्ति	**२०४६८३०९**	**२२२११४६८**
१.१. राजस्व	१०६४८३८५	१०२७४२७०
क. कर	९०१८८२५	९०५५४०७
ख. अन्य राजस्व	१६२९५६०	१२१८८६३
१.२. अनुदान	९५६९९४२	११७७१७९७
ग. अन्तरसरकारी वितीय हस्तान्तरण	९५६९९४२	११७७१७९७
१.३. बेरूजु तथा अन्य प्राप्ति	२४९९८२	१६५४०१
२. वित्तीय व्यवस्थाबाट प्राप्ति	०	०
३. यस वर्षको खुद प्राप्ति (१+२)	२०४६८३०९	२२२११४६८
४. भुक्तानी	**२२२०६११६**	**२३६१४८८३**
४.१. सञ्चित कोष माथि व्ययभार हुने रकमबाट खर्च*	१०३१८	८२४६
क. चालु खर्च	१०३१८	८२४६
ख. वित्तीय खर्च	०	०
४.२. विनियोजन ऐनद्वारा भएको खर्च	२२१९५७९७	२३६०६६३७
क. चालु खर्च	७५६६३८१	८३४५२७६
ख. पुँजीगत खर्च	१४६२९४१६	१५२६१३६१
५. विनिमय दर वा अन्य समायोजन	०	०
६. यस वर्षको जम्मा भुक्तानी (४+५)	२२२०६११६	२३६१४८८३
७. यस अवधिको कोषमा भएको थप घट (+/-) (३-६)	(१७३७८०६)	(१४०३४१६)
८. आर्थिक वर्षको सुरूवातको मौज्दात	**२९२७५१७**	**४३३०९३३**
९. आर्थिक वर्षको अन्त्यको मौज्दात (७+८)	**११८९७११**	**२९२७५१७**

२३.१. उल्लिखित एकीकृत आर्थिक विवरणअनुसार चालु वर्षको मौज्दात रु.१ अर्ब ७३ करोड ७८ लाख ६ हजार ऋणात्मक रहेको छ। गत वर्षको जिम्मेबारी रु.२ अर्ब ९२ करोड ७५ लाख १७ हजार बचत रहेकोमा यो वर्षको ऋणात्मक मौज्दात समायोजन गरेको कारण चालु वर्षको अन्तमा सञ्चित कोषको मौज्दात रु.१ अर्ब १८ करोड ९७ लाख ११ हजार बचत देखिएको र गत वर्षको तुलनामा अन्तिम मौज्दात ५९.३६ प्रतिशत कम भएको छ। तोकिएको लक्ष्यअनुसार राजस्व सङ्कलन गरेर उपलब्ध स्रोतले धान्ने गरी मात्र खर्च गर्नुपर्दछ।

२३.२. आर्थिक मामिला मन्त्रालयले पेस गरेको विवरणअनुसार गत वर्षको बचत, अनुदान, कर र अन्य राजस्वसमेत रु.२४ अर्ब ४१ करोड ६९ लाख ५५ हजार प्राप्त भएकोमा प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले पेस गरेको प्रदेश सञ्चित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण अनुसार गत वर्षको बचत सहित रु.२३ अर्ब ८८ करोड ३० लाख ५३ हजार यो वर्षको प्राप्ति देखाएकोले रु.५३ करोड ३९ लाख २ हजार फरक परेको सम्बन्धमा यकिन गरी हिसाब मिलान गर्नुपर्दछ ।

२४. **अनुदान र राजस्व बाँडफाँट -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा ४(२) मा प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले कार्यक्षेत्रभित्रका कार्यालय र स्थानीय तहको आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय प्रतिवेदन तयार गरी महालेखा नियन्त्रक कार्यालयमा पठाउनुपर्ने उल्लेख छ। कार्यालयले स्थानीय सरकारको एकीकृत प्रतिवेदन तयार नगरी प्रदेश सरकारको आर्थिक कारोबारको मात्र प्रतिवेदन पेस गरेको छ।

२५. **सरकारी सम्पत्ति -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा २५(५) मा प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले प्रदेश सरकारको सम्पत्ति र दायित्वको एकीकृत विवरण तयार गर्ने तथा दफा ५२ मा सरकारी सम्पत्तिको संरक्षणको प्रबन्ध गर्नुपर्ने उल्लेख छ। कार्यालयले उपलब्ध गराएको पाम्स तथ्याङ्क अनुसार प्रदेशको रु.३ अर्ब ५२ करोड १८ लाख सम्पत्तिको लगत कायम गरिएको देखिन्छ। प्रदेश अन्तर्गत भूमि व्यवस्था कृषि सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय अन्तर्गतका मनाङ र मुस्ताङ्गका २ कृषि ज्ञान केन्द्र र मनाङ, मुस्ताङ्ग र कास्की समेतका भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र लगायतले पाम्समा प्रविष्टि गरी अभिलेखिकरण गरेको देखिएन। सबै सरकारी कार्यालयको सम्पत्ति अभिलेखिकरण नभएकोले उक्त तथ्याङ्कमा प्रदेशको सम्पत्तिको यथार्थ हिसाब देखिँदैन। सम्पत्तिको यथार्थ अभिलेख व्यवस्थापन हुनुपर्दछ।

२६. **समपुरक अनुदान -** समपुरक अनुदान सम्बन्धी (तेस्रो संशोधन) कार्यविधि, २०७७ को बुँदा नं. ६(१) मा नेपाल सरकारले छनोट गरेको आयोजना लागत, प्रकृति कार्यान्वयन गर्नुपर्ने आवश्यकता, दिगोपना समेतको आधारमा प्रदेश वा स्थानीय तहलाई कुल लागतको अधिकतम पचास प्रतिशतसम्म समपुरक अनुदान प्रदान गर्ने उल्लेख छ। यो वर्ष सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त रकममा प्रदेश सरकारको योगदान खुल्ने गरी खर्चको अद्यावधिक अभिलेख नभएको कारणले यकिन गर्न सकिएन।

त्यसैगरी, बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन सम्बन्धी एकीकृत कार्यविधि, २०७७ को बुँदा नं. ८ मा आयोजनाको कुल लागतको ६० प्रतिशतसम्म रकम प्रदेश सरकारले समपुरक अनुदानको रुपमा वित्तीय हस्तान्तरण गर्न सक्ने उल्लेख भएकोमा यो वर्ष प्रदेश समपुरक अनुदान रु.३२ करोड ८७ लाख ८६ हजार स्थानीय तहलाई हस्तान्तरण भएकोमा स्थानीय तहले व्यहोरेको खर्च खुलाई अभिलेख राखेको छैन।

२७. **धरौटी -** प्रदेश अन्तर्गत ८ मन्त्रालय तथा ५ निकायमा गत वर्षको धरौटी बाँकी जिम्मेवारी रु.१ अर्ब ५२ करोड ९८ लाख र यो वर्ष आम्दानी रु.६१ करोड १४ लाख ६३ हजार समेत रु.२ अर्ब १४ करोड १३ लाख धरौटी आम्दानी भएकोमा सदरस्याहा र फिर्तासमेत रु.६७ करोड ६४ लाख ५३ हजार खर्च भई रु.१ अर्ब ४६ करोड ९४ लाख बाँकी रहेको छ। पेस भएको विवरणअनुसार ४ सङ्घीय कार्यालयहरू (गण्डकी प्रदेश प्रहरी कार्यालय, कास्की, पूर्वाधार विकास कार्यालय, नवलपरासी, लमजुङ्ग र गोरखा) को गत वर्षको धरौटी रु.१ करोड ९८ लाख ३० हजार बाँकी रहेको छ। प्रदेश अन्तर्गत नपरेका कार्यालयहरूको धरौटी रकम समेत समावेश गरेकोले आर्थिक विवरण यथार्थपरक देखिएन। आर्थिक विवरण यथार्थपरक बनाउनुपर्दछ।

२८. **कार्यसञ्चालन कोष -** प्रदेश स्थित सरकारी कोषको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेवारी प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको हुने व्यवस्था छ। कार्यालयले पेस गरेको विवरणअनुसार प्रदेश सरकारका कार्यालयहरूमा गतवर्षको मौज्दात रु.८० करोड १६ लाख १ हजार र यो वर्षको आम्दानी रु.१ अर्ब

७ करोड ४१ लाख समेत रु.१ अर्ब ८७ करोड ५७ लाख भएकोमा रु.९७ करोड ५६ लाख ७५ हजार खर्च भई रु.८९ करोड ९९ लाख ९० हजार स्रेस्ता अनुसार मौज्दात रहेको छ।

२९. **वित्तीय हस्तान्तरण -** यो वर्ष सङ्घीय सरकारबाट वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गत देहायअनुसार प्राप्त भएको छ।

(रु.हजारमा)

अनुदान शीर्षक	बजेट लक्ष्य	अनुदान प्राप्ति	प्रतिशत
समानीकरण अनुदान	७६२२५००	५६४९०३५	७४.११
सशर्त अनुदान चालु	४९४१५००	२९९३१३४	६०.५७
विशेष अनुदान चालु	७०००००	६९५०००	९९.२९
समपुरक अनुदान चालु	८४०००	७२००००	८५.७१
जम्मा	**१४१०४०००**	**१००५७१६९**	**७१.३१**

२९.१. **उपर्युक्त** विवरणअनुसार **२०८०।८१ मा नेपाल सरकारबाट प्रदेश सरकारको लागि** रु.**१४ अर्ब** १० **करोड** ४० **लाख बजेट व्यवस्था गरेकोमा** रु.१० **अर्ब** ५ **करोड** ७२ **लाख** (**७१.३१ प्रतिशत**) **प्राप्त भएको** छ। **वार्षिक बजेटको तुलनामा समानीकरण अनुदान** ७४.११ **प्रतिशत**, सशर्त **अनुदान** ६०.५७ **प्रतिशत**, **विशेष अनुदान** ९९.२९ **प्रतिशत र समपुरक अनुदान** ८५.७१ **प्रतिशत प्राप्त भएको छ**। प्राप्त अनुदानको दक्षतापूर्वक उपयोग हुनुपर्दछ।

२९.२. प्राप्त अनुदानमध्ये सशर्तमा रु.२ अर्ब ८५ करोड ७२ लाख ५६ हजार, समपुरकमा रु.४२ करोड ९९ लाख ८६ हजार र विशेषमा रु.६३ करोड ४३ लाख ६५ हजार गरी जम्मा रु.३ अर्ब ९२ करोड ९ लाख ७ हजार खर्च भई रु.४८ करोड ७२ लाख २७ हजार बाँकी रहेको रकम फिर्ता भएको छ।

३०. **आन्तरिक लेखापरीक्षण -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा ३२ मा प्रदेश सरकारका कार्यालयको कारोबारको आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय वा प्रदेश लेखा ईकाई कार्यालयबाट हुने व्यवस्था छ। सम्बन्धित आन्तरिक लेखापरीक्षणबाट रु.५ करोड ५४ लाख ९६ हजार असुल गर्नुपर्ने रु.४ करोड १० लाख २९ हजार नियमित गर्नुपर्ने र रु.८ करोड ५० लाख १ हजार म्याद नाघेको पेस्की समेत कुल रु.१८ करोड १५ लाख २८ हजार आन्तरिक लेखापरीक्षण बेरुजु औंल्याएकोमा सो मध्ये फर्स्यौट रकमको विवरण नखुलाएकोले यकिन गर्न सकिएन। उक्त बेरुजु अन्तिम लेखापरीक्षण अगावै फर्स्यौट गर्नुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा अवण्डा बजेट राखी खर्च गरेको, आर्थिक वर्षको अन्तमा रकमान्तर गरेको, स्रोत सुनिश्चितता बेगर आयोजनाहरू कार्यान्वयन, बहुवर्षिय आयोजनाहरूलाई पर्याप्त बजेट विनियोजन नगरेको, बजेटमा आन्तरिक ऋणको व्यवस्था गरेतापनि तदनुसार कानुनी व्यवस्था गरी कार्यान्वयन नगरेको लगायतका बेहोरा औंल्याइएकोमा यस सम्बन्धमा सुधार भएको देखिएन

- **बेरुजु रकमको विवरण** - मन्त्रालयको यो वर्ष रु.९ लाख ८७ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपलब्ध गराएपश्चात् फर्स्यौंट नभएकोले सोही रकम बेरुजु बाँकी रहेको छ। यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-९** मा संलग्न छ।

ऊर्जा, जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ अनुसार मन्त्रालयले देहायका प्रमुख कार्यहरूको नियमन, योजना तर्जुमा, समन्वय, निर्देशन, सुपरिवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्यहरू गर्दछ।

- प्रदेशस्तरको ऊर्जा, विद्युत, सिंचाइ, खानेपानी, जल उत्पन्न प्रकोप सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान, नीति, कानून, मापदण्ड, गुरुयोजना, योजना तथा आयोजना निर्माण कार्यान्वयन, सञ्चालन, मर्मत संभार, समन्वय र नियमन,
- प्रदेशस्तरमा ऊर्जा, विद्युत, सिँचाइ तथा खानेपानी सम्बन्धी सेवाको गुणस्तर र सेवा शुल्कको आधार निर्धारण र नियमन,
- ऊर्जा, विद्युत, सिँचाई सेवा बिस्तारमा निजी क्षेत्रको सहभागिता र लगानी प्रवर्धन सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड निर्धारण र नियमन,
- राष्ट्रिय जलस्रोत नीति र सङ्घीय योजना बमोजिम प्रदेशका नदी तथा सीमा नदीका जलउपयोग सम्बन्धी आयोजनाको पहिचान, निर्माण, सञ्चालन, सम्भार र व्यवस्थापन,
- प्रदेशभित्रको जलस्रोत उपयोग तथा नदी संरक्षण सम्बन्धी योजना तथा गुरु योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन,
- मौसम र जलमापन सञ्जार सञ्जाल व्यवस्थापन,
- खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा विस्तारमा निजी क्षेत्रको सहभागिता प्रवर्धन सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क -** यो वर्ष मन्त्रालय तथा मातहतका १७ कार्यालयको रु.५ अर्ब १० करोड ४६ लाख ३० हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य	जम्मा
४४६२४८८	१६३२०	५८१८५८	४३९६४	५१०४६३०

२. **बजेट खर्च -** महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त मन्त्रालयको यस वर्षको आर्थिक वर्गीकरण अनुसार खर्चको विवरण देहायबमोजिम रहेको छः

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	निकासा/खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११००पारिश्रमिक/सुविधा	१८२७४२	१८२७४२	११८६६७	६४.९४
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	१८५९	१८५९	४०८	२१.९५
२२१०० सेवा महसुल	७५६१	७५६१	५७६६	७६.२६
२२३००कार्यालय सामान तथा सेवाहरू	१२४१३	१२४१३	१२१४५	९७.८४
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	४१७५१	४१७५१	१९४७८	४६.६५
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्चहरू	५७१२०	५७१२०	४४५२१	७७.९४
२२६०० अनुगमन, मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	१०६८५	१०६८५	१०१६३	९५.११

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	निकासा/खर्च	खर्च प्रतिशत
२२७०० विविध खर्च	५२०९	५२०९	४७८५	९१.८६
२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	६२१६	६२१६	५३८६	८६.६५
२८२०० फिर्ता खर्च	०	५०	५०	१००.००
अन्य (बाँकी खर्च शीर्षकहरू)	२६२४९	२६२४९	२४००२	९१.४४
जम्मा	**३५१८०५**	**३५१८५५**	**२४५३७१**	**६९.७४**
पुँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च (पुँजीगत)	४६६०२००	४६६५२००	४२१७११७	९०.४०
कुल जम्मा	**५०१२००५**	**५०१७०५५**	**४४६२४८८**	**८८.९५**

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ६९.७३ प्रतिशत, पुँजीगततर्फ ९०.३९ प्रतिशत र समग्रमा ८८.९५ प्रतिशत खर्च भएको छ।

३. **आवधिक योजनाको कार्यान्वयन -** प्रदेश सरकारको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना (२०७६।७७-२०८०।८१) मा यस मन्त्रालयसँग सम्बन्धित १७ कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने लक्ष्य राखेकोमा योजनाको कार्य सम्पादन अवस्था निम्नानुसार छः

क्र. सं.	क्रियाकलाप	इकाई	तुलनात्मक स्थिति			
			आधार वर्ष २०७५।७६ को लक्ष्य	२०८०।८१ को सम्मको लक्ष्य	२०८०।८१ सम्मको प्रगति	प्रगति प्रतिशत
१	भूमिगत स्यालो तथा ट्युबवेल सिँचाइ विकास कार्यक्रम	हेक्टर	नखुलेको	३२८५	१६५८	५०.४७
२	वर्षा पम्प सिँचाइ विकास कार्यक्रम	हेक्टर	नखुलेको	२५०	८ हेक्टर	३.२
३	मध्यमदेखि उच्च गुणस्तरको खानेपानीमा पहुँच पुगेको घरपरिवार	प्रतिशत	१०	५०	१९	३८.००
४	निर्माण गरिएका जलविद्युत आयोजनाको जडित क्षमता	मेगावाट	४४८.५०	१५००	८२१	५४.७३
५	प्रतिव्यक्ति विद्युत खपत	किलोवाट घण्टा	१९०	७५०	२७०	३६.००
६	पुराना काठेपोल प्रतिस्थापन कार्य	संख्या	१०५७०	७५०००	३०४८१	४०.६४
७	नविकरणीय ऊर्जालाई ग्रीडमा जडान गरी नेट पेमेन्ट	किलोवाट	नखुलेको	३५०	१२७	३६.२९
८	घरेलु सौर्य ऊर्जा जडान	संख्या	नखुलेको	२०००	१६०४	८०.२०

समग्रमा विश्लेषण गर्दा १७ मध्ये ८ सूचकमा आवधिक योजना लक्ष्य प्राप्त भएको देखिँदैन। आवधिक योजनाको लक्ष्यअनुसार प्रगति हासिल गर्ने गरी क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्नुपर्दछ।

४. **बजेट कार्यान्वयन -** प्रदेश सरकारको बजेट वक्तव्यमा समावेश कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन हुनुपर्दछ। यो वर्षको बजेट वक्तव्यको बुँदा नं.१६२ देखि १८५ मा यस मन्त्रालयसँग सम्बन्धित उज्यालो गण्डकी प्रदेश कार्यक्रम, एल.पी. ग्याँसलाई प्रतिस्थापन गरी विद्युतीय चुलो प्रयोगकर्ताको संख्या अभिवृद्धि गर्न प्रोत्साहन कार्यक्रम, प्रदेशका सबै घर परिवारलाई आधारभूतस्तरको खानेपानी सेवा पुऱ्याउन एक घर एक धारा कार्यक्रम, प्रदेशभित्र सञ्चालित लिफ्ट खानेपानी र लिफ्ट सिँचाइबाट वर्षैभरी सिँचाइ सुविधा उपलव्ध गराउने कार्यक्रम कार्यान्वयन गरेतापनि देहायका कार्यक्रम आंशिकरुपमा कार्यान्वयन भएको र केही कार्यान्वयन नै भएको देखिएन।

बजेटमा उल्लेखित कार्यक्रम	कार्यान्वयन अवस्था
प्रदेशभित्र वायु ऊर्जा र फ्लोटिङ्ग सोलारबाट ऊर्जा उत्पादनको लागि सम्भाव्यता अध्ययन कार्य	कार्यान्वयन भएको पाईएन
शहरी क्षेत्रमा लागत उठती अवधारणामा खानेपानी आयोजना सञ्चालन गर्ने	कार्यविधि तर्जुमा नभएकोले कार्यान्वयन नभएको
पहाडी क्षेत्रमा वाह्रै महिना सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराउन साना तथा मझौला प्रकृतिको ड्याम निर्माण गरी पोखरी बनाउनका लागि उपयुक्त स्थान पहिचान गरी कार्यान्वयन गर्ने	तनँहुमा नारेश्वर ताल जलाशयको सुरुवात भए तापनि पूर्णत कार्यान्वयन नगरेको
सङ्घीय सरकारको समन्वयमा नेशनल वाटर आपूर्ति सेनिटेशन एण्ड हाईजिन प्रणालीमा लगत प्रविष्टी गराई गण्डकी प्रदेश खानेपानी आयोजना सञ्चालन गर्ने	८५ पालिकामध्ये ३६ पालिकासँग सम्झौता गरेकोमा ७ पालिकाले सम्पन्न गरेका

बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुनुपर्दछ।

५. **योजना छनोट तथा कार्यान्वयन -** सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको आयोजना वर्गीकरणको आधार र मापदण्ड, २०८० बमोजिम प्रदेश सरकारको कार्यक्षेत्रभित्र पर्ने सिँचाइ (पहाडमा ५० देखि १०० हेक्टर, हिमालमा २५ देखि ५० हेक्टर र तराईमा ५०० देखि ५००० हेक्टर) मात्र रहेकोमा हाल ११ जिल्लामा ६८ हजार ६९४ हेक्टर क्षेत्रफलमा सञ्चालित आयोजनाहरू प्रदेश सरकारको कार्यक्षेत्र पर्ने देखिदैन।

यो वर्ष मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयहरूमा खानेपानीतर्फका १ हजार १०९ तथा सिँचाइतर्फ ८३१ समेत १ हजार ९४० योजना सञ्चालनमा रहेकोमा रु.१० लाख र सोभन्दा भन्दा कम बजेटका योजना संख्या १ हजार २९३, रु.२० लाखसम्म बजेट विनियोजन भएका योजना संख्या ४७२ र त्यसभन्दा माथिका योजना १७५ वटा रहेको देखिन्छ। सो अनुसार ६६.६५ प्रतिशत योजनाहरू स्थानीय स्तरका तथा टुक्रे योजना छनोट तथा कार्यान्वयन गरेको देखियो। गत विगत वर्षमा समेत अधिकांश कार्यक्षेत्र भित्र नपर्ने टुक्रे योजना कार्यान्वयन गरेको देखिन्छ। मापदण्ड बमोजिम आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्रका बढी प्रतिफल प्राप्त हुने एवम् तुलनात्मक लाभ बढी भएका योजना छनोट गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

६. **बहुवर्षीय योजना कार्यान्वयन -** सम्झौताको शर्तबमोजिम सम्झौता अवधिभित्र कार्यसम्पन्न हुनुपर्दछ। मन्त्रालयले उपलब्ध गराएको विवरणअनुसार २०७६।७७ देखि २०८१ सम्म सञ्चालनमा आएको बहुवर्षीय योजनाको कार्यान्वयन अवस्था देहायअनुसार छः

(रु.हजारमा)

क्र. सं.	क्षेत्र	आयोजना संख्या	ल.ई	सम्झौता रकम	खर्च रकम	प्रगति %	कैफियत
१	सिँचाइ	१०३	१७६६४९७	९६९१९२	७११६५९	७३.४३	१६ सम्पन्न, बाँकी निर्माणाधीन
२	खानेपानी	३७	७७१२२३	४९६३४५	७४०३२	१४.९२	३ सम्पन्न, ३४ वटा निर्माणाधीन
३	ऊर्जा	१	२७३६८	१७७०३	१५८४०	८९.४८	सम्पन्न उन्मुख आयोजना संख्या, १
	जम्मा	**१४१**	**२५६५०८८**	**१४८३२४०**	**८०१५३१**	**५४.०४**	

कुल सञ्चालित योजना १४१ मध्ये २० वटा अर्थात २४ प्रतिशत योजनाहरू सम्पन्न भएको र बाँकी ७६ प्रतिशत योजनाहरू निर्माणाधीन रहेका छन्। कुल सञ्चालित योजनाको वित्तीय प्रगति ५४.०४ प्रतिशत उल्लेख गरेको छ। मातहत कार्यालय अन्तर्गत भएका पुराना अधुरा आयोजना सम्पन्न गर्नुपर्दछ।

७. **प्रदेश रुपान्तरणकारी आयोजना -** प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना (२०७६।७७-२०८०।८१) अनुसार यस मन्त्रालय अर्न्तगत उत्तरगंगा जलाशययुक्त विद्युत आयोजनालाई रुपान्तरणकारी प्रदेश गौरवको योजनाको रुपमा उल्लेख गरेको ८२८ मेगावाटको आयोजनामा रु.१ खर्ब ३ अर्ब खर्च हुने उल्लेख गरेतापनि कार्यान्वयनमा आएको छैन।

८. **एकीकृत वित्तीय विवरण -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा २८ मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले मातहत कार्यालयबाट विनियोजन राजस्व, धरौटी लगायत सबै वित्तीय विवरण लिई प्रदेशको एकीकृत हिसाब तयार गरी तोकिएको समयभित्र प्रदेश आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयलाई उपलव्ध गराउनुपर्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालय र मातहत समेत १७ कार्यालयको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरेको छैन। ऐनमा भएको व्यवस्था कार्यान्वयन हुनुपर्दछ।

९. **उज्यालो गण्डकी प्रदेश -** प्रदेश सरकारको २०७४।११।०४ को मन्त्रिपरिषद्को पहिलो बैठकबाट उज्यालो प्रदेश कार्यक्रम सञ्चालन गरी २ वर्षभित्रमा सबै गाँउबस्तीमा विद्युत सेवा उपलव्ध गराउने निर्णय अनुसार २०७५।७६ मा नेपाल विद्युत प्राधिकरण प्रादेशिक कार्यालय, गण्डकीसँग रु.७२ करोड ५३ लाख ९२ हजारमा ६० प्याकेजमा सम्झौता भएकोमा हालसम्म रु.४३ करोड २३ लाख ८ हजार खर्च भएको छ। वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा हरेक वर्ष यस विषयमा सम्बोधन गरिएको भए तापनि कार्यक्रम लागु भएको ६ वर्षसम्म भौतिक प्रगति ८० प्रतिशत रहेको छ। कुल ६० ठेक्का प्याकेजमध्ये वौदिकाली नवलपुर र बुलिङटार जौवारी, डाँडाघेरीको १ प्याकेजमा बिस्तारको काम सम्पन्न भएको छैन। अधुरो काम सम्पन्न गर्नुपर्दछ।

१०. **कार्यसञ्चालन स्तरीय कार्य -** प्रदेश सरकारको बजेट, २०८० को बुँदा नं. ६८ मा गण्डकी प्रदेशभर विद्युतीकरण र वैकल्पिक ऊर्जाको बिस्तार गरी यसै वर्ष उज्यालो गण्डकी प्रदेश घोषणा गर्ने लक्ष्य राखी रु.७ करोड ५२ लाख बजेट विनियोजन भएकोमा रु.१ करोड ४९ लाख ८८ हजार मन्त्रालयमार्फत नै खर्च गरेकोमा उक्त खर्चबाट बागलुङ्ग, गोरखा, म्यागदी, मनाङ जिल्लाका समेत ३८४ घरधुरीमा घरेलु सौर्य ऊर्जा जडान भएको, लमजुङ र बागलुङ्गका २ लघु जलविद्युत आयोजनामा खर्च गरेको, गोरखा र नवलपुर जिल्लामा १५४ स्मार्ट सडकबत्ति जडान कार्य भएको प्रगति विवरण उपलव्ध गराएको छ। मन्त्रालयले यस्ता कार्यक्रमहरू मातहतका निकायबाट कार्यन्वयन गरी मन्त्रालयले कार्यक्रमको अनुगमन, निर्देशन र सहजिकरण गर्नुपर्दछ।

११. **विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन -** सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा २९ मा सम्बन्धित सार्वजनिक निकायमा उपलब्ध जनशक्तिबाट कुनै काम हुन नसक्ने अवस्थामा सार्वजनिक निकायले परामर्श सेवा खरिद गर्न सक्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालय मातहतका खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय तनहुँले ९, गोरखाले ६, स्याङ्गजाले ७, बागलुङ्गले ११ र मुस्ताङले ४ गरी जम्मा ३७ योजनाको विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन परामर्शदाताबाट गराई रु.२ करोड ३ हजार खर्च गरेको छ। उल्लिखित कार्यालयमध्ये खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, गोरखा र तनहुँले १५ विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन कार्यान्वयनमा गएको उल्लेख गरेतापनि अन्य कार्यालयले कार्यान्वयन अवस्था खुलाएका छैनन्। कार्यालयमा उपलब्ध जनशक्तिबाट हुन नसक्ने कार्यको लागि मात्र प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट परामर्श सेवा खरिद गर्नुपर्दछ।

१२. **कन्टिन्जेन्सी खर्च -** प्रदेश खर्चको मापदण्ड, २०७९ को बुँदा नं. १४ मा पाँच करोड रुपैयाँसम्म लागत अनुमान भएका आयोजनामा चार प्रतिशतसम्म र पाँच करोड रुपैयाँभन्दा बढी लागत अनुमान भएको आयोजनामा तीन प्रतिशतसम्म रकम छुट्टाई प्रचलित सार्वजनिक खरिद कानुन बमोजिम वर्कचार्ज, स्टाफ खर्च र अन्य सानातिना खर्चमा लागत अनुमान तयार गर्दा नै प्रष्ट खुलाई भुक्तानी रकमको अनुपातमा पारदर्शी, मितव्ययी र औचित्यपूर्ण तरिकाले कन्टिन्जेन्सीबाट रकम खर्च गर्नुपर्ने उल्लेख छ। मन्त्रालय र मातहत समेतका १७ कार्यालयले यो वर्ष रु.१४ करोड १९ लाख ३० हजार कन्टिन्जेन्सी खर्च गरेको छ। कन्टिन्जेन्सी खर्चमध्ये चालु खर्चमा रु.८ करोड १९ लाख ३६ हजार (५७.७३ प्रतिशत) र पुँजीगत खर्चमा रु.५ करोड ९९ लाख ९४ हजार (४२.२७ प्रतिशत) खर्च गरेका छन्। कन्टिन्जेन्सी खर्च गर्दा आयोजनागत रुपमा अभिलेख नराखेको र नापी किताबमा पनि उल्लेख नगरेकोले आयोजनाको वास्तविक खर्च यकिन गर्न सकिएन। चालु प्रकृतिको खर्चमा मितव्ययिता कायम गरी पूँजी निर्माण हुने कार्यमा कन्टिन्जेन्सी रकम खर्च गर्नुपर्दछ।

खानेपानी तथा सरसफाई र सिँचाइ डिभिजन कार्यालयहरू

१३. **सङ्घ सशर्त कार्यक्रम -** सङ्घीय अर्थ मन्त्रालयको सशर्त अनुदानसम्बन्धी २०७६।०२।२० को परिपत्र अनुसार सङ्घीय सरकारबाट हस्तान्तरण भएका वा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा थप रकम माग भई आएमा नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालयले योजना वा कार्यक्रमको प्रगति र खर्च प्रतिवेदनको आधारमा थप रकम उपलव्ध गराउने उल्लेख छ। सङ्घीय सरकारको सशर्त अनुदान कार्यक्रमबाट मन्त्रालय मार्फत २०६५।६६ देखि सुरु भएका आयोजनामध्ये चालु आर्थिक वर्षमा खानेपानी तथा सिँचाइतर्फ ४०१ योजना सञ्चालन भएको देखिन्छ। जसमध्ये ठूला १० योजनाको अवस्था निम्नानुसार रहेको छः

(रु.हजारमा)

क्र. सं.	आयोजनाको नाम /जिल्ला	सम्झौता रकम	गत वर्ष सम्मको भुक्तानी	यो वर्ष (२०८०/८१) को खर्च	म्याद	हाल सम्मको प्रगति%
१	वार्दिखोला मुंग्रेबेशी सिँचाइ योजना मादी, कास्की	२३१९९	७५१९	बजेट व्यवस्था नभएको	२०८१-१२-१७	३२
२	चापाकोट टार सिँचाइ योजना चापाकोट स्याङ्जा	५४९२८	१६२६०	बजेट व्यवस्था नभएको	२०८२-०४-१२	२९.६
३	किसान आँधिघाट सिँचाइ योजना, चापकोट न.पा.१०, स्याङ्जा	१२१८०	४७४९	२४९८	२०८२-03-२०	३८.९९
४	चौरी खोला ज्यूरेनी धुसेनी सिँचाइ योजना, जैमिनि न पा ८ छिस्ती बाग्लुङ्ग	सालबसाली	२४१२	बजेट व्यवस्था नभएको	२०८१-०९-०७	६३.७४
५	अग्यौली गिरुबारी सिँचाइ योजना देउराली-अग्यौली कावासोती नवलपरासी	सालबसाली	२१०१७	४०००	आ.व. २०८०/८१	४५
६	बानेथोक पेल्काचौर खा.पा.आ. पुतलीबजार न.पा. १२	१५८४०	१४७३५	बजेट व्यवस्था नभएको	०८३/८४	३७
७	लकदाम लिफटिङ्ग खानेपानी योजना, चापाकोट न.पा. ४ स्याङ्गजा	१०९२८	९९७०	०	०८३/८४	४१
८	भकुण्डे खा पा आ बाग्लुङ.न.पा. १०	३३५२६	३१५८०	७६८	०८३/८४	२५
९	पाखापानी खा.पा.आ.माहशिला गा. पा. ४ पर्वत	४४५६२	३६१२१	९६०	०८३/८४	५७
१०	पैयुं खा पा. आ. पैयुं गा.पा. ५ पर्वत	४८६५७	२८४३६	०	०८२/८३	५८

खानेपानी तथा सिँचाइ डिभिजन कार्यालयहरू कास्की, स्याङ्जा, तनहुँ, बागलुङ्ग र पर्वतमा सञ्चालित खानेपानी तथा सिँचाइका ४०१ योजना सम्पन्न गर्न करिब रु.३ अर्ब ६४ करोड ६ लाख लाग्ने देखिएकोमा यो वर्ष जम्मा रु.४९ करोड २० लाख विनियोजन भएको छ। प्रत्येक वर्ष विनियोजित बजेटमा सङ्घ सरकारबाट समयमा बजेट व्यवस्था नहुँदा वा बजेट कटौती हुँदा ती योजनाहरू अलपत्र भई अधुरा रहेका साथै समय र लागत समेत बढोत्तरी हुने देखिन्छ। अधुरा योजनाहरूको अवस्था यकिन गरी समयमा सम्पन्न गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्दछ।

१४. **अधुरो योजना -** *सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ६२ मा बोलपत्रदाताले खरिद सम्झौता तथा खरिद सम्बन्धी दायित्व*को शर्तको *पालना गर्नुपर्ने व्यवस्था* छ। उक्त व्यवस्था अनुसार निर्माण व्यवसायीले ठेक्का सम्झौतामा उल्लिखित समयभित्र ठेक्काको काम सम्पन्न गर्नुपर्दछ। मन्त्रालय अन्तर्गत गोरखा, तनहुँ र कास्की लगायतका २०७६ देखि र २०७७ मा सुरु भएका रु.२१ करोड ८ लाख १८ हजार ठेक्का अङ्कका ८ खानेपानी योजनाका ठेक्काहरू २ देखि ४ पटकसम्म म्याद थप गर्दा पनि अधुरो रहेका छन्। यी ठेक्काहरूको प्रगति ५२ देखि ७५ प्रतिशतसम्म रहेको छ। बजेट व्यवस्थापन र कार्यान्वयन पक्ष प्रभावकारी बनाई ठेक्काको कार्यसम्पन्न गर्नुपर्दछ।

१५. **पाइप तथा फिटिङ्गस मौज्दात -** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ३ मा सार्वजनिक निकायले खरिद आवश्यकताको पहिचान गरी मालसामान खरिद गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। यो वर्ष खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय स्याङ्जा, तनहुँ, गोरखा, बागलुङ्ग र मुस्ताङ्ग अन्तर्गत पाईप तथा फिटिङ्गतर्फ खरिद, खर्च र मौज्दातको अवस्था देहायअनुसार रहेको देखिन्छः

(रु.हजारमा)

क्र. सं.	कार्यालय	गत वर्षको मौज्दात	यस वर्ष प्राप्ति	खर्च	मौज्दात
१	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, बागलुङ्ग	७०४७३	४५०६८	४८८५१	६६६८९
२	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, स्याङ्जा	९१९३	६०१८५	५३५७३	१५८०४
३	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, गोरखा	३०५५४२	१५४७७१	३२४९१०	१३५४०२
४	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, तनहुँ	१९०७	२६२८	९१०	३६२६
५	जलस्रोत तथा सिँचाइ विकास,सब-डिभिजन मुस्ताङ	८३९	२२३८	९९९	२०७९
	जम्मा	**३८७९५४**	**२६४८९०**	**४२९२४३**	**२२३६०१**

यो वर्षको अन्त्यमा रु.२२ करोड ३६ लाख १ हजारको पाईप मौज्दात रहेको छ। मौज्दातमा रहेको पाइप तथा फिटिङ्गस उपयोग हुने गरी खरिद व्यवस्थापन गरिनुपर्दछ।

१६. **पाइप खपत -** खानेपानी आयोजनाहरूको लागि पाइप तथा फिटिङ्ग/औजार गत विगतको मौज्दातको उपयोग गर्ने र अत्यावश्यक भएमा मात्र मौज्दात नरहने गरी खरिद गर्नुपर्दछ। खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, बागलुङ्ग, गोरखा, तनहुँ र स्याङ्जाले क्रमशः रु.२६ लाख १ हजार, ३८ लाख २० हजार, रु.४० लाख ७१ हजार र रु.३८ लाख १९ हजार गरी रु.१ करोड ४३ लाख ११ हजार मूल्यका पाइप तथा फिटिङ्ग सामग्री सम्बन्धित योजनामा लेईङ्ग तथा ज्वेण्टिङ नभएको अवस्थामा खपत भएको देखाएका छन्। सम्बन्धित योजनाहरूमा पाइप तथा फिटिङ्ग जडान हुनुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन -** गत विगतका प्रतिवेदनमा विनियोजन दक्षता प्रभावकारी नभएको, परामर्श सेवा खरिद सम्बन्धी नर्म्स र स्पेशिफिकेशन तयार नगरेको, कन्टिन्जेन्सी खर्चको आयोजनागत अभिलेख नराखेको र नापी किताबमा पनि उल्लेख नगरेको, कार्यसञ्चालनस्तरीय कार्यहरू मन्त्रालयबाट सम्पादन गरेको विनियोजन नगरेको शीर्षकमा रकमान्तर गरेको, मन्त्रालय र मातहत कार्यालय समेतको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन तयार नगरेको, उपभोक्ता समितिबाट सामग्री खरिद गरेको लगायतका बेहोरा औँल्याइएकोमा यस सम्बन्धमा सुधार भएको देखिएन।
- **बेरुजु रकमको विवरण -** मन्त्रालय तथा मातहत समेत १७ निकायमा यो वर्ष रु.५ करोड ९६ लाख ३६ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपलब्ध गराएपछि ८ निकायबाट रु.७४ लाख ५७ हजार फर्स्यौंट र प्रतिक्रियाबाट रु.५ लाख ९३ हजार थप समेत रु.५ करोड २७ लाख ७३ हजार बेरुजु बाँकी रहेको छ। सोमध्ये रु.१ करोड ९ लाख ९१ हजार म्याद नाघेको पेस्की रहेको छ। यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-९** मा रहेको छ।

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ अनुसार मन्त्रालयले देहायका प्रमुख कार्यहरूको नियमन, योजना तर्जुमा, समन्वय, निर्देशन, सुपरिवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्यहरू गर्दछ।

- पर्यटन, **उद्योग,** व्यापार, **वाणिज्य, आपूर्ति एवम्** उपभोक्ता हित संरक्षण सम्बन्धमा **नीति, कानुन,** मापदण्ड **एवम् कार्यक्रमको तर्जुमा र कार्यान्वयन** गरी सो**को अनुगमन** र मूल्याङ्कन**,**
- खानी तथा खनिज पदार्थको अन्वेषण सम्बन्धी नीति तर्जुमा र कार्यान्वयन,
- औद्योगिक वस्तुको निर्यात प्रवर्धन,
- ढुवानी परिवहन प्रणाली तथा कार्गो व्यवस्थापन,
- प्रदेश तथा स्थानीय स्तरमा उपभोक्ता अदालत स्थापना र सञ्चालन,
- प्रदेशमा ईन्धनको गुणस्तर अनुगमन, उद्योगमा श्रममुलक प्रविधि र नेपाली श्रमिकहरूको उपयोग, कानुन र मापदण्ड निर्धारण,
- प्रदेशस्तरमा **वन**, वनस्पति, वन्यजन्तु, जैविक विविधता, जलाधार तथा वातावरण संरक्षणसम्बन्धी **नीति**, **कानुन**, मापदण्ड **एवम् कार्यक्रमको तर्जुमा र कार्यान्वयन** गरी सोको अ**नुगमन** तथा मूल्याङ्कन,
- प्रदेशस्तरको जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी कानुन र मापदण्ड निर्माण गर्ने,
- प्रदेशस्तरमा वातावरण संरक्षण तथा स्वच्छतासम्बन्धी प्रविधि विकास र व्यवस्थापन,
- आर्थिक तथा औद्योगिक विषयका करारजन्य सम्झौता,
- उद्योग दर्ता, अनुगमन, नवीकरण तथा खारेजी तथा औद्योगिक विकास तथा औद्योगिक व्यवसायको प्रवर्धन र नियमन,
- वन्य जन्तु र वन पैदावार ओसारपसार सम्बन्धी नियमन र अपराध नियन्त्रण,
- प्रदेशभित्र भू-स्खलन नियन्त्रण,
- प्रदेशभित्र जडिबुटी तथा अन्य गैर काष्ठ वन पैदावारसम्बन्धी व्यवस्थापन,
- अन्तरप्रदेशीय नदी उकास तथा सडक किनारा वृक्षारोपण व्यवस्थापन।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क -** यो वर्ष मन्त्रालय र मातहतका कार्यालय समेत २८ निकायको रु.१ अर्ब ६९ करोड ७२ लाख ६० हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य	जम्मा
१२६१११८	२४७९४८	९३१७५	९५०१९	१६९७२६०

यो वर्ष एक समितितर्फ रु.४ करोड १८ लाख २७ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

२. **बजेट खर्च -** महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त मन्त्रालयको यस वर्षको आर्थिक वर्गीकरण अनुसार खर्चको विवरण देहायबमोजिम रहेको छः

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	निकासा/खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक/सुविधा	५२१८०५	५२२५७९	३३८०५५	६४.६९
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	४७३९	४७३९	१७१४	३६.१७
२२१०० सेवा महसुल	११७९८	११८९८	९८४९	८२.७८
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवाहरू	२२९६१	२२९६१	२१८१७	९५.०२
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	४९०१५	४८८१५	४३००५	८८.१०
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्चहरू	१०८०३२	१०८६८२	८३८४९	७७.१५
२२६०० अनुगमन,मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	१५५२२	१५५२२	१४६३०	९४.२५
२२७०० विविध खर्च	५१६०	५१६०	४९८७	९६.६५
२६४०० सामाजिक सेवा अनुदान	१८८००	१७८००	६९३९	३८.९८
२७१०० सामाजिक सुरक्षा	१०८	१०८	०	०.००
२७२०० सामाजिक सहायता	०	६००	६००	१००.००
२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	४५४२	४५४२	३३६२	७४.०२
अन्य (बाँकी खर्च शीर्षकहरू)	३४७५३	३५२०३	३२९६१	९३.६३
जम्मा चालु खर्च	**७९७२३५**	**७९८६०९**	**५६१७६८**	**७०.३४**
पुँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	८०७६३३	८०७६३३	६९९३४९	८६.५९
कुल खर्च	**१६०४८६८**	**१६०६२४२**	**१२६१११८**	**७८.५१**

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ७०.३४ प्रतिशत, पुँजीगततर्फ ८६.५९ प्रतिशत र समग्रमा ७८.५१ प्रतिशत खर्च गरेको छ।

उद्योग तथा पर्यटन मन्त्रालय

३. **आवधिक योजना -** प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना (२०७६।७७-२०८०।८१) अनुसार मन्त्रालयको कार्यक्षेत्रमा पर्ने २७ कार्यक्रममध्ये कास्कीको पुँडीटार र नवलपुरको लोकाहा खोला क्षेत्रमा प्रदेशस्तरीय औद्योगिक क्षेत्र निर्माण गर्न जग्गा प्राप्ति, तनहुँको घारी क्षेत्रमा औद्योगिक क्षेत्र निर्माण, नारायणी नदी किनारमा बीचपार्क निर्माण, खानी तथा खनिजजन्य पदार्थको सम्भाव्यता अध्ययन, पोखरा-काठमाडौं-लुम्बिनीलाई गौतम बुद्ध स्वर्णिम त्रिकोणको रूपमा विकास, प्रदेशभित्रका मुख्य उपत्यकाको एकीकृत विकासको लागि बृहत परियोजना सञ्चालन जस्ता कार्यक्रम सुरु भएको छैन। आवधिक योजना र नीति तथा कार्यक्रम अनुसार बजेट व्यवस्थापन गरी योजना कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

४. **वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम -** मन्त्रालयसँग सम्बन्धित प्रदेश सरकारको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम २०८०।८१ मा उल्लेख भएकामध्ये देहाय बमोजिमका कार्यक्रममा यस वर्ष बजेट व्यवस्था नभएकोले कार्यान्वयन भएको छैनः

- "प्रदेशको उत्पादनः हाम्रो पहिचान" कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सार्वजनिक निकायहरूमा प्रदेशभित्र उत्पादित वस्तु उपयोग गर्ने,
- पर्यटन क्षेत्रको विकास, बिस्तार, प्रवर्धन र व्यवस्थापनका लागि पर्यटनसम्बन्धी विविध क्रियाकलापमा निजी क्षेत्रको अधिकतम सहभागितालाई प्रोत्साहन गर्ने,
- पोखरा अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलबाट अन्तर्राष्ट्रिय उडान सञ्चालन गर्न पहल गर्ने,

- पोखरामा अवस्थित पुरानो विमानस्थललाई संरक्षण, सम्वर्द्धन र उपयोग गर्नका लागि प्रदेश सरकारको मातहत ल्याउन सङ्घ सरकारसँग समन्वय गर्ने,
- अन्तरप्रदेश समन्वयमा लुम्बिनी-मुक्तिनाथ-कैलाश पर्वत जोड्ने मुक्तिमार्ग निर्माण कार्य प्रारम्भ गर्न विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने।

वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा व्यवस्था गरिएका कार्यक्रमको लागि बजेट व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

५. **होमस्टे सञ्चालन** - प्रदेश सरकारले विशेष महत्त्वका आयोजना तथा कार्यक्रमहरूलाई प्रदेश गौरवका आयोजनाको रूपमा पहिचान गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। मन्त्रालय अन्तर्गत सञ्चालनमा रहेको होमस्टे बिस्तार तथा सुदृढीकरण आयोजनाको लागि गत वर्ष रु.६८ लाख ३७ हजार खर्च भएकोमा यो वर्ष ३४ होमस्टेको साँस्कृतिक भवन निर्माण, अधुरो सामुदायिक भवन निर्माण, सामुदायिक भवनमा शौचालय, भान्साकोठा निर्माण, पदमार्ग निर्माण, सामुदायिक भवन निर्माण लगायतका कार्यका लगि रु.४ करोड बजेट विनियोजन भई रु.३ करोड ८८ लाख ७७ हजार खर्च भएको छ। निजी जग्गामा केही होमस्टेले संरचना बनाएको, अनुदान रकम निजी प्रयोजनमा खर्च गरेको, अपायक स्थानमा सामुदायिक भवन बनाएको, होमस्टेको घरधुरी संख्या कम र व्यवस्थापन पक्ष कमजोर रहेको, होमस्टेमा स्थानीय उत्पादन प्रवर्धन गरी स्थानीय स्वाद र पहिचानको प्रवर्धन हुन नसकेको बेहोरा पर्यटन, वाणिज्य तथा उपभोक्ता हकहित संरक्षण निर्देशनालयबाट भएको अनुगमन प्रतिवेदनमा उल्लेख छ। अनुदानबाट पर्यटन प्रवर्धनमा परेको प्रभावको मूल्याङ्कन गरी कार्यक्रमको पुनरावलोकन हुनुपर्दछ।

६. **पर्यटन गुरुयोजना** - मन्त्रालय मार्फत कार्यान्वयन हुनेगरी तर्जुमा तथा लागु गरिएको २० वर्षे पर्यटन गुरुयोजना, २०७७ मा ५ वर्षमा प्राप्त गरिने अपेक्षित उपलब्धि उल्लेख गरी त्यसको लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू उल्लेख भएकोमा पहिलो ५ वर्षमा कार्यान्वयन गर्नुपर्ने भनी उल्लेख भएकामध्ये देहायका कार्य बाँकी देखिएका छन्:

- बागलुङ्ग बाहेक १०९ स्थानमा आध्यात्मिक योग तथा ध्यान साधना केन्द्रको विकास गर्ने, शिकार आरक्षको रुपमा विकास गर्न सम्भाव्य सामुदायिक तथा राष्ट्रिय वनमा पूर्वाधार विकास सम्बन्धी गर्ने,
- पर्यटकको सहज पहुँच हुनेगरी भ्यू टावर निर्माण तथा निर्मित संरचनाको उपयोग र अर्थतन्त्रमा योगदान सुनिश्चित गर्ने,
- मर्दि हिमाल आरोहणको लागि रुट फाईन्डिङ्ग, एङ्कोरिङ्ग, म्यापिङ्ग एण्ड एक्सप्लोरिङ्ग कार्यक्रमका साथै साहसिक पर्यटनको विकासका लागि पूर्वाधार विकास गर्ने,
- पर्यटकको तथ्याङ्क व्यवस्थापन गर्न डि.बि.एम.एस. सफ्टवेयरको निर्माण तथा डाटावेस तयार गर्ने,
- लोप भइसकेका तथा हुन लागेका मेला, चाडपर्व, परम्परा, रीतिरिवाज, लोकगीत तथा नृत्यको संरक्षण सम्बर्द्धन तथा पुनर्स्थापना गर्ने।

मन्त्रालयले गुरुयोजना र वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट बीच तादात्म्यता मिलाई गुरुयोजनाको कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

७. **कार्य विशिष्टिकरण** - प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम मन्त्रालयलाई तोकिएको कार्य जिम्मेवारी बमोजिमका कार्यहरू गर्न संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गराई कार्य विशिष्टिकरण हुनेगरी योजना छनोट हुनुपर्दछ। मन्त्रालय र अन्तर्गतका ११ कार्यालयबाट यो वर्ष ४१३ वटा पर्यटन पूर्वाधारमा रु.१ लाख देखि ४ करोडसम्मका योजनामा रु.३७ करोड ६१ लाख बजेट

विनियोजन गरी रु.३४ करोड ४४ लाख ८१ हजार खर्च गरेको छ। कार्य विशिष्टिकरणको आधारमा पूर्वाधार निर्माणतर्फका कार्य प्राविधिक जनशक्ति भएका कार्यालयबाट सम्पादन गर्नुपर्दछ।

८. **बजार अनुगमन -** उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५ को दफा २५, २७ र २८ मा केन्द्रीय, प्रदेश र स्थानीय बजार अनुगमन समिति रहने व्यवस्था छ। यो वर्ष मन्त्रालय मातहत जिल्लास्थित पर्यटन तथा उद्योग कार्यालय प्रमुखको संयोजकत्वमा गठित जिल्ला बजार अनुगमन टोलीबाट बागलुङमा १३, पर्वतमा ९, म्याग्दीमा १९, मुस्ताङमा ८, कास्कीमा ६, तनहुँमा ९, गोरखामा १०, लमजुङमा १९, मनाङमा ७, स्याङ्जामा १८ र नवलपरासी (ब.सु.पू.) मा १४ समेत १३२ पटक बजार अनुगमन गरेको छ। जिल्ला बजार अनुगमन टोलीले कम्तीमा पाक्षिकरूपमा अनुगमन गर्नुपर्ने तथा अनुगमन पश्चात् सोको प्रतिवेदन निर्देशनालयमार्फत मन्त्रालयमा पेस गर्नुपर्ने कानुनी व्यवस्था भएकोमा यो वर्ष प्रतिवेदन पेस गरेको छैन। बजार अनुगमन बढी मात्रामा चाडपर्व लक्षित तथा निर्देशनात्मक प्रकृतिको (मूल्य-सूची, साईनबोर्ड, व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरण केन्द्रित) भएकोले दैनिक उपभोग्य सामग्रीको मूल्य वृद्धि नियन्त्रण, कृत्रिम अभाव, कार्टेलिङ, कालोबजारी नियन्त्रण लगायतमा कानुनमा भएको व्यवस्थाको कार्यान्वयन हुने गरी बजार अनुगमन गर्नुपर्दछ।

९. **पर्यटन क्षेत्र घोषणा र पूर्वाधार निर्माण -** प्रदेशभित्रका ११ जिल्लाका ११० स्थानलाई पर्यटन गन्तब्यस्थल तोकी निर्देशनालयबाट यो वर्ष १३ पर्यटन पूर्वाधारका योजनाहरू सञ्चालन भएकामध्ये ८ घोषित योजनामा रु.२ करोड ५० लाख बजेट विनियोजन गरी रु.२ करोड ३६ लाख ३० हजार खर्च गरेको छ। घोषित बाहेक अन्य ५ वटा योजनामा रु.१ करोड ६० लाख बजेट विनियोजन गरी रु.१ करोड २० लाख ७५ हजार खर्च गरेको छ। मन्त्रालय मातहत ११ जिल्लाका पर्यटन कार्यालय मार्फत पूर्वाधारसँग सम्बन्धित योजनाहरू घोषित पर्यटन क्षेत्र भन्दा फरक स्थानमा पनि सञ्चालन गरेको छ। घोषित पर्यटन क्षेत्र र पूर्वाधार विकासमा तादम्यता कायम हुनुपर्दछ।

१०. **स्थानीय मदिरा उत्पादन र ब्राण्डिङ्ग -** मदिरा ऐन, २०३१ को दफा (७) र मदिरा नियम, २०३३ को नियम ७(घ) मा अन्तःशुल्क अधिकृतलाई सूचना दिई निजी प्रयोजनका लागी एक पटकमा पाँच लिटर रक्सी र १० लिटर जाँड बनाउन ईजाजत लिनु नपर्ने र सो उत्पादन वर्षमा छ पटक मात्र गर्न पाउने व्यवस्था छ। ऐनले तोकेको भन्दा बढी परिमाणमा स्थानीय मदिरा उत्पादन, बजारीकरण र बिक्री-वितरण गर्न रोक लगाएको देखिन्छ। गण्डकी प्रदेशमा स्थानीय मदिराको वैधानिक उत्पादन र ब्राण्डिङ्गको सम्भाव्यता अध्ययन गरी तीन महिनाभित्र प्रतिवेदन पेस गर्न गण्डकी विश्वविद्यालयसँग २०८०।१२।१५ मा सम्झौता गरी रु.९ लाख ७८ हजार भुक्तानी गरेकोले सङ्घीय कानुनले रोक लगाएको विषयमा परामर्श सेवामा खर्च गरेको छ। परामर्शदाताले मापदण्ड बमोजिमको मर्चा प्रयोग गरी स्थानीय मदिरा उत्पादन गर्न प्रदेशमा उच्च सम्भावना रहेको तर सङ्घीय मदिरा ऐनले सोको उत्पादन, बजारीकरण र ब्राण्डिङ्गमा रोक लगाएको हुँदा ऐन संशोधन आवश्यक रहेकोले सङ्घ तथा प्रदेश सरकार र स्थानीय तहबीच समन्वय, सहकार्य र सहजीकरण गरेर मात्र स्थानीय मदिरा उत्पादन र ब्रान्डिङ्गका कार्यहरू हुनुपर्दछ।

११. **रकमान्तर**- प्रदेश विनियोजन ऐन, २०८० को दफा ३(३) मा स्वीकृत रकमको १० प्रतिशत भन्दा बढी रकम रकमान्तर गर्न नपाइने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले बजेट विनियोजन नभएको पर्यटन पूर्वाधार निर्माण शीर्षकमा औद्योगिक पूर्वाधार विकास शीर्षकबाट ७ वटा कार्यालयका ११ आयोजनाको लागि रु.९० लाख र ५ पालिकालाई रु.२० लाखका दरले रु.१ करोड गरी जम्मा रु.१ करोड ९० लाख बजेट रकमान्तर गरी खर्च गरेको छ। कानुनको सीमाभित्र रही रकमान्तर गर्नुपर्दछ।

१२. **पर्यटन सूचना केन्द्र स्थापना** - पर्यटन तथा उद्योग कार्यालय, मुस्ताङ्गले यो वर्ष पुथाङ्ग एयरपोर्ट नजिक पर्यटन सूचना केन्द्रको लागि जग्गाधनी पूर्जा बेगर शौचालय र माथिल्लो तलामा जान निजी घर प्रयोग गर्ने गरी दुई तले भवन निर्माणमा रु.९ लाख ४३ हजार भुक्तानी गरेको छ। घरपझोङ गाउँपालिकाबाट जोमसोम बजारमा पर्यटन सूचना केन्द्र निर्माण गरी सञ्चालन गर्ने तयारी भइरहेको अवस्थामा फर्निचर तथा कर्मचारीको व्यवस्थापन नगरी केन्द्र सञ्चालन गर्न निर्माण गरिएको संरचना प्रयोगविहीन रहेको छ।

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

१३. ***आवधिक योजना*** - प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना (२०७६।७७-२०८०।८१) कार्यान्वयन भइसकेकोमा वातावरणमैत्री उत्पादनलाई हरित सर्टिफिकेटको व्यवस्था, प्रदुषण मापन गर्ने प्रयोगशाला निर्माण तथा उपकरण जडान, प्लाष्टिकजन्य वस्तुको प्रयोगसम्बन्धी मापदण्ड निर्माण तथा प्लाष्टिकबाट डिजेल बनाउन निजी क्षेत्रसँग सहकार्य गर्ने, ध्वनी तथा वायु प्रदुषण नियन्त्रणको लागि मापदण्ड निर्धारण गरी लागु गर्ने, राष्ट्रिय वनको सीमा निर्धारण, वनमा आधारित ठूला उद्योग स्थापना लगायतका कार्य हुन सकेका छैनन्। आवधिक योजनामा उल्लिखित कार्यक्रमको कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

१४. **वार्षिक *नीति तथा कार्यक्रम*** - प्रदेश सरकारको यो वर्षको नीति तथा कार्यक्रममा उल्लिखित विषयहरू मध्ये निम्न कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन भएको छैन।

- वनक्षेत्रको विषयगत तथ्याङ्क र सूचना प्रविधिको व्यवस्थापन गरी यसलाई योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा अनुगमनको अभिन्न अङ्गको रुपमा उपयोग गर्ने,
- दीर्घकालीन प्रतिफल प्रदान गर्ने, वन्यजन्तुको प्रकोप कम गर्ने तथा उच्च लाभ दिने रक्तचन्दन, श्रीखण्ड, अगरउड जस्ता प्रजातिहरूको बिस्तारमा जोड दिने तथा प्रदेश सरकार मातहतका निकायहरूमा स्वदेशी काठका फर्निचरको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्ने,
- सार्वजनिक-निजी साझेदारी अवधारणा अनुरुप वन पैदावारमा आधारित काठ सिजनिङ तथा कम्पोजिट प्लान्ट स्थापना गरी विदेशी काठ एवम् काठजन्य सामग्री आयात प्रतिस्थापन गर्दै वन क्षेत्रमा रहेको पातपतिङ्गर, स्याउला, सोतर सङ्कलन गरी कम्पोष्ट मल र पशु दाना उद्योग सञ्चालन गर्ने,

नीति तथा कार्यक्रममा तोकएबमोजिम बजेट व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गर्नेतर्फ मन्त्रालयले ध्यान दिनुपर्दछ।

१५. **रुपान्तरणकारी योजना** - प्रदेश सरकारको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना (२०७६।७७-२०८०।८१) मा १३ वटा प्रदेश गौरवका योजना र नेपाल सरकारसँग स्रोत माग गरी ५ वटा रुपान्तरणकारी योजना सञ्चालन गरेको मध्ये मन्त्रालय मातहतको निकायबाट कार्यान्वयन हुनेगरी रु.४ अर्ब ९२ करोड लागत अनुमान भएको फेवाताल संरक्षण तथा सौन्दर्यिकरण गर्ने रुपान्तरणकारी योजनामा २०७९।८० देखि २०८०।८१ सम्म रु.१ करोड ५४ लाख ९७ हजार खर्च गरेको छ। योजना सञ्चालनको लागि स्रोत सुनिश्चितता नगरी निर्माण सुरु गरेको कारण प्रगति न्यून रहेको छ। योजना निर्माण गर्न लाग्ने लागत र निर्माण सम्पन्न गरिने अवधि अनुसार आवश्यक पर्ने बजेटको व्यवस्था गरी निर्माण कार्य गरिनुपर्दछ।

१६. **वन व्यवस्थापन कार्ययोजना** - वन ऐन, २०७६ को दफा ११ मा नेपाल सरकारसँग प्रदेशभित्रको राष्ट्रिय वन र अन्तर प्रादेशिक वन व्यवस्थापनको लागि प्रदेशले परामर्श गरी एकीकृत वा प्रदेशगत रणनीतिक योजनाको अधिनमा रही प्रदेश सरकारले प्रदेशभित्रको राष्ट्रिय वन र अन्तर प्रादेशिक वनको संरक्षण,

विकास र सदुपयोग गर्न सक्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालय र मातहत कार्यालयको पञ्चवर्षीय वन व्यवस्थापन कार्य योजनाको म्याद २०७८।७९ मा सकिएकोमा नयाँ रणनीतिक वन व्यवस्थापन कार्य योजना तर्जुमा स्वीकृत भएको छैन। वन व्यवस्थापन कार्य योजना स्वीकृत गरी सोही अनुसार कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

१७. **वन क्षेत्रको अन्य प्रयोग** - वन नियमावली, २०७९ को नियम ९० मा विकास आयोजनाको सञ्चालनको लागि राष्ट्रिय वनक्षेत्रको कुनै भाग तोकिएबमोजिम उपलब्ध गराउन सकिने व्यवस्था छ। मन्त्रालयबाट प्राप्त विवरणअनुसार डिभिजन वन कार्यालय, स्याङ्जा र मनाङले अन्य प्रयोजनमा वनक्षेत्रको जग्गा प्रयोग सम्बन्धी अभिलेख उपलब्ध गराएको छैन। अन्य नौ जिल्लाको वनक्षेत्रको ८८४.०५ हेक्टर जग्गा हाइड्रोपावर प्रोजेक्ट, प्रसारण लाइन निर्माण, केवलकार परियोजना, रिसोर्ट तथा सार्वजनिक भवन समेत निम्नानुसार संख्याका ७३ आयोजनाको लागि भोगाधिकार दिईएकोमा १० आयोजनाबाट मात्र रु.४८ करोड ६३ लाख ८४ हजार रोयल्टी सङ्कलन गरेको छ।

संरक्षण क्षेत्र बाहेक प्रदेश अन्तर्गत अन्य प्रयोजनमा वनक्षेत्रको जग्गा प्रयोग सम्बन्धी विवरण				
क्र.सं.	**जिल्ला**	**क्षेत्रफल (हेक्टर)**	**आयोजना संख्या**	**कैफियत**
१	पर्वत	११.७१	७	चार डिभिजन वन कार्यालयको विवरण प्राप्त नभएको, एउटा क्वायरीले खानी तथा भू-गर्भ विभागमा रकम बुझाउदै आएको, केहीले सट्टा भर्ना जग्गा उपलब्ध गराएको र केही प्रवर्द्धकबाट एकमुष्ट वन विकास कोषमा दखिला भएको जनाए तापनि एकीकृत अभिलेख मन्त्रालयमा नरहेको।
२	लम्जुङ	८८.९७	२५	
३	म्यागदी	३०.७२	३	
४	बागलुङ	५.५	३	
५	मुस्ताङ	०.९५	१	
६	गोरखा	२३.३५	३	
७	कास्की	२७.८५	८	
८	नवलपरासी (ब.सु.पू.)	२५१.३८	१७	
९	तनहुँ	४४३.६२	६	
	जम्मा	**८८४.०५**	**७३**	

सम्झौता अनुसार वनक्षेत्रको जग्गा उपयोग र रोयल्टी प्राप्ति सम्बन्धमा अभिलेख राखी असुल गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

१८. **वन विकास कोष** - साविक वन नियमावली, २०५१ को नियम २० तथा हालको वन नियमावली, २०७९ को नियम ९० बमोजिम वनक्षेत्रको जग्गा विकास आयोजनालाई भोगाधिकार दिन सकिने र सम्झौता बमोजिमको दायित्व पूरा गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। सम्बन्धित प्रवर्द्धक र वन तथा भू-संरक्षण विभागबीच भएको सम्झौता अनुसार प्रवर्द्धकले आफूलाई भोगाधिकार प्रदान गरिएको जग्गाको क्षेत्रफल बराबर सट्टाभर्ना स्वरुप सोही बमोजिमको अनुकूलित वातावरण भएको स्थानमा जग्गा प्राप्त गरी प्रति हेक्टर १ हजार ६ सयका दरले वृक्षारोपण गरी सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्ने र सो बमोजिम गर्न नसकेमा सो कार्यको लागि लाग्ने लागत गणना गरी वन विकास कोषमा रकम जम्मा गर्नुपर्ने उल्लेख छ। मन्त्रालयले वन विकास कोषमा दाखिला गर्नु पर्ने रकम र प्रवर्द्धकको अभिलेख राखेको छैन। डिभिजन वन कार्यालय, कास्कीको कार्यक्षेत्रमा पर्ने निम्न आयोजनाका लागि कार्यालयबाट आर्थिक वर्ष २०८०।८१ को दररेटमा तयार गरिएको लागत अनुसार तीन प्रवर्द्धकबाट रु.१७ करोड ४३ लाख ५५ हजार वन विकास कोषमा दाखिला हुनुपर्नेमा सो रकम कोषमा दाखिला गरेको छैन।

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	आयोजनाको नाम	२०८०।८१ को दररेटमा हुन आउने लागत रु.
१	नयाँमोदी लेखनाथ १३२ के.भी. प्रशारण लाइन	१४७९२७
२	मादी पावर प्रा.लि.	१९००७
३	अन्नपूर्ण केवलकार प्रा.लि.	७४२१
	जम्मा	**१७४३५५**

प्रवर्द्धकले सङ्घीय सरकार अन्तर्गत वन तथा भू-संरक्षण विभागसँग गरेको सम्झौतामा विभाग अन्तर्गत रहेको वन विकास कोषमा रकम जम्मा गर्ने व्यवस्था भए तापनि प्रदेश सरकारको कार्यक्षेत्रमा पर्ने र प्रदेश भित्रको वातावरणमा असर पर्ने विषयमा यस प्रकार वनक्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्ने गरी भएको सम्झौता कार्यान्वयनको अभिलेख राख्नुपर्दछ।

१९. **काठ तथा दाउरा मौज्दात** - मन्त्रालयबाट प्राप्त विवरणअनुसार गत आर्थिक वर्षमा ११ डिभिजन वन कार्यालयहरूमा ५ लाख ७३ हजार घनफिट काठ र ६ सय चट्टा दाउरा मौज्दात रहेकोमा यो वर्ष ५ डिभिजन वन कार्यालयहरूले काठ दाउराको अद्यावधिक अभिलेख राखेका छैनन् भने बाँकी ६ डिभिजन वन कार्यालयमा २०८०।८१ को अन्तसम्म रु.१८ करोड ८८ लाख ६९ हजार बराबरको २ लाख २९ हजार घनफिट काठ र रु.१ लाख ९६ हजारको ७ हजार चट्टा दाउरा मौज्दात रहेको देखिन्छ। सबै डिभिजन वन कार्यालयहरूले अभिलेख अद्यावधिक गरी कार्यालयले मौज्दात रहेको काठदाउराको गुणस्तर ह्रास हुन नदिन समयमै लिलाम बिक्री गर्नुपर्दछ।

२०. **बिरुवा उत्पादन, रोपण र मौज्दात** - मन्त्रालयबाट प्राप्त विवरणअनुसार मातहत ५ डिभिजन वन कर्यालयमा गत वर्ष १ लाख ७ हजार बिरुवा मौज्दात रहेको र यो वर्ष ११ जिल्लामा ६ लाख ५० हजार बिरुवा उत्पादन गर्दा प्रति विरुवा औषत रु.२५.०५ का दरले रु.१ करोड ६२ लाख ८३ हजार खर्च भएको र यस वर्ष ५ लाख ६७ हजार बिरुवा रोपण भई १ लाख ९० हजार बिरुवा मौज्दात रहेका छन्। सालबसाली कार्यक्रमको रूपमा उत्पादित बिरुवाको वितरण एवम् रोपण गर्ने कार्य भए तापनि बिरुवाको संरक्षण गर्ने कार्य भएको छैन। मातहतका कार्यालयबाट रोपण गरिएका बिरुवाको संरक्षणका लागि मन्त्रालयले समय समयमा अनुगमन गरी निर्देशन दिनुपर्दछ।

२१. **वनक्षेत्रको संरक्षण र अतिक्रमण नियन्त्रण** - वन ऐन, २०७६ को दफा ३ मा नेपाल सरकारको स्वीकृति बेगर भू-उपयोग परिवर्तन गर्न नपाईने र दफा ४ मा राष्ट्रिय वनको सीमा निर्धारण गरी सो को जग्गा धनी पूर्जा तयार गरी अभिलेख राखुपर्दछ। प्रदेशमा रहेको वन क्षेत्रको जग्गा स्पष्ट किटानी सहित वन क्षेत्रमै प्रयोग गर्ने गरी सम्बन्धित मालपोत कार्यालयमा दर्ता गरी सोको संरक्षणका लागि डिभिजन वन कार्यालयलाई हस्तान्तरण गरेको छैन। मन्त्रालयबाट प्राप्त विवरणअनुसार प्रदेशका ११ जिल्ला मध्ये ७ जिल्लामा ७४.९० हेक्टर वनक्षेत्र अतिक्रमण भएकोमा यो वर्ष ६.७४ हेक्टर अतिक्रमित वन फिर्ता ल्याएको जनाए तापनि सोको विस्तृत विवरण तयार गरेको छैन। वन अतिक्रमण कार्यलाई निरुत्साहित गर्न वनक्षेत्रको सीमा निर्धारण तथा जग्गा धनी पुर्जाको व्यवस्था गरी संरक्षण एवं अनुगमन गर्नुपर्दछ।

२२. **मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन** - प्रदेश वन निर्देशनालयको तथ्याङ्क अनुसार गण्डकी प्रदेशमा ३७.१ प्रतिशत भूभाग वन जङ्गल र ९.६ प्रतिशत भूभाग बुट्यानले ढाकेको छ। वनजङ्गल र बुट्यानको उच्च घनत्वले गर्दा ग्रामीण क्षेत्रको खेतीबालीमा बाँदर, बँदेल, मृग, दुम्सीको अतिक्रमण बढेको छ। डिभिजन वन कार्यालय, कास्कीको एक सामुदायिक वनमा वन्यजन्तु लक्षित उपयुक्त प्रजातीको वृक्षारोपण सहित ९ आइटमको कार्य गर्न रु.१६ लाख ५१ हजार बजेट व्यवस्था भएकोमा रु.९ लाख ८० हजारको

कार्य भएको उल्लेख छ। मन्त्रालयले स्थानीय तहसँग समन्वय गरी क्षति न्यूनिकरणमा सहयोग पुग्ने अन्य विकल्प विश्लेषण गरेर मानव कृषिहानिकारक वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।

डिभिजन वन कार्यालयहरू

२३. **पचभैया प्राणी उद्यान तथा वन्यजन्तु उद्दार केन्द्र** - डिभिजन वन कार्यालय, कास्कीले वन्यजन्तुको संरक्षण गरी प्रजनन, अनुसन्धान, संरक्षण शिक्षा र मनोरञ्जनमा टेवा पुऱ्याउने र भविष्यमा चिडियाखाना, प्राणी उद्दार केन्द्रमा गत वर्षसम्म विभिन्न संरचना निर्माण गरेकोमा सो निर्माणको लागत खुल्ने अभिलेख राखेको छैन। यो वर्ष केन्द्र सञ्चालनमा रु.३५ लाख ९० हजार र पूर्वाधार निर्माणमा रु.३६ लाख १७ हजार समेत रु.७२ लाख ७ हजार खर्च गरेको छ। विस्तृत परियोजना प्रतिवेदनमा उल्लेख भएका प्रवेशद्वार, शौचालय र चमेनागृह, चितुवा खोर, रूपाताल कराउने फुट ट्याक, विदेशी चराको लागि ईन्क्लोजर तथा पानी ट्याङ्की निर्माण लगायतका कार्य बाँकी रहेका छन्। केन्द्रको भ्रमणमा आउने आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकबाट प्रवेश शुल्क सम्बन्धित सामुदायिक वनले उठाउने तथा खर्च गर्ने गरेको देखियो। केन्द्रको अवलोकन गरेका पर्यटक संख्या र सोबापत सङ्कलन भएको शुल्क सम्बन्धमा मन्त्रालयसँग अभिलेख रहेको नदेखिएकोले प्रवेश शुल्क लगायतका अन्य आम्दानी प्रदेश सञ्चितकोषमा दाखिला हुने गरी व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

२४. **वन रोयल्टी** - वन तथा भू-संरक्षण विभाग र नेपाल विद्युत प्राधिकरण, बर्दघाट सर्दी १३२ के.भी. प्रशारण लाईन आयोजनाबीच भएको सम्झौताको शर्त नं. ५ मा आयोजनाले प्रसारण लाईनमा अस्थायी तवरले प्रयोग गर्न २५.२८ हेक्टर वन क्षेत्रको रु.१४ लाख ७० हजार रोयल्टी प्राप्त गर्नुपर्नेमा ४ वर्षमा रु.९३ हजार मात्र प्राप्त गरेकोले नपुग रु.१३ लाख ७७ हजार वन रोयल्टी असुल गर्नुपर्दछ।

२५. **प्रदेशको राजस्व नोक्सानी** - डिभिजन वन कार्यालय, नवलपुरले एक सिमेन्ट उत्पादन कम्पनीलाई नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व) भित्र ५.०१ हेक्टर वन क्षेत्र २९ वर्षको लागि प्रयोगमा दिएकोमा सो मा लाग्ने वार्षिक दस्तुर बापतको रकम कम्पनीले डिभिजन वन कार्यालय, पाल्पालाई बुझाएको देखियो। सम्झौता अनुसार गण्डकी प्रदेश सरकारलाई २०७५ देखि २०८० सम्म रु.५ लाख ८० हजार राजस्व प्राप्त गर्नुपर्नेमा सो रकम लुम्बिनी प्रदेश सरकारलाई भुक्तानी गरेको कारण यस प्रदेशको राजस्व गुमेको देखिन्छ। यस प्रदेशको वन क्षेत्र प्रयोग गरे बापत प्राप्त हुनुपर्ने रकम यकिन गरी विगत ४ वर्षमा गुमेको राजस्व समेत प्राप्त गर्ने गरी व्यवस्था मिलाउनुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा होमस्टे विस्तार तथा सुदृढिकरण आयोजना अन्तर्गत होमस्टे सञ्चालन अनुदानको उपयोग, पर्यटन गुरुयोजना अनुसार कार्य नगरेको, वन क्षेत्र अतिक्रमण नियन्त्रण गर्ने कार्ययोजना कार्यान्वयन, काठको लिलाम बिक्री नगरेको लगायतका बेहोरा औँल्याइएकोमा यस सम्बन्धमा सुधार भएको देखिएन।
- **बेरुजु रकमको विवरण** - यो वर्ष कार्यालय र मातहत समेतका निकायको लेखापरीक्षणबाट देखिएको बेरुजुको स्थिति देहायअनुसार छः

- मन्त्रालय तथा मातहतसमेत २१ निकायमा यो वर्ष रु.१ करोड ६८ लाख ६३. हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपलब्ध गराएपछि ४ निकायबाट रु.१७ लाख ८४ हजार फर्स्यौट गरेकोले रु.१ करोड ५० लाख ७९ हजार बेरुजु बाँकी रहेको छ। यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची- ९** मा रहेको छ।
- समिति र अन्य संस्थातर्फ यो वर्ष रु.३ लाख ८४ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपलब्ध गराएपछि प्रतिक्रियाबाट रु.३ लाख ८४ हजार फर्स्यौट र प्रतिक्रियाबाट रु.३५ लाख ५१ हजार थप भई रु.३५ लाख ५१ हजार बाँकी रहेको छ। यससम्बन्धी विवरण **अनुसूची-१०** मा संलग्न छ।

कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ अनुसार मन्त्रालयले देहायका प्रमुख कार्यहरूको नियमन, योजना तर्जुमा, समन्वय, निर्देशन, सुपरिवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्यहरू गर्दछ।

- प्रदेशभित्रको भूमि प्रशासन र जग्गा नापजाँच,
- कृषि उत्पादन,
- पशु विकास तथा खाद्य पोषण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड र योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- कृषि तथा पशुपन्क्षी बीमा, कृषि मल, बीऊ तथा विषादी आपूर्ति तथा व्यवस्थापन,
- जलवायूमैत्री कृषि गाउँ निर्माण,
- जग्गाको अभिलेख व्यवस्थापन, गुठी व्यवस्थापन, सहकारी व्यवस्थापन, गरिबी निवरण,
- चरन तथा खर्क सम्बन्धी प्रदेश नीति तथा कानुन तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- भूमि सम्बन्धी मापदण्ड निर्धारण र कार्यान्वयन,
- नापनक्साका नियन्त्रण विन्दुहरूको सञ्जाल स्थापना,
- सहकारी बचत तथा ऋण परिचालन सम्बन्धी प्रादेशिक मापदण्ड निर्धारण र नियमन,
- जग्गा दर्ता, रजिष्ट्रेसन, जग्गाधनी पूर्जा, दाखिला खारेज, स्वामित्व हस्तान्तरण सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड तर्जुमा र कार्यान्वयन।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क -** यो वर्ष मन्त्रालय र मातहत समेत ४६ कार्यालयको निम्नानुसार रु.२ अर्ब ५५ करोड २१ लाख ८१ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य	जम्मा
१३४७७२९	११५९६९४	४२३५८	२४००	२५५२१८१

उल्लिखित लेखापरीक्षण रकममा यस मन्त्रालयमा विनियोजन भई १५ मालपोत कार्यालयहरूबाट खर्च भएको रु.१ करोड ८ लाख ८० हजार समावेश छ।

२. **बजेट खर्च -** महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त मन्त्रालयको यस वर्षको आर्थिक वर्गीकरण अनुसार खर्चको विवरण देहायबमोजिम रहेको छः

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	निकासा/खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्चतर्फ				
२११०० पारिश्रमिक / सुविधा	३५२०४९	३५३००५	१९०७६४	५४.०४
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	२७८४	२७८४	६०८	२१.८२
२२१०० सेवा महसुल	१७२१७	१७२१७	१३५९०	७८.९३
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवाहरू	२२४५९	२२८३७	२१७९८	९५.४५
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	९८२५८	११५०८६	५८८२३	५१.११

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	निकासा/खर्च	खर्च प्रतिशत
२२५०० कार्यक्रम सम्वन्धी खर्चहरू	१११६५५३	११०५०५४	६९२५२७	६२.६७
२२६०० अनुगमन,मूल्यांकन र भ्रमण खर्च	२४१६०	२४१६०	२१३९३	८८.५५
२२७०० विविध खर्च	७२७७	७६४३	७१८३	९३.९९
२६४०० सामाजिक सेवा अनुदान	३३५१६१	३३५१६१	१७१५१९	५१.१८
२७२०० सामाजिक सहायता	८०००	८०००	६५४५	८१.८१
२८१०० सम्पत्ति सम्वन्धी खर्च	५७६२	५७८९	४९५७	८५.६३
२८९०० भैपरी आउने चालु खर्च	५०००	५०००	०	०.००
अन्य बाँकी खर्च शीर्षक	५४८८९	५५६१४	५१३७१	९२.३७
जम्मा	**२०४९५६९**	**२०५७३४९**	**१२४१०७८**	**६०.३२**
पुँजीगत खर्चतर्फ				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	१६७०५७	१८७३४८	१०६६५०.८३९१	५६.९३
कुल जम्मा	**२२१६६२६**	**२२४४६९७**	**१३४७७२९**	**६०.०४**

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ६०.३२ प्रतिशत, पुँजीगततर्फ ५६.९३ प्रतिशत र समग्रमा ६०.०४ प्रतिशत खर्च भएको छ।

३. **आवधिक योजना -** प्रथम पञ्चवर्षीय योजनामा उल्लिखित देहायका प्रमुख परिसुचकहरू प्राप्ति गर्नका लागि कृषिमा रु.१ अर्ब ४० करोड लगानी गर्ने लक्ष्य रहेकोमा रु.१ अर्ब २ करोड (७२.८५ प्रतिशत) खर्च गरेको छ। प्राप्त विवरणअनुसार २०८०।८१ को लक्ष्य तथा प्रगति निम्नानुसार रहेको छः

सूचक	इकाई	२०८०।८१ लक्ष्य	२०८०।८१ को उपलब्धि
प्रमुख खाद्यान्न बालीको उत्पादकत्व (धान र मकै मात्र)	टन	३.८	३.३७
तेलहन बालीको उत्पादकत्व	टन	१,३	१.०४
आलु बालीको उत्पादकत्व	टन	१९.९	१७.७९
खेतीयोग्य जमिनमध्ये सञ्चित जमिन	प्रतिशत	३०.१	२८.७
वर्षभरी सिंचाई हुने खेतीयोग्य जमिन	प्रतिशत	१५.३	१४.६८

मन्त्रालयले आवधिक योजनाले निर्धारण गरेका लक्ष्य हासिल हुने गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्दछ।

४. **मध्यमकालीन खर्च संरचना -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा ५ मा प्रदेश मन्त्रालयले आवधिक योजना र क्षेत्रगत नीति तथा योजनाको आधारमा आगामी तीन वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण सहितको मन्त्रालयगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयको मध्यमकालीन खर्च संरचना अनुसार तीन वर्षको प्रक्षेपण तथा विनियोजनको अवस्था देहायअनुसार रहेको छ।

(रु.हजारमा)

२०७९।०८०		२०८०।०८१		२०८१।०८२		कूल प्रक्षेपण	कूल विनियोजन	प्रक्षेपणको तुलनामा विनियोजन(%)
प्रक्षेपण	विनियोजन	प्रक्षेपण	विनियोजन	प्रक्षेपण	विनियोजन			
२५३०१६६	२०५४५९८	२५४१५५२	२२४४६९७	२८२६६९७	२२४४६९७	७८९८४१५	६५४३९९२	८२.८५

तीन वर्षको प्रक्षेपण तथा विनियोजनको अवस्थालाई विश्लेषण गर्दा प्रक्षेषणको तुलनामा ८२.८५ प्रतिशत बजेट विनियोजन भएको छ। मध्यमकालिन खर्च संरचनाको उद्देश्य अनुसार विनियोजन दक्षता हासिल गर्नुपर्दछ।

५. **प्रगति विवरण -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ३२ मा बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने निकायले अनुसूची-२ बमोजिमको ढाँचामा प्रगति विवरण तयार गर्नुपर्ने तथा सोको समीक्षा गरी सुधारको उपायहरू पहिचान गर्नुपर्ने उल्लेख छ। मन्त्रालयले विभिन्न २३ वटा कार्यक्रममा रु.९२ करोड ६ लाख विनियोजन भएकोमा रु.६० करोड ३७ लाख (६५.५७ प्रतिशत) खर्च गरेको छ। प्रगति विवरणअनुसार ३३ कार्यक्रममध्ये चक्लाबन्दी यान्त्रिकीकरण, रिमोट सेन्सिङ्ग, गरिब तथा विपन्न घर परिवार पहिचान लगायतका ९ शीर्षकमा रु.१४ करोड ८४ लाख ८१ हजार बजेट विनियोजन गरेकोमा प्रगति शुन्य रहेको र ३० कार्यक्रममा लक्ष्यको तुलनामा न्यून प्रगति रहेको देखिन्छ। मन्त्रालयले वार्षिक कार्यक्रम अनुसारका कार्यसम्पन्न गर्नुपर्दछ।

६. **प्रदेश गौरवका योजना -** प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षीय योजनाले कृषि मन्त्रालय अन्तर्गतका देहायका ३ आयोजनालाई प्रदेश गौरवको योजना भनी उल्लेख गरेको छ। मन्त्रालयबाट प्राप्त विवरणअनुसार उक्त योजनाको उपलब्धि अवस्था निम्नानुसार रहेको छः

(रु.हजारमा)

आयोजना/कार्यक्रमको नाम	विनियोजित बजेट	यो वर्षको खर्च	खर्च प्रतिशत	गत वर्ष भएको खर्च	यस अवधिसम्म हासिल भएको मुख्य मुख्य उपलब्धिहरू
मुख्यमन्त्री जलवायु मैत्री नमुना कृषि गाँउ कार्यक्रम	१५०००	९३७४	६२	५०६६००	११ वटा नमुना गाउँहरूमा ५ हे मा तरकारी तर्फ १३६८ वर्ग.मि, बाखाको २३ बटा खोर निर्माण, भकारो सुधार १९, २४ मिनि ट्रिलर, ८ कम्बाईन मिल, सिँचाई पाईप १२०० मि, थोपा सिँचाई सेट १९ थान। यस कार्यक्रमबाट कूल ९०१ लाभान्वित भएको विवरण प्राप्त।
स्याउ विशेष आयोजना	४००००	८४१५	२१.०४	२८८२७५	उच्च घनत्व प्रविधिमा आधारित स्याउका विरुवा आयात नभएको, मुस्ताङ्ग जिल्लामा २ वटा १२० टन क्षमताको Racking system थप भएको।
गण्डकी गाई फार्म तथा दुग्ध विकास आयोजना	०	०	०	०	स्रोत सुनिश्चितता नभएको र स्पष्ट विधि र प्रकृया यकिन नभएकाले कार्यक्रम कार्यान्वयन नभएको।

उल्लिखित विवरणअनुसार गण्डकी गाई तथा दुग्ध विकास संस्थाको स्रोत सुनिश्चितता नभएको कारण आयोजना सञ्चालनको आधार तथा ढाँचा नै तयार भएको देखिएन। मन्त्रालयले तय गरेको प्रदेश गौरवको आयोजनामा बजेट सुनिश्चित गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

७. **कृषि अनुदान -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ६८ मा सङ्घ/संस्थालाई दिएको अनुदान उद्देश्य अनुसार खर्च गर्नुपर्ने, लेखापरीक्षण गराउनु पर्ने र वार्षिक प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयबाट प्राप्त विवरणअनुसार विगत ३ वर्षको अनुदानको लागि विनियोजित बजेट र तुलनात्मक बजेट र खर्चको अवस्था निम्नानुसार छ।

(रु.हजारमा)

क्र. सं.	कार्यालयहरू	२०७८।७९		२०७९।८०		२०८०।८१	
		विनियोजित	अनुदान खर्च	विनियोजित	अनुदान खर्च	बिनियोजित	अनुदान खर्च
१	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय	७१४१०	४०६१०	८८८८	७७५५	१३७००	५४४०
२	कृषि विकास निर्देशनालय	११६४१५	८४७५८	७०००	५०११	६७७५०	१२६१७
३	पशुपन्छी विकास निर्देशनालय	४६००	१८१५	१५१३९८	१२१९३१	२३०००	१६२६१

क्र. सं.	कार्यालयहरू	२०७८।७९		२०७९।८०		२०८०।८१	
		विनियोजित	अनुदान खर्च	विनियोजित	अनुदान खर्च	बिनियोजित	अनुदान खर्च
४	कृषि ज्ञान केन्द्रहरू	४७७१४४	३७३०९४	५५९०६१	४०४४७९	६०७३२४	३८८१७०
५	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रहरू	२९८१८५	२५३६८४	२३०१०५	१७५२२५	१८२४७०	९५१८५
६	अन्य	१८३०६	१४८७६	११३०८	७८८८	१२५००	७४४०
	जम्मा	**९८६०६०**	**७६८८४०**	**९६७७६१**	**७२२२९२**	**९०६७४४**	**५२५११५**

अनुदान उपलब्ध गराउँदा कृषि व्यवसाय सञ्चालन, अनुदानबाट कृषकको जीवनस्तरमा भएको सुधार तथा उत्पादन अभिवृद्धि, रोजगारीमा पारेको प्रभाव, दोहोरो परे नपरेको सुनिश्चित गरी शुन्य लागतमा आधारित अनुदान नीति अवलम्बन गर्नुपर्दछ।

८. **सहकारी संस्था -** प्रदेश सरकारले सहकारी संस्था दर्ता तथा नियमन गर्न सहकारी ऐन, २०७५ तथा सहकारी नियमावली, २०७६ तयार गरी लागु गरेको छ। सहकारी नियमनका सम्बन्धमा देखिएका बेहोरा निम्नानुसार छन्:

८.१. यो वर्षसम्म प्रदेश सरकारको क्षेत्राधिकार भित्र सहकारी सङ्घ, संस्थाहरूको सङ्ख्या ९४३ रहेको छ। प्रदेश सरकारको क्षेत्राधिकारभित्र रहेका सहकारी संस्थाहरूको कुल शेयर पुँजी रु.१३ अर्ब ५० करोड ५६ लाख ७० हजार रहेको छ भने बचत सङ्कलन रु.६१ अर्ब १८ करोड ४३ लाख ४६ हजार रहेको छ। सहकारी संस्थाहरूबाट यस अवधिमा रु.६५ अर्ब ८३ करोड ९५ लाख ९१ हजार ऋण लगानी र बाह्य संस्थाहरूबाट रु.२ अर्ब ६७ करोड ३६ लाख ६२ हजार ऋण प्राप्त गरेका छन्। प्रदेशभित्रका सहकारी संस्थाहरूको जगेडा कोष रु.४ अर्ब ११ करोड ४७ लाख ५४ हजार रहेको छ। सहकारी संस्थाहरूमा ३ लाख ५० हजार ८ सय ९ जना महिला, २ लाख ९९ हजार ३४ जना पुरुष र ३ हजार ७९७ संस्थागत गरी कुल ६ लाख ५३ हजार ६४० सदस्य रहेका छन्। शेयर सदस्यको पुँजी र बचतकर्ताको बचतमा हुन सक्ने जोखिम न्यूनीकरण गरी पूँजी तथा रकम सुरक्षित गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

८.२. प्रदेश सहकारी ऐन, २०७५ को दफा ४७ मा सहकारीमा राखेको बचतको व्याज र ऋणको व्याजदरको अन्तर ५ प्रतिशतभन्दा बढी हुन नहुने, सहकारी संस्थाले प्रदान गरेको ऋणमा लाग्ने व्याजलाई मूल ऋणमा पूँजीकृत गरी सोको आधारमा व्याज लगाउन नपाइने, सहकारीले अचल सम्पत्ति खरिद, पूर्वाधार निर्माण, कारोबारमा लगानी आदि जस्ता प्रयोजनमा रकम खर्च गर्न नपाइने, कुल ऋण लगानीको ३० प्रतिशत रकम कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन वा उत्पादनशिल क्षेत्रमा लगानी गर्नुपर्ने र एक सदस्यले विभिन्न सहकारीमा आवद्ध भई लाभ नलिएको सुनिश्चतता गर्ने कार्य भएको छैन। प्रदेश अन्तर्गत दर्ता भएका मध्ये ४४१ संस्था निस्कृय रहेकोमा त्यस्ता संस्थाको कारोबार तथा दायित्वको मूल्याङ्कन हुन सकेको छैन। सहकारीमा रहेको सर्वसाधारणको पुँजी तथा बचत रकम जोखिम हुन नदिन नियमन व्यवस्था प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

८.३. सहकारी ऐन, २०७५ को दफा ७६ मा सहकारी निरीक्षण तथा अनुगमन, दफा ७७ मा संस्थाको व्यवसायिक कारोबार सन्तोषजनक नभएको, उद्देश्य विपरीत कार्य गरेको, सदस्यको हित विपरीत कार्य गरेमा रजिष्ट्रारको कार्यालयले छानबिन गर्न सक्ने व्यवस्था छ। सहकारी रजिष्ट्रारको कार्यालय पोखराले आफ्नो कार्यक्षेत्रअन्तर्गत दर्ता भएका कुल ९४३ सहकारी संस्थामध्ये ३२ सहकारी संस्थाको नाममा

उजुरी परेकोमा यो वर्ष ७ सहकारीका विरुद्ध मुद्धा चलेको छ। कानुनमा भएको व्यवस्था बमोजिम समस्यामा रहेका सहकारी संस्था उपर छानबिन गरी कारबाही हुनुपर्दछ।

८.४. सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह (समन्वय तथा अन्तर सम्बन्ध) ऐन, २०७७ को दफा २२ मा सङ्घ र प्रदेशका सम्बन्धित विषयको कार्यक्षेत्र रहेका मन्त्रालय तथा स्थानीय तहबीचमा समन्वय कायम गरी नीति तथा योजना कार्यान्वयन र विकास निर्माण लगायतका काममा प्रभावकारिता ल्याउन नेपाल सरकारको विषयगत मन्त्रालयको मन्त्रीको अध्यक्षता तथा प्रदेश मन्त्रालयका विषयगत मन्त्री र स्थानीय तहको प्रतिनिधि रहने विषयगत समितिको व्यवस्था रहेको छ। गण्डकी प्रदेश अन्तर्गत २ हजार ६७१ सहकारी संस्था रहेका र प्रदेश क्षेत्राधिकार भित्र ९४३ सहकारी संस्था रहेकोमा समन्वय भएको देखिएन। अतः कार्यमा दोहोरोपना हुन नदिन तथा क्षमता अभिवृद्धिको लागि समन्वयात्मक भूमिका निर्वाह गर्नुपर्दछ।

९. **चक्लाबन्दी कार्यक्रम -** भूमिको बढ्दो खण्डीकरण एवं जग्गा बाँझो राख्ने प्रवृतिलाई निरुत्साहित गर्दै कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्व अभिवृद्धि र भूमिको समुचित प्रयोगमा जोड दिन मन्त्रालयले चक्लाबन्दी प्रवर्धन कार्यविधि, २०७५ कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। उक्त कार्यविधिमा जग्गाको नापी नक्सा तयार गरी एकीकृत गर्ने, जग्गालाई सम्याउने, कृषि उत्पादन कार्यका लगि आवश्यक यन्त्र उपकरण, मल बिऊ खरिदका लागि अनुदान दिने व्यवस्था छ। प्रदेश अन्तर्गत ५ हजार ४२० रोपनी जग्गा एकीकृत गरेकोमा २ हजार ५२७ रोपनी जग्गा चक्लाबन्दी गरी १५ सहकारी संस्था तथा कृषक समूहका लागि पूर्वाधार निर्माण गर्न रु.३ करोड ६५ लाख २३ हजार खर्च भएको छ। चक्लाबन्दी कार्यक्रममा प्रत्येक वर्ष खर्च गरेकोमा एकीकृत अभिलेख राखेको छैन। कृषि उत्पादन अभिवृद्धि तथा एकीकृत कृषि प्रणालीमा योगदान दिने उद्देश्यले सुरु गरिएको यस कार्यक्रमको प्रभावकारिता मूल्याङ्कन हुनुपर्दछ।

सहकारी रजिष्टारको कार्यालय

१०. **सहकारी संस्थाको अनुगमन निरीक्षण -** प्रदेश सहकारी ऐन, २०७५ को दफा ७६(१) मा दर्ता अधिकारीले सहकारी संस्थाको जुनसुकै बखत निरीक्षण तथा हिसाब जाँच गर्ने गराउन सक्ने व्यवस्था छ। कार्यालयले उपलब्ध गराएको विवरणअनुसार १२ सहकारी सङ्घ/संस्थाको उजुरी परी अनुगमन निरीक्षण गर्दा रु.४ अर्ब १० करोड ७५ लाख हिनामिना भएको देखिन्छ। उक्त अनुगमन गर्ने प्रयोजनका लागि छुट्टै परामर्शदाता छनोट गरी रु.२ लाख ५६ हजार खर्च गरेको छ। परामर्शदाताबाट मूल्याङ्कन गराउँदा प्रतिवेदनको संवेदनशीलता र यथार्थता सुनिश्चत गरी नागरिकहरूको बचत रकमको सुरक्षा गर्ने कार्यमा कार्यालयको ध्यान जानुपर्दछ।

भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशुसेवा विज्ञ केन्द्रहरू

११. **अधुरो निर्माण कार्य -** सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५६, नियमावली, २०६४ को नियम १२० तथा १२०(क) र ठेक्का सम्झौतामा उल्लिखित शर्तअनुरुप सम्झौता अवधि थप गर्नुपर्दछ। भेटेरीनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, तनहुँको कार्यालय परिसरमा मोडल हस्पिटल निर्माण कार्यको लागि एक निर्माण व्यवसायीसँग २०७९।१०।१२ भित्र कार्यसम्पन्न गर्ने गरी २०७८।४।१२ मा रु.५ करोड ५१ लाख ३९ हजारको खरिद सम्झौता भएकोमा सम्झौता बमोजिम कार्यसम्पन्न हुन

नसकी २०८१ भाद्रसम्म म्याद थप भएको छ। हालसम्म रु.२ करोड ८९ लाख ९६ हजार भुक्तानी भई ५५ प्रतिशत भौतिक प्रगति भएकोले निर्माण कार्य अधुरो अवस्थामा रहेको छ। सेवा प्रवाहसँग सम्बन्धित भवनको कार्ययोजना र सम्झौताको शर्तबमोजिम कार्यसम्पन्न गर्नुपर्दछ।

१२. **बाँझो जग्गामा घाँस खेती -** बाँझो जग्गामा घाँस खेती गर्न प्रोत्साहन कार्यक्रम सञ्चालन मापदण्ड, २०८० को बुँदा नं. २(क) मा वार्षिक स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही स्थलगत अनुगमन प्रतिवेदनका आधारमा बाँझो जग्गामा घाँस खेती गरे बापत प्रति रोपनी अधिकतम रु.३ हजारका दरले प्रोत्साहन रकम उपलब्ध गराउने व्यवस्था छ। प्राप्त विवरणअनुसार बाँझो जग्गामा घाँस खेती कार्यक्रम अन्तर्गत प्रदेशभित्रका ८ जिल्लाको १०८ कृषकसँग सम्झौता गरी १ हजार ६४ रोपनी जग्गाका लागि देहाएबमोजिम रु.३९ लाख ८५ हजार अनुदान भुक्तानी भएको छ।

(रु.हजारमा)

क्र. सं.	कार्यालयको नाम	कृषक तथा फर्मको संख्या	जग्गा क्षेत्रफल (रोपनी)	अनुदान रकम
१	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, गोरखा	१०	१२१.५०	३६४
२	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, तनहुँ	२०		६८४
३	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, लम्जुङ	१०	८२	२४६
४	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, बाग्लुङ	३	१४	४२
५	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, स्याङ्जा	३०	५७४	१७२२
६	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, म्याग्दी	१०	१०६.९	३१८
७	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, कास्की	१६	१११	३३३
८	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, मनाङ	९	५५.००	२७५
	जम्मा	**१०८**	**१०६४.४**	**३९८५**

कार्यक्रमको प्रभावकारीता अध्ययन गरी दिगोपना कायम गर्नुपर्दछ।

१३. **भैँसी ब्लक निर्माण -** प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना, परियोजना कार्यान्वयन म्यानुअलको बुँदा नं. ४.२.४ मा भैँसी ब्लक निर्धारणका लागि पहाडमा न्यूनत्तम उन्नत संख्या १५० र स्थानीय संख्या ३०० तथा दैनिक २००० लिटर दुध सङ्कलन गर्न कृषिक उद्यमी वा समूह, सहकारी हुनुपर्ने उल्लेख छ। भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, स्याङ्जाले सार्वजनिक सूचना आह्वान गरी छनोट भएको रत्नपुर साना किसान सहकारी संस्था लिमिटेड, चापाकोटले पेस गरेको विवरणअनुसार कुल ६६ किसानसँग ९१ भैँसी भएको र दैनिक दुध सङ्कलन ४०० देखि ५०० लिटर रहेको विवरणबाट देखिन्छ। मापदण्ड बेगर अनुदान दिएको रु.३२ लाख २२ हजार नियमसम्मत देखिँदैन।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन -** गत विगतका प्रतिवेदनमा प्रदेश गौरवका आयोजनामा बजेट विनियोजन नगरेको, चक्लाबन्दी कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा जग्गाधनीको अनुमती, प्रतिबद्धता तथा मापदण्ड एवं प्राविधिक पक्षहरू पूरा नगरेको, सहकारी संस्थाले परिचालन गरेको ऋण रकमको उपयोगको अनुगमन नगरेको, अनुदानमा एकद्धार नीति अवलम्बन नगरेको लगायतका बेहोरा औँल्याइएकोमा यस सम्बन्धमा सुधार भएको देखिएन।
- **बेरुजु रकमको विवरण -** मन्त्रालय तथा मातहत समेत ३२ निकायमा यो वर्ष रु.३ करोड ३२ लाख ३५ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपलब्ध गराएपछि ४ निकायबाट रु.२१ लाख २६ हजार

फर्स्यौंट गरेकोले रु.३ करोड ११ लाख ८ हजार बेरुजु बाँकी रहेको छ। सो मध्ये रु.५० लाख म्याद नाघेको पेस्की बेरुजु बाँकी रहेको छ। यससम्बन्धी विवरण **अनुसूची-९** मा रहेको छ।

भौतिक पूर्वाधार विकास तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ अनुसार मन्त्रालयले देहायका प्रमुख कार्यहरूको नियमन, योजना तर्जुमा, समन्वय, निर्देशन, सुपरिवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्यहरू गर्दछ।

- प्रदेश लोकमार्ग, सडक तथा पुल, झोलुङ्गे पुल र यातायात सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तर्जुमा र निर्माण, स्तरोन्नति, मर्मत सम्भार, तथ्याङ्क व्यवस्थापन, सडक प्रविधि सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान, कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रदेशभित्र सवारी साधन तथा चालक अनुमतिपत्र दर्ता, नवीकरण, रुट अनुमति, मापदण्ड, गुणस्तर, भाडा दर निर्धारण र अनुगमन तथा नियमन,
- प्रदेश तहमा वातावरणमैत्री, अपाङ्गतामैत्री र लैङ्गिकमैत्री यातायात प्रणालीको प्रवर्धन, यातायात सुरक्षा र प्रदुषण नियन्त्रण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना निर्माण र कार्यान्वयन,
- प्रदेशभित्रको सहरी विकास, भवन निर्माण तथा प्रादेशिक सहरको विकास, योजना तर्जुमा, पूर्वाधार निर्माण, सञ्चालन, मर्मत संभार र आवास तथा भवन सम्बन्धी योजनाको कार्यान्वयन र मार्ग निर्देशन र
- सुरक्षित बसोवास र जग्गा एकीकरण सम्बन्धी नीति तर्जुमा र कार्यान्वयन।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क -** यो वर्ष मन्त्रालय र मातहत समेत २० निकायको निम्नानुसार रु.१२ अर्ब ३० करोड ७८ लाख ९० हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य	जम्मा
९०२७३६२	१९९६१३५	१२७९८७१	४५२२	१२३०७८९०

२. **बजेट खर्च -** महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त मन्त्रालयको यस वर्षको आर्थिक वर्गीकरण अनुसार खर्चको विवरण देहायबमोजिम रहेको छः

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक / सुविधा	२२००५१	२२४४५६	१४२३०६	६३.४०
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	१०३६	१०३६	१२८	१२.३६
२२१०० सेवा महसुल	१०५१०	११३५०	८९८४	७९.१५
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवाहरू	२३२९०	२४१४०	२२९२४	९४.९६
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	६१४३०	६३०५०	३५५८६	५६.४४
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्चहरू	३४९७०	२३६७०	१९५४६	८२.५८
२६०० अनुगमन,मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	१५३७७	१५९०२	१२८०३	८०.५१
२२७०० विविध खर्च	६८७९	७४७९	६४५६	८६.३२
२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	११९२३	१३१७३	८९०८	६७.६२
२८२००फिर्ता खर्च	०	३६५	३६५	१००.००
अन्य (बाँकी खर्च शीर्षकहरू)	३४८३७	३६३८७	३०१६०	८२.८९
जम्मा	**४२०३०३**	**४२१००८**	**२८८१६६**	**६८.४५**
पुँजीगत खर्च				

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	१२०८९९२४	१२१८२३०५	८७३९१९६	७१.७४
कुल जम्मा	**१२५१०२२७**	**१२६०३३१३**	**९०२७३६२**	**७१.६३**

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ६८.४५ प्रतिशत, पुँजीगततर्फ ७१.७४ प्रतिशत र समग्रमा ७१.६३ प्रतिशत खर्च भएको छ।

३. **आवधिक योजना -** प्रदेशको प्रथम आवधिक योजना (२०७५।७६-२०८०।८१) मा मन्त्रालयको कार्य जिम्मेवारी अन्तर्गतका प्रमुख सूचकहरूको लक्ष्य र २०८०।८१ सम्मको निम्न कार्यक्रमको प्रगति स्थिति देहायबमोजिम छः

क्र. सं.	सूचक	इकाई	आधार वर्ष २०७५।७६	२०८०।८१ सम्मको लक्ष्य	२०८०।८१ सम्मको प्रगति	प्रगति प्रतिशत
१	प्रदेश केन्द्र र स्थानीय तह केन्द्र जोड्ने सडक कालोपत्रे	कि.मी.	५१३	२१५६	९०१	४१.७९
२	ग्रावेल सडक	कि.मी.	१३८५	१८१५	६९६	३८.३५
३	सडकपुल निर्माण	गोटा	२८८	२९०	१०६	३६.५५
४	झोलुङ्गे पुल	गोटा	१५९६	२५०	८२	३२.८०

मन्त्रालयले उल्लिखित बाहेक १७ कार्यक्रमको प्रगति विवरण तयार गरेको छैन। आवधिक योजनाले लिएको लक्ष्यभन्दा न्यून प्रगति भएकोले लक्ष्य प्राप्त हुने गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्दछ।

४. **वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम -** प्रदेश सरकारको यो वर्षको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा मन्त्रालयसँग सम्बन्धित कामदार आपूर्ति केन्द्रको स्थापना गर्ने, प्रदेशभित्र सञ्चालनमा रहेका र नयाँ सञ्चालन गर्न चाहने केबलकार कम्पनीलाई आवश्यक मापदण्ड बनाउने, बीरेठाँटी-मुक्तिनाथ केबलकार परियोजना सहजीकरण गर्ने, पुराना ऐतिहासिक र साँस्कृतिक सहर, गाउँ र बस्तीलाई सुरक्षित, सुविधा सम्पन्न र आर्थिक समृद्धितर्फ उन्मुख गर्न नयाँ पर्यटकीय आकर्षणका रुपमा विकास गर्ने लगायतका कार्यक्रम बजेटमा समावेश गरेको छैन। वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा उल्लिखित कार्यक्रममा बजेट व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

५. **बजेट कार्यान्वयन** – प्रदेश सरकारको २०८०।८१ को बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भएका वैकल्पिक स्रोत खानीहरूको सम्भाव्यता अध्ययन कार्यलाई कानूनी तथा कार्यविधिगत प्रबन्ध मिलाई व्यवस्थित गर्ने, प्रदेशको प्रशासनिक केन्द्र र आवास निर्माणको लागि जग्गा प्राप्ति गरी विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गर्ने, प्रदेश सरकार मातहतका कार्यालयका लागि जग्गा प्राप्ति गरी भवन निर्माण कार्य सुरु गर्ने, व्यवस्थित सहरीकरण साथै औद्योगिकीकरणका लागि पूर्वाधार निर्माण गर्ने लगायतका ७ योजना तथा कार्यक्रममा बजेट नै विनियोजन नगरिएको र प्रदेश गौरवको आयोजनाको रुपमा रहेको शालिग्राम करिडोरको बाँकी खण्डको स्तरोन्नति र रणनीतिक महत्वको सडक (बुद्धसिंह मार्ग निर्माण, तनहुँको भिमाददेखि नवलपुरको डेढगाँउ र नवलपुरको डेढगाँउ झ्यालबास खण्ड), बागलुङ्गको काठेखोलादेखि गलकोटको नरेठाँटीसम्म, म्याग्दीको दानादेखी मुस्ताङको घाँसासम्मको सडक निर्माण र लमजुङ्गको शीतलपाटीदेखि नाल्माफेदीसम्म सुरुङमार्गको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने, एकीकृत नमुना बस्तीको विकास गर्ने, प्रदेश सभाको सभाहल निर्माण कार्य लगायतका ५ योजना तथा कार्यक्रममा रु.२७ करोड १० लाख बजेट व्यवस्था भए तापनि खर्च गरेको छैन। बजेट तथा कार्यक्रममा उल्लिखित क्रियाकलाप कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

६. **योजना छनोट तथा प्राथमिकीकरण -** आयोजना वर्गीकरणको आधार तथा मापदण्ड, २०८० को दफा ६ मा प्रदेशबाट एक करोड रुपैँया भन्दा कम लागतका पूर्वाधार आयोजना कार्यान्वयन नगर्ने उल्लेख छ। प्राप्त विवरणअनुसार मन्त्रालय र मातहतका निकायमा यो वर्ष १ हजार ६३६ योजनामा रु.११ अर्ब ४२ करोड ८१ लाख २४ हजार विनियोजन गरेकोमध्ये रु.१ करोडसम्मका १ हजार ४६४ अर्थात् ८९.४९ प्रतिशत योजनामा विनियोजन भएको रु.५ अर्ब २४ करोड ८७ लाख ४ हजार रकम मापदण्ड अनुरुप योजनाको छनोट र विनियोजन भएको छैन। कार्यविधिको व्यवस्था अनुसार आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र पर्ने योजनाहरूको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

७. **केन्द्रीय वित्तीय विवरण -** गण्डकी प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ६५ बमोजिम वित्तीय विवरण तयार गरी भाद्र मसान्तभित्र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा पठाउनुपर्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले यो वर्ष केन्द्रीय लेखा तथा एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरेको छैन। कानुन बमोजिम तोकिएको ढाँचामा एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी पेस गर्नुपर्दछ।

८. **कन्टिन्जेन्सी खर्च**- प्रदेश खर्चको मापदण्ड, २०७९ को बुँदा नं. १४ मा कन्टिन्जेन्सी रकम निर्धारण गर्दा पाँच करोड रुपैयाँसम्म लागत अनुमान भएको आयोजनामा ४ प्रतिशतसम्म र पाँच करोड रुपैयाँभन्दा बढी लागत अनुमान भएको आयोजनामा ३ प्रतिशतसम्म रकम छुट्टाउन सकिने व्यवस्था छ। मन्त्रालय र मातहतका १३ कार्यालयले यो वर्ष रु.१३ करोड ५ लाख ६७ हजार कन्टिन्जेन्सी खर्च गरेका छन्। कन्टिन्जेन्सी खर्च मध्ये चालुतर्फ रु.११ करोड १४ लाख र पुँजीगत तर्फको रु.१ करोड ९१ लाख रहेको छ। कन्टिन्जेन्सी खर्च गर्दा आयोजनागत रुपमा अभिलेख नराखेको र नापी किताबमा समेत उल्लेख नगरेको बेहोरा गत वर्ष उल्लेख गरेकोमा सुधार भएको छैन। यसमा सुधार गर्नुपर्दछ।

९. **निर्माण अवधिको अनुमान -** आयोजना वर्गीकरणको आधार तथा मापदण्ड, २०८० को बुँदा १६ मा आयोजना निर्माण सम्पन्न गर्ने समयावधि निर्धारण सम्बन्धमा उल्लेख छ। मन्त्रालय र मातहतका निकायले ठेक्काको निर्माण अवधि कायम गर्दा सालबसाली योजनाको हकमा करिब १ महिनादेखि उक्त आर्थिक वर्ष ननाघ्ने गरी र बहुवर्षीय योजनाको हकमा ३ वर्षसम्म निर्धारण गर्ने गरेकोमा सो अवधिभित्र निर्माण सम्पन्न गर्न सकिने प्राविधिक आधारसहित निर्माण अवधि कायम गरेको पाइएन। निर्धारित अवधिभित्र निर्माण व्यवसायीको काबु बाहिरको परिस्थितिका कारण उल्लेख गरी म्याद थप लगायतका कार्यमा समय व्यतित हुँदा आयोजनाको लागत र अवधि वृद्धि हुने गरेको छ। निर्माण स्थलको भौगोलिक अवस्था, वातावरण, कार्य गर्न अनुकूल अवधि, कार्यसम्पन्न गर्न आवश्यक पर्ने दक्ष जनशक्ति र यन्त्र उपकरण प्रयोगको सुनिश्चितता लगायतका विधि सहितको मूल्याङ्कन गरेर निर्माण सम्पन्न गर्ने अवधि तय गर्नुपर्दछ।

१०. **परामर्श सेवा -** सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा २९ मा निकायमा उपलब्ध जनशक्तिबाट कुनै काम हुन नसक्ने भएमा परामर्श सेवा खरिद गर्न सकिने व्यवस्था छ। मन्त्रालय मातहतका ११ पूर्वाधार विकास कार्यालय र यस प्रदेश अन्तर्गत रहेका ८५ स्थानीय तहमा झोलुङ्गे पुलको कार्य गर्न एक संयुक्त उपक्रम परामर्शदातासँग २०७८।४।१ मा रु.३ करोड ७९ लाख ३० हजारको समयमा आधारित सम्झौता गरी ३० महिना अवधि तोकिएकोमा २०८०।९।२४ को सचिवस्तरीय निर्णयले २०८१।३।३१ सम्म ६ महिना म्याद थप गरेको छ। जसमा २०८०।०८१ को आषाढसम्म जम्मा रु.२ करोड ९१ लाख ४४ हजार भुक्तानी भएको छ। सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२०(२) बमोजिम म्याद थप गरिएको जनाइएतापनि म्याद थप गर्नुपर्ने कारणहरूमा कुनै काबु बाहिरको परिस्थितिले निजले तोकिएको कार्य गर्न नपाएको परिस्थिति उत्पन्न भई कार्य गर्न नपाएको र

सम्झौतामा तोकिएकोभन्दा बढी परिमाणमा कार्य गर्नुपरेको अवस्था देखिएन। सो कार्यको लागि परामर्श सेवा प्रदान गर्न निर्देशनालयमा १ जना टेक्निकल कोअर्डिनेटर समेत प्रत्येक जिल्लामा १।१ का दरले १२ जना विशेषज्ञ परामर्शदाताले आवश्यक परामर्श सेवा उपलव्ध गराएकोमा बिओक्युमा थप अन्य जनशक्ति जस्तै प्रोजेक्ट को-ओर्डिनेटर र वित्त प्रमुखसमेतका थप जनशक्ति राखेको छ। परामर्शदातालाई म्याद थप गरी भुक्तानी गर्दा रु.७१ लाख ९७ हजार थप दायित्व सिर्जना गरेको छ।

पूर्वाधार विकास निर्देशनालय

११. **मूल्य समायोजन -** सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५५(२) मा एकमुष्ट कार्य सम्पादन (लमसम कन्ट्राक्ट) को आधारमा खरिद सम्झौता भएकोमा मूल्य समायोजन भुक्तानी गर्न नमिल्ने उल्लेख छ। ठेक्काको बिड डकुमेन्टअनुसार निर्माणमा आइपर्ने जोखिम निर्माण व्यवसायीले बेहोर्नुपर्ने भएकोले मूल्य समायोजन जोखिम कार्यालयले लिन मिल्ने देखिँदैन। पूर्वाधार विकास निर्देशनालय, कास्कीले डिजाईन एण्ड बिल्डबाट सम्झौता गरेका ५ ठेक्काको यो वर्ष रु.१ करोड ४७ लाख ६ हजार मूल्य समायोजन भुक्तानी गरेको छ। डिजाईन एण्ड बिल्डमा मूल्य लगायत जोखिमको भार निर्माण व्यवसायीमा पर्ने हुँदा यस्तो लमसम ठेक्का भएकोले ऐनको व्यवस्था अनुसार मूल्य समायोजन भुक्तानी दिन मिल्ने देखिँदैन।

१२. **काममा ढिलाई -** निर्माण व्यवसायीले सम्झौतामा तोकिएबमोजिम कार्यसम्पन्न गर्नुपर्दछ। पर्वतको फलेवास देवीस्थान र अर्जेवा सडक खण्डको कालीगण्डकी समसानघाटमा डिजाइन एण्ड विल्ड विधिबाट पुल निर्माण गर्न एक निर्माण व्यवसायीसँग रु.१४ करोड १८ लाख १ हजारको ठेक्का सम्झौता २०७७।७।३ मा भई कार्यसम्पन्न गर्ने अवधि ३० महिना तोकिएकोमा २०८२।१२।३० सम्म दोस्रो पटक म्याद थप गरिएको छ। निजले सुरु सम्झौता अवधि ३० महिना र प्रथम पटक म्याद थप गरिएको १ वर्ष अवधिसमेत ४२ महिनासम्म कुनै कार्य गरेको देखिएन। दोस्रो पटक म्याद थप भएपश्चात निजले २०८१ आषाढसम्म २ वटा रनिङ्ग बिलबाट जम्मा रु.१ करोड ४३ लाख १६ हजार भुक्तानी भएको छ। सम्झौताको ४५ महिना बितिसक्दा जम्मा ८.७५ प्रतिशत प्रगति हासिल गरेको छ। निजको प्रथम पटक म्याद थप गर्नु पर्नाका कारणहरूमा कोभिड, वर्षा र मूल्य वृद्धिलाई उल्लेख गरिएको छ। दोस्रो पटक म्याद थप गर्दा सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को तेह्रौं संशोधन अनुसार म्याद थप गरिएको छ। म्यादभित्र कार्यसम्पन्न गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्दछ।

पूर्वाधार विकास कार्यालयहरू

१३. **खरिद सम्झौताको अन्त्य -** सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५९(७) र (८) मा खरिद सम्झौता बमोजिम कामको प्रगति नगरेमा सार्वजनिक निकायले त्यस्तो सम्झौता जुनसुकै बखत अन्त्य गर्न सक्ने र सो कामका लागि राखिएको जमानत जफत गरी सम्झौता बमोजिम बाँकी रहेको कार्य पुरा गर्न लाग्ने रकम निजबाट सरकारी बाँकी सरह असुल उपर गरिने उल्लेख छ। पूर्वाधार विकास कार्यालय, कास्कीले देहायका ठेक्का सम्झौतामा निर्माण व्यवसायीको ढिलाईको कारण पटकपटक लामो अवधिसम्म म्याद थप गर्दा समेत सम्झौताअनुसारको कार्य नगरेको अवस्थामा निर्माण व्यवसायीलाई कालोसूचीमा राख्ने, पूर्वनिर्धारित क्षतिपूर्ति लगाउने, जमानत प्राप्ति गर्ने र बाँकी काम गर्न लाग्ने रकम असुल गर्ने गरी ठेक्का तोड्नु पर्नेमा सुविस्ताको आधारमा ठेक्का तोडेको छ।

(रु.हजारमा)

कामको विवरण	निर्माण व्यवसायी	सम्झौता	म्यादथप		

		रकम	मिति	अवधि (महिना)	संख्या (पटक)	अवधि (महिना)	प्रतिशत	जम्मा काम र भुक्तानी	प्रगति प्रतिशत
विजयपुर खोला डहरेको साँघुमा पुल निर्माण	जि.एस.आर निर्माण सेवा/ स्मार्टसिभिल कन्सट्रक्सन जे.भि.	१२८०१	२०७६।१।२९	१२	४	५०	४१५	१०६९५	८३.५५
तालबेसी लिपेयानी चमेरेओडार सिग्दी पसगाउँ लमजुङ सडक स्तरोन्नति	जनहित निर्माण सेवा	३१६३	२०७७।१०।१३	४	२	३७	९२५	२५६३	८१.८०
पोखरा २४ स्थित चिलिमेडाँडा बन्देचौर सडकस्तरोन्नति	लालीगुँरास कन्स्ट्रक्सन प्रा.लि.	११३७	२०७८।१२।४	२	२	२५.५	१२५०	७९८	७१.००

१४. **विस्तृत ड्रइङ्ग -** स्वीकृत ड्रइङ्ग र डिजाइनको आधारमा ठेक्का व्यवस्थापन गरी सम्झौतामा तोकिएबमोजिम निर्माण कार्य गराउनुपर्दछ। पूर्वाधार विकास कार्यालय, कास्कीले सर्दिखोला मोटरेबल पुल निर्माण गर्न २०८०।४।२५ सम्म सम्पन्न गर्ने गरी रु.१० करोड ४३ लाख ५८ हजारको ठेक्का सम्झौता गरेकोमा प्रदेश सचिवबाट २०८०।१२।२६ मा २०८२।३।२० सम्म म्याद थप गरेको छ। सम्झौता मितिबाट ३ वर्ष अवधि व्यतित भएपछि ड्रइङ्ग र डिजाइन परिवर्तन गरी सोही कारणबाट भेरिएसन आदेश स्वीकृत गरेको र २०८१ आषाढ मसान्तसम्म जम्मा रु.२ करोड १६ लाख ७३ हजार भुक्तानी भएको छ। डिजाइन परिवर्तनमा ढिलाइ गरेको कारण पुल निर्माण गर्ने अवधि लम्बिएको छ।

१५. **अधुरो ठेक्का -** ठेक्का सम्झौतामा तोकिएको अवधिमा ठेक्काको कार्यसम्पन्न गर्नुपर्नेमा थपिएको अवधिमा समेत कार्यसम्पन्न नभई तपसिलका ठेक्काहरू अधुरा रहेका छन्:

१५.१. पूर्वाधार विकास कार्यालय, गोरखाले बारपाक लाप्राक सडक स्तरोन्नति गर्न एक निर्माण व्यवसायीसँग रु.३४ करोड १५ लाख ७१ हजारको ठेक्का सम्झौता २०७७।२।९ मा गरी कार्यसम्पन्न गर्ने अवधि २०७९।२।२२ सम्म तोकिएको छ। प्रथम पटक म्याद थप गरी कार्यसम्पन्न गर्ने अवधि २०८०।२।२१ सम्म पुऱ्याइएकोमा पुनः म्याद थप भएको देखिएन। २०८० जेष्ठसम्म ४७ प्रतिशत प्रगति भई रु.१८ करोड १५ लाख ६२ हजार भुक्तानी गरेकोमा तत्पश्चात काम गरेको छैन।

१५.२. पूर्वाधार विकास कार्यालय, तनहुँको एक निर्माण व्यवसायीले राजपुर बाराही मार्ग स्तरोन्नति २०७७।२।१५ सम्म, कालिमाटी मानेचौका कुन्छा सत्रसय सडक स्तरोन्नति २०७७।२।२५ सम्म र भगवती रङ्गपथ निर्माण २०७७।४।८ सम्म सम्पन्न गर्ने गरी सम्झौता गरेकोमा हालसम्म कार्यसम्पन्न र म्याद थप गरेको छैन।

१५.३. पूर्वाधार विकास कार्यालय, तनहुँका निम्नानुसार ५ योजनाको कार्य तोकिएको समयमा सम्पन्न नगरी न्यून प्रगति हासिल गरेको तथा अधुरो अवस्थामा रही जिम्मेवारी सार्दै आएको छ।

(रु.हजारमा)

योजनाको नाम	सम्झौता मिति	सुरु सम्झौता अवधि	म्यादथप अवधि	भौतिक प्रगति	हालसम्मको भुक्तानी
कृष्ण मार्ग स्तरोन्नति	२०७३।१।२३	२०७४।४।२८	२०७६।५।२१	६९	७१७२९
सिन्धु मार्ग (कन्तर-श्यामघा हातिया खण्ड) को निर्माण	२०७३।१।२३	२०७४।४।२८	२०७६।५।२१	७४	७१९८९

भानुमार्ग-चन्द्रवाती-पिलिमार्ग-कुञ्ज-कालीमाटी सडक स्तरोन्नति	२०७६।७।४	२०७८।१०।१५	२०८२।३।१३	२८	६१६२९
दुलेगौडा हर्कपुर सडक स्तरोन्नति	२०७६।७।४	२०७८।१०।१५	२०८२।३।१३	४५	१०५८८४
रातोमाते रायपाली भञ्ज्याङ सडक स्तरोन्नति	२०७९।१२।२७	२०८०।१२।२६	२०८१।९।४	३५	६८३२

१५.४. पूर्वाधार विकास कार्यालय, मुस्ताङले ठिनी-दुम्बा-छैरो-चिमाङ्ग-मार्फा सडक निर्माणका लागि निर्माण व्यवसायीसँग रु.२१ करोड ४३ लाख १४ हजारमा २०७८।३।२६ सम्म निर्माण सम्पन्न गर्नेगरी २०७६।३।२६ मा सम्झौता भएकोमा कार्यसम्पन्न हुन नसकेकोले २०८१।७।३० सम्म छैटौं पटक म्याद थप गरी रु.१७ करोड ११ लाख ९९ हजार भुक्तानी भएकोमा निर्माण कार्यसम्पन्न हुन सकेको छैन।

१५.५. पूर्वाधार विकास कार्यालय, बर्दघाट सूस्ता पूर्वले मुकुन्दपुर-आहाले-रतनपुर-बुलिङ्गटार सडक २०७८।१०।१५ सम्ममा कार्यसम्पन्न गर्ने गरी २०७६।७।८ मा एक निर्माण व्यवसायीसँग रु.२४ करोड ८१ लाख ८ हजारको ठेक्का सम्झौता भएकोमा २०८१।२।२१ मा भेरिएसन आदेश स्वीकृत गरी संशोधित सम्झौता अङ्क रु.२४ करोड ५८ लाख २५ हजार कायम गरिएको छ। तेस्रो पटक म्याद थप गरी कार्यसम्पन्न गर्ने अवधि २०८१।३।८ सम्म पुऱ्याएकोमा हालसम्म रु.१८ करोड ८५ लाख २ हजार (७५.९७ प्रतिशत) को कार्य गरी भुक्तानी भएकोमा निर्माण कार्यसम्पन्न हुन सकेको छैन।

अधुरा रहेका ठेक्काका सम्बन्धमा खरिद कानुन तथा सम्झौताका शर्तअनुसार कारबाही गरी निर्माण कार्यसम्पन्न गर्नुपर्दछ।

१६. **मूल्य समायोजन** - सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५५ तथा नियमावलीको नियम ११९ र सम्झौतामा उल्लेखित शर्तअनुसार ठेक्कामा मूल्य समायोजन गर्ने प्रावधान रहेका छन्। यसमा देखिएका बेहोरा निम्नानुसार छन्:

१६.१. पूर्वाधार विकास कार्यालय, गोरखाले राधाकृष्ण मन्दिर कलामाता पौवाटार मिलनचोक सल्लाघारी हटिया मजुवा सडक निर्माण कार्यका लागि एक निर्माण व्यवसायीसँग रु.२३ करोड ३८ लाख ८७ हजारको ठेक्का सम्झौता २०७६।३।१६ मा २४ महिनाभित्र सम्पन्न गर्नेगरी भएकोमा चारपटकमा २०८१ चैत्र मसान्तसम्म ४५ महिना म्याद थप भएको छ। यो वर्षसम्म भौतिक प्रगति ५५ प्रतिशत भएको जनाइएको छ। हरेक पटकको म्याद थपमा कुनै किसिमको आर्थिक दायित्व नपार्ने र कुनै आर्थिक दाबी नगर्ने लिखित प्रतिवद्धता पत्र पेस गरे तापनि हालसम्म मूल्य समायोजन भुक्तानी रु.४३ लाख ६१ हजारमध्ये म्याद थप पश्चातको भुक्तानी रु.३३ लाख ८८ हजार रहेको छ। प्रतिवद्धता भन्दा फरक हुने गरी भुक्तानी गरेको रकम असुल गर्नुपर्दछ।

१६.२. पूर्वाधार विकास कार्यालय, गोरखाले माछाखोला लम्सीबोट यमगाउँ गुम्दा सडक स्तरोन्नति कार्य २०७९।४।१६ सम्म सम्पन्न गर्ने गरी २०७७।५।१ मा एक निर्माण व्यवसायीसँग रु.३२ करोड ९० लाख ८८ हजारको ठेक्का सम्झौता गरेकोमा तेस्रो पटकसम्म म्याद थप गरी २०८२।२।३० सम्म पुऱ्याइएको छ। निर्माण व्यवसायीले प्रत्येक पटक म्याद थप माग गर्दा कार्यसम्पन्न गर्न तोकिएको सुरु अवधि २०७९।४।१६ भन्दा ३० दिन अगाडिको नेपाल राष्ट्र बैङ्कको मूल्य सूचकबाट मूल्य समायोजन भुक्तानी लिने, आइडल चार्ज, ओभरहेड र अन्य कुनै आर्थिक दाबी नगर्ने लिखित प्रतिवद्धतासहित म्याद थप माग गरेको र कार्यालयले पनि सोही आधारमा म्याद थप गरेकोले म्याद थप

गरेको अवधिको रु.९१ लाख ७९ हजार मूल्य समायोजन गरी मूल्य वृद्धि रकम भुक्तानी दिएको छ। लिखित प्रतिवद्धता लिए भन्दा फरक भुक्तानी भएको मूल्य वृद्धि रकम असुल गर्नुपर्दछ।

१६.३. पूर्वाधार विकास कार्यालय, पर्वतले नुवारपानी, हिमालय मा.वि.पाङ नुवार कसेरी खनियाघाट सडक निर्माणको रनिङ बिल १ देखि ४ सम्म सम्झौतामा उल्लेख भएअनुसार मूल्य समायोजन फ्याक्टरले गणना गरी रु.२ लाख ४१ हजार भुक्तानी गर्नुपर्नेमा रु.५ लाख ८४ हजार भुक्तानी भएकोले रु.३ लाख ४३ हजार र मिलनचोक सल्यान गाहाखेत ठोटनेरी सडकको १३औं रनिङ बिलसम्मको मूल्य समायोजन गणना गर्दा रु.८ लाख ४२ हजार समेत रु.११ लाख ८४ हजार बढी भुक्तानी भएकोले सम्बन्धितबाट असुल हुनुपर्दछ।

१७. **मर्मत सुधार -** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२५(१क) बमोजिम निर्माण कार्यसम्पन्न भइसकेपछि सम्झौता बमोजिम निर्माण कार्यको त्रुटि सच्याउने दायित्वको अवधि समाप्त नहुँदै कुनै त्रुटि देखिएमा सार्वजनिक निकायले सोको यकिन गरी समयमानै दाबी गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पूर्वाधार विकास कार्यालय, मुस्ताङले लोमान्थाङ्ग-ठिङ्कर-किमलिङ्ग-चुमचङ्ग-नाम्डो-नेहचुङ्ग सडक निर्माण कार्य गर्न एक निर्माण व्यवसायीसँग २०७६।४।६ मा रु.२१ करोड १७ लाख १० हजारको सम्झौता गरी २०७७।१०।६ सम्म सम्पन्न गर्न तोकिएकोमा सार्वजनिक खरिद नियमावलीको तेह्रौं संशोधनका आधारमा २०८१।२।२४ सम्म छैटौं पटक म्याद थप गरेको छ। कार्यालयले उक्त निर्माण कार्य २०८१।५।१२ मा सम्पन्न गरेको जनाएको छ। सम्झौताको त्रुटि सच्याउने अवधि ३६५ दिन रहेकोमा योजनाको स्थलगत अवलोकन गर्दा ग्राभेल सडकमा वर्षातबाट क्षति पुगेर खाल्टा खुल्टी परिसकेको, स्ल्याव कल्भर्टहरू पुरिएको, विभिन्न स्थानमा साइड ड्रेनहरू भत्किसकेको देखियो। खरिद कानुन तथा सम्झौताको शर्तबमोजिम निर्माण व्यवसायीबाट उक्त कार्यहरू मर्मत गराउनुपर्दछ।

१८. **नौडाँडा कार्कीनेटा सडक -** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२५(१क) बमोजिम निर्माण कार्यसम्पन्न भइसकेपछि सम्झौता बमोजिम निर्माण कार्यको त्रुटि सच्याउने दायित्वको अवधि समाप्त नहुँदै कुनै त्रुटि देखिएमा सार्वजनिक निकायले सोको यकिन गरी समयमानै दाबी गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। नौडाँडा कार्किनेटा सडक रु.२१ करोड ८० लाख ९० हजार लागतमा यो वर्ष सम्पन्न भएको छ। उक्त निर्माण कार्यको पूर्वाधार विकास कार्यालय, स्याङ्जाका विशेषज्ञ परामर्शदाता र प्राविधिक समेतको उपस्थितिमा स्थलगत निरीक्षण गर्दा सडकको विभिन्न भागमा कमजोर निर्माण संरचना र प्राविधिक त्रुटिको कारण निर्माण कार्य न्यून गुणस्तरको भई भूक्षय भएको, सडक सुरक्षाको लागि बनाईएका ग्याबियन संरचना, मेसिनरी र प्लम कन्क्रिट कार्य ठाउँ ठाउँमा बिग्रिएको, ग्रेड नमिलाई माटो कटिङ्ग गरेको कारण जीर्ण भई बिग्रिएको देखियो। खरिद कानुन तथा सम्झौताको शर्तबमोजिम त्रुटि सच्याउने अवधिमा उक्त संरचना निर्माण व्यवसायीबाट मर्मत गराउनुपर्दछ। निरीक्षणको क्रममा लिइएका तस्बीरहरू निम्नानुसार छन्:

स्थलगत निरीक्षणको क्रममा लिइएका तस्वीरहरू

१९. **असम्बन्धित आईटम** - व्यवस्थापिका संसदको सार्वजनिक लेखा समितिबाट २०६९।१।८ मा भएको निर्णय भन्दा फरक हुने गरी पूर्वाधार विकास कार्यालय, बागलुङले ७ ठेक्कामा सवारी साधन भाडा लगायतमा रु.३२ लाख ४० हजार र पूर्वाधार विकास कार्यालय, म्याग्दीले ७ ठेक्कामा साइट अफिस लगायतमा रु.१९ लाख ८२ हजार सुविधा समावेश गरी भुक्तानी दिएको छ। यस्तो कार्य नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

२०. **माटो कटिङ्ग र फिलिङ्ग** - सडक विभागबाट स्वीकृत सडक निर्माणको स्ट्याण्डर्ड स्पेसिफिकेसन फर रोड एण्ड ब्रिज वर्क्स, २०७३ को बुँदा नं. ९१७(५) मा सडकको एलाइन्टमेन्ट, माटो काट्ने, पुर्ने र लेभल मिलाउनुपर्ने काममा दोहोरो हुने गरी नाप गर्न नमिल्ने व्यवस्था छ। पूर्वाधार विकास कार्यालय, स्याङ्जाले माटो काट्ने र पुर्ने काममा ५ योजनाको माटो पुरेको परिमाण घटाएर भुक्तानी गर्नुपर्नेमा नघटाई भुक्तानी गर्दा ५ निर्माण व्यवसायीलाई रु.४६ लाख ४७ हजार बढी भुक्तानी भएकोले असुल गर्नुपर्दछ।

२१. **ठेक्का फरफारक** - सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५९(७) र (८) मा खरिद सम्झौता बमोजिम कामको प्रगति नगरेमा सार्वजनिक निकायले सो कामका लागि राखिएको जमानत जफत गरी सम्झौता बमोजिम बाँकी रहेको कार्य पुरा गर्न लाग्ने रकम निजबाट सरकारी बाँकी सरह असुलउपर गरिने उल्लेख छ। पूर्वाधार विकास कार्यालय, बर्दघाट सूस्तापूर्वले सुन्दरचोकदेखि स्वास्थ्य चौकी दलित मार्ग सडक निर्माण कार्य २०७६।३।२५ भित्र सम्पन्न गर्ने गरी एक निर्माण व्यवसायीसँग २०७५।१२।२८ मा रु.३१ लाख ४२ हजारको ठेक्का सम्झौता गरेकोमा निर्माण व्यवसायीलाई ताकेता गर्दा समेत समयमा कार्यसम्पन्न नगरेको जनाइ कार्यसम्पादन जमानत रु.६ लाख ३४ हजार जफत गरी धरौटी खातामा राखेको छ। बाँकी कार्यको रु.६५ लाख ३८ हजार खर्च लाग्ने गरी लागत अनुमान स्वीकृत समेत गरेको छ। कानुन अनुसार बाँकी निर्माण कार्य गराउनुपर्दछ।

२२. **डिजाईन** - पूर्वाधार विकास कार्यालय, बर्दघाट सूस्ता पूर्वले जयश्री खोला पुल निर्माण गर्न रु.६ करोड ७३ लाख ८१ हजारमा २ वर्षभित्र कार्यसम्पन्न गर्ने गरी २०७८।७।३ मा सम्झौता भएकोमा हालसम्म मूल्य समायोजन समेत रु.४ करोड ५६ लाख १८ हजार भुक्तानी गरेको छ। निर्माण व्यवसायीले पुल निर्माण गर्दा पुलको पायरको बायाँ पट्टिको पाईल खन्ने क्रममा ड्रिलिङ्ग मेसिनको भाग बीचमै चुडिन गई सो स्थानमा पाईल राख्न नमिल्ने जनाई १६ मध्ये एक पाईल पुरानो स्थान भन्दा १.५ मिटर बायाँ पट्टि राखे गरी नयाँ डिजाईन स्वीकृत गरेको छ। पुलको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन निर्माण एक डेभ्लपर्स एण्ड डिजाइनर्सबाट गरिएकोमा सोही परामर्शदाताबाट पुनः डिजाईन गर्न लगाइ पाईलको लम्बाई १८.५ मिटरको सट्टा १५ मिटर बनाइ डिजाइन परिवर्तन गरिएको छ। सम्झौता अनुसार उक्त निर्माण कार्यसम्पन्न गर्नुपर्दछ।

यातायात व्यवस्था कार्यालयहरू

२३. **राजस्व बक्यौता -** यातायात व्यवस्था कार्यालय सवारी, कास्कीमा २०८१ आषाढ मसान्तसम्म बस कार, भ्यान, माईक्रो बस, टेम्पो, मोटरसाईकल र टेक्ट समेत जम्मा ३ लाख २१ हजार ७१६ सवारी साधन दर्ता भएकोमा यो वर्ष रु.१ अर्ब ४० करोड ४९ लाख ९४ हजार राजस्व सङ्कलन भई दाखिला भएको छ। दर्ता भएका सवारी साधनमध्ये नवीकरण एवं राजस्व दाखिला गर्न बाँकीको अभिलेख ट्र्याकिङ्ग प्रणाली अद्यावधिक गरेको देखिएन। कार्यालयले प्रयोग गर्दै आइरहेको सवारी व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा दर्ता अभिलेख राखी नवीकरण नगरेको साधनको बक्यौता अद्यावधिक गरी असुल गर्नुपर्दछ।

२४. **सवारी व्यवस्थापन सूचना प्रणाली -** यातायात व्यवस्था कार्यालय सवारी, कास्कीले सवारी नम्बरका आधारमा रिफरेन्स डाटाबेस तयारी गरी सम्पूर्ण तथ्याङ्कहरू प्रविष्टि तथा अद्यावधिक गर्न यातायात व्यवस्था विभागले जडान गरेको e-VRS प्रणालीको अतिरिक्त कम्युटरमा आधारित सवारी व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (TMIS) विकास गरी सञ्चालन गरेको छ। सफ्टवेयर सञ्चालन गर्न एक इञ्जिनियरिङ्ग कन्सल्ट्यान्ट प्रा.लि. सँग सम्झौता गरी यो वर्ष रु.९ लाख ९८ हजार भुक्तानी दिई ३ लाख १९ हजार १०६ सवारी साधनको फाइल डिजिटाइजेसन गरेको छ। सफ्टवेयरले दैनिक सेवाग्राहीबाट लिनुपर्ने करको गणना पश्चात भिआरएसमा पुनः प्रविष्टि गर्ने गरेको छ। राजस्व दाखिला गर्ने रिम्स र सवारी चालक अनुमतिपत्र सम्बन्धी कार्य गर्ने अनलाईन सर्भर भिआरएस र कार्यालयले प्रयोग गरिरहेको टि.एम.आइ.एस.बीच सम्बन्ध नदेखिँदा दैनिक राजस्व आम्दानी फरक फरक लेखाङ्कन हुने गरेको पाइयो। कर गणना, अपरेटिङ्ग र राजस्व सङ्कलन गर्ने प्रणालीबीच तालुक निकायले अनुगमन एवं मूल्याङ्कन गरी प्रणालीमा एकरुपता ल्याउनुपर्दछ।

२५. **घर जग्गा बहाल -** यातायात व्यवस्था कार्यालय (चालक अनुमती) कास्कीको स्वामित्वमा रहेको जग्गा बहालमा लिने गरी सामुदायिक अस्पतालसँग २०७१ असार २५ मा भएको सम्झौताको बुँदा नं.१(ख) बमोजिम व्यापारिक भवन तथा कार्यालय भवन र ४ रोपनी जग्गा समेतको पहिलो र दोस्रो वर्षको मासिक भाडा रु.२ लाख ५० हजार र तेस्रो वर्षदेखि भाडामा १० प्रतिशतको दरले वृद्धि हुने र घर जग्गाको सम्झौता अवधि ३ वर्षसम्म हुने व्यवस्था छ। कार्यालयलाई सम्झौता अनुसार २०७५।७६ देखि २०८०।८१ सम्म रु.४ करोड २९ लाख ८४ हजार बुझाउनु पर्नेमा २०८१ फाल्गुसम्म रु.२ करोड २१ लाख प्राप्त गरेकोले बाँकी रकम व्याज सहित असुल हुनुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन -** गत विगतका प्रतिवेदनमा लमसम्म प्रकृतिको डिजाईन एण्ड विल्ट खरिद सम्झौतामा मूल्य समायोजन भुक्तानी गरेको, सम्झौताका बखत पेस गरेको मूल्य समायोजन डाटा भन्दा फरक हुनेगरी बढी मूल्य समायोजन दिएको, कन्टिन्जेन्सी खर्चको योजनागत अभिलेख नराखेको, परामर्श सेवा खरिदको नर्म्स तयार नगरेको लगायतका बेहोरा औँल्याइएकोमा यस सम्बन्धमा सुधार भएको देखिएन।

- **बेरुजु रकमको विवरण -** मन्त्रालय तथा मातहत समेत २० निकायमा यो वर्ष रु.२९ करोड ५३ लाख ९३ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपलब्ध गराएपछि ५ निकायबाट रु.५ करोड ६७ लाख ७७ हजार फर्स्यौंट र प्रतिक्रियाबाट रु.१० लाख ३३ हजार थप समेत रु.२३ करोड ९६ लाख ५० हजार बेरुजु बाँकी रहेको छ। सो मध्ये रु.४ करोड ८७ लाख ७६ हजार म्याद नाघेको पेस्की बाँकी रहेको छ। यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-९** मा रहेको छ।

सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ अनुसार साविक मन्त्रालयले देहायका प्रमुख कार्यहरूको नियमन, योजना तर्जुमा, समन्वय, निर्देशन, सुपरिवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्यहरू गर्दछ।

- सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्डको निर्माण तथा कार्यान्वयन,
- राष्ट्रिय र प्रादेशिक निकाय तथा सङ्घसंस्थासँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य,
- प्रादेशिक शिक्षा, प्राविधिक तथा व्यवसायिक तालिम र छात्रवृत्ति सम्बन्धी नीति, कानून तथा मापदण्ड निर्धारण कार्यान्वयन र नियमन तथा पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक तथा पाठ्यसामग्री निर्माण, उत्पादन र वितरण,
- प्रदेशस्तरको मानव संशाधनको आवश्यकता प्रक्षेपण तथा शैक्षिक योजना निर्माण र कार्यान्वयन,
- लोपोन्मुख, सीमान्तकृत, गरिब, ज्येष्ठ नागरिक लक्षित आवास सम्बन्धी नीति, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन,
- प्रदेशभित्र रोजगारी प्रवर्धन सम्बन्धी नीति, योजना, कार्यक्रम तथा मापदण्ड तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र स्थानीय तहसँग समन्वय,
- युवा तथा खेलकुद सम्बन्धी अन्य गतिविधि सञ्चालन,
- स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर निर्धारण, अनुगमन र नियमन,
- प्रदेशस्तरमा स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान तथा सूचना प्रणाली, स्वास्थ्य लेखा पद्धतिको संस्थागत व्यवस्थापन, सूचना प्रवाह,
- प्रदेशस्तरीय स्वास्थ्य क्षेत्रको मानवस्रोत विकास र व्यवस्थापन,
- औषधिजन्य तथा स्वास्थ्य प्रविधि सम्बन्धी सामग्रीको उत्पादन तथा सञ्चय, अधिकतम खुद्रा मूल्य निर्धारण, गुणस्तर तथा मापदण्ड निर्धारण,
- उपचार केन्द्र, अन्य स्वास्थ्य संस्था तथा प्रयोगशालाको दर्ता, सञ्चालन, अनुमति र नियमन, स्वास्थ्य सेवा तथा पोषण सम्बन्धी प्रदेश नीति तथा कानून, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- सरुवा तथा नसर्ने रोग नियन्त्रण तथा रोकथाम,
- राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरुप स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी भौतिक पूर्वाधार विकास तथा व्यवस्थापन।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क -** यो वर्ष मन्त्रालय र मातहतसमेत ५४ कार्यालयको रु.४ अर्ब ७९ करोड ४६ लाख ४२ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन	राजस्व	धरौटी	अन्य	जम्मा
३४७७०७१	१०३५७	९१०७९	१२१६१३५	४७९४६४२

द्रष्टव्यः - साविक शिक्षा, संस्कृति, विज्ञान प्रविधि मन्त्रालय र युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय समेतको लेखापरीक्षण अङ्क समावेश छ।

- उल्लिखित लेखापरीक्षण रकममा यस मन्त्रालयमा विनियोजन भई ११ जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालयबाट खर्च भएको रु.१ करोड ६ लाख ८७ हजार समावेश छ।

यो वर्ष १८ समिति तथा अन्य संस्थातर्फ रु.३ अर्ब ३२ करोड ६४ लाख ८३ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

२. **बजेट खर्च -** महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त मन्त्रालयको यस वर्षको आर्थिक वर्गीकरण अनुसार खर्चको विवरण देहायबमोजिम रहेको छः

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	निकासा/खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक / सुविधा	१०६०७२१	१०६०४३१	५७४३७२	५४.१६
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	१६१००	१६१००	३३७९	२०.९९
२२१०० सेवा महसुल	७२१७७	७२५७७	५३०८४	७३.१४
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवाहरू	८७१२९	८७२७१	८०४१८	९२.१५
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	२४७७८५	२४७७५७	१७४३७५	७०.३८
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्चहरू	१७८८८८६	१८५१०२७	१३१५६०४	७१.०७
२२६०० अनुगमन,मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	३५०९२	३५४१०	२९१८८	८२.४३
२२७०० विविध खर्च	१३८१०	१३८१०	१३४०५	९७.०७
२६४०० सामाजिक सेवा अनुदान	४८३१२५	४८३१२५	३०४१६१	६२.९६
२७१०० सामाजिक सुरक्षा	१३५२४	१३५२४	९६२३	७१.१५
२७२०० सामाजिक सहायता	१४८३४६	१४८३४६	१०१६६३	६८.५३
२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	१५५१९	१५९४४	१००३७	६२.९५
२८९०० भैपरी आउने चालु खर्च	१०००	१०००	०	०.००
अन्य (बाँकी खर्च शीर्षकहरू)	८७१९४	८८६५८	७७८८४	८७.८५
जम्मा	**४०७०४०८**	**४१३४९८०**	**२७४७१९३**	**६६.४४**
पुँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	९८६७४८	१०५०३२६	७२९८७८	६९.४९
जम्मा खर्च	**५०५७१५६**	**५१८५३०६**	**३४७७०७१**	**६७.०६**

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ६६.४४ प्रतिशत, पुँजीगततर्फ ६९.४९ प्रतिशत र समग्रमा ६७.०६ प्रतिशत खर्च भएको छ।

३. **वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम -** प्रदेश सरकारको यो वर्षको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा समावेश कार्यक्रममध्ये प्रदेश मातहतका अस्पतालहरूमा विद्युतीय स्वास्थ्य अभिलेख प्रणाली लागु, प्रदेशभित्र सुविधा सम्पन्न बाल अस्पताल सञ्चालन, तनहुँ, स्याङ्जा र बागलुङमा प्राथमिक ट्रमा उपचार केन्द्र स्थापना, ठुला विद्यालय, लिड विद्यालय, आवासीय विद्यालय सञ्चालन गर्न स्थानीय तहलाई प्रोत्साहित, सामुदायिक र निजी शैक्षिक संस्थाबाट सञ्चालन गरिने विषयहरूमा एकद्वार प्रणाली मार्फत् प्राविधिक शिक्षालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न छाता ऐन बनाउने, पोखरास्थित प्रदेश संग्रहालयलाई "गण्डकी प्रदेश एकीकृत कला संस्कृति संग्रहालय" को रूपमा विकास गर्ने लगायतका कार्यक्रमहरूमा बजेट विनियोजन गरेको पाईएन। वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा समावेश भएका योजना तथा कार्यक्रममा बजेट विनियोजन गरी कार्यान्वयन हुनुपर्दछ।

४. **कार्यक्रम कार्यान्वयन -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ३३ मा केन्द्रीय निकायले भौतिक र वित्तीय पक्षको कार्यालयगत र केन्द्रीय निकायगत समीक्षा गर्नुपर्ने, समीक्षा गर्दा प्रगति कम भएको देखिएमा सोको कारण पहिचान गरी सुधारको लागि चाल्नुपर्ने कदम उल्लेख गर्नुपर्ने र केन्द्रीय निकायको सचिव वा प्रशासकीय प्रमुखले बजेट तथा कार्यक्रम अनुसार प्रगति भए नभएको मूल्याङ्कन गरी बाधा अड्काउ परेको भए सो फुकाई दिने र निर्देशन दिनुपर्ने भए सो समेत दिनुपर्ने उल्लेख छ। मन्त्रालयलको विनियोजित बजेट तथा कार्यक्रममध्ये रु.११ करोड ७५ लाखका ९ योजना कार्यान्वयन भएको छैन। पर्याप्त अध्ययन, आवश्यकता पहिचान, लागत लाभ तथा कार्यान्वयन योग्यता समेत विश्लेषण गरी बजेट व्यवस्था गर्ने र बजेटमा समावेश भएको योजना प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

५. **प्रयोगशाला स्तरोन्नति अनुदान -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ३६(५) मा जिम्मेबार व्यक्तिले कार्यक्रमअनुसार भुक्तानी दिँदा रीत पुगे नपुगेको जाँच गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। विद्यालयहरूलाई प्रयोगशाला स्तरोन्नति अनुदान शीर्षकमा सङ्घ तथा स्थानीय तहबाट समेत खर्च गर्ने गरेकोमा मन्त्रालयले प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा सञ्चालन भएका विद्यालयहरूलाई प्रयोगशाला स्तरोन्नति अनुदानमा प्रति विद्यालय रु.५ लाखका दरले १० विद्यालयलाई रु.५० लाख अनुदान वितरण गरेको छ। मन्त्रालयले विद्यालयमा यस्तो कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा विद्यालय, स्थानीय तह र मन्त्रालयबीच त्रिपक्षीय सम्झौता नगरी विद्यालयसँग मात्र सम्झौता गरेको तथा स्थानीय तहले कार्यक्रम दोहोरो नपरेको बेहोरा समेत नखुलाएकोले कार्यक्रम दोहोरो नपरेको यकिन गरेर मात्र अनुदान उपलब्ध गराउनुपर्दछ।

६. **युवा उद्यम तथा स्वरोजगार कार्यक्रम -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ३६(५) मा कुनै रकम भुक्तानी दिँदा रीत पुगे नपुगेको जाँच गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले युवा उद्यम तथा स्वरोजगार कार्यक्रमको लागि रु.१ करोड बजेट विनियोजन गरी ५८ युवा उद्यमीलाई टनेल तरकारी खेती, बाख्रा, बङ्गुरको खोर निर्माण लगायतका कार्यक्रमको लागत अनुमान र कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन बेगर रु.१ लाखका दरले रु.५८ लाख उपलब्ध गराएकोमा रोजगारी सिर्जना भएको अभिलेख र रकम प्राप्त गर्नेको विवरण सार्वजनिक गरेको छैन। यसरी प्रदान गरिएकोको रकम उद्देश्यअनुरुप अनुदान रकम सदुपयोग भए नभएको सुनिश्चित गर्नुपर्दछ।

७. **सामुदायिक क्याम्पसहरूलाई अनुदान -** प्रदेश विनियोजन ऐन, २०८० को दफा ५(७) मा गण्डकी प्रदेश सरकारको कुनै निकायबाट कार्यान्वयन हुने गरी रकम विनियोजन भएको आयोजना तथा कार्यक्रम स्थानीय तहमार्फत कार्यान्वयन गर्नुपर्ने भएमा सम्बन्धित स्थानीय तहको पूर्व सहमति लिई खर्च गर्न अख्तियारी दिने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले यो वर्ष मागका आधारमा सामुदायिक क्याम्पसको स्तरोन्नति गर्न सशर्त अनुदानअन्तर्गत ३० सामुदायिक क्याम्पसलाई रु.७४ लाख ६१ हजार र सामुदायिक क्याम्पसहरूको क्षमता तथा कार्यसम्पादनका आधारमा ३२ सामुदायिक क्याम्पसलाई रु.५८ लाख ७२ हजार समेत जम्मा रु.१ करोड ३३ लाख ३३ हजार भवन मर्मत, पुस्तकालय व्यवस्थापन तथा फर्निचर व्यवस्थापन गर्न अनुदान दिएको छ। अनुदान दिँदा स्थानीय तहसँग समन्वय नभएकोले दोहोरो नपरेको

यकिन हुन नसकेको, अधिकांश क्याम्पसहरूले तयार गरेको लागत अनुमानमा प्राविधिक कर्मचारीले प्रमाणित नगरी क्याम्पस प्रमुखले हस्ताक्षर गरेको लगायतका बेहोरा देखिएका छन्। मापदण्ड र क्याम्पसको आवश्यकता विश्लेषण गरेर मात्र अनुदान उपलब्ध गराई सो को अनुमगन गर्नुपर्दछ।

८. **वैदेशिक भ्रमण -** मन्त्रालयले गण्डकी विश्वविद्यालयलाई सशर्त चालु अनुदान रु.७ करोड तथा सशर्त पुँजीगत अनुदान रु.१० करोड ४२ लाख ८१ हजार गरी जम्मा रु.१७ करोड ४२ लाख ८१ हजार उपलब्ध गराएकोमा सो अनुदानको अनुगमन गरेको देखिएन। साथै प्रदेश सरकारको पूर्व स्वीकृति नलिई विश्वविद्यालयका ३ पदाधिकारीले भ्रमण गरेको देशको विश्व विद्यालयसँग सम्बन्ध स्थापित गर्ने जनाइ रु.१२ लाख ९२ हजार विदेश भ्रमणमा खर्च गरेका छन्। पूर्व स्वीकृती बेगर प्रयोजन नखुलाई वैदेशिक भ्रमण गरी व्ययभार बढाउनु औचित्यपूर्ण देखिएन।

९. **कोभिड कोष -** प्रदेश सरकारले कोभिड महामारी नियन्त्रण कार्यलाई आवश्यक स्रोत साधनको व्यवस्थापन गर्न कोभिड कोषको स्थापना गरेको थियो। कोभिड कोषमा यो वर्षसम्म रु.२५ करोड २० लाख ६० हजार मौज्दात रहेकोमा उक्त रकम परिचालन गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक नीतिगत व्यवस्था नभएकोले उक्त रकम निष्कृय रहेको छ। यो वर्ष विभिन्न १० कार्यालय, ७ अस्पताल तथा ३ पालिकाबाट कोभिड नियन्त्रण कार्यको लागि निकासा भएको रकम खर्च नभई रु.४५ लाख ४८ हजार फिर्ता भएर कोषमा जम्मा भएको छ। कोभिड नियन्त्रण प्रयोजनको लागि प्रदेश सञ्चितकोषबाट लिएको रकम यकिन गरी सञ्चितकोष फिर्ता दाखिला हुनुपर्दछ।

स्वास्थ्य निर्देशनालय

१०. **विद्युतीय स्वास्थ्य सूचना प्रणाली -** प्रदेश अन्तर्गतका सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूले प्रयोग गर्ने वेबमा आधारित विद्युतीय प्रणाली सञ्चालनमा आएको छ। यस सम्बन्धमा देखिएका बेहोरा देहाय अनुसार छन्:

१०.१. प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ३७ मा अधिकार प्राप्त अधिकारीले उपलब्ध स्रोत साधन तथा सम्पत्तिको समुचित उपयोग भएको र सम्पत्ति हानी नोक्सानी नहुने गरी सम्भार तथा संरक्षणको उचित व्यवस्था गरेको सुनिश्चित भएर मात्र खर्च लेख्नुपर्ने व्यवस्था छ। यस निर्देशनालय र काठमाडौंस्थित एक प्रा.लि. बीच गण्डकी प्रदेश अन्तर्गतका ४ जिल्लाका ११ स्थानीय तहअन्तर्गतका ५८ स्वास्थ्य संस्थाहरूको लागि विद्युतीय स्वास्थ्य सूचना अभिलेख तथा प्रतिवेदन प्रणाली सञ्चालन गर्न २०८१।२।२४ मा ३ वर्षको लागि सम्झौता गरेको छ। यो वर्ष प्रति स्वास्थ्य संस्था रु.१५ हजारका दरले मूल्य अभिवृद्धि कर सहित रु.९ लाख ८३ हजार भुक्तानी भएको र बाँकी २ वर्ष प्रति स्वास्थ्य संस्था वार्षिक रु.५ हजारका दरले प्रत्येक वर्ष सपोर्ट सेवा बापत भुक्तानी गर्नुपर्ने शर्त रहेको छ।

१०.२. निर्देशनालयले गण्डकी प्रदेशअन्तर्गतका सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूको लागि सार्वजनिक खरिद कानूनको पालना गरी प्रतिस्पर्धा गराएर ठेक्का प्रक्रियाबाट लागत मितव्ययी हुने गरी प्रणाली खरिद गरी एकीकृतरुपमा सञ्चालनमा ल्याउनुपर्नेमा निर्देशनालय र गण्डकी प्रदेशअन्तर्गतका जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय र स्थानीय तहले समेत एउटै प्रणाली सञ्चालन गर्न एउटै सेवा प्रदायकसँग सोझै खरिद गरेका छन्।

सोही सेवा प्रदायकसँग सम्झौता गरेर स्थानीय तहहरूले छुट्टै भुक्तानी दिएको खर्चको विवरण प्राप्त नभएकोले प्रणालीमा भएको जम्मा खर्च र दोहोरो भुक्तानी नभएको सम्बन्धमा यकिन गर्न सकिएन। सम्झौता भएका सबै स्वास्थ्य संस्थाको लागि वार्षिक मर्मत तथा सपोर्ट शुल्क बापत प्रति संस्था रु.५ हजारका दरले भविष्यका लागि समेत थप दायित्व सिर्जना भएको छ।

१०.३. निर्देशनालयले यसरी सफ्टवेयर बनाएपछि निर्देशनालय र मातहतका कार्यालय तथा स्थानीय तहसँग एउटै सेवा प्रदायकले छुट्टै सफ्टवेयर बनाएको देखाएको पाईयो। स्वास्थ्य निर्देशनालय सहित १२ स्वास्थ्य कार्यालयहरूबाट ३८२ स्वास्थ्य संस्थाको लागी भुक्तानी भएको रु.६२ लाख ७० हजार सम्बन्धमा थप छानबिन गरी असुल गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ। साथै प्रणालीको युजर स्थानीय तहलाई समेत दिएर अतिरिक्त शुल्क लिएको विषयमा समेत निर्देशनालयले यकिन गर्नुपर्दछ।

१०.४. प्रणाली सञ्चालनबाट सिर्जित सरकारी तथ्याङ्कको भण्डारण तथा सुरक्षाको सुनिश्चितता हुने गरी सार्वजनिक खरिद कानूनको पालना गरी मितव्ययी र प्रतिस्पर्धी तरिकाले एकीकृत रुपमा खरिद गर्ने र प्रणालीको सञ्चालन र व्यवस्थापन हुनुपर्दछ।

अस्पतालहरू

११. **पेस्की फस्यौंट -** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११३(६)मा निर्माण व्यवसायीले खरिद सम्झौता बमोजिमको काम त्यस्तो सम्झौतामा उल्लिखित समयावधिभित्र सम्पादन नगरेको कारणले यस नियम बमोजिमको पेस्की फस्यौंट हुन नसकेमा सार्वजनिक निकायले उपनियम (३) बमोजिमको बैङ्क जमानतको रकम सम्बन्धित बैङ्कबाट प्राप्त गरी पेस्की फस्यौंट गर्नु पर्ने र निजबाट त्यस्तो पेस्की रकमको सयकडा दश प्रतिशत ब्याज समेत असुल उपर गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। मुस्ताङ जिल्लाको जोमसोममा २५ शय्याको अस्पताल भवन निर्माण गर्न जोमसोम अस्पताल र एक निर्माण व्यवसायीबीच २४ महिनामा कार्यसम्पन्न गर्ने गरी २०७७।१२।२ मा रु.१० करोड २१ लाख ८२ हजारको सम्झौता भएको थियो। सम्झौताबमोजिम रु.१ करोड ७८ लाख पेस्की दिएकोमध्ये रु.९७ लाख ४० हजार हालसम्म फस्यौंट भएको छैन। निर्माण व्यवसायीसँग भएको सम्झौताको विशेष शर्त नं. ५७.३ मा ठेक्का सम्झौताको अवधि ८० प्रतिशत व्यतित भइसक्दा रु.९७ लाख ४० हजार पेस्की बाँकी रहेको छ। कानुन बमोजिम फरफारक गर्नुपर्दछ।

प्रदेश खेलकुद परिषद्

खेलकुदको माध्यमबाट प्रदेश एवं मुलुकको राष्ट्रिय एकता प्रवर्धन गर्दै स्वस्थ, सक्षम र अनुशासित खेलाडी तथा सिर्जनशील नागरिक तयार गर्न तथा खेलाडीको व्यावसायिक सुरक्षा गर्दै प्रदेशस्तरमा खेलकुदको संरक्षण, सम्वर्धन र विकास गर्ने उद्देश्यले यस परिषद्को स्थापना भएको हो।

१२. **आय-व्यय स्थिति -** यो वर्ष परिषद्को आय-व्यय स्थिति निम्नानुसार रहेको छः

(रु.हजारमा)

सुरु मौज्दात	यस वर्षको आय	जम्मा आय	कुल खर्च	मौज्दात रकम
१८२	९३५३८	९३७२०	९३४५३	२६७

१३. **स्वीकृत कार्यक्रम बेगरको खर्च -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ३६(१) मा कार्यालय प्रमुखले सरकारी रकम खर्च गर्दा बजेट तथा कार्यक्रमको सीमाभित्र रही खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। परिषद्ले यो वर्ष स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रममा समावेश नभएको बाह्रखरी गल्फ प्रतियोगिताको सातौँ संस्करण खेल सञ्चालन गरेबापत एक मिडियालाई रु.९ लाख ४६ हजार भुक्तानी गरेको छ। स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रममा समावेश नभएका, प्रचलित कानुन बमोजिम विनियोजन गर्न नमिल्ने तथा खरिद प्रक्रिया प्रतिकुल हुने गरी बजेट विनियोजन गर्ने कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

गण्डकी विश्वविद्यालय

समृद्ध राष्ट्र निर्माण गर्न जीवनोपयोगी र गुणस्तरीय शिक्षा प्रदान गर्ने उद्देश्यले गण्डकी विश्वविद्यालय ऐन, २०७६ बमोजिम २०७६ फाल्गुण ४ मा यस विश्वविद्यालयको स्थापना भएको हो।

१४. **वित्तीय विवरण -** विश्व विद्यालयको विगत ३ वर्षको आम्दानी, खर्च र मौज्दातको विवरण देहायअनुसार छः

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	विवरण	२०७८।७९	२०७९।८०	२०८०।८१
१	सुरु मौज्दात	५५३	१६५६६	५१७७९
२	आम्दानी	१८२५३४	२४७९१७	२१८४१३
३	खर्च	१६६५२२	२१२७०३	२१२५३५
४	अन्तिम मौज्दात	१६५६६	५१७७९	५७६५७

१४.१. विश्वविद्यालयबाट प्राप्त विवरणअनुसार गत वर्षको मौज्दात रु.५ करोड १७ लाख ७९ हजारमा यो वर्षको आय रु.२१ करोड ८४ लाख १३ हजार थपसहित जम्मा आय रु.२७ करोड १ लाख ९१ हजार भएकोमा यो वर्ष रु.२१ करोड २५ लाख ३५ हजार खर्च भई वर्षान्तमा रु.५ करोड ७६ लाख ५७ हजार मौज्दात बाँकी रहेको छ। विश्व विद्यालयको गत आर्थिक वर्षमा मौज्दात रहेको रकम नयाँ आर्थिक वर्षमा दोहोरो लेखा प्रणालीका सिद्धान्त अनुसार लेखाङ्कन गरी जिम्मेवारी सार्नुपर्नेमा गोश्वारा भौचर तयार नगरी बैङ्कलाई पत्र लेखेर तथा टिप्पणीका आधारमा ट्रान्सफर गरी सोझै खर्च गर्ने गरेको छ। विश्वविद्यालयले आय जिम्मेवारी सार्दा दोहोरो लेखा प्रणालीको सर्वमान्य सिद्धान्तको पालना गर्नुपर्दछ।

१५. **शिक्षक विद्यार्थी सङ्ख्या -** गण्डकी प्रदेशमा कला, विज्ञान, प्रविधि, व्यवस्थापन, कानून, शिक्षा लगायतका विषयमा अनुसन्धानमूलक तथा व्यवसायिक उच्च शिक्षा प्रदान गर्नका लागि स्थापना गरिएको विश्वविद्यालय २०७८ सालबाट सुरू भई हाल स्नातक तहमा ५ विषयको र स्नातकोत्तर तहमा १ विषयको पठनपाठन भइरहेकोमा हालसम्म कुनैपनि कलेजलाई सम्बन्धन दिएको छैन। हालसम्मको विद्यार्थी र शिक्षकको सङ्ख्या देहायअनुसार रहेको छः

विवरण	२०७८।७९	२०७९।८०	२०८०।८१
विद्यार्थी संख्या	६५	३४८	५०१
शिक्षक संख्या	१४	२३	२९

१६. **कल्याणकारी कोष** - विश्वविद्यालय ऐन, २०७६ को दफा ३३(१) मा विश्व विद्यालयको आफ्नो छुट्टै कोष हुने व्यवस्था छ। विश्वविद्यालयले कल्याणकारी कोष खडा गरी कोषमा आर्थिक वर्ष २०७७।७८ देखि हालसम्म जम्मा भएको रु.८० लाखमध्ये यो वर्ष रु.२० लाख जम्मा गरेको छ। विश्वविद्यालयले कोष सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धमा कुनै कार्यविधि समेत तयार गरेको छैन। कानुन बमोजिम कार्यविधि तयार गरी कोष सञ्चालन गर्नुपर्दछ।

१७. **फर्निचर खरिद** - विश्वविद्यालयले फर्निचर खरिद गर्न एक फर्निचर उद्योगसँग २०८०।३।२५ मा कार्यसम्पन्न गर्ने गरी मिति २०८०।२।८ मा रु.१ करोड २४ लाख ३० हजारको सम्झौता गरेकोमा म्याद थप भएको अबधि मिति २०८१।३।२५ मा रु.१ करोड १८ लाख ७० हजारको कार्यसम्पन्न गरेको छ। सुरु सम्झौताको अवधिभन्दा ३६५ दिन अर्थात् ७७७ प्रतिशत ढिलो गरी कार्यसम्पन्न गरेको उक्त खरिदमा सम्झौता अवधिको विओक्युमा विभिन्न आईटमहरू परिवर्तन गरी भेरिएसन स्वीकृत गरेर रु.१ करोड २४ लाख ३० हजारबाट रु.१ करोड १८ लाख ७० हजार मूल्य कायम भएको छ। फर्निचरको मोडल, डिजाईन, परिमाण, आकार आदि सम्झौता गर्दाका बखत नै निश्चित हुने भएकोले फर्निचर आपूर्ति तथा जडान गर्ने कार्यमा सुरु सम्झौताको ३६५ दिनपछि भेरिएसन स्वीकृत गरेर सुरु सम्झौतामा तोकिएभन्दा फरक स्पेसिफिकेसनका फर्निचर समेत आपूर्ति गरेको देखिन्छ। आपूर्ति गरिएका फर्निचरहरू तोकिएबमोजिमको स्पेसिफिकेसन अनुसारको भए नभएको सबन्धनमा अनुगमन गरी (पिडिआई) प्रतिवेदन तयार गरेको देखिएन। आपूर्ति गरेको फर्निचरको गुणस्तर परीक्षण हुनुपर्दछ।

१८. **आई.सि.टी.ल्याव निर्माण** - विश्व विद्यालय परिसरमा आई.सि.टी.ल्याव स्थापनाको लागि सूचना प्रविधि यन्त्र उपकरण खरिद गर्न एक प्रा.लि.सँग २०८१।३।२२ मा कार्यसम्पन्न गर्नेगरी २०८०।१२।२२ मा मूल्य अभिवृद्धि करसहित रु.६९ लाख ९० हजारको सम्झौता गरेकोमा रु.६८ लाख ७२ हजार भुक्तानी भएको छ। आई.सि.टी. ल्यावको लागि डेल सर्भर, भर्चुलाईजेसन सफ्टवेयर, फायरवाल, म्यानेज्ड स्वीच, ना.स. स्टोरेज, सर्भर र्‍याक लगायत ११ प्रकारका ३६ थान सूचना प्रविधिसम्बन्धी यन्त्र उपकरण आपूर्ति भएकोमा जडान गरी ल्याब सञ्चालनमा ल्याएको छैन। खरिद बमोजिमको उद्देश्य प्राप्त हुने गरी यन्त्र उपकरण जडान गरेर तोकिएअनुसारको वारेण्टी सुविधा समेत लिने र थप व्ययभार नपर्नेगरी आई.सि.टी. ल्याब सञ्चालनमा ल्याउनुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा प्रतिस्पर्धात्मक खरिद विधि अवलम्बन नगरेको, मन्त्रालय मातहतको संरचना भएता पनि अन्य निकायबाट खर्च गरेको, दरबन्दी अनुसार पदपूर्ति नभएको, स्वास्थ्य सम्बन्धी उपकरणहरूको पुर्ण उपयोग नभएको, वार्षिक लक्ष्य अनुसार प्रगति हासिल नगरेको, कार्यसञ्चालनस्तरीय कार्य मन्त्रालयबाट सम्पादन गरेको लगायतका बेहोरा औँल्याइएकोमा यस सम्बन्धमा सुधार भएको देखिएन।
- **बेरुजु रकमको विवरण** - यो वर्ष मन्त्रालय र मातहत निकायको लेखापरीक्षणबाट देखिएको बेरुजुको स्थिति देहायअनुसार छः
  - सरकारी कार्यालयतर्फ ३५ निकायमा यो वर्ष रु.६ करोड २० लाख २१ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपलब्ध गराएपछि ३ निकायबाट रु.१० लाख ५६ हजार फस्यौंट गरेकोले रु.६

करोड ९ लाख ६२ हजार बेरुजु बाँकी रहेको छ।। सो मध्ये रु.१९ लाख म्याद नाघेको पेस्की बाँकी रहेको छ। यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-९** मा रहेको छ।

- अन्य संस्था तथा समितितर्फ १८ निकायमा रु.१५ करोड ८७ लाख ९ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपलब्ध गराएपछि ३ निकायबाट रु.४ करोड ९२ लाख २१ हजार फर्स्यौट र प्रतिक्रियाबाट रु.१३ लाख ७३ हजार थप भई रु.११ करोड ८ लाख ६१ बेरुजु बाँकी रहेको छ। सो मध्ये रु.५७ लाख ८२ हजार म्याद नाघेको पेस्की रहेको छ। सो सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-१०** मा रहेको छ।

प्रदेश नीति तथा योजना आयोग

प्रदेश नीति तथा योजना आयोग (गठन तथा कार्य सञ्चालन) आदेश, २०७८ अनुसार आयोगले देहायका प्रमुख कार्यहरूको नियमन, योजना तर्जुमा, समन्वय, निर्देशन, सुपरिवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्यहरू गर्दछ।

- वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा गर्दा प्रदेशको आवधिक योजनासँग तादात्म्यता मिलाउन विषयगत मन्त्रालयसँग छलफल गर्ने,
- औचित्य र आवश्यकताका आधारमा कार्यक्रम संशोधन र कार्यक्रम कार्यान्वयनमा मन्त्रालय र अन्य निकायलाई सहजीकरण गर्ने,
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको विषयमा सरकारी, सार्वजनिक, स्वतन्त्र मूल्याङ्कनकर्ता तथा पेशागत सङ्घ संस्था, नागरिक समाज र विकास साझेदारबीच सञ्चालको विकास र विशेषज्ञताको विकास गर्ने,
- सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको विकाससम्बन्धी नीति तथा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा समन्वय, सहयोग र सहजीकरण गर्ने,
- प्रदेश सरकारका क्षेत्रगत नीतिहरूमा परामर्श दिने,
- आयोजना बैङ्क सञ्चालन गर्ने,
- प्रादेशिक नीति, विकास योजना तथा कार्यक्रमको सान्दर्भिकता प्रभावकारिता, आबद्धता, कार्यदक्षता र दिगोपनाका विषयमा स्वतन्त्र विज्ञ, निकाय वा संस्थाबाट शोध तथा अनुसन्धान गर्ने, गराउने, तत्सम्बन्धी प्रणालीको विकास गर्ने,
- प्रदेश सरकार मातहतका मन्त्रालयहरूको स्वीकृत वार्षिक विकास कार्यक्रमहरूको चौमासिक/वार्षिक प्रगति समीक्षा गर्ने,
- प्रदेशको समग्र समृद्धिका लागि भविष्यपरक दृष्टि सहितको दीर्घकालीन लक्ष्य, मार्गचित्र, नीति तथा योजना तर्जुमा गरी त्यसको कार्यान्वयनको सहजीकरण गर्ने,
- आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार, वातावरणीय, सुशासनसमेतका क्षेत्रमा रणनीतिक प्रकृतिका आवधिक नीति तथा योजना तयार गर्ने।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क -** यो वर्ष आयोगको रु.३ करोड ९६ लाख २१ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन	राजस्व	धरौटी	अन्य	जम्मा
३८९९४	१५०	३७९	९८	३९६२१

२. **बजेट खर्च -** महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त आयोगको यस वर्षको आर्थिक वर्गीकरण अनुसार खर्चको विवरण देहायबमोजिम रहेको छः

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	निकासा /खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११००पारिश्रमिक/सुविधा	१९२४७	१९२४७	१२०३९	६२.५५
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	२४३	२४३	५२	२१.४०
२२१०० सेवा महसुल	९७५	९७५	४५०	४६.१५
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवाहरू	१६३०	१६३०	१४६२	८९.६९
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	४७०४	४७०४	३३६७	७१.५८
२२५००कार्यक्रम सम्बन्धी खर्चहरू	२६१५०	२६७५०	११९१९	४४.५६
२२६०० अनुगमन,मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	१६२५	१६२५	९९३	६१.११
२२७०० विविध खर्च	७००	७००	७००	१००.००
२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	१२०	१२०	०	०.००
अन्य (बाँकी खर्च शीर्षकहरू)	४६०६	४६०६	३७५२	८१.४६
जम्मा	**६०००० **	**६०६०० **	**३४७३६ **	**५७.३२**
पुँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	५०००	५०००	४२५८	८५.१६
कुल जम्मा	**६५००० **	**६५६०० **	**३८९९४ **	**५९.४४**

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ५७.३२ प्रतिशत, पुँजीगततर्फ ८५.१६ प्रतिशत र समग्रमा ५९.४४ प्रतिशत खर्च भएको छ।

३. **आवधिक योजना -** दिगो विकास लक्ष्यलाई आन्तरिकीकरण गर्नको लागि प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना (२०७६।७७-२०८०।८१) मा विभिन्न क्षेत्रको परिमाणात्मक लक्ष्यहरू निर्धारण गरेको छ। प्रथम योजना समाप्त भई दोस्रो आवधिक योजना लागु भइसकेको छ। प्रथम आवधिक योजनाको केही सूचकको लक्ष्य र प्राप्तिको अवस्था निम्नानुसार रहेको छः

क्र. सं.	सूचक	एकाई	२०७५।७६ को स्थिति	२०८०।८१ को लक्ष्य	२०८०।८१ सम्म को उपलब्धि
१	वार्षिक आर्थिक वृद्धिदर (आधारभूत मूल्यमा)	प्रतिशत	७.१	१०.२	४.२३
२	गरिबीको दर	प्रतिशत	१४.२	७.३	११
३	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (आधारभूत मूल्यमा)	रु. करोडमा	२९६३२	४६८७९	४५७६६
४	प्रतिव्यक्ति आय (अमेरिकी डलर)	डलर	१०४३	१९५६	१५९६
५	बहुआयामिक गरिबीमा रहेको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	१४.२	७.३	९.५
६	मानव विकास सूचकाङ्क (एच.डि.आर. २०२०)	सूचकाङ्क	०.५९	०.६५	०.६१८
७	जलविद्युत् उत्पादन (जडित क्षमता)	मेगावाट	४४८.५	१५००	९००
८	आधारभूत खानेपानी सुविधा प्राप्त जनसङ्ख्या	प्रतिशत	९१.१	१००	९५
९	स्वास्थ्य बिमामा आबद्ध जनसङ्ख्या	प्रतिशत	७	६४	३०.६
१०	साक्षरता दर (१५ वर्षमाथि)	प्रतिशत	५५.६	९९.५	७१.५८
११	आधारभूत तह (१-८) मा खुद भर्नादर	प्रतिशत	९४.८	९९	९५.७
१२	सामाजिक सुरक्षा योजनामा समावेश हुने प्रतिष्ठान र रोजगारदाताको सङ्ख्या	हजार	१७	६६	३५
१३	मातृ मृत्युदर (प्रति लाख जीवित जन्ममा)	सङ्ख्या	२३९	१५	१५०
१४	श्रमशक्ति सहभागिता दर (१५ वर्षमाथि)	प्रतिशत	३५.७	५०	४१.५
१५	रोजगारीमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत	३९.९	५५	४४.१
१६	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको संरचना द्वितिय क्षेत्र	प्रतिशत	१७.४	२२.४	१६.८

तालिका अनुसार प्रथम पञ्चवर्षीय योजनाले लिएको लक्ष्य अनुरुप उपलब्धि हासिल भएको देखिएन। आवधिक योजनालाई वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमहरूसँग आबद्ध गरी निर्धारित लक्ष्य हासिल गर्नुपर्दछ।

४. **मध्यमकालीन खर्च संरचना -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा ५ मा प्रत्येक आर्थिक वर्षको बजेट तर्जुमा गर्नु अघि मन्त्रालयले आगामी ३ वर्षको आम्दानी र खर्च प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्ने र त्यस्तो खर्च संरचना बनाउँदा आवधिक योजनालाई मार्गदर्शनको रुपमा लिनुपर्ने व्यवस्था छ। मध्यमकालीन खर्च संरचना अनुसार प्रदेश सरकारको २०८०।०८१ को चालु तथा पुँजीगत बजेटको अनुमान देहायअनुसार छः

(रु.हजारमा)

शीर्षक	आवधिक योजनाको अनुमान	मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अनुमान	वार्षिक बजेटको अनुमान	प्रतिशत
चालु खर्च	७७१२००००	३६०७१३४३	१२७०९६९०	३५.२३
पुँजीगत खर्च	१३५७५१००	१११४४५४५	२०२१७५१०	१८१.४१
वित्तीय व्यवस्था	०	०	५०००००	०
जम्मा	**९०६९५१००**	**४७२१५८८८**	**३३४२७२००**	**७०.७९**

उपर्युक्त तालिका अनुसार वार्षिक बजेट अनुमान, आवधिक योजनाको तुलनामा ३६.३१ प्रतिशत, मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तुलनामा चालुतर्फ ३५.२३, पुँजीगततर्फ १८१.४१ प्रतिशत र समग्रमा ७०.७९ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना र वार्षिक बजेटबीच तादम्यता मिलाई तोकिएको लक्ष्य हासिल गर्ने गरी विकास कार्यक्रम तर्जुमा गर्नुपर्दछ।

५. **दिगो विकास -** प्रदेशले दिगो विकास लक्ष्य आन्तरिकीकरणका लागि दिगो विकास लक्ष्य स्थानीयकरण मार्गचित्र २०७९-२०८७ तयार गरेको छ। आयोगबाट प्राप्त विवरणअनुसार प्रदेशको दिगो विकास लक्ष्य र तिनको उपलब्धि स्थिति निम्नानुसार छः

सि.नं	सूचक	एकाई	२०८०।८१ सम्मको लक्ष्य	२०८०।८१ सम्मको प्रगति
१	गरिवीको अन्त्य	डलर	१९५६	१५९६
२	भोकमरीको अन्त्य	के.जी. प्रतिवर्ष	२०१	१९०
३	स्वच्छ पिउनेपानी तथा सरसफाई	प्रतिशत	१००	९४.२५
४	किफायती स्वच्छ उर्जा	मेगावट	१५००	९००
५	मर्यादित काम र आर्थिक वृद्धि	प्रतिशत	१०.२	४.२३
६	उद्योग नविन खोज र पूर्वाधार	प्रतिशत जिडिपीमा	लक्ष्य नराखेको	२०७९।८० सम्म ३.२९ प्रतिशत योगदान
७	दिगो शहर	जनसंख्या	लक्ष्य नराखेको	२४ पालिकाले विपद उत्थानशील प्रोफाईल तयार गरेका छन् भने बाँकी ६१ ले गरेका छैनन्।
८	जलवायु	संख्या	लक्ष्य किटान नभएको	जलवायु मैत्री गाँउ ४८ रहेको। उपलब्धि मूल्याङ्कन नभएको
९	वन, जलाधार र जैविक विविधता	प्रतिशत	४१	३७.८

स्रोतः गण्डकी प्रदेश नीति तथा योजना आयोग, दोश्रो पञ्चवर्षीय योजना २०८१।८२-०८५।८६

उल्लिखित विवरणअनुसार प्रदेश सरकारले ९ वटा लक्ष्य निर्धारण गरी उपलब्धि मूल्याङ्कन गरेकोमा ३ सूचकमा स्पष्ट लक्ष्य किटान गरेको छैन। दिगो विकासको लक्ष्य बमोजिम प्रगति हासिल हुने गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन हुनुपर्दछ।

६. **बजेट सीमा -** प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा ६ मा स्रोत अनुमान र खर्चको सीमा निर्धारण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। आयोगले २०८०।८१ को विभिन्न मन्त्रालय तथा मातहत समेत १३ निकायहरूको लागि रु.३३ अर्ब ४२ करोड ७२ लाखको बजेटको सीमा निर्धारण गरेकोमा आधार खुलाएको छैन। वस्तुनिष्ठ आधारमा बजेटको सीमा निर्धारण गरी सोको कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

७. **प्रदेश गौरव तथा रुपान्तरणकारी आयोजना -** प्रदेश सरकारको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना (२०७६।७७-०८०।८१) को अनुसूची-२ मा प्रदेश गौरवका १३ र नेपाल सरकारसँग स्रोत माग गरी सञ्चालन गर्ने रुपान्तरणकारी ५ आयोजनाहरू पहिचान गरिएको छ।

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	आयोजनाको नाम	लागत अनुमान	२०७९।८० को		आ.व २०८०।८१ को		२०८०।८१
(क)	प्रदेश गौरवका आयोजनाहरूः		बजेट	खर्च	बजेट	खर्च	सम्मको खर्च
१	प्रदेश सदरमुकाम पोखरादेखि स्थानीय तहका केन्द्र जोड्ने सडक निर्माण आयोजना	३९१७८९५	७१७२२०	३९०९५२	५९०१४९	४८७५८३	२३७४००९
२	एकीकृत प्रदेश प्रशासनिक केन्द्रको निर्माण आयोजना	नखुलेको	०	०	०	०	०
३	मुख्यमन्त्री वातावरणमैत्री नमुना कृषि गाउँ आयोजना	११०००००	४८०००	४०९०७	१५०००	९३७४	४२४५६१
४	गण्डकी गाई फार्म तथा दुग्ध विकास आयोजना	३२०००	०	०	०	०	०
५	स्याउमा आत्मनिर्भर हुने आयोजना ।	५०६५००	१७५०००	१४२३१४	४००००	८४१५	२९६६९४
६	घरवास होमस्टे बिस्तार र सुदृढीकरण आयोजना	५५०००००	१००००	७२३६	४००००	३८८७७	४८५२४२
७	नवलपुरको लोकाहाखोलामा प्रदेश स्तरीय औद्योगिक क्षेत्र निर्माण आयोजना	नखुलेको	६०००		३०००	१००४	२३११
८	गण्डकी विश्व विद्यालय स्थापना र सञ्चालन आयोजना	नखुलेको	२२८५६४	२२१११८	१५०००००	१०४२८१	१५३१४०८
९	गण्डकी प्राविधिक प्रतिष्ठान स्थापना र सञ्चालन आयोजना	१८१३८९१	८०००	१६०६६८२	१९२००	१६१५०	७२७४६९८
१०	प्रदेश क्रिकेट मैदान निर्माण आयोजना	१६३००	२०००	०	०	०	१९५०
११	सूचना प्रविधि पार्क निर्माण आयोजना	नखुलेको	३७००००	०	०	०	५२४५
१२	प्रदेश प्रहरी तालिम केन्द्रको निर्माण आयोजना	नखुलेको	१३५००	८५१०	०	०	९०९१४
१३	ईगभरनेन्स आयोजना	नखुलेको	२०००	१८४८	०	०	६१९०
(ख)	रुपान्तरणकारी योजनाहरु						
१	पोखरा, डेडगाउँ, दुम्किबास, त्रिवेणी सडक निर्माण आयोजना	४४०००००	२३३१०५	१५१२७१	२३५२११	२१८९१९	७५५५९७
२	उत्तरगंगा जलाशयुक्त विद्युत् आयोजना	१३०००००					
३	फेवातालको संरक्षण र सौन्दर्यकरण आयोजना	४९२००००	३०००	२६५८	२०००	१९५५	१५४९७
४	कास्की र तनहुँको बिचमा पर्ने तल्लो पुडिटार क्षेत्रमा प्रदेश स्तरीय औद्योगिक क्षेत्र निर्माण आयोजना	४००००००	१०००	९६०	२२०००		२२६७
५	मुटु, मृगौला र क्यान्सरको एकीकृत प्रदेश अस्पतालको निर्माण आयोजना	१५०००००	०	०	०	०	०

उल्लिखित तालिकाअनुसार देखिएको बेहोरा निम्नानुसार छः

७.१. प्रदेश गौरवका आयोजना १३ मध्ये ६ आयोजनाको लागत अनुमान नै तयार नगरी प्रदेश गौरवका आयोजनाकोस्तरमा राखिएको छ।

७.२. प्रदेश गौरवका आयोजनाहरूमध्ये गण्डकी गाई फार्म तथा दुग्ध विकास आयोजनामा २०८०।८१ मा रु.११ करोड बजेट विनियोजन भएकोमा खर्च भएको छैन। बजेट सुनिश्चित भएका गौरवका आयोजना कार्यान्वयन हुनुपर्दछ।

७.३. प्रदेश गौरवका आयोजनाहरूमध्ये एकीकृत प्रदेश प्रशासनिक केन्द्र निर्माण, गण्डकी गाई फार्म तथा दुग्ध विकास आयोजना र रुपान्तरणकारी आयोजनामध्ये मुटु, मृगौला र क्यान्सरको एकीकृत प्रदेश अस्पतालको निर्माण र उत्तरगंगा जलाशयुक्त विद्युत आयोजनामा कुनै प्रगति भएको छैन।

७.४. प्रदेश गौरवका आयोजना सञ्चालनमा प्रभावकारिता एवं तीव्रता ल्याउन आवश्यक कार्यविधि/मापदण्ड निर्माण गरी लक्ष्यअनुरुप सम्पन्न गर्ने र सुरुवात नै नभएका आयोजनाका सम्बन्धमा अध्ययन तथा पूर्व तयारी गरी समयमै कार्यान्वयन भए नभएको सम्बन्धमा अनुगमन गर्नुपर्दछ।

गौरवका आयोजना तथा रुपान्तरणकारी आयोजना छनोटको आधार, बजेट विनियोजन, विनियोजन अनुसारको खर्च न्यून र प्रगति शुन्य समेत भएको देखिएकोले पहिचान भएका आयोजनाहरूको लागि पर्याप्त बजेटको सुनिश्चितता, दक्ष जनशक्तिको व्यवस्था, निकायगत समन्वय, प्रभावकारी अनुगमन र मूल्याङ्कनका साथै अर्थतन्त्रमा पार्ने प्रभावको आँकलन गरी आयोजना कार्यान्वयन हुनुपर्दछ।

८. **आयोजना बैङ्क** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा १६ मा बजेट प्रस्ताव गर्ने विभिन्न आधारमध्ये आयोजना बैङ्कमा प्रविष्ट भएका आयोजनाको लागि बजेट विनियोजन गर्न प्रदेश आयोजना बैङ्क दिग्दर्शन, २०७९ तयार गरेकोमा हालसम्म आयोजना बैङ्क तयार गरेको छैन। राष्ट्रिय योजना आयोगको सहयोगमा प्रदेश आयोजना बैङ्क व्यवस्थापन सूचना प्रणाली प्रयोगमा ल्याउन काम भई रहेको आयोगले जनाएको छ। आयोजनाको पहिचान, मूल्याङ्कन, छनोट तथा प्राथमिकीकरण प्रक्रिया प्रभावकारी बनाउँदै प्रदेश पञ्चवर्षीय योजनाले राखेको "समृद्ध प्रदेश र सुखी प्रदेशबासी" को लक्ष्य प्राप्त गर्न तथा उपलब्ध स्रोत र साधनको अधिकतम र दक्षतापूर्वक उपयोग गर्न आयोजना बैङ्क तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

९. **प्रतिवेदन कार्यान्वयन** - प्रदेश नीति तथा योजना आयोगको (गठन तथा कार्य सञ्चालन) आदेश, २०७८ को दफा ८ मा आयोगले अध्ययन, अनुसन्धान तथा अन्वेषण सम्बन्धी काम गर्ने उल्लेख छ। आयोगले यो वर्ष विभिन्न ४ विषयको अध्ययनमा रु.५० लाख ७० हजार खर्च गरेकोमा आयोजनाको विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन, लागत र स्रोत व्यवस्थापन एवं कार्य सम्पादनको ढाँचा खुलाएको देखिंदैन। अध्ययन गर्दा विषयगत मन्त्रालयको कार्यक्षेत्रका विषयमा सम्बन्धित मन्त्रालयसँग समन्वय नगरी अध्ययन गरिएको विषयले अपनत्व र नतिजा दिने अवस्था देखिएन। तसर्थ तयारी अवस्थामा रहेका अध्ययन प्रतिवेदनलाई समन्वय गरी कार्यान्वयन गराउनुपर्दछ।

१०. **निर्णय कार्यान्वयन** - प्रदेश तथा स्थानीय तहमा विकास कार्यक्रम र आयोजनाहरू कार्यान्वयन गर्दा देखा परेका नीतिगत, व्यवहारगत, कानुनी, कार्यविधिगत तथा अन्य समस्याहरू समाधानका लागि प्रदेश विकास समस्या समाधान समितिको व्यवस्था छ। समितिको बैठक दुई पटक बसी २९ निर्णय गरेकोमा ४

कार्यान्वयन, ११ आंशिक कार्यान्वयन र १४ कार्यान्वयन भएका छैनन्। समस्याहरू समाधान गर्न समितिको काम कारबाहीलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

आर्थिक वर्ष २०८०।८१ मा आयोगको १२ पटक बैठक बसेको छ। बैठकले प्रदेशका समष्टिगत आर्थिक सूचकहरू समीक्षा गरी सम्बन्धित मन्त्रालयहरूलाई निर्देशन दिने, दोस्रो पञ्चवर्षीय योजनाको निर्माण प्रकृया अगाडि बढाउने, बजेट सीमा निर्धारण गर्ने, मध्यमकालीन खर्च संरचना स्वीकृत गर्ने लगायतका १९ वटा निर्णयहरू गरेको छ। आयोगले गरेका निर्णयहरू कार्यान्वयन हुनुपर्दछ।

११. **एकीकृत तथ्याङ्क प्रणाली -** प्रदेश नीति तथा योजना आयोग (गठन तथा कार्यान्वयन आदेश), २०७८ को दफा ८ मा आयोगको काम, कर्तव्य तथा अधिकारको व्यवस्था छ। आयोगले हालसम्म प्रदेशको एकीकृत तथ्याङ्क व्यवस्थापनको लागि कुनै पनि संयन्त्र स्थापना गरेको छैन भने वार्षिक प्रतिवेदन तथा विभिन्न अनुसन्धानात्मक कार्यहरू केन्द्रीय तथ्याङ्क कार्यालय र मन्त्रालयहरूबाट पटके रुपमा विवरण माग गरी तयार गर्ने गरेको देखिन्छ। विगत वर्षमा परामर्शदाताबाट गण्डकी प्रदेशको आर्थिक सामाजिक सूचकाङ्क सहितको वस्तुगत/डिजिटल प्रोफाईल नामको एकीकृत तथ्याङ्क पोर्टल स्थापना गरे पनि अद्यावधिक नभएको तथा सम्बन्धित मन्त्रालयबाट तथ्याङ्क प्रविष्टि नहुँदा निष्क्रिय रहेको छ। कार्यालयले एकीकृत तथ्याङ्क प्रणाली अद्यावधिक (विकास) गरी विश्वसनीय तथा भरपर्दो तथ्याङ्कका आधारमा आफ्ना काम कारबाही अगाडि बढाउनु पर्दछ।

१२. **प्रणाली जडान -** आयोगले यो वर्ष वेब बेस्ड ईन्फर्मेसन म्यानेजमेन्ट एण्ड भिजुअलाईजेसन (एम.आई.एस) सिस्टम निर्माण गरी सञ्चालन गर्न एक परामर्शदातासँग २०८०।१०।८ मा रु.१८ लाख ३० हजारको खरिद सम्झौता गरेको छ। परामर्शदाताले सम्झौताका शर्त अनुसार कार्य नगरेको अवस्थामा पनि सबै रकम भुक्तानी गरेको छ। सफ्टवेयर वेबमा आधारित हुने सम्झौता रहेकोमा हालसम्म प्रणालीमा तथ्याङ्क प्रविष्टि गरेको छैन। यसरी प्रणाली विकास गरी सञ्चालनको लागि गरिएको सम्झौता साथ संलग्न गरेको कार्यक्षेत्रगत शर्तअनुसारको सबै कार्य समयमै सम्पादन नहुँदा आयोगको उद्देश्यअनुरुपको कार्य हुन सकेको छैन। प्रणाली सञ्चालन भएको सुनिश्चितता सहित सम्झौताको शर्तको पालना गर्नुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा अध्ययन अनुसन्धानको प्रतिवेदन, प्रदेश गौरवका आयोजनाहरूको अनुगमन प्रतिवेदन तयार नगरेको, प्रदेश विकास समस्या समाधान समितिको निर्णय कार्यान्वयन नगरेको लगायतका बेहोरा औंल्याइएकोमा यस सम्बन्धमा सुधार भएको देखिएन।
- **बेरुजु रकमको विवरण -** आयोगको यो वर्ष लगती बेरुजु देखिएको छैन। यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-९** मा रहेको छ।

प्रदेश लोक सेवा आयोग

नेपालको संविधानको धारा २४४ अनुसार प्रदेश निजामती सेवा, प्रदेश प्रहरी सेवा, प्रदेश सङ्गठित संस्था, प्रदेशको अन्य सरकारी सेवा, स्थानीय सरकारी सेवाको पदमा उपयुक्त उम्मेदवार छनोट गरी प्रदेश एवम् स्थानीय तहको सार्वजनिक प्रशासन सक्षम, सुदृढ, प्रतिस्पर्धात्मक, उत्तरदायी, सेवामुखी र समावेशी बनाउन प्रदेश लोकसेवा आयोग ऐन, २०७६ बमोजिम २०७७।१२।११ मा आयोगको स्थापना भएको हो।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क -** यो वर्ष आयोगको रु.१९ करोड ६१ लाख १ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य	जम्मा
१०८७०५	८५६००	२१४	१५८२	१९६१०१

२. **बजेट खर्च -** महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त आयोगको यस वर्षको आर्थिक वर्गीकरण अनुसार खर्चको विवरण देहायबमोजिम रहेको छः

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु विनियोजन	अन्तिम बजेट	निकासा/खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक/सुविधा	३४५२२	३४५२२	२४०६१	६९.७०
२२१०० सेवा महसुल	१४४२	१४४२	८८६	६१.४१
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवाहरू	२५००	२५००	१९६०	७८.३९
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	९५५६	९५५६	६१४८	६४.३३
२२५०० कार्यक्रम सम्वन्धी खर्चहरू	५२८००	७२८००	६७७९३	९३.१२
२२६०० अनुगमन,मूल्यांकन र भ्रमण खर्च	१६००	१६००	१११९	६९.९७
२२७०० विविध खर्च	१०००	१०००	७९२	७९.२०
२८१०० सम्पत्ति सम्वन्धी खर्च	३१२०	३१२०	२५०७	८०.३५
अन्य बाँकी खर्च शीर्षक	५२१४	५२१४		०.००
जम्मा	**१११७५४**	**१३१७५४**	**१०५२६६**	**७९.९०**
पुँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	११४००	११४००	३४३९	३०.१७
कुल खर्च	**१२३१५४**	**१४३१५४**	**१०८७०५**	**७५.९४**

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ७९.९० प्रतिशत, पुँजीगततर्फ ३०.१७ प्रतिशत र समग्रमा ७५.९४ प्रतिशत खर्च भएको छ।

३. **दरखास्त र राजस्वको स्थिति -** प्रदेश लोक सेवा आयोग (कार्य सञ्चालन) निर्देशिका, २०८० को दफा ११ मा आयोगले प्रकाशन गरेको विज्ञापनमा आवेदन गर्ने उम्मेदवारले दरखास्त दस्तुरबापत तोकिएको शुल्क बुझाउनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०८०।८१ मा १ लाख २७ हजार ७०१ उम्मेदवारबाट २ लाख ४४ हजार ११२ दरखास्त प्राप्त गरी रु.११ करोड ३७ लाख ९२ हजार परीक्षा दस्तुर सङ्कलन भएको छ।

४. **पाठ्यक्रम निर्माण -** प्रदेश लोकसेवा आयोग (कार्य सञ्चालन) निर्देशिका, २०७८ को दफा ५ मा पाठ्यक्रम निर्माण सम्बन्धी व्यवस्था छ। आयोगले हालसम्म विभिन्न सेवा समूहका प्राविधिक र अप्राविधिकतर्फका चौथो तहदेखि एघारौं तहसम्म १०७ प्रकारका पदको पाठ्यक्रम निर्माण गरेको छ। प्रदेश निजामती सेवा ऐन तथा नियमावली बमोजिम तोकिएको सबै पदको पाठ्यक्रम तयार गर्नुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **बेरुजु रकमको विवरण** - आयोगको लेखापरीक्षणबाट यस वर्ष लगती बेरुजु देखिएको छैन। यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-**९ मा रहेको **छ।**

मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय

प्रदेश सरकार पक्ष वा विपक्ष भएको वा प्रदेश सरकारको हक हित वा सरोकार रहेको संविधान वा कानुनको व्याख्या सम्बन्धी कुनै जटिल संवैधानिक वा कानुनी प्रश्न समावेश भएको वा प्रदेशको सन्दर्भमा सार्वजनिक महत्त्व वा सार्वजनिक सरोकारको मुद्दामा प्रदेश सरकारकोतर्फबाट अदालतमा उपस्थित भई बहस पैरवी गर्ने, गराउने उद्देश्यले यस कार्यालयको स्थापना भएको हो।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क -** यो वर्ष कार्यालयको रु.१ करोड ४६ लाख ९७ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य	जम्मा
१४५३७	९	१०१	४९	१४६९७

२. **बजेट खर्च -** महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त कार्यालयको यस वर्षको आर्थिक वर्गीकरण अनुसार खर्चको विवरण देहायबमोजिम रहेको छः

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु विनियोजन	अन्तिम बजेट	निकासा/खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक / सुविधा	८६२१	८५५७	७५७८	८८.५६
२२१०० सेवा महसुल	४००	३८०	२८६	७५.२६
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवाहरू	६३०	७००	६९६	९९.४३
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	११४३	१११८	१०७९	९६.४२
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्चहरू	१२००	२४२२	१८४६	७६.२२
२२६०० अनुगमन, मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	३८०	३८०	२२५	५९.२१
२२७०० विविध खर्च	३००	३१४	३१३	९९.६८
अन्य (बाँकी खर्च शीर्षकहरू)	१३७२	१३७२	१३७२	१००.००
जम्मा	**१४०४६**	**१५२४३**	**१३३९४**	**८७.८७**
पुँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	२०००	२०००	११४३	५७.१५
कुल खर्च	**१६०४६**	**१७२४३**	**१४५३७**	**८४.३१**

उल्लिखित विवरणअनुसार विनियोजनको चालुतर्फ ८७.८७ प्रतिशत, पुँजीगततर्फ ५७.१५ प्रतिशत र समग्रमा ८४.३१ प्रतिशत खर्च भएको छ।

३. **बहस पैरवी -** कार्यालयले यस वर्ष गण्डकी प्रदेश सरकार र यस अन्तर्गत कार्यालयहरूलाई विपक्षी बनाई दर्ता गरिएको उत्प्रेषण, परमादेश, प्रतिषेध अधिकारपृच्छा, निषेधाज्ञा अदालतको अवहेलना रिट निवेदन तथा अन्य मुद्दाको १२९ लगत रहेकोमा प्रदेश र मातहतको निकायको तर्फबाट ४६ मुद्दाको बहस पैरवी भई ८३ मुद्दा बाँकी रहेको छ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **बेरुजु रकमको विवरण -** कार्यालयको यो वर्ष लेखापरीक्षणबाट देखिएको लगती बेरुजु रु.१७ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपलब्ध गराएपछि फर्स्यौट नभएकोले सोही बेरुजु बाँकी रहेको छ। यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-९** मा रहेको **छ**।

खण्ड

२

स्थानीय तह

स्थानीय तह

नेपालको संविधानको अनुसूची-८ मा व्यवस्था भएका स्थानीय तहका एकल अधिकार एवं अनुसूची-९ मा भएको साझा अधिकारले परिलक्षित गरेका कार्यसम्पादन गर्न स्थानीय तहहरूबाट कानुन निर्माण, आर्थिक तथा मानवीय स्रोत व्यवस्थापन एवं परिचालन गरी स्थानीय तहमा सेवा प्रवाह भई रहेको छ। जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकारको रूपमा स्थानीय तहको गठन भई संविधान बमोजिम कानुन निर्माण गर्ने, स्थानीय बासिन्दाको आवश्यकता, माग र प्राथमिकताका आधारमा योजना तर्जुमा गर्ने, आर्थिक स्रोत साधनको अनुमान, व्यवस्थापन र स्रोतको दक्षतापूर्ण उपयोग गर्ने, सहभागितात्मक तवरले विकास निर्माण सञ्चालन गर्ने र स्वामित्वबोध गराउने, शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पशुपालन तथा वन व्यवस्थापन, फोहरमैला व्यवस्थापन, स्थानीय सेवा प्रवाह, सार्वजनिक जग्गा संरक्षण र स्थानीय विवाद समाधान गर्ने, आफूले गरेका काम कारबाहीको तथ्याङ्क तथा अभिलेख राख्ने लगायतका कार्यहरू स्थानीय तहबाट सम्पादन भइरहेका छन्।

१. **संवैधानिक र कानुनी व्यवस्था -** नेपालको संविधानको धारा २१४ बमोजिम स्थानीय तहको कार्यकारिणी अधिकार संविधान र सङ्घीय कानुनको अधीनमा रही गाउँ/नगर कार्यपालिकामा निहित हुने र धारा २२१ मा व्यवस्थापिकीय अधिकार गाउँ सभा र नगर सभामा रहने व्यवस्था छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ अनुसार स्थानीय तहको शासन व्यवस्थाको सामान्य निर्देशन, नियन्त्रण र सञ्चालन गर्ने अभिभारा गाउँपालिका र नगरपालिकाको हुने उल्लेख छ।

२. **काम, कर्तव्य र अधिकार -** संविधानको अनुसूची-८ मा उल्लेख भए अनुसार स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत स्थानीय कर, दस्तुर, स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन, स्थानीयस्तरका विकास आयोजना, आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा, आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाइ, स्थानीय, ग्रामीण तथा कृषि सडक र सिँचाइ, कृषि तथा पशुपालन, ज्येष्ठ नागरिक, अशक्तहरूको व्यवस्थापन, नगर प्रहरी, सहकारी संस्था, एफ.एम. सञ्चालन लगायतका विषय रहेका छन्। सोबाहेक स्थानीय तहले सङ्घ तथा प्रदेशसँगको सहकार्यमा प्रयोग गर्ने साझा अधिकार संविधानको अनुसूची-९ मा उल्लेख छ। सङ्घ वा प्रदेशले संविधान तथा प्रचलित कानुनबमोजिम आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको कुनै विषय स्थानीय तहलाई कानुन बनाई निक्षेपण गर्नसक्ने समेत व्यवस्था छ।

३. **स्थानीय तहको संरचना -** कुल ७५३ स्थानीय तहमध्ये गण्डकी प्रदेशमा ८५ स्थानीय तह रहेकोमा स्थानीय तहको संख्या, सिमाना, जनसंख्या, भूगोल, प्रशासनिक सुगमता, पूर्वाधार विकासको अवस्था, आर्थिक सक्षमता, प्राकृतिक स्रोत साधनको उपलब्धता र भाषिक सांस्कृतिक तथा सामुदायिक बनौटको आधारमा महानगरपालिका १, नगरपालिका २६ र गाउँपालिका ५८ रहेका छन्। गाउँपालिकामा ५ देखि २१ तथा नगरपालिकामा ९ देखि ३५ वडा रहने गरी स्थानीय तह गठन हुने व्यवस्था रहेकोमा यस प्रदेशमा जम्मा वडा ७५९ रहेका छन्।

४. **कानुन निर्माण -** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा ऐन तथा सोको अधीनमा रही नियम, निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउन सक्ने व्यवस्था छ। स्थानीय तह सञ्चालनको लागि सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले ५२ नमुना कानुन उपलब्ध गराएको देखिन्छ। स्रोत सङ्कलन, विकास निर्माण तथा सेवा प्रवाहको लागि आवश्यक पर्ने सबै कानुन स्थानीय तहले बनाएका छैनन्। आवश्यकता अनुसारका कानुन बनाउन नसक्दा स्थानीय तहको कार्यसम्पादन, सेवा प्रवाहमा समेत प्रभावकारिता आउनसकेको

छैन। कार्यसम्पादन र नतिजा प्राप्तिका लागि आवश्यक कानुन निर्माणमा स्थानीय तह थप सक्रिय हुनुपर्ने बेहोरा गत विगत वर्ष औंल्याइएकोमा यो वर्ष पनि स्थिति यथावत् छ।

५. **आर्थिक कार्यप्रणाली -** स्थानीय तहको आर्थिक कार्यविधिलाई व्यवस्थित गर्न स्थानीय तहहरूले सङ्घीय आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ र गण्डकी प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ अनुकूल हुने गरी आर्थिक कार्यविधि सम्बन्धी कानुन बनाउन बाँकी रहेको छ। आर्थिक कारोबार सञ्चालन गर्ने कार्य स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को व्यवस्था अनुसार गरेको छ। वित्तीय अनुशासन, जवाफदेहिता र पारदर्शिता प्रवर्धन हुनेगरी आर्थिक कारोबार सञ्चालन गर्न तत्सम्बन्धी कानुन बनाई लागू गर्नुपर्दछ।

६. **समग्र आय व्यय -** यो वर्ष लेखापरीक्षण भएका ८५ स्थानीय तहको देहाय अनुसार गत वर्षको जिम्मेवारी रु.८ अर्ब ४० करोड ५३ लाख ६९ हजार र यो वर्षको आय रु.३ अर्ब ६१ करोड २१ लाख ९४ हजारमध्ये रु.५९ अर्ब ९१ करोड ८७ लाख ६९ हजार खर्च भएको छ। कुल खर्चमध्ये चालु खर्च रु.३२ अर्ब २९ करोड २३ लाख १४ हजार, पुँजीगत खर्च रु.१५ अर्ब ६३ करोड ८१ लाख १ हजार र वित्तीय तथा अन्य खर्च रु.११ अर्ब ९८ करोड ८२ लाख ५४ हजार गरी रु.६ अर्ब ८६ करोड ५२ लाख २० हजार आगामी वर्षको लागि जिम्मेवारी सरेको छ।

(रु.हजारमा)

विवरण	संख्या	लेखापरीक्षण रकम	बेरुजु		सुरु मौज्दात	सङ्घीयबाट अनुदान	प्रदेशबाट अनुदान	राजस्व बाँडफाँड	आन्तरिक आय	अन्य आय	कुल आय	चालु खर्च	पुँजीगत खर्च	वित्तिय खर्च	कुल खर्च	मौज्दात बाँकी
			रकम	प्रतिशत												
महानगरपालिका	१	१३४६७२६०	५०४३०९	३.७४	१२९९९२५	२५६००७७	७४४५७	३९५१७९	१८०८७६७	१५९७६५१	६४३६१३१	२८२६९९४	२५७२८१३	१६३१४०२	७०३११२९	७०४९२७
नगरपालीका	२६	४७२२०००३	८३७५४५७	१.७९	२६७६०४३	१३४६४१५६	५५९१२५	३३१९२२१	१११६४०११	४८५४४७३	२३३६०९८६	१३५८१७४३	५८९४८०४	४३८२४७०	२३८५९०१७	२१७८०१२
गाउँपालीका	५८	५७६१०१२७	९२८६४५	१.६१	४४२९४००	१६६६७४३२	९०५७८७	४४०८६५७	६३९४१६	५९६०२१२	२८५८१५०४	१५८८३६५७	७१७०५८४	५९७४३८२	२९०२८६२३	३९८२२८१
जम्मा	**८५**	**११८२९७३९०**	**२२७०५९१**	**१.९२**	**८४०५३६८**	**३२६९१६६५**	**१५३९३६९**	**८१२३०५७**	**३६१२१९४**	**१२४१२३३६**	**५८३७८६२१**	**३२२९२३१४**	**१५६३८२०१**	**११९८८२५४**	**५९९१८७६९**	**६८६५२२०**

उपरोक्त सङ्घीय र प्रदेश अनुदान रकममा अन्तर सरकारी अख्तियारीको रकम समेत समावेश छ। यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण **अनुसूची-१४** मा समावेश छ।

७. **वित्तीय हस्तान्तरण -** महालेखा नियन्त्रक कार्यालय तथा प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त विवरणअनुसार यो वर्ष सङ्घीय सञ्चित कोष तथा प्रदेश सञ्चितकोषबाट स्थानीय तहमा भएको वित्तीय हस्तान्तरणको स्थिति निम्नानुसार छ।

(रु.हजारमा)

क्र सं	अनुदानको किसिम	स्वीकृत बजेट			यथार्थ हस्तान्तरण		
		सङ्घ	प्रदेश	जम्मा	सङ्घ	प्रदेश	जम्मा
१	समानीकरण	८९८९८००	११६००००	१०१४९८००	८३६०५१४	८७००००	९२३०५१४
२	सशर्त	२४१५६९९०	२४४५००	२४४०१४९०	२१९५३१६७	१९३८६७	२२१४७०३४
३	विशेष	१०८३०००	१९२०००	१२७५०००	७७७७५१	१३१८१४	९०९५६५
४	समपुरक	९७७३००	५०९०००	१४८६३००	६७२६२५	३२८७४६	१००१३७१
	जम्मा	**३५२०७०९०**	**२१०५५००**	**३७३१२५९०**	**३१७६४०५७**	**१५२४४२७**	**३३२८८४८४**

स्थानीय तहका लागि स्वीकृत वित्तीय हस्तान्तरणमध्ये नेपाल सरकारबाट ९५.४२ प्रतिशत तथा प्रदेश सरकारबाट ४.५८ प्रतिशत हस्तान्तरण भएको छ।

८. **आन्तरिक स्रोत-** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ५४ देखि ६३ सम्म स्थानीय तहले लगाउन सक्ने कर तथा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ। यो वर्ष लेखापरीक्षण भएका ८५ स्थानीय तहको २०८०।८१ को कुल आन्तरिक आय रु.३ अर्ब ६१ करोड २१ लाख ९४ हजार रहेको छ।

स्थानीय तहको आन्तरिक आयले चालु खर्चसमेत धान्न नसकेको अवस्था छ। स्थानीय तहको राजस्व क्षमता बढाई आन्तरिक आयमा वृद्धि गर्नुपर्दछ।

९. **खर्च व्यवस्थापन-** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ मा बजेट पेस र पारित तथा दफा ७३ मा खर्च गर्ने अख्तियारी र कार्यविधि उल्लेख छ। गण्डकी प्रदेशमा रहेका ८५ स्थानीय तहको कुल खर्चमध्ये चालु खर्च रु.३२ अर्ब २९ करोड २३ लाख १४ हजार (५३.८९ प्रतिशत), पुँजीगत खर्च रु.१५ अर्ब ६३ करोड २२ लाख १ हजार (२६.१० प्रतिशत) र वित्तीय तथा अन्य खर्च रु.११ अर्ब ९८ करोड ८२ लाख ५४ हजार (२०.०१ प्रतिशत) खर्च भएको छ। यस स्थितिले अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा २१(४) बमोजिम स्थानीय तहले आफूले उठाएको आन्तरिक राजस्व र राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने रकमबाट प्रशासनिक खर्च पुग्ने गरी राजस्व तथा व्ययको अनुमान पेस गर्नुपर्ने प्रावधानको पालना हुन सकेको छैन।

१०. **प्रदेश र स्थानीय तह बीचको सम्बन्ध -** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०५ मा प्रदेश तथा स्थानीय तहले गर्ने काम कारबाहीमा नीतिगत सामञ्जस्यता, योजना व्यवस्थापनमा रणनीतिक साझेदारी, साझा अधिकार क्षेत्रको प्रयोग, प्राकृतिक स्रोत साधनको उपयोग र बाँडफाँट लगायतका अन्तर सम्बन्धित विषयहरूमा समन्वय कायम गर्न प्रदेश समन्वय परिषद् रहने व्यवस्था छ। सबै प्रदेशले प्रदेश समन्वय परिषद्को बैठक सम्पन्न गरे पनि प्रदेश सरकारले स्थानीय तहमा हस्तान्तरण गर्नुपर्ने साना योजनाहरू आफैंले सञ्चालन गरेको, स्थानीय तहले गर्ने कार्यको लागि समेत प्रदेशस्तरका कार्यालय स्थापना गरेको, स्थानीय तहले राजस्व बाँडफाँट गरी पठाउनुपर्ने, सबै रकम प्रदेश सरकारलाई नपठाएको लगायतको स्थिति देखिएको छ। साझा अधिकार सूचीमा रहेका कार्यको कार्यसम्पादनमा प्रभावकारिता ल्याउन र विकास निर्माणमा सन्तुलन कायम गर्न नियमित रूपमा प्रदेश समन्वय परिषद्को बैठकबाट निर्णय गराई आफ्नो कार्यसम्पादनमा सहजता आउने गरी प्रदेश सरकार र स्थानीय तहबीच समन्वय कायम गर्नुपर्दछ।

११. **लेखापरीक्षणमा बेरुजु अङ्क -** यो वर्ष लेखापरीक्षण सम्पन्न भएका ८५ स्थानीय तहको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी उपलब्ध गराइएको लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदनमा सैद्धान्तिक ४ हजार ८८२ दफा र लगती ७ हजार १२३ दफाबाट रु.२ अर्ब ४४ करोड ७४ लाख ३० हजार बेरुजु औंल्याइएकोमा स्थानीय तहहरूबाट प्राप्त प्रतिकृयाबाट रु.२६ करोड १ लाख ३६ हजार बेरुजु फर्स्यौंट र रु.८ करोड ३२ लाख १७ हजार थप भई रु.२ अर्ब २७ करोड ५ लाख ११ हजार बेरुजु बाँकी रहेको छ। बाँकी रहेको बेरुजुको वर्गीकरण स्थिति निम्नानुसार छ।

(रु.हजारमा)

वर्गीकरण	बेरुजु अङ्क	कुल बेरुजुको प्रतिशत
१. असुल गर्नुपर्ने	**५०९१९०**	**२२.४३**
२. नियमित गर्नुपर्ने	**१५५८६९९**	**६८.६५**
२.१ अनियमित भएको	१०४५०५७	४६.०३
२.२ प्रमाण कागज पेस नभएको	५१३६४२	२२.६२
२.३ शोधभर्ना नलिएको		०.००
३. पेस्की	**२०२६२२**	**८.९२**
जम्मा बेरुजु	**२२७०५११**	**१००**

द्रष्टव्यः उल्लिखित पेस्की अङ्कमा म्याद ननाघेको पेस्की समावेश छैन।

यो वर्ष लेखापरीक्षण सम्पन्न भएका ८५ स्थानीय तहको प्रदेशगत लेखापरीक्षण रकम र बेरुजु स्थिति निम्नानुसार छः

(रु.हजारमा)

क सं	स्थानीय तह	संख्या	लेखापरीक्षण रकम	म्याद नाघेको पेस्की समेत बेरुजु	बेरुजुमध्ये पेस्की रकम	लेखापरीक्षणको तुलनामा बेरुजु प्रतिशत	पेस्की बाहेक बेरुजु प्रतिशत
१	महानगरपालिका	१	१३४६७२६०	५०४३०९	७७३२१	३.७४	३.१७
२	नगरपालिका	२६	४७२२०००५	८३७५५७	८२८९९	१.७७	१.६०
३	गाउँपालिका	५८	५७६१०१२२	९२८६४५	४२४०२	१.६१	१.५४
जम्मा		**८५**	**११८२९७३८७**	**२२७०५११**	**२०२६२२**	१.९२	१.७५

१२. **लेखापरीक्षणबाट देखिएका समग्र बेहोरा** - नेपालको संविधान तथा लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ बमोजिम यस प्रदेशका स्थानीय तहको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ। लेखापरीक्षणबाट देखिएका मुख्य बेहोरा देहाय अनुसार छन् :

- **कानुन निर्माण तथा परिपालना** - सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले तयार गरेका नमुना कानुन अनुसार केही स्थानीय तहमा कानुन निर्माण गर्न बाँकी रहेको, मौजुदा कानुनमा एकरूपता नरहेको, कानुनको परिपालना नभएको लगायतका बेहोरा देखिएका छन्।

- **वित्तीय विवरण तथा लेखापरीक्षण** - तोकिएको ढाँचामा सबै आर्थिक कारोबार समावेश गरी वित्तीय विवरण तयार नगरेको, एकीकृत वित्तीय विवरण तयार नगरेको, स्वीकृत लेखा फारमहरू प्रयोगमा नल्याएको, गत वर्षको वित्तीय विवरणले देखाएको मौज्दात भन्दा फरक हुने गरी यस वर्ष जिम्मेवारी सारेको, वर्षान्तको मौज्दात फरक परेकोमा बैङ्क हिसाब विवरण तयार नगरेको, सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणालीको प्रभावकारी कार्यान्वयन नभएको, सबै आर्थिक कारोबारहरू स्थानीय सञ्चित कोष प्रणाली (सुत्र) बाट नगरेको, आन्तरिक लेखापरीक्षण नगराएको, अन्तिम लेखापरीक्षणबाट देखिएका बेरुजु फर्स्यौंट गरी समयमा सम्परीक्षण नगराएको स्थिति देखिएको छ।

- **सङ्गठन संरचना तथा मानव संशाधन** - कार्यबोझको आधारमा दरबन्दी स्वीकृति र पदपूर्ति नगरेको, दक्ष र तालिमप्राप्त जनशक्ति व्यवस्थापन नहुँदा विषयगत शाखाबाट सम्पादन हुने कार्य प्रभावकारी हुन नसकेको, दरबन्दी बेगर करार सेवामा नियुक्ति गरेको, कार्यसम्पादन सूचक बेगर अतिरिक्त तथा थप प्रोत्साहन भत्ता खर्च लेखेको, एकमुष्टरूपमा कर्मचारी कल्याणकोषमा रकम ट्रान्सफर गरेको, पदाधिकारी तथा कर्मचारीलाई कानुनमा व्यवस्था नभएका विभिन्न सुविधा प्रदान गरेको लगायतका बेहोरा देखिएका छन्।

- **योजना तर्जुमा बजेट तथा कार्यक्रम** - केही स्थानीय तहमा तोकिएको समयमा बजेट पेस नभएको, बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि आवश्यक कार्यविधि स्वीकृत नगरेको, योजना तथा कार्यक्रममा न्यून प्रगति भएको, राजस्व तथा व्ययको अनुमान यथार्थपरक नभएको, बजेट अवण्डामा राखी पटके निर्णयबाट बाँडफाँट गरी खर्च गरेको, सीमाभन्दा बढी रकमान्तर गरेको र विभिन्न कोषमा रहेका रकम प्रयोजन समाप्त भएपछि सम्बन्धित सञ्चित कोषमा फिर्ता नगरेको स्थिति देखिएको छ।

- **आन्तरिक आय** - लक्ष्यअनुसार सम्पत्ति कर, बहाल कर लगायतका राजस्व असुली नभएको, विभिन्न व्यक्ति वा संस्थाबाट उठ्न बाँकी रकम असुल नगरेको, असुल भएको राजस्व तोकिएको अवधिभित्र सञ्चित कोष दाखिला नगरेको, प्रतिस्पर्धात्मक विधिबाट समयमा नै आय ठेक्का नगरेको एवम् सम्झौता अनुसारको रकम असुल नगरेको, प्रदेश कानुन अनुसार राजस्व बाँडफाँट नगरेको लगायतका बेहोरा देखिएका छन्।

- **खरिद व्यवस्थापन** - आवश्यकता पहिचान नगरी विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गरेको एवम् पेस भएका प्रतिवेदनहरू स्वीकृत गरी कार्यान्वयन नगरेको, निर्माणस्थलको व्यवस्था नगरी खरिद सम्झौता गरेको, प्रतिस्पर्धात्मक खरिद विधि प्रयोग नगरी सोझै खरिद गरेको, खरिद कार्य समयमा सम्पन्न नगरेको, तोकिएको सीमाभन्दा बढी लागत अनुमान भएका कार्य उपभोक्ता समितिबाट गराएको, उपभोक्ता समितिले सम्झौता अनुसारको योगदान नगरेको, मालसामान खरिदमा ओभरहेड भुक्तानी गरेको, भेरिएसन स्वीकृत नगराई खरिद सम्झौतामा उल्लेख भएको भन्दा बढी परिमाणमा भुक्तानी गरेको, सुत्र एवम् सूचकाङ्क फरक पारी बढी मूल्य समायोजन भुक्तानी गरेको लगायतका बेहोरा देखिएका छन्।

- **खर्च व्यवस्थापन** - आन्तरिक आयको विश्लेषण नगरी सुविधा एवं भत्ता वितरण र बजेट खर्च गर्दा प्रचलित कानुनी व्यवस्थाको पूर्ण अनुसरण हुन नसकेको, पेस्की रकम म्याद भित्र फर्स्यौंट नगरेको, विद्यालयका शिक्षकहरूको पारिश्रमिक तथा अन्य रकमहरू बढी निकासा गरेको, निश्चित मापदण्डबेगर आर्थिक सहायता वितरण गरेको, वितरणमुखी तथा अनुत्पादक खर्च गरेको, अनुदान वितरणको मापदण्ड नबनाएको, वितरित अनुदानबाट प्राप्त नतिजाको अनुगमन नगरेको, कार्यालय सञ्चालन तथा विविध खर्चमा मितव्ययिता हुन नसकेको, खर्च नभई बाँकी रहेको अनुदान रकम सम्बन्धित सञ्चित कोषमा फिर्ता नगरेको लगायतका बेहोरा देखिएका छन्।

- **अभिलेख तथा अनुगमन** - स्थानीय तहले सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख नराखेको, पालिकामा प्रयोग भएका सफ्टवेयरको प्राप्ति, प्रयोग र क्षमताको अभिलेख नराखेको, फर्स्यौंट हुन बाँकी पेस्की र बेरुजुको अभिलेख नराखेको, लक्षितवर्गमा दिने अनुदान सो समूहमा पुगे नपुगेको अनुगमन नगरेको, सामुदायिक विद्यालयको शैक्षिक उपलब्धि एवम् गुणस्तरको अनुगमन नगरेको, पालिकाभित्र उत्पादन भएका फोहोरको वातावरणमैत्री व्यवस्थापन गर्न नसकेको, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली प्रभावकारी नरहेको, कार्यक्षेत्रभित्रका सहकारी संस्थाको कार्यसम्पादनको न्यून अनुगमन गरेको लगायतका बेहोरा देखिएका छन्।

स्थानीय तहले स्रोत, साधनको प्राप्ति र परिचालन, विकास निर्माण, सेवा प्रवाह तथा जिम्मेवारी एवं जवाफदेहिताको पालना सम्बन्धमा देखिएका बेहोराहरू सम्बन्धित स्थानीय तहको लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको छ।

१३. **बेरुजु फर्स्यौंट तथा सम्परीक्षण** - गण्डकी प्रदेशका ८५ स्थानीय तहको गत वर्षसम्मको कुल बेरुजु रु.१२ अर्ब ३५ करोड ४८ लाख ६१ हजार रहेकोमा यो वर्ष सम्परीक्षणबाट रु.६६ करोड ९५ लाख ८२ हजार फर्स्यौंट भई यस वर्षको लेखापरीक्षणबाट थप भएको रु.२ अर्ब २७ करोड ५ लाख ११ हजारसमेत रु.१३ अर्ब ९५ करोड ५७ लाख ९० हजार बेरुजु बाँकी रहेको छ। प्रदेश अन्तर्गतका स्थानीय तहको विस्तृत बेहोरा सम्बन्धित स्थानीय तहको प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ।

१३.१. लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० मा प्रत्येक गाउँपालिका र नगरपालिकाले महालेखा परीक्षकबाट लेखापरीक्षण गराउनुपर्ने, महालेखापरीक्षकले लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी सकेपछि अलग अलग लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्न सक्ने र यसरी जारी भएको प्रतिवेदन स्थानीय तहको प्रचलित कानून बमोजिम गाउँसभा वा नगरसभामा पेस गरी छलफल गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। अधिकांश स्थानीय तहहरूले यस सम्बन्धी कानुन निर्माण गर्न बाँकी रहेकोले प्रतिवेदन छलफल र बेरुजु असुल फस्यौंट एवं नियमित गर्ने कार्यविधिको सम्बन्धमा अस्पष्टता रहेको छ।

१३.२. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २२ मा सभाले आफ्नो कार्य प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न नियमावली बनाई कुनै सदस्यको संयोजकत्वमा लेखा समिति लगायतका समिति गठन गर्न सक्ने उल्लेख छ। स्थानीय तहले लेखा समितिको गठन, कार्यक्षेत्र, बेरुजु फस्यौंटको विधि र प्रक्रिया समेत खुलाई स्पष्ट कानूनी व्यवस्था गरी बेरुजु फस्यौंटमा तदारूकता ल्याउनुपर्दछ।

परिच्छेद

8

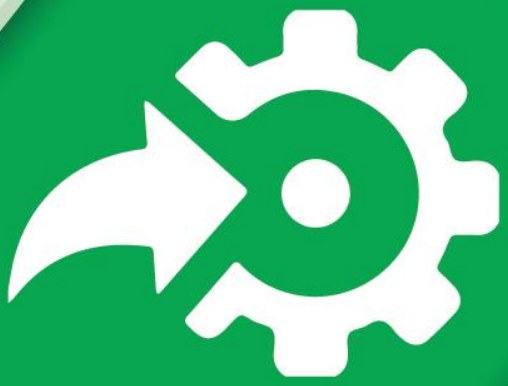

लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयनको स्थिति

परिच्छेद - ४

लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयनको स्थिति

प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा ३५ बमोजिम महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट लेखापरीक्षण भई प्रारम्भिक प्रतिवेदनमा औंल्याइएका बेरुजुका सम्बन्धमा सो बेरुजुको सूचना प्राप्त भएको ३५ दिनभित्र सम्बन्धित कार्यालयले तोकिएबमोजिम फर्स्यौंट तथा सम्परीक्षण गरी महालेखापरीक्षकको कार्यालयलाई जानकारी गराउनुपर्ने व्यवस्थाअनुसार बेरुजुको कारबाहीको विवरण प्राप्त भएको छ।

१. **प्रतिवेदन कार्यान्वयन -** लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा १९ (५) मा महालेखापरीक्षकले प्रदेश प्रमुख समक्ष पेस गरेको प्रतिवेदन मुख्यमन्त्रीमार्फत प्रदेश सभामा पेस गर्ने व्यवस्था छ। महालेखापरीक्षकले गत वर्षसम्म प्रदेशका ६ वटा प्रतिवेदन प्रदेश प्रमुख समक्ष पेस गरेकोमा पाँचौ प्रतिवेदनसम्म प्रदेश सभाको सार्वजनिक लेखा समितिमा दफावार छलफल भइसकेको तथा छैटौं प्रतिवेदन समितिमा छलफलको अन्तिम अवस्थामा रहेको छ।

२. **बेरुजु फर्स्यौंट -** यो वर्ष प्रदेशको सरकारी कारोबारतर्फ १८३ कार्यालयको लेखापरीक्षण भएकोमा १३४ कार्यालयको सैद्धान्तिक दफा १ हजार २७६ र लगती दफा १ हजार १५८ बाट रु.५१ करोड ५४ लाख ७२ हजार बेरुजु देखिएकोमा २५ कार्यालयको प्रमाण तथा प्रतिक्रिया पेस भई सैद्धान्तिक दफा ३ र लगती दफा १८५ को रु.११ करोड २३ लाख ९२ हजार फर्स्यौंट र रु.१६ लाख २६ हजार थप भई यो वर्षको रु.४० करोड ४७ लाख ५ हजार बाँकी रहेको छ। समिति तथा अन्य संस्थातर्फ लेखापरीक्षण भएका २० निकायको सैद्धान्तिक दफा १७६ र लगती दफा ११२ बाट रु.१५ करोड ९८ लाख ९ हजार बेरुजु देखिएकोमा ५ निकायको सैद्धान्तिक दफा २ र लगती दफा ७ को रु.४ करोड ९६ लाख ५ हजार बेरुजु प्रतिक्रियाबाट फर्स्यौंट र रु.४९ लाख २४ हजार थप भई यो वर्षको रु.११ करोड ५१ लाख २८ हजार बाँकी रहेको छ। कानुनबमोजिम बेरुजु असुल फर्स्यौंट गर्नुपर्दछ।

३. **सम्परीक्षण -** गतवर्ष प्रदेशको सरकारी कार्यालय, समिति तथा अन्य संस्थातर्फको रु.२ अर्ब ६८ करोड ५५ लाख ४२ हजार बेरुजु रहेकोमा रु.२४ करोड ११ लाख ३ हजार सम्परीक्षण भएको छ। उपरोक्त सम्परीक्षण गर्दा रु.२ करोड ८ लाख ३० हजार बेरुजु थप भई रु.२ अर्ब ४६ करोड ५२ लाख ६९ हजार बेरुजु बाँकी रहेकोमा यो वर्ष रू.५१ करोड ९८ लाख ३३ हजार थप भएपश्चात् कुल रू.२ अर्ब ९८ करोड ५१ लाख २ हजार बाँकी रहेको छ। सम्परीक्षणको क्रममा रु.५ करोड ६७ लाख ३० हजार असुल भई राजस्व दाखिला भएको, प्रदेश सरकार र मातहतका निकायले विभिन्न कानुन तथा निर्देशिका निर्माण गरी कार्यसम्पादन गर्दा आर्थिक अनुशासनको पालना समेत गरेको भनिएता पनि प्रतिवेदन उपर सार्वजनिक लेखा समितिमा दफावार छलफल गरी बेरुजु फर्स्यौंट हुन सकेको छैन।

४. **बेरुजु न्यूनीकरण** - प्रदेश सरकारको आर्थिक कारोबारमा महालेखापरीक्षकबाट औंल्याइएको त्रुटिलाई सुधार गरी आर्थिक अनुशासनको स्थिति प्रभावकारी बनाउनु पर्दछ। प्रदेश कार्यालयहरूको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना, प्रभावकारी आन्तरिक लेखापरीक्षण, खरिदलगायतका कानुनको पालना, अनुगमन तथा नियमन र कर्मचारीतन्त्रमा जिम्मेवारी वहनको स्थितिमा बढोत्तरी गरी बेरुजु न्यूनीकरणमा ध्यान दिनुपर्दछ।

परिच्छेद

५

भविष्यमा गर्नुपर्ने सुधार

परिच्छेद - ५

भविष्यमा गर्नुपर्ने सुधार

दिगो विकासका लागि स्रोत साधनको प्राप्ति र प्रभावकारी परिचालनद्वारा तीव्र आर्थिक वृद्धि हाँसिल गर्न प्रयत्नशील रहनुपर्दछ। प्रदेशले यसका लागि आवश्यक नीति तथा कानुन तर्जुमा गरी उपयुक्त संगठनात्मक संरचना, कर्मचारी व्यवस्थापन, पूर्वाधार विकास, सामाजिक विकास, आर्थिक क्रियाकलाप सञ्चालन तथा परिचालनलगायतका कार्यहरू गर्नुपर्दछ। प्रदेश सरकारको कार्य सञ्चालनमा आर्थिक र वित्तीय अनुशासन कायम गर्न देहायका पक्षहरूमा सुधार गर्नुपर्ने देखिएको छः

शासकीय प्रबन्ध

१. प्रदेशले नेपालको संविधानको अनुसूचीमा उल्लेख भएका एकल तथा साझा अधिकार सूची अनुसारका आवश्यक सबै कानुन सम्बद्ध पक्षसँगको समन्वयमा तर्जुमा गरी कार्यसम्पादन प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

२. प्रत्यायोजित अधिकारअन्तर्गत कानुन निर्माण गर्दा सोमा समेटिएका विषय प्रत्यायोजित अधिकार क्षेत्रभित्र रहेको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ। यस्ता कानुन बनाउने अधिकारको स्रोत सो कानुनमा उल्लेख गरेको हुनुपर्दछ।

३. नेपालको संविधानको धारा ५९ को उपधारा ७ बमोजिम सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको बजेट घाटा व्यवस्थापन तथा अन्य वित्तीय अनुशासनसम्बन्धी व्यवस्था संघीय कानुनबमोजिम हुने उल्लेख भएकोमा प्रदेश र स्थानीय तहले यससम्बन्धी कानुन निर्माण गर्दा सङ्घीय कानुनसँग सामाञ्जस्यता कायम नगरेकोले यसमा सुधार हुनुपर्दछ।

४. कर्मचारी एवं पदाधिकारीलाई प्रचलित कानुनको प्रभावकारी पालना गर्न लगाई आर्थिक अनुशासन, वित्तीय जवाफदेहिता र पारदर्शिता कायम गर्नुपर्दछ।

५. मन्त्रालयहरूको संख्या पटकपटक फेरबदल नगरी उपयुक्त र आवश्यक संख्यामा कायम राख्नुपर्दछ।

६. प्रदेशका केही मन्त्रालयहरूले मातहतका कार्यालयहरूबाट गराउनु पर्ने कार्यहरू मन्त्रालयमा एकमुष्ट बजेट राखी आफैं गराउने गरेको देखिएकोले मन्त्रालयहरू कार्य सञ्चालन स्तरका काममा संलग्न नभई नियमन, समन्वय, अनुगमन जस्ता कार्यमा केन्द्रित रहनुपर्दछ।

७. प्रदेश र स्थानीय तहबीच संरचना र काममा हुने दोहोरोपनालाई अन्त्य गर्दै सेवा प्रवाह प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

८. सरकारी पेस्की बाँकी रहेकालाई सार्वजनिक पदमा नियुक्ति नगर्ने तथा निर्वाचित हुने पदको हकमा उम्मेदवार हुन वञ्चित गर्ने एवं म्याद नाघेको पेस्कीको विवरण सार्वजनिक निकायले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ७ दिनभित्र सार्वजनिकीकरण गर्ने कानुनी व्यवस्था हुनुपर्दछ।

९. सार्वजनिक पदमा रहेका व्यक्तिको नाममा बेरुजु कायम भएमा सो व्यक्तिलाई उक्त बेरुजुबारे समयमै जानकारी गराउनुपर्ने र जानकारी नगराउने कर्मचारी उपर विभागीय कारबाही गर्ने कानुनी व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

१०. निर्वाचित हुने पद बाहेक राज्यकोषबाट तलब सुविधा बेहोरिने गरी नियुक्त हुने सबै पदमा योग्यता र मापदण्ड तोकिनुपर्दछ।

११. राजस्वबाट चालु खर्च धान्न कठिनाइ भइरहेको सन्दर्भमा उपयुक्त कार्य विवरण बेगरको पद र कार्यक्षेत्र दोहोरो पर्ने गरी स्थापना भएका निकायहरूको आवश्यकता सम्बन्धमा पुनरावलोकन गरिनुपर्दछ।

१२. संविधान र प्रचलित कानुनबमोजिम प्रतिबद्धता जनाइएका अनुदान (समानीकरण) बजेटमा उल्लेख भएबमोजिम निकासा नहुँदा बजेट अभाव भई प्रदेश र स्थानीय तहमा कतिपय खर्चहरू आगामी आर्थिक वर्षमा भुक्तानी गरेको देखिएकोले त्यस्तो अनुदान कटौती नहुने सुनिश्चितता हुनुपर्दछ।

सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन

१३. क्षेत्रगत प्राथमिकता, स्रोत साधनको उपलब्धता, पूर्वाधार विकासको अवस्था र जनसहभागिता लगायतका पक्षमा ध्यान दिई कार्यान्वयन योग्य कार्यक्रम बजेटमा समावेश गर्नुपर्दछ।

१४. पूर्व तयारीका कार्य सम्पन्न भएका आयोजनामा मात्र बजेट विनियोजन गर्नुपर्दछ। स्रोतको सुनिश्चितता बेगरका कार्यक्रम/आयोजनामा आगामी वर्षमा भुक्तानी सार्ने गरी भुक्तानी बाँकी राख्ने कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

१५. प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई हस्तान्तरण गरिने सबै कार्यक्रम र योजना वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश नगरी बजेट स्वीकृतिपश्चात् नयाँ कार्यक्रम थप गरी प्रदेश तथा स्थानीय तहमा ससर्त अनुदान हस्तान्तरण गर्ने कार्यमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ।

१६. पूर्वानुमान गर्न सकिने प्रयोजनका लागि समेत अर्थ विविध वा अवण्डामा बजेट राख्ने र वर्षान्तमा रकमान्तर गर्ने कार्यबाट विकास निर्माण कार्यको गुणस्तरमा समेत कमी आउने भएकोले यस्तो प्रवृत्तिमा सुधार गर्नुपर्दछ।

१७. एउटै कामको लागि विभिन्न निकायबाट अनुदान वितरण नगर्ने, लाभग्राही छनोटमा दोहोरोपना हुन नदिने र लागत सहभागिताको आधारमा अनुदान प्रदान गर्ने प्रणालीको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

१८. अनुदान दिने विषय, क्षेत्र, वर्ग, समूहबारे कानुनबाट नै स्पष्ट गरी अन्तिम प्रयोगकर्तालाई प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने तथा उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि हुने गरी अनुदान प्रदान गर्नुपर्दछ।

१९. व्यावसायिक प्रकृतिका संस्थाहरूलाई पुँजीगत कार्यमा खर्च गर्न अनुदान दिँदा लाभग्राहीले प्राप्त गर्ने लाभको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ। यस्ता संस्थाहरू विघटन भएमा बाँकी सम्पत्ति लगानीको अनुपातमा फिर्ता हुने सुनिश्चितता हुनुपर्दछ। यस्तो निर्माण व्यक्तिगत स्वामित्व रहेको जग्गा वा सम्पत्तिमा गरिनु हुँदैन।

२०. चालु र पुँजीगत खर्चको अवस्था विश्लेषण गर्दा मन्त्रालयहरूको खर्च गर्ने क्षमता कमजोर देखिएकोले योजनाहरूको पूर्वतयारी, कार्यान्वयन क्षमता लगायतका पक्षहरूलाई विचार गरी बजेट विनियोजन गर्नुपर्दछ।

२१. प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी बाँडफाँट गर्ने सम्वन्धमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको दफा ६२ (क) र प्रदेशको आर्थिक ऐन, २०८० को व्यवस्था बाझिएकोले कानुनी रुपमै स्पष्ट गर्नुपर्दछ।

२२. बजेटको आँकलन र खर्चलाई यथार्थपरक बनाई बजेट र खर्च बिचको अन्तर न्यून गर्नुपर्दछ।

२३. प्रदेश मन्त्रालय र अन्तर्गत निकायबाट सम्पादन गरिने कार्य मितव्ययी, पारदर्शी, दक्षतापूर्वक सम्पादन र व्यवस्थित गर्न कामको प्रकृति अनुसार आन्तरिक नियन्त्रण समिति कृयाशील वनाउने तथा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

२४. साना र टुक्रे आयोजनामा सशर्त अनुदान प्रदान गर्ने परिपाटी अन्त्य गरी वित्तीय हस्तान्तरणलाई सूचना प्रविधिमा आधारित बनाउनुपर्दछ।

२५. सेवाग्राही समेतको योगदानमा आधारित रही विभिन्न कोषको स्थापना भएकोमा यस्ता कोषको रकम खर्च गर्दा सेवाग्राहीको हित संरक्षण भएको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ।

सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन

२६. प्रदेशका मन्त्रालय तथा मातहतका निकायहरूले जुनसुकै हिसाबले प्राप्त गरेको जिन्सी एवं सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख अनिवार्यरूपमा सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली (पाम्स) मा राख्नुपर्दछ।

२७. सार्वजनिक र सरकारी जग्गाको लगत एकीकृत रुपमा राखी अनधिकृत प्रयोग तथा अतिक्रमण रोक्नुपर्दछ।

२८. मुआब्जा वितरण भइसकेका जग्गा अनिवार्यरूपमा सरकारी स्वामित्वमा ल्याई सोको अभिलेख, संरक्षण र उपयोग गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्दछ।

२९. जिन्सी सामग्री, यन्त्र उपकरण तथा औजारहरू आवश्यकता र औचित्यका आधारमा खरिद गरी उपयोग हुने सुनिश्चितता हुनुपर्दछ। मौज्दातमा रहेका यन्त्र, उपकरण र औजार मर्मत सम्भार गरी उपयोग हुन नसक्ने अवस्था यकिन गरेर मात्र खरिद गर्नुपर्दछ।

३०. प्रयोग नभएका भवन, उपकरण, सवारी साधनलगायतका सम्पत्तिहरू उपयोग हुने सार्वजनिक क्षेत्रमा हस्तान्तरण गर्नुपर्दछ।

३१. खर्च भएर नजाने प्रकृतिका कतिपय सम्पत्तिहरू प्रयोगकर्ता परिवर्तनपश्चात् पुनः प्रयोगमा नल्याई नयाँ खरिद गर्ने प्रवृत्ति देखिएकोले यस्ता सम्पत्तिको उपयोगी आयु तय गरी सो अवधिभित्र त्यस्ता सम्पत्ति एउटै प्रयोगकर्तालाई उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

विकास व्यवस्थापन

३२. प्रदेश सरकारले आयोजना बैङ्क स्थापना गरी सो बैङ्कमा राखेका आयोजनाहरूलाई मात्र बजेट विनियोजन गरी आयोजनाहरू कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

३३. विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयारीमा परामर्शदाता माथिको निर्भरता कम गर्नुपर्दछ। आयोजनाको पूर्व तयारी बेगर ठेक्का व्यवस्थापन गर्दा समय र लागतमा वृद्धि भई प्रतिफल प्राप्तिमा ढिलाइ भएको अवस्था छ। यस्तो अवस्थामा सुधार हुनुपर्दछ।

३४. सङ्घबाट प्रदेशमा हस्तान्तरण भएका र प्रदेशबाटै कार्यान्वयन सुरु गरिएका क्रमागत योजनाहरूलाई बजेट विनियोजन नगरी अधुरो राख्ने गरेको देखिएकोले ती योजनाहरूलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

३५. ठेक्का सम्झौता विपरीत ठेक्काहरूको पटकपटक म्याद थप गर्दा ठेक्का सम्पन्न गर्ने कार्य र प्रतिफल प्राप्तिमा समेत ढिलाइ हुने गरेको देखिएकोले निर्धारित समयमा ठेक्काको काम सम्पन्न गर्नुपर्दछ।

३६. खरिद सम्झौताको म्याद थप कार्यलाई वस्तुनिष्ठ र तथ्यमा आधारित बनाउनुपर्दछ।

३७. एउटै प्रकृतिको काममा समेत लागत अनुमान टुक्र्याई सोझै खरिद गर्ने, पूर्वानुमान गर्न सकिने अवस्थामा पनि लागत अनुमान यथार्थपरक तवरले तयार नगरी भेरिएसनबाट थप कार्य गराउने प्रवृत्तिमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

३८. जटिल प्रविधि तथा उपकरणको प्रयोग हुने निर्माण कार्य र सामग्री खरिद गर्ने कार्यसमेत उपभोक्ता समितिबाट गराएकोले सोमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ।

३९. उपभोक्ता समितिबाट काम गराउँदा खरिद सम्झौतामा तोकिएबमोजिमको जनसहभागिताको अंश समितिबाट बेहोर्ने गरी सम्झौता गरेकोमा कतिपय काममा सो अंश बेहोरेको यकिन नगरी भुक्तानी दिएकोले सम्बन्धित कर्मचारीलाई जवाफदेही बनाउनुपर्दछ।

४०. उपभोक्ता समितिहरू मार्फत निर्माण सम्पन्न योजनाहरू मर्मत सम्भारको व्यवस्थासहित उपभोक्ता समितिहरूलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्दछ।

सूचना प्रविधि

४१. प्रदेश मातहका यातायात व्यवस्था कार्यालयहरूले प्रयोग गरेको विद्युतीय सवारी दर्ता प्रणालीले कार्यालयहरूको आवश्यकतानुसार सूचना प्रदान गर्न नसकेकोले यसमा परिमार्जन गर्नुपर्दछ।

४२. तथ्याङ्क सत्यापन गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने तथा सार्वजनिक निकायबाट सञ्चालित सूचना प्रविधि प्रणालीको नियमित रुपमा परीक्षण गरी सूचना प्रविधिको विश्वासनियतामा अभिवृद्धि गर्नुपर्दछ।

४३. एउटै प्रयोजनका सफ्टवेयर प्रणाली निकाय अनुसार फरक-फरक खरिद नगरी केन्द्रीय निकायले प्रतिस्पर्धाबाट खरिद गरेर एकीकृत रुपमा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।

४४. सूचना प्रविधि प्रणाली खरिद गर्दा स्पष्ट रुपमा कामको व्यहोरा खुलाएको कार्यक्षेत्रगत शर्त (टिओआर) तयार गरी खरिद सम्झौता गर्ने र सोही अनुसारको सबै काम सम्पादन भएपछि मात्र खरिद स्वीकार गर्नुपर्दछ।

४५. सूचना प्रविधि प्रणाली सञ्चालनबाट सिर्जित तथ्याङ्कको डिजास्टर रिकभरी समेत हुनेगरी वैकल्पिक भण्डारण तथा भरपर्दो साईबर सुरक्षाको व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

सार्वजनिक प्रशासन

४६. गण्डकी प्रदेश निजामती सेवा ऐन, २०७९ तथा नियमावली, २०७९ विपरीत अस्थायी दरबन्दी सिर्जना गरी करारमा कर्मचारी नियुक्ति गर्ने र दरबन्दी अनुसारको जनशक्ति स्थायी पदपूर्ति नगरी करारका कर्मचारीबाट काम गराउने प्रवृत्ति नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

४७. प्रदेश र स्थानीय तहमा भौगोलिक अवस्था, स्रोतको उपलब्धता, सेवा प्रवाहको अवस्थासमेतका आधारमा दरबन्दी पुनरावलोकन गरी जनशक्ति व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।

४८. विशेषज्ञ चिकित्सकसहित अन्य चिकित्सकहरू र स्वास्थ्यकर्मीहरूको रिक्त दरबन्दी पदपूर्ति गरी स्वास्थ्य सेवालाई गुणस्तरीय र प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

४९. प्रादेशिक अस्पतालहरूमा प्रयोगविहिन स्वास्थ्य उपकरण प्रयोगमा ल्याइ बिग्रिएका उपकरणहरू मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन गरी सेवा प्रवाहलाई सुलभ र प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

५०. सार्वजनिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्वेक्षणको माध्यमबाट सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी र जवाफदेही बनाउनुपर्दछ।

५१. कर्मचारी सरुवा र बढुवालाई अनुमानयोग्य बनाउने र कार्य विवरण अनिवार्यरुपमा लागु गर्नुपर्दछ।

५२. अति विपन्न र न्यून आय वर्गलाई सेवामा पहुँच दिन प्रदान गरिने सुविधा सोही वर्गमा पुगेको सुनिश्चित गर्न सो प्राप्त गर्नेको विवरण सार्वजनिकीकरण गर्नुपर्दछ।

सुशासन

५३. प्रदेश अन्तर्गत निर्माण भइरहेका ठूला साइजका भवनहरूको निर्माणमा सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयबाट जारी गरेको स्टान्डर्ड विड/प्रोक्योरमेन्ट डकुमेन्टहरूको पालना नगरी अनावश्यक शर्त समेत राखेर प्रतिष्पर्धा सीमित गर्ने कार्य भएकोले निर्माण कार्यको लागत बढ्न गएको हुँदा यसमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

५४. प्रदेश सुशासन केन्द्रको सवलीकरण गरी बहुसीपमूलक जनशक्ति तयार गर्न पर्याप्त तालिम प्रदान गर्नुपर्दछ।

५५. अन्तिम लेखापरीक्षण अगावै आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी सोबाट देखिएका बेहोरा जिम्मेवार व्यक्तिले फर्स्यौट गर्नुपर्दछ।

५६. आन्तरिक र अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदनका सुझाव कार्यान्वयनको लागि आवश्यक व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

उपर्युक्त अनुसारका नीतिगत, कानुनी, व्यवस्थापकीय र प्रक्रियागत विषयमा सुधार गरी असल वित्तीय व्यवस्थापनका माध्यमबाट सार्वजनिक जवाफदेहिता, आर्थिक सुशासन तथा पारदर्शिता प्रवर्द्धन भई सेवा प्रवाह प्रभावकारी हुने, पूर्वाधार क्षेत्रको विकासका माध्यमबाट अधिकतम प्रतिफल प्राप्त भई जीवनस्तरमा सुधार आउने अपेक्षा गरिएको छ।

अनुसूचीहरू

अनुसूचीहरू

अनुसूची - १

(प्रतिवेदनको परिच्छेद १ दफा १ सँग सम्बन्धित)

लेखापरीक्षण गरिएका सरकारी कार्यालयहरूको विवरण र बेरुजु रकम

२०८०।८१

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	मन्त्रालय/निकाय/कार्यालयको नाम	कार्यालय संख्या	बेरुजु भएका कार्यालयका संख्या	बेरुजु रकम
१	प्रदेश सभा सचिवालय	१	१	०
२	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१	१	४१२८
३	आर्थिक मामिला मन्त्रालय	१३	१	९८७
४	ऊर्जा, जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय	१७	१६	५२७७३
५	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	२८	१४	१५०७९
६	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय	४६	१३	३११०८
७	भौतिक पूर्वाधार विकास तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	२०	१७	२३९६५०
८	सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय	५४	१८	६०९६३
९	प्रदेश नीति तथा योजना आयोग	१	१	०
१०	प्रदेश लोक सेवा आयोग	१	१	०
११	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१	१	१७
	कुल जम्मा	**१८३**	**८४**	**४०४७०५**

अनुसूची - १ (क)
(प्रतिवेदनको परिच्छेद १ सँग सम्बन्धित)

लेखापरीक्षण गरिएको कार्यालयहरूको विवरण
२०८०।८१

क्र.सं.	मन्त्रालय/निकाय/कार्यालयको नाम	संख्या
	सरकारी कार्यालयतर्फ	
१.	**प्रदेश सभा सचिवालय**	**१**
१.१.	प्रदेश सभा सचिवालय, गण्डकी प्रदेश	१
२.	**मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय**	**१**
२.१.	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, गण्डकी प्रदेश	१
३.	**आर्थिक मामिला मन्त्रालय**	**१३**
३.१.	आर्थिक मामिला मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश	१
३.२.	प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कास्की	१
३.३.	प्रदेश लेखा ईकाइ कार्यालय, कास्की	१
३.४.	प्रदेश लेखा ईकाइ कार्यालय, गोरखा	१
३.५.	प्रदेश लेखा ईकाइ कार्यालय, तनहुँ	१
३.६.	प्रदेश लेखा ईकाइ कार्यालय, पर्वत	१
३.७.	प्रदेश लेखा ईकाइ कार्यालय, बर्दघाट सुस्ता पुर्व	१
३.८.	प्रदेश लेखा ईकाइ कार्यालय, बाग्लुङ	१
३.९.	प्रदेश लेखा ईकाइ कार्यालय, मनाङ	१
३.१०.	प्रदेश लेखा ईकाइ कार्यालय, मुस्ताङ	१
३.११.	प्रदेश लेखा ईकाइ कार्यालय, म्याग्दी	१
३.१२.	प्रदेश लेखा ईकाइ कार्यालय, लमजुङ	१
३.१३.	प्रदेश लेखा ईकाइ कार्यालय, स्याङ्जा	१
४.	**ऊर्जा, जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय**	**१७**
४.१.	ऊर्जा, जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय	१
४.२.	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, गोरखा	१
४.३.	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, तनहुँ	१
४.४.	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, बाग्लुङ्ग	१
४.५.	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, स्याङ्गजा	१
४.६.	खानेपानी, जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन, म्याग्दी	१
४.७.	खानेपानी, जलस्रोत तथा सिंचाई विकास सव-डिभिजन, मनाङ	१
४.८.	खानेपानी, जलस्रोत तथा सिंचाई विकास सव-डिभिजन, मुस्ताङ	१
४.९.	जलश्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन कार्यालय, बागलुङ	१
४.१०.	जलश्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन कार्यालय, लमजुङ	१
४.११.	जलश्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन कार्यालय, बर्दघाट सूस्ता पूर्व	१
४.१२.	जलश्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन कार्यालय, कास्की	१
४.१३.	जलश्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन कार्यालय,गोरखा	१
४.१४.	जलश्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन कार्यालय, तनहुँ	१

क्र.सं.	मन्त्रालय/निकाय/कार्यालयको नाम	संख्या
४.१५.	जलश्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन कार्यालय, पर्वत	१
४.१६.	जलश्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन कार्यालय, स्याङ्गजा	१
४.१७.	भूमिगत जलश्रोत तथा सिंचाई कार्यालय, कास्की	१
५.	**उद्योग, पर्यटन,वन तथा वातावरण मन्त्रालय**	**२८**
५.१.	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश	१
५.२.	वन निर्देशनालय	१
५.३.	पर्यटन, वाणिज्य तथा उपभोक्ता हकहित संरक्षण निर्देशनालय	१
५.४.	डिभिजन वन कार्यालय, कास्की	१
५.५.	डिभिजन वन कार्यालय, म्याग्दी	१
५.६.	डिभिजन वन कार्यालय, बर्दघाट सुस्ता पुर्व	१
५.७.	डिभिजन वन कार्यालय, स्याङ्गजा	१
५.८.	डिभिजन वन कार्यालय, गोरखा	१
५.९.	डिभिजन वन कार्यालय, पर्वत	१
५.१०.	डिभिजन वन कार्यालय, बाग्लुङ	१
५.११.	डिभिजन वन कार्यालय, तनहुँ	१
५.१२.	डिभिजन वन कार्यालय, मनाङ्ग	१
५.१३.	डिभिजन वन कार्यालय, मुस्ताङ्ग	१
५.१४.	डिभिजन वन कार्यालय, लमजुङ	१
५.१५.	पर्यटन तथा उद्योग कार्यालय, गोरखा	१
५.१६.	पर्यटन तथा उद्योग कार्यालय, तनहुँ	१
५.१७.	पर्यटन तथा उद्योग कार्यालय, पर्वत	१
५.१८.	पर्यटन तथा उद्योग कार्यालय, बर्दघाट सुस्ता पुर्व	१
५.१९.	पर्यटन तथा उद्योग कार्यालय, बाग्लुङ	१
५.२०.	पर्यटन तथा उद्योग कार्यालय, मनाङ	१
५.२१.	पर्यटन तथा उद्योग कार्यालय, मुस्ताङ	१
५.२२.	पर्यटन तथा उद्योग कार्यालय, म्याग्दी	१
५.२३.	पर्यटन तथा उद्योग कार्यालय, लमजुङ	१
५.२४.	पर्यटन तथा उद्योग कार्यालय, स्याङ्गजा	१
५.२५.	पर्यटन तथा उद्योग कार्यालय, कास्की	१
५.२६.	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय	१
५.२७.	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय, तनहुँ	१
५.२८.	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, कास्की	१
६.	**कृषि तथा भुमि व्यवस्था मन्त्रालय**	**४६**
६.१.	कृषि तथा भुमि व्यवस्था मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश	१
६.२.	कृषि विकास निर्देशनालय, पोखरा	१
६.३.	पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय, पोखरा	१
६.४.	सहकारी रजिष्ट्रारको कार्यालय, कास्की	१
६.५.	कृषि ज्ञान केन्द्र तनहुं	१
६.६.	कृषि ज्ञान केन्द्र स्याङजा	१
६.७.	कृषि ज्ञान केन्द्र, कास्की	१
६.८.	कृषि ज्ञान केन्द्र, गोरखा	१
६.९.	कृषि ज्ञान केन्द्र, नवलपूर	१

क्र.सं.	मन्त्रालय/निकाय/कार्यालयको नाम	संख्या
६.१०.	कृषि ज्ञान केन्द्र, पर्वत	१
६.११.	कृषि ज्ञान केन्द्र, बाग्लुङ	१
६.१२.	कृषि ज्ञान केन्द्र, मनाङ	१
६.१३.	कृषि ज्ञान केन्द्र, मुस्ताङ	१
६.१४.	कृषि ज्ञान केन्द्र, म्याग्दी	१
६.१५.	कृषि ज्ञान केन्द्र, लमजुङ	१
६.१६.	कृषि विकास स्रोत केन्द्र,स्याङ्जा	१
६.१७.	कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन सहयोग तथा तालिम केन्द्र, पोखरा	१
६.१८.	पशु सेवा तालिम केन्द्र, पोखरा	१
६.१९.	पहाडी क्षेत्र काष्ठफल तथा फलफुल विकाश आयोजनाआयोजना कार्यान्वयन इकाई, गण्डकी प्रदेश कास्की	१
६.२०.	बागवानी विकास स्रोत केन्द्र	१
६.२१.	बाली संरक्षण प्रयोगशाला, बिरौटा, पोखरा १७, कास्की	१
६.२२.	बीउविजन प्रयोगशाला, पोखरा	१
६.२३.	भेटनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, पोखरा	१
६.२४.	भेटनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, लमजुङ	१
६.२५.	भेटेरीनरी अस्पताल तथा पशु विज्ञ केन्द, मनाङ	१
६.२६.	भेटेरीनरी अस्पताल तथा पशु विज्ञ केन्द, मुस्ताङ	१
६.२७.	भेटेरीनरी अस्पताल तथा पशु विज्ञ केन्द्र, नवलपूर	१
६.२८.	भेटेरीनरी अस्पताल तथा पशु विज्ञ केन्द्र, पर्वत	१
६.२९.	भेटेरीनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र बाग्लुङ	१
६.३०.	भेटेरीनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, गोरखा	१
६.३१.	भेटेरीनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, तनहुं	१
६.३२.	भेटेरीनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, म्याग्दी	१
६.३३.	भेटेरीनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, स्याङजा	१
६.३४.	मत्स्य विकास केन्द्र, मिर्मी	१
६.३५.	माटो तथा मल परीक्षण प्रयोगशाला, बिरौटा, कास्की	१
६.३६.	मालपोत कार्यालय नवलपूर	१
६.३७.	मालपोत कार्यालय पर्वत	१
६.३८.	मालपोत कार्यालय बाग्लुङ	१
६.३९.	मालपोत कार्यालय मुस्ताङ	१
६.४०.	मालपोत कार्यालय म्याग्दी	१
६.४१.	मालपोत कार्यालय लमजुङ	१
६.४२.	मालपोत कार्यालय सिर्दिवास, गोरखा	१
६.४३.	मालपोत कार्यालय, पुतलीबजार	१
६.४४.	मालपोत कार्यालय, मनाङ	१
६.४५.	मालपोत कार्यालय, वालिङ	१
६.४६.	व्यवसायिक किट विकास केन्द्र	१
७.	**भौतिक पूर्वाधार विकास तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय**	२०
७.१.	भौतिक पूर्वाधार विकास तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय ,गण्डकी प्रदेश	१
७.२.	पूर्वाधार विकास निर्देशनालय	१
७.३.	पूर्वाधार विकास कार्यालय, कास्की	१

क्र.सं.	मन्त्रालय/निकाय/कार्यालयको नाम	संख्या
७.४.	पूर्वाधार विकास कार्यालय, गोरखा	१
७.५.	पूर्वाधार विकास कार्यालय, तनहुँ	१
७.६.	पूर्वाधार विकास कार्यालय, पर्वत	१
७.७.	पूर्वाधार विकास कार्यालय, बर्दघाट सुस्ता पुर्व	१
७.८.	पूर्वाधार विकास कार्यालय, बाग्लुङ्ग	१
७.९.	पूर्वाधार विकास कार्यालय, मनाङ	१
७.१०.	पूर्वाधार विकास कार्यालय, मुस्ताङ	१
७.११.	पूर्वाधार विकास कार्यालय, म्याग्दी	१
७.१२.	पूर्वाधार विकास कार्यालय, लम्जुङ	१
७.१३.	पूर्वाधार विकास कार्यालय, स्याङ्जा	१
७.१४.	शहरी विकास तथा भवन कार्यालय, कास्की	१
७.१५.	ग्रामिण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना, आयोजना कार्यान्वयन एकाई, पोखरा	१
७.१६.	यातायात व्यवस्था कार्यालय नवलपरासी(वर्दघाट सुस्ता पूर्व)	१
७.१७.	यातायात व्यवस्था कार्यालय, बाग्लुङ	१
७.१८.	यातायात व्यवस्था कार्यालय, सवारी चालक अनुमति पत्र, पोखरा	१
७.१९.	यातायात व्यवस्था कार्यालय, सवारी, कास्की	१
७.२०.	यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालय, डुम्रे	१
८.	**सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय**	**५४**
८.१.	सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश	१
८.२.	स्वास्थ्य निर्देशनालय, कास्की	१
८.३.	शिक्षा विकास निर्देशनालय, गण्डकी प्रदेश, पोखरा	१
८.४.	प्रदेश स्वास्थ्य आपूर्ति व्यवस्थापन केन्द्र, कास्की	१
८.५.	स्वास्थ्य तालिम केन्द्र, कास्की	१
८.६.	स्वास्थ्य कार्यालय, गोरखा	१
८.७.	स्वास्थ्य कार्यालय, नवलपुर	१
८.८.	स्वास्थ्य कार्यालय, पर्वत	१
८.९.	स्वास्थ्य कार्यालय, कास्की	१
८.१०.	स्वास्थ्य कार्यालय, तनहुँ	१
८.११.	स्वास्थ्य कार्यालय, बाग्लुङ्ग	१
८.१२.	स्वास्थ्य कार्यालय, मनाङ	१
८.१३.	स्वास्थ्य कार्यालय, मुस्ताङ	१
८.१४.	स्वास्थ्य कार्यालय, म्याग्दी	१
८.१५.	स्वास्थ्य कार्यालय, लमजुङ	१
८.१६.	स्वास्थ्य कार्यालय, स्याङ्जा	१
८.१७.	गण्डकी आयुर्वेद औषधालय, कास्की	१
८.१८.	धौलागिरी आयुर्वेद औषधालय, बाग्लुङ्ग	१
८.१९.	आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, नवलपुर	१
८.२०.	आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, गोरखा	१
८.२१.	आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, तनहुँ	१
८.२२.	आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, पर्वत	१
८.२३.	आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, मनाङ	१
८.२४.	आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, मुस्ताङ	१

क्र.सं.	मन्त्रालय/निकाय/कार्यालयको नाम	संख्या
८.२५.	आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, म्याग्दी	१
८.२६.	आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, लम्जुङ्ग	१
८.२७.	आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, स्याङ्जा	१
८.२८.	सामाजिक विकास कार्यालय, गोरखा	१
८.२९.	सामाजिक विकास कार्यालय, लमजुङ	१
८.३०.	सामाजिक विकास कार्यालय, मनाङ	१
८.३१.	सामाजिक विकास कार्यालय, मुस्ताङ	१
८.३२.	सामाजिक विकास कार्यालय, म्याग्दी	१
८.३३.	सामाजिक विकास कार्यालय, बागलुङ	१
८.३४.	सामाजिक विकास कार्यालय, पर्वत	१
८.३५.	सामाजिक विकास कार्यालय, कास्की	१
८.३६.	सामाजिक विकास कार्यालय, नवलपुर	१
८.३७.	सामाजिक विकास कार्यालय, तनहुँ	१
८.३८.	सामाजिक विकास कार्यालय, स्याङ्जा	१
८.३९.	क्षयरोग उपचार केन्द्र, पोखरा	१
८.४०.	प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला,पोखरा	१
८.४१.	प्रदेश संग्रालय गण्डकी प्रदेश, पोखरा	१
८.४२.	रोजगार सूचना केन्द्र, पोखरा	१
८.४३.	व्यवसायीक तथा सीप विकास कार्यालय, पर्वत	१
८.४४.	व्यवसायीक तथा सीप विकास कार्यालय, पोखरा	१
८.४५.	शिक्षा तालिम केन्द्र, दमौली	१
८.४६.	जिल्ला समन्वय समिति गोरखा	१
८.४७.	जिल्ला समन्वय समिति नवलपुर	१
८.४८.	जिल्ला समन्वय समिति पर्वत	१
८.४९.	जिल्ला समन्वय समिति बाग्लुङ	१
८.५०.	जिल्ला समन्वय समिति मुस्ताङ	१
८.५१.	जिल्ला समन्वय समिति म्याग्दी	१
८.५२.	जिल्ला समन्वय समिति लमजुङ	१
८.५३.	जिल्ला समन्वय समिति स्याङ्जा	१
८.५४.	जिल्ला समन्वय समिति, मनाङ	१
९.	**प्रदेश नीति तथा योजना आयोग**	**१**
९.१.	प्रदेश नीति तथा योजना आयोग, कास्की	**१**
१०.	**प्रदेश लोक सेवा आयोग**	**१**
१०.१.	प्रदेश लोक सेवा आयोग, गण्डकी प्रदेश	**१**
११.	**मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय**	**१**
११.१.	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	**१**
	जम्मा	**१८३**
	अन्य संस्था तथा समितितर्फ	
१.	**मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय**	**१**
१.१	गण्डकी प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	१
२	**उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय**	**१**

क्र.सं.	मन्त्रालय/निकाय/कार्यालयको नाम	संख्या
२.१	तालसंरक्षण तथा प्राधिकरण	१
३.	**सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय**	**१८**
३.१	जिल्ला अस्पताल गोरखा	१
३.२	धौलागिरी अन्चल अस्पताल	१
३.३	जिल्ला अस्पताल म्याग्दी	१
३.४	जोमसोम अस्पताल	१
३.५	जिल्ला अस्पताल पर्वत	१
३.६	मध्यविन्दु अस्पताल नवलपुर	१
३.७	दमौली अस्पताल तनहुँ	१
३.८	जिल्ला अस्पताल स्याङ्जा	१
३.९	लमजुङ अस्पताल	१
३.१०	मातृशिशु मितेरी अस्पताल, कास्की	१
३.११	संक्रमण तथा सरुवा रोग, कास्की	१
३.१२	जिल्ला अस्पताल, मनाङ्ग	१
३.१३	गण्डकी प्रदेश विज्ञान तथा प्रविधि प्रतिष्ठान, कास्की	१
३.१४	गण्डकी प्रज्ञा प्रतिष्ठान, कास्की	१
३.१५	प्रदेश खेलकुद परिषद, कास्की	१
३.१६	गण्डकी प्राविधिक शिक्षा तथ व्यवसायिक तालिम, कास्की	१
३.१७	त्रिवेणी क्षेत्र विकास समिति, नवलपुर	१
३.१८	गण्डकी विश्वविद्याल, कास्की	१
	जम्मा	**२०**
	कुल जम्मा	**२०३**

अनुसूची - २

प्रतिवेदनको परिच्छेद १ को दफा १ र १.१ सँग सम्बन्धित

प्रदेश कार्यालयको लेखापरीक्षण रकम

२०८०।८१

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	मन्त्रालय/निकायको नाम	विनियोजन				राजस्व				धरौटी				अन्य कारोबार				लेखापरीक्षण सम्पन्न रकम
		लेखापरीक्षण गर्नुपर्ने		सम्पन्न		लेखापरीक्षण गर्नुपर्ने		सम्पन्न		लेखापरीक्षण गर्नुपर्ने		सम्पन्न		लेखापरीक्षण गर्नुपर्ने		सम्पन्न		
		इकाई	रकम	इकाई	रकम	इकाई	रकम	इकाई	रकम	इकाई	रकम	इकाई		इकाई	रकम	इकाई	रकम	
१	प्रदेश सभा सचिवालय	१	१३२७५४	१	१३२७५४	१	४६१	१	४६१	१	१७४५	१	१७४५	०	०	०	०	१३४९६०
२	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१	७२३२६३	१	७२३२६३	१	१७६	१	१७६	१	२४३८५	१	२४३८५	१	४६०८३३	१	४६०८३३	१२०८६५७
३	आर्थिक मामिला मन्त्रालय	१३	१६१२०९२	१३	१६१२०९२	१३	७९१५४१९	१३	७९१५४१९	१३	२६१०२	१३	२६१०२	१३	५१०६३	१३	५१०६३	९६०४६७६
७	उर्जा जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय	१७	४४६२४८८	१७	४४६२४८८	१७	१६३२०	१७	१६३२०	१७	५८१८५८	१७	५८१८५८	१७	४३९६४	१७	४३९६४	५१०४६३०
४	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	२८	१२६१११८	२८	१२६१११८	२५	२४७९४८	२५	२४७९४८	२६	९३१७५	२६	९३१७५	११	९५०१९	११	९५०१९	१६९७२६०
५	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय	४६	१३४७७२९	४६	१३४७७२९	४३	११५९६९४	४३	११५९६९४	३४	४२३५८	३४	४२३५८	११	२४००	११	२४००	२५५२१८१
६	भौतिक पूर्वाधार विकास तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	२०	९०२७३६३	२०	९०२७३६३	१९	१९९६१३५	१९	१९९६१३५	२०	१२७९८७१	२०	१२७९८७१	२	४५२२	२	४५२२	१२३०७८९१
८	सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय	५४	३४७७०७१	५४	३४७७०७१	२८	१०३५७	२८	१०३५७	३९	९१०७९	३९	९१०७९	१९	१२१६१३५	१९	१२१६१३५	४७९४६४२
११	प्रदेश नीति तथा योजना आयोग	१	३८९९४	१	३८९९४	१	१५०	१	१५०	१	३७९	१	३७९	१	९८	१	९८	३९६२१
९	प्रदेश लोक सेवा आयोग	१	१०८७०५	१	१०८७०५	१	८५६००	१	८५६००	१	२१४	१	२१४	१	१५८२	१	१५८२	१९६१०१
१०	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१	१४५३८	१	१४५३८	१	९	१	९	१	१०१	१	१०१	१	४९	१	४९	१४६९७
	जम्मा	**१८३**	**२२२०६११५**	**१८३**	**२२२०६११५**	**१५०**	**११४३२२६९**	**१५०**	**११४३२२६९**	**१५४**	**२१४१२६७**	**१५४**	**२१४१२६७**	**७७**	**१८७५६६५**	**७७**	**१८७५६६५**	**३७६५५३१६**

अनुसूची-२(क)

प्रतिवेदनको परिच्छेद-१ को दफा १.३ सँग सम्बन्धित

सरकारी निकाय/मन्त्रालय लेखापरीक्षण बक्यौता विवरण

२०८०।८१

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	मन्त्रालय/निकायको नाम	विनियोजन		राजस्व		धरौटी		जम्मा	
		इकाई	रकम	इकाई	रकम	इकाई	रकम	इकाई	रकम
१	स्वास्थ्य कार्यालय म्याग्दी (आ. व. २०७५।७६)	१	१७१०७	१	१०	१	९३६	३	१८०५३
२	मालपोत कार्यालय तनहुँ (आ.व. २०७९।८०)	१	४२९	-	-	-	-	१	४२९
	जम्मा	**२**	**१७५३६**	**१**	**१०**	**१**	**९३६**	**४**	**१८४८२**

अनुसूची - ३

(प्रतिवेदनको परिच्छेद १ को दफा १.२ सँग सम्बन्धित)

समिति तथा अन्य संस्थाको लेखापरीक्षण विवरण

२०८०।८१

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	मन्त्रालय/निकायको नाम	लेखापरीक्षण		प्रतिवेदन		लेखापरीक्षण सम्पन्न रकम	बक्यौता वर्ष
		गर्नुपर्ने	सम्पन्न	अन्तिम	प्रारम्भिक		
१	अस्पताल विकास समितिहरू	१२	१२	१२	१२	२५८३४८९	-
२	प्रतिष्ठान	५	५	५	५	७१९०९१	-
३	ताल संरक्षण तथा प्राधिकरण	१	१	१	१	४१८२७	-
४	त्रिवेणी क्षेत्र विकास समिति	१	१	१	१	१९१४१	-
५	प्रदेश खेलकुद परिषद्	१	१	१	१	१८६९९१	-
	जम्मा	**२०**	**२०**	**२०**	**२०**	**३५५०५३९**	-

अनुसूची - ४

प्रतिवेदनको परिच्छेद १ को दफा २ सँग सम्बन्धित

आय-व्यय हिसाब तयार गर्ने अन्य संस्था तथा समितिका लेखापरीक्षण रकम बेरुजु र सञ्चालन नतिजा

२०८०।८१

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	संस्थाको नाम	जिल्ला	लेखापरीक्षण गर्नुपर्ने आर्थिक वर्ष	लेखापरीक्षण रकम	बेरुजु रकम	लेखापरीक्षण भएको अन्तिम वर्षको संचालन नतिजा										यो वर्षको बचत	वर्षान्तको मौज्दात
						वर्षको सुरु मौज्दात	आय				व्यय						
							बिक्री/सेवा शुल्क	अनुदान	अन्य आय	जम्मा	प्रत्यक्ष खर्च	सञ्चालन खर्च	कर्मचारी खर्च	अन्य खर्च	जम्मा खर्च		
१	**मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय**			**१८३५८७**	**७१६**	**०**	**०**	**१२९९५४**	**०**	**१२९९५४**	**०**	**०**	**०**	**५३६३३**	**५३६३३**	**७६३२१**	**७६३२१**
१.१	गण्डकी प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	कास्की	२०८०।८१	१८३५८७	७१६	०	०	१२९९५४	०	१२९९५४	०	०	०	५३६३३	५३६३३	७६३२१	७६३२१
२	**उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय**			**४१८२७**	**३५५१**	**०**	**०**	**२०९१३**	**०**	**२०९१३**	**११३४०**	**६२६०**	**३३१४**	**०**	**२०९१४**	**०**	**०**
२.१	तालसंरक्षण तथा प्राधिकरण	कास्की	२०८०।८१	४१८२७	३५५१	०	०	२०९१३	०	२०९१३	११३४०	६२६०	३३१४	०	२०९१४	०	०
३	**सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय**			**३३२५१२५**	**११०८६२**	**१९८२१७**	**७१३६६५**	**७५२०२८**	**२३६१८८**	**१७०१८८१**	**३३८४३९**	**४९८३६९**	**५१०२५९**	**२७६१७७**	**१६२३२४४**	**७८६३७**	**२७६८५४**
३.१	जिल्ला अस्पताल	गोरखा	२०८०।८१	२५७९१५	१४२९२	१५७०३	११८४०६	३०६१	२९९७	१२४४६४	०	८९५४६	४३९०५	०	१३३४५१	-८९८७	६७१६
३.२	धौलागिरी अन्चल अस्पताल	बागलुङ	२०८०।८१	३३५५७८	१२८२५	३०९८९	६१०२	०	१४९३७९	१५५४८१	१४१८४७	३४१०	१७९२८	१६९१२	१८००९७	-२४६१६	६३७३
३.३	जिल्ला अस्पताल म्यागदी	म्यागदी	२०८०।८१	२९३०६१	०	११३१४	६५८९६	६९४४५	६५१८	१४१८५९	५९१२३	६९४४५	१६९१७	५७१७	१५१२०२	-९३४३	१९७१
३.४	जोमसोम अस्पताल	मुस्ताङ	२०८०।८१	१३३७४४	११४१३	५३३०	१००३२४	०	०	१००३२४	३३३४०	८०	०	०	३३४२०	६६९०४	७२२३४
३.५	जिल्ला अस्पताल	पर्वत	२०८०।८१	२४०३६९	२५९३९	१२४२०	६१८८०	५४१९४	२२३५	११८३०९	९२१	६६५३३	३३९७५	२०६३१	१२२०६०	-३७५१	८६६९
३.६	मध्यविन्दु अस्पताल	नवलपुर	२०८०।८१	१८०३०२	१६००८	१७७४०	३२५४८	४७५०	५३२३३	९०५३१	०	५६६५९	३३११२	०	८९७७१	७६०	१८५००
३.७	दमौली अस्पताल	तनहुँ	२०८०।८१	१२०९९०	३४०	२३०४५	८०६८६	०	६०	८०७४६	२०१२२	२२५१	११२८३	६५८८	४०२४४	४०५०२	६३५४७
३.८	जिल्ला अस्पताल	स्याङजा	२०८०।८१	२२००३९	०	११७४१	५२८५७	५८०१९	११७८	११२०५४	४२०९८	४८९५६	१५९२१	१०१०	१०७९८५	४०६९	१५८१०
३.९	लमजुङ अस्पताल	लमजुङ	२०८०।८१	३६१७७४	२२०२	२३१९	१०५८४५	७५०९८	१४१४	१८२३५७	०	१०३५१४	७५०९८	८०५	१७९४१७	२९४०	५२५९
३.१०	मातृशिशु मितेरी अस्पताल	कास्की	२०८०।८१	९५६०६	३१२७	१२८	४७९४०	०	२६८९	५०६२९	१६८८	२३५९९	१६४८४	३२०६	४४९७७	५६५२	५७८०
३.११	संक्रमण तथा सरुवा रोग	कास्की	२०८०।८१	१७१७३१	०	१४७०६	१०१७२	७३२८०	११४३	८४५९५	१६८६२	५४३१	४५५१९	१९३२४	८७१३६	-२५४१	१२१६५
३.१२	जिल्ला अस्पताल मनाङ्ग	मनाङ	२०८०।८१	१७२३८०	०	५४२	४४३	८५९६९	०	८६४१२	२०८४३	११६०१	१०७९८	४२७२६	८५९६८	४४४	९८६
३.१३	गण्डकी प्रदेश विज्ञान तथा प्रविधि प्रतिष्ठान	कास्की	२०८०।८१	२६१३०	०	०	०	१२८७८	६८	१२९४६	०	२४७६	१०४०२	३०६	१३१८४	-२३८	-२३८
३.१४	गण्डकी प्रज्ञा प्रतिष्ठान	कास्की	२०८०।८१	३७५२२	१३२८	०	०	१८७६१	०	१८७६१	०	०	१६०३५	२७२६	१८७६१	०	०
३.१५	प्रदेश खेलकुद परिषद	कास्की	२०८०।८१	१८६९९१	५६००	१८२	०	९२९४७	५९१	९३५३८	०	१५४२	९१४०६	५०५	९३४५३	८५	२६७
३.१६	गण्डकी प्राविधिक शिक्षा तथ व्यवसायिक तालिम	कास्की	२०८०।८१	४०९०४	४१	२६४	०	१९३४५	१११७	२०४६२	०	०	१९३४४	१०९८	२०४४२	२०	२८४
३.१७	त्रिवेणी क्षेत्र विकास समिति	नवलपुर	२०८०।८१	१९१४१	४१८	१५	०	१००००	०	१००००	०	८१३	८७०	७४५८	९१४१	८५९	८७४
३.१८	गण्डकी विश्वविद्यालय	कास्की	२०८०।८१	४३०९४८	१७३२८	५१७७९	३०५६६	१७४२८१	१३५६६	२१८४१३	१५९५	१२५१३	५१२६२	१४७१६५	२१२५३५	५८७८	५७६५७
	कूल जम्मा			**३५५०५३९**	**११५१२८**	**१९८२१७**	**७१३६६५**	**९०२८९५**	**२३६१८८**	**१८५२७४८**	**३४९७७९**	**५०४६२९**	**५१३५७३**	**३२९८७०**	**१६९७७९१**	**१५४९५८**	**३५३१७५**

अनुसूची - ५

प्रतिवेदनको परिच्छेद २ को दफा ४.५ सँग सम्बन्धित

पेस्की बाँकीको विवरण

२०८०।८१

(रु.हजारमा)

क्र सं	मन्त्रालय।निकायको नाम	गत वर्ष सम्मको बाँकी	२०७९।८० को मोविलाइजेशन समायोजन	२०७९।८० सम्मको बाँकी	यो वर्ष फछ्यौंट	गत वर्ष सम्मको बाँकी	यो वर्षको थप मोविलाइजेशन	संस्थागत पेश्की	यस वर्षको जम्मा	हाल सम्मको जम्मा
१	सरकारी कार्यालय तर्फ	७३२२९३	१३१८८	७१९१०५	११३५६	७०७७४९	२०८८१	४५७८६	६६६६७	७७४४१६
२	समिति तर्फ	१४३६	०	१४३६		१४३६	५७८१	०	५७८१	७२१७
	जम्मा	**७३३७२९**	**१३१८८**	**७२०५४१**	**११३५६**	**७०९१८५**	**२६६६२**	**४५७८६**	**७२४४८**	**७८१६३३**

अनुसूची - ६

(प्रतिवेदनको परिच्छेद २ को दफा ४.४ सँग सम्बन्धित)

कुल असुली विवरण

२०८०।८१

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	मन्त्रालय/निकाय	लेखापरीक्षणको दौरानमा	प्रारम्भिक प्रतिवेदन पठाएपछि	सम्परीक्षणको क्रममा	कुल जम्मा
१.	सरकारी कार्यालय तर्फ	४४०८	५०३८२	५८८०१	११३५९१
२.	समिति तथा अन्य संस्था तर्फ	८०१	१७८२	१२३२	३८१५
जम्मा		**५२०९**	**५२१६४**	**६००३३**	**११७४०६**

अनुसूची - ७
(प्रतिवेदनको परिच्छेद २ को दफा ४.७ सँग सम्बन्धित)

अग्रिम कर कट्टी नगरेको समष्टिगत स्थिति
२०८०।८१

(रु.हजारमा)

सि.नं.	मन्त्रालय/निकायको नाम	असूल गर्नुपर्ने		असूल भएको		असूल गर्न बाँकी रकम
		कार्यालय संख्या	रकम	कार्यालय संख्या	रकम	
क	सरकारी कार्यालयहरु तर्फ	७	२२४	२	६	२१८
१	प्रदेश सभा सचिवालय	०	०	०	०	०
२	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१	४	१	१	३
३	आर्थिक मामिला मन्त्रालय	०	०	०	०	०
४	उर्जा जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय	२	७९	०	०	७९
५	उद्योग, पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय	१	५२	१	५	४७
६	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय	१	१६	०	०	१६
७	भौतिक पूर्वाधार शहरी विकास तथा यातायात मन्त्रालय	१	५६	०	०	५६
८	सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय	१	१७	०	०	१७
९	प्रदेश नीति तथा योजना आयोग	०	०	०	०	०
१०	प्रदेश लोक सेवा आयोग	०	०	०	०	०
११	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	०	०	०	०	०
ख	**समितितर्फ**	**२**	**१९**	**०**	**२**	**१९**
	जम्मा	**९**	**२४३**	**२**	**८**	**२३७**

अनुसूची - ८

प्रतिवेदनको परिच्छेद १ को दफा २.४ सँग सम्बन्धित

राजस्वको शीर्षकगत आम्दानी विवरण

२०८०।८१

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	राजस्व शीर्षक	राजस्व अनुमान	राजस्व प्राप्ति
१	१११३६-कृषि आयमा लाग्ने कर	५००	२४
२	११३१५-वाँडफाँटबाट प्राप्त हुने घरजग्गा रजिष्टेशन दस्तुर	११०००००	७५९७७४
३	११४११-वाँडफाड भई प्राप्त हुने मूल्य अभिवृद्धि कर	७२४२५६०	५७६९६७९
४	११४२१-वाँडफाँटभई प्राप्त हुने अन्त शुल्क	१८१०६४०	१९०६६७५
५	११४५६-वाँडफाँटबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	२००००००	११२९६६२
६	११४७१-वाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	५०००	५४२२
७	११४७२-वाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापनकर	३०००	१४२३
८	११४७९अन्य मनोरञ्जन कर	१००	०
९	१४१५१-सरकारीसम्पत्तीको वहालबाट प्राप्त आय	१००००	१४२२०
१०	१४१५३-वाँडफाँट भई प्राप्त वन रोयल्टी	६२४६५	४२६३४
११	१४१५४-वाँडफाँट भई प्राप्त खानी तथा खनिज सम्बन्धी रोयल्टी	८४४	२१४७
१२	१४१५६-वाँडफाँट भई प्राप्त विद्युत सम्बन्धी रोयल्टी	३२८३३९	२७७९५०
१३	१४१५७-वाँडफाँट भई प्राप्त दहत्तर बहत्तरको विक्रिबाट प्राप्त हुने आय	२१४५७४	१३१६४७
१४	१४१५८-वाँडफाँट भई प्राप्त पर्वतारोहण वापतको रोयल्टी	९१५८	२१३८५
१५	१४१९१-पर्यटन शुल्क	२००	९
१६	१४१९२-पदयात्रा शुल्क	१०००	४२३
१७	१४२११-कृषिउत्पादनको विक्रीबाट प्राप्त रकम	१०००	१७४०
१८	१४२१२-सरकारीसम्पतीको विक्रीबाट प्राप्त रकम	२६००	१८१५
१९	१४२१३-अन्यविक्रीबाट प्राप्त रकम	४०००	२५४
२०	१४२१७-नहर तथा कुलो उपयोग वापतको शुल्क	१३००	१६
२१	१४२१८विद्युत सेवा शुल्क	१०	०
२२	१४२१९अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	१००००	०
२३	१४२२३-शिक्षाक्षेत्रको आम्दानी	१३००	१४९८
२४	१४२२४-परीक्षाशुल्क	३५०००	११५३५०
२५	१४२२५-यातायातक्षेत्रको आम्दानी	१०००००	६५१४३
२६	१४२२९-अन्यप्रशासनिक सेवा शुल्क	५०००००	३६०८१८
२७	१४२५३-व्यावसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	८००००	३५१६३
२८	१४२५६-चालक अनुमति पत्र सवारी दर्ता किताब (Blue book) सम्बन्धी दस्तुर	६५००००	४४६७०४
२९	१४२६३-जलस्रोत सम्बन्धी अन्य दस्तुर	५००	४३०
३०	१४२६४-वन क्षेत्रको अन्य आय	२५००००	२८०८८
३१	१४३११-न्यायिकदण्डजरिवाना र जफत	२००	३११
३२	१४३१२-प्रशासनिकदण्डजरिवाना र जफत	३००००	५५६६९
३३	१४३१३-धरौटी सदरस्याहा	५०००	३१८

क्र.सं.	राजस्व शीर्षक	राजस्व अनुमान	राजस्व प्राप्ति
३४	१४५२९-अन्यराजस्व	२००००	२५८३१
३५	१५१११-बेरूजू	८५८०००	२१३८१८
३६	१५११२-निकासा फिर्ता	१७२००	१६२२९
३७	१३३११-समानिकरणअनुदान	७६२२५००	५६४९०३५
३८	१३३१२-शसर्तअनुदान चालु	२२१९३००	२९९३१३४
३९	१३३१३-विशेष अनुदान चालु	९००००	३९००००
४०	१३३१४-समपुरक अनुदान चालु	८४००००	३०००००
४१	१३३१७-समपुरक अनुदान पुँजीगत	२७२२२००	४२००००
४२	१३३२१ सशर्त अनुदान पुँजीगत	२७२२२००	०
४३	१३३२२-विशेष अनुदान पुँजीगत	६१००००	३०५०००
	जम्मा	**३२१८०६९०**	**२१४८९४३८**
	सङ्घीय सरकारको अनुदान	**१६८२६२००**	**१००५७१६९**
	सङ्घीय सरकारको अनुदान बाहेकको प्राप्ति	**१५३५४४९०**	**११४३२२६९**

अनुसूची - ९
(प्रतिवेदनको परिच्छेद २ दफा १ सँग सम्बन्धित)

सरकारी कार्यालयहरूको बेरुजु वर्गीकरण (प्रदेश तह)
२०८०।८१

(रु.हजारमा)

क सं	मन्त्रालय	प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्यौट			प्रतिक्रियाबाट थप बेरुजु रकम	बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
		दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम		दफा संख्या		रकम	असूल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					जम्मा पेश्की
		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती			सैद्धान्तिक	लगती			अनियमित भएको	प्रमाणका कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
१	प्रदेश सभा सचिवालय	७	०	०	०	०	०	०	७	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	२५	३	४७३२०	०	१	४३१९३	०	२५	२	४१२८	०	४१२८	०	०	०	४१२८	०
३	आर्थिक मामिला मन्त्रालय	७२	१	९८७	०	०	०	०	७२	१	९८७	०	०	९८७	०	०	९८७	०
४	उर्जा जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय	२७५	५१०	५९६३६	३	५१	७४५७	५९३	२७२	४५९	५२७७३	३१३९	०	३८६४३	०	०	३८६४३	१०९९१
५	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावण मन्त्रालय	१९५	९४	१६८६३	०	९	१७८४	०	१९५	८५	१५०७९	३५४५	१०७७२	७६३	०	०	११५३५	०
६	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय	२०१	७६	३३२३५	०	१९	२१२६	०	२०१	५७	३११०८	२७९	६७५४	१९०७६	०	०	२५८२९	५०००
७	भौतिक पूर्वाधार शहरी विकास तथा यातायात मन्त्रालय	३२७	३४९	२९५३९३	०	९९	५६७७७	१०३३	३२७	२५०	२३९६५०	५४५८२	६४०३०	७२२६१	०	०	१३६२९२	४८७७६
८	सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय	१६५	१२०	६२०२१	०	७	१०५६	०	१६५	११३	६०९६४	१८४९	४३९२३	१३२९२	०	०	५७२१५	१९००
९	प्रदेश नीति तथा योजना आयोग	१७	०	०	०	०	०	०	१७	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०	प्रदेश लोक सेवा आयोग	१६	०	०	०	०	०	०	१६	०	०	०	०	०	०	०	०	०
११	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	७	५	१७	०	०	०	०	७	५	१७	१७	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	**१३०७**	**११५८**	**५१५४७२**	**३**	**१८६**	**११२३९२**	**१६२६**	**१३०४**	**९७२**	**४०४७०५**	**६३४१०**	**१२९६०७**	**१४५०२२**	**०**	**०**	**२७४६२९**	**६६६६७**

अनुसूची - १०

(प्रतिवेदनको परिच्छेद २ दफा १ संग सम्बन्धित)

आय-व्यय हिसाब तयार गर्ने अन्य संस्था समितिको बेरुजु वर्गीकरण

२०८०।८१

(रु.हजारमा)

क सं	कार्यालयको नाम	प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्यौट			प्रतिक्रियाबाट थप बेरुजु रकम	बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
		दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम		दफा संख्या		रकम	असूल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					जम्मा पेस्की
		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती			सैद्धान्तिक	लगती			अनियमित भएको	प्रमाणका कागजात पेस नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
१.	**मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय**	**७**	**३**	**७१६**	**०**	**०**	**०**	**०**	**७**	**३**	**७१६**	**४**	**७११**	**०**	**०**	**०**	**७११**	**०**
१.१.	गण्डकी प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान, कास्की	७	३	७१६	०	०	०	०	७	३	७१६	४	७११	०	०	०	७११	०
२.	**उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय**	**५**	**१**	**३८४**	**०**	**१**	**३८४**	**३५५१**	**५**	**०**	**३५५१**	**०**	**३५५१**		**०**	**०**	**३५५१**	**०**
२.१.	ताल संरक्षण तथा विकास प्राधिकरण, कास्की	५	१	३८४	०	१	३८४	३५५१	५	०	३५५१	०	३५५१		०	०	३५५१	०
३.	**सामाजिक विकास मन्त्रालय**	**१६४**	**१०८**	**१५८७१०**	**२**	**६**	**४९२२१**	**१३७३**	**१६२**	**१०२**	**११०८६२**	**१३४०६**	**४०८५०**	**३३३८४**	**०**	**१७४४१**	**९१६७५**	**५७८२**
३.१.	गोरखा अस्पताल	१८	१४	१४२९२	०	०	०	०	१८	१४	१४२९२	६८७	१३१८२	४२३	०	०	१३६०५	०
३.२.	धौलागिरी अस्पताल	११	३	१२८२५	०	०	०	०	११	३	१२८२५	०	१२८२५	०	०	०	१२८२५	०
३.३.	बेनी अस्पताल, म्याग्दी	१४	०	०	०	०	०	०	१४	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३.४.	जोमसोम अस्पताल	१०	२	११४१३	०	०	०	०	१०	२	११४१३	१०७१४	०	६९९	०	०	६९९	०
३.५.	पर्वत अस्पताल	१७	२२	२५९३९	१	०	०	०	१६	२२	२५९३९	२७२	४०७	२३८२७	०	१४३३	२५६६७	०
३.६.	मध्यविन्दु अस्पताल	१०	१	१६००८	०	०	०	०	१०	१	१६००८	०	०	०	०	१६००८	१६००८	०
३.७.	दमौली अस्पताल	१७	१	३४०	०	०	०	०	१७	१	३४०	०	३४०	०	०	०	३४०	०
३.८.	स्याङ्जा अस्पताल	११	०	०	०	०	०	०	११	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३.९.	मातृशिशु मितेरी अस्पताल	११	४	४९०८	०	२	१७८२	०	११	२	३१२६	४०८	२७१९	०	०	०	२७१९	०
३.१०.	संक्रामक तथा सरुवा रोग अस्पताल	७	०	०	१	०	०	०	६	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३.११.	गण्डकी प्रदेश विज्ञान तथा प्रविधि प्रतिष्ठान	३	०	०	०	०	०	०	३	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३.१२.	गण्डकी प्रज्ञा प्रतिष्ठान	३	४	१३२८	०	०	०	०	३	४	१३२८	०	०	१३२९	०	०	१३२८	०
३.१३.	प्रदेश खेलकुद परिषद्	२	२४	५६००	०	०	०	०	२	२४	५६००	३६	१४४६	४९	०	०	१४९५	४०६९
३.१४.	गण्डकी प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालीम प्रतिष्ठान, कास्की	२	२	४१	०	०	०	०	२	२	४१	४१	०	०	०	०	०	०
३.१५.	लमजुङ जिल्ला अस्पताल, लमजुङ	७	१५	४३१०३	०	२	४०९०१	०	७	१३	२२०२	७३८	४५३	१०११	०	०	१४६४	०
३.१६.	त्रिवेणी गजेन्द्रमोक्ष दिव्यधाम क्षेत्र विकास समिति, त्रिवेणीधाम	७	५	४१८	०	०	०	०	७	५	४१८	१३७	२८१	०	०	०	२८१	०
३.१७.	मनाङ्ग अस्पताल	६	०	०	०	०	०	०	६	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३.१८.	गण्डकी विश्वविद्यालय	८	११	२२४९४	०	२	६५३८	१३७३	८	९	१७३२९	३७३	९१९७	६०४६	०	०	१५२४३	१७१३
	जम्मा	**१७६**	**११२**	**१५९८०९**	**२**	**७**	**४९६०५**	**४९२४**	**१७४**	**१०५**	**११५१२८**	**१३४१०**	**४५११२**	**३३३८५**	**०**	**१७४४०**	**९५९३६**	**५७८२**

अनुसूची - ११
(प्रतिवेदनको परिच्छेद २ दफा ३ सँग सम्बन्धित)

बेरुजु फर्स्यौंट तथा सम्परीक्षणको अद्यावधिक विवरण
२०८०।८१

(रु.हजारमा)

क्र. सं.	मन्त्रालय/निकायको नाम	गत वर्ष सम्मको बाँकी	सम्परीक्षण भएको			सम्परीक्षणबाट थप	गत वर्ष सम्मको बाँकी	यो वर्षको थप	सातौं प्रतिवेदन सम्मको बाँकी बेरुजु	सातौं प्रतिवेदन सम्मको बाँकी बेरुजु मध्ये पेस्की
			नाम्स प्रणालीबाट	म्यानुअल	जम्मा					
क	**सरकारी कार्यालय तर्फ**	**२४५३१४४**	**२०११३१**	**३३५३३**	**२३४६६४**	**५९११**	**२२२४३९१**	**४०४७०५**	**२६२९०९६**	**७७४४१६**
१	प्रदेश सभा सचिवालय	११६	११६	०	११६		०	०	०	०
२	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१४८७८	४४२	०	४४२		१४४३६	४१२८	१८५६४	०
३	आर्थिक मामिला मन्त्रालय	९४	०	०	०		९४	९८७	१०८१	०
४	उर्जा जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय	१२६६८६	३३७२४	४७३१	३८४५५	२७९	८८५१०	५२७७३	१४१२८३	५२८२७
५	उद्योग,पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	१०९४७९	८२८५	६५	८३५०	२६५	१०१३९४	१५०७९	११६४७३	३८५
६	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय	१६५२४७	२८४२१	७३१९	३५७४०	५३६७	१३४८७४	३११०८	१६५९८२	५५०५
७	भौतिक पूर्वाधार शहरी विकास तथा यातायात मन्त्रालय	१७४१४१०	१२२६८२	२१४१८	१४४१००		१५९७३१०	२३९६५०	१८३६९६०	६८८१२०
८	सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय	२९५१४८	७४६१	०	७४६१		२८७६८७	६०९६४	३४८६५१	२७५७८
९	प्रदेश नीति तथा योजना आयोग	५८	०	०	०		५८	०	५८	०
१०	प्रदेश लोक सेवा आयोग	०	०	०	०		०	०	०	०
११	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	२८	०	०	०		२८	१७	४५	०
१२	**समिति तथा अन्य संस्था तर्फ**	**२३२३९८**	**६०२७**	**४१२**	**६४३९**	**१४९१९**	**२४०८७८**	**११५१२८**	**३५६००६**	**७२१७**
	कुल जम्मा	**२६८५५४२**	**२०७१५८**	**३३९४५**	**२४११०३**	**२०८३०**	**२४६५२६९**	**५१९८३३**	**२९८५१०२**	**७८१६३३**

अनुसूची - १२

प्रतिवेदनको परिच्छेद १ को दफा ४ सँग सम्बन्धित

प्रदेश सरकारले सङ्घीय कार्यालयलाई निकासा दिई खर्च भएको विवरण

२०८०।८१

(रु.हजारमा)

जिल्ला	कार्यालयको नाम	चालु खर्च	पुँजीगत खर्च	जम्मा खर्च
गोरखा	जिल्ला समन्वय समिति गोरखा	०	९७४	९७४
लमजुङ	जिल्ला समन्वय समिति लमजुङ	०	९९८	९९८
तनहुँ	जिल्ला समन्वय समिति तनहुँ	०	९०९	९०९
कास्की	जिल्ला समन्वय समिति कास्की	०	१०००	१०००
मनाङ	जिल्ला समन्वय समिति मनाङ	०	१०००	१०००
मुस्ताङ	जिल्ला समन्वय समिति मुस्ताङ	०	८१४	८१४
पर्वत	जिल्ला समन्वय समिति पर्वत	०	१०००	१०००
स्याङ्जा	जिल्ला समन्वय समिति स्याङ्जा	०	९९९	९९९
म्याग्दी	जिल्ला समन्वय समिति म्याग्दी	०	१०००	१०००
बाग्लुङ	जिल्ला समन्वय समिति बाग्लुङ	०	९९९	९९९
नवलपुर	जिल्ला समन्वय समिति नवलपुर	०	९९४	९९४
गोरखा	मालपोत कार्यालय गोरखा	०	५८९	५८९
तनहुँ	मालपोत कार्यालय तनहुँ	०	९३३	९३३
नवलपुर	मालपोत कार्यालय नवलपूर	०	७९०	७९०
पर्वत	मालपोत कार्यालय पर्वत	०	४८६	४८६
कास्की	मालपोत कार्यालय पोखरा, कास्की	०	२५०३	२५०३
वागलुङ्ग	मालपोत कार्यालय वाग्लुङ	०	५४८	५४८
बुतिवाङ	मालपोत कार्यालय बुर्तिवाङ	०	३९७	३९७
मनाङ	मालपोत कार्यालय मनाङ	०	५००	५००
मुस्ताङ	मालपोत कार्यालय मुस्ताङ	०	५०३	५०३
म्याग्दी	मालपोत कार्यालय म्याग्दी	०	५७४	५७४
लमजुङ	मालपोत कार्यालय लमजुङ	०	५८८	५८८
कास्की	मालपोत कार्यालय लेखनाथ, कास्की	०	१२५०	१२५०
स्याङ्जा	मालपोत कार्यालय वालिङ, स्याङ्जा	०	५८१	५८१
गोरखा	मालपोत कार्यालय सिर्दिवास, गोरखा	०	४००	४००
स्याङ्जा	मालपोत कार्यालय स्याङजा	०	२३८	२३८
कास्की	गण्डकी प्रदेश प्रहरी कार्यालय	०	९३९६७	९३९६७
	जम्मा		**११५५३४**	**११५५३४**

अनुसूची - १३

कोषको विवरण
२०८०।८१

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	मन्त्रालय/निकाय	गत वर्षको मौज्दात	यस वर्षको आय	जम्मा	खर्च	बाँकी
१	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	२६९६२१	१९१२१२	४६०८३३	९०९३३	३६९९००
२	आर्थिक मामिला मन्त्रालय	४२२१३	३४९३	४५७०६	७५	४५६३१
३	ऊर्जा, जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय	१८१	४३७८३	४३९६४	२५३१८	१८६४६
४	उद्योग, पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय	६२२०२	३२८१७	९५०१९	२०७७०	७४२४९
५	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय	७७८	१६२२	२४००	१५६०	८४०
६	भौतिक पूर्वाधार विकास तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	१६७	४३५४	४५२१	४३५४	१६७
७	सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय	४२०९२७	७९५२०७	१२१६१३४	८३०६९४	३८५४४०
८	प्रदेश नीति तथा योजना आयोग	९८	०	९८	०	९८
९	प्रदेश लोक सेवा आयोग	५७	१५२६	१५८३	१५२६	५७
१०	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	०	४९	४९	०	४९
११	स्थानीय तह	५३५६	०	५३५६	२०५	५१५१
	जम्मा	**८०१६००**	**१०७४०६३**	**१८७५६६३**	**९७५४३५**	**९००२२८**

अनुसूची - १४
(प्रतिवेदनको खण्ड-२ दफा ६ सँग सम्बन्धित)

स्थानीय तह कारोबारको लेखापरीक्षण सम्पन्न विवरण

२०८०।८१

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	स्थानीय तह	जिल्ला	लेखापरीक्षण रकम	बेरुजु रकम		आय							व्यय				मौज्दात बाँकी
				रकम	प्रतिशत	गत वर्षको जिम्मेवारी	सङ्घ अनुदान	प्रदेश अनुदान	राजस्व बाँडफाँट	आन्तरिक आय	अन्य आय/कोष समेत	जम्मा आय	चालु खर्च	पुँजीगत खर्च	अन्य खर्च	जम्मा खर्च	
						१	२	३	४	५	६	७=(२+३+४+५+६)	८	९	१०	११=(८+९+१०)	१२=(१+७-११)
१	गोरखा नगरपालिका	गोरखा	२०५४९९७	१९३७१	**०.९४**	१२६७३६	५७३१९१	३०२३६	१४७९३६	३५१७९	२४५२४१	**१०३१७८३**	५८१८८५	१८९८८५	२५१४४४	**१०२३२१४**	**१३५३०५**
२	पालुङटार नगरपालिका	गोरखा	२०८२४०१	५३५५३	**२.५७**	२२३०५०	५०७७३१	२४९६७	१०८७०३	४५९६६	२९३३४२	**९८०७०९**	५०७५९५	३२६८७१	२६७२२६	**११०१६९२**	**१०२०६७**
३	अजिरकोट गाउँपालिका	गोरखा	१०८९२५७	११८९७	**१.०९**	९४४६५	२८४०४२	१५५६१	७५८५०	७७४३	१४०५६९	**५२३७६५**	२७०४४२	१५४६९२	१४०३५८	**५६५४९२**	**५२७३८**
४	आरुघाट गाउँपालिका	गोरखा	१२४१७४०	११२९८	**०.९१**	४३०९३	३६२००७	१७९५७	८५४८२	५२९९	१५५१९०	**६२५९३५**	४८०३६४	१२७८२३	७६१८	**६१५८०५**	**५३२२३**
५	गण्डकी गाउँपालिका	गोरखा	१४५१३२१	२४३८८	**१.६८**	१२२०३९	४२८१२९	२११०८	८२३१६	१९११३	१६१२७४	**७११९४०**	३७६००७	१८१६८५	१८१६८९	**७३९३८१**	**९४५९८**
६	चुमनुब्री गाउँपालिका	गोरखा	५३२८०४	३४२	**०.०६**	११८२४०	१६९४७५	१५८६३	७८९३९	२७१४	७९३४	**२७४९२५**	१५९८७४	९१७२६	६२७९	**२५७८७९**	**१३५२८६**
७	धार्चे गाउँपालिका	गोरखा	९५८७५३	५२२६	**०.५५**	१४६४९०	२७५३२४	१२४७०	८३०९७	४५५६	९८०९४	**४७३५४१**	२४९८१३	१४४४४५	९०९५४	**४८५२१२**	**१३४८१९**
८	भीमसेनथापा गाउँपालिका	गोरखा	१३५०५४२	२३७५८	**१.७६**	१३५०९९	३७४१८५	२००३४	७५९१२	९७६६	१७४३३२	**६५४२२९**	३७७६३९	१४६५७५	१७२०९९	**६९६३१३**	**९३०१५**
९	शहिद लखन गाउँपालिका	गोरखा	१५०७१७१	१८८९७	**१.२५**	५५६६३	३७३०२४	२३५४१	९९९२७	२९२१८	२२९५४५	**७५५२५५**	३७०५६४	१५५७९१	२२५५६१	**७५१९१६**	**५९००२**
१०	सिरानचोक गाउँपालिका	गोरखा	१७३८१२२	२५१०८	**१.४४**	२३५११४	४४२९१४	२९३५७	८१६६६	७०३४	२६३५१६	**८१६४८७**	४३८७७६	१८३५९३	२९९२६६	**९२१६३५**	**१२९९६६**
११	बारपाक सुलिकोट गाउँपालिका	गोरखा	१४४२८५१	३७२७३	**२.५८**	९९३३१	३९१४१५	२९२७७	९५४२८	८९५९	१९९५२६	**७१६६०५**	३७९३१२	१३८४८३	२०८४५१	**७२६२४६**	**८९६९०**
१२	बेसीशहर नगरपालिका	लमजुङ	१७७०१६९	२३६९१	**१.३४**	६४८३७	४५५९३१	२३४०२	१३३१२४	३४५९३	२४०७७४	**८८७८२४**	६३०९६४	२१५९८९	३५३९२	**८८२३४५**	**७०३१६**
१३	मध्यनेपाल नगरपालिका	लमजुङ	१४००२३९	३३३४६	**२.३८**	७४००१	३८६०६५	१९०४८	१००८३४	३२४५५	१६७८८०	**७०६२८२**	३९६२७१	१३१५०३	१६६१८३	**६९३९५७**	**८६३२६**
१४	राईनास नगरपालिका	लमजुङ	१२३३८०३	१५७३८	**१.२८**	६२८८७	३७७६००	१४५०९	७४९७०	१०४६६	१३८५१५	**६१६०६०**	३३९६६३	१३५९०३	१४२१७७	**६१७७४३**	**६१२०४**
१५	सुन्दरबजार नगरपालिका	लमजुङ	१५३३३०८	२८३८४	**१.८५**	१२०१४९	४१८५८१	१८९९०	१०१३४१	१४६०८	१८५९७०	**७३९४९०**	४५१०३१	१६३४८९	१७९२९८	**७९३८१८**	**६५८२१**
१६	क्होलासोथार गाउँपालिका	लमजुङ	७५०१११	२०४३६	**२.७२**	३०५५८	२०७२२०	१२६०९	५९७१०	३२०३	९१५८०	**३७४३२२**	२३२१०१	५१७७२	९१९१६	**३७५७८९**	**२९०९१**
१७	दूधपोखरी गाउँपालिका	लमजुङ	८१०५४७	३१६१५	**३.९०**	४९२५६	२२१२१३	१४१५०	४०६६३	४६९९	१३०९४९	**४११६७४**	१८३६८२	१३०६०२	८४५८९	**३९८८७३**	**६२०५७**
१८	दोर्दी गाउँपालिका	लमजुङ	१२३९०९२	१११३९	**०.९०**	४११२५	३५३२२७	१२९४३	९०८२८	१००४१	१४४८२२	**६११८६१**	३१४२८२	१६८२७०	१४४६७९	**६२७२३१**	**२५७५५**
१९	मर्स्याङदी गाउँपालिका	लमजुङ	१२५५७७७	७९७२	**०.६३**	२७४७१	३३२१७२	१६०६९	१२२२४५	१२३१२	१५११८१	**६३३९७९**	३३९९२२	१३३७००	१४८१७६	**६२१७९८**	**३९६५२**
२०	भानु नगरपालिका	तनहुँ	२३३३०८१	११६११	**०.५०**	२०९१२९	५८८६४८	२१७८१	१२००९९	६१०४३	३४९८४५	**११४१४१६**	५६६२३८	२७९७१९	३४५७०८	**११९१६६५**	**१५८८८०**
२१	भिमाद नगरपालिका	तनहुँ	१४५३५१७	४१०४८	**२.८२**	४६७८०	५४०४१७	२९८६४	११३९३५	१६१८२	२६७३४	**७२७१३२**	३६२६४१	१७१२४३	१९२५०१	**७२६३८५**	**४७५२७**
२२	व्यास नगरपालिका	तनहुँ	३२५५४५२	५९७८९	**१.८४**	१६३०३३	७९२४७६	२७४९५	२४७०९९	१३३४६५	४२८३०१	**१६२८८३६**	८११२४७	३८७२५६	४२८११३	**१६२६६१६**	**१६५२५३**
२३	शुक्लागण्डकी नगरपालिका	तनहुँ	१६९३३१९	४९५८७	**२.९३**	१४३९५७	५०२३४१	२३५६४	१६५६६०	११०९२३	१७२७१	**८१९७५९**	५३५९६६	३२३३६८	१४२२६	**८७३५६०**	**९०१५६**
२४	आँबुखैरेनी गाउँपालिका	तनहुँ	९७३४९४	१८४६३	**१.९०**	७७९९५	२५२४६९	२१५९८	१३४२९५	२५९३५	३८३७३	**४७२६७०**	३०३०७२	१७७७७४	१९९७८	**५००८२४**	**४९८४१**
२५	ऋषिङ गाउँपालिका	तनहुँ	१२६०८६५	२२१२८	**१.७५**	१४२३२	३०५१५५	१७७६९	१०५०८१	२८१३९	१८२९०१	**६३९०४५**	३०४७३६	१५५०४४	१६२०४०	**६२१८२०**	**३१४५७**
२६	घिरिङ गाउँपालिका	तनहुँ	९२५६७४	१८६७८	**२.०२**	४४०८२	२५३५२९	१५६२३	७५१६४	५४४३	१०३४१७	**४५३१७६**	२४०५४१	१२२९८१	१०८९७६	**४७२४९८**	**२४७६०**
२७	देवघाट गाउँपालिका	तनहुँ	११०६३०७	२६७७२	**२.४२**	१२३२५५	२८४३४८	१५६७७	८२८४९	२०१७६	१४०३८२	**५४३४३२**	२९७३८२	१४४७६६	१२०७२७	**५६२८७५**	**१०३८१२**
२८	बन्दिपुर गाउँपालिका	तनहुँ	१०५१७२७	४३०६३	**४.०९**	२०८८४९	२७२४५०	१४४९६	९३२०७	२१०१३	१२७३१०	**५२८४७६**	२७३५८९	१२८५४०	१२११२२	**५२३२५१**	**२१४०७४**
२९	म्याग्दे गाउँपालिका	तनहुँ	१२०९६४५	१६७८९	**१.३९**	१५४५११	२५७७७३	१८१०६	८५८०१	५६६४५	१६२०१३	**५८०३३८**	१२६२४४	१६२७३४	३४०३२९	**६२९३०७**	**१०५५४२**
३०	पोखरा महानगरपालिका	कास्की	१३४६७२६०	५०४३०९	**३.७४**	१E+०६	३E+०६	७४४५७	३९५१७९	२E+०६	२E+०६	**६४३६१३१**	३E+०६	३E+०६	२E+०६	**७०३११२९**	**७०४९२७**
३१	अन्नपूर्ण गाउँपालिका	कास्की	१५०४६५५	२१८९५	**१.४६**	८०३७६	३९१५१८	१७०५८	९६४२७	२१३२५	२०१७१२	**७२८०४०**	३७९७६७	१९३६१०	२०३२३८	**७७६६१५**	**३१८०१**

क्र.सं.	स्थानीय तह	जिल्ला	लेखापरीक्षण रकम	बेरुजु रकम		आय							व्यय				मौज्दात बाँकी
				रकम	प्रतिशत	गत वर्षको जिम्मेवारी	सङ्घ अनुदान	प्रदेश अनुदान	राजस्व बाँडफाँट	आन्तरिक आय	अन्य आय/कोष समेत	जम्मा आय	चालु खर्च	पुँजीगत खर्च	अन्य खर्च	जम्मा खर्च	
						१	२	३	४	५	६	७=(२+३+४+५+६)	८	९	१०	११=(८+९+१०)	१२=(१+७-११)
३२	माछापुछ्रे गाउँपालिका	कास्की	१५२६६०७	३६६२	**०.२४**	८९०९७	३५७८५९	१४५७८	१२९९२२	११५८२	२४०४३२	**७५७९७३**	३७७५४७	१६३१५२	२२७९३५	**७६८६३४**	**७८४३६**
३३	मादी गाउँपालिका	कास्की	१०२७३२०७	२४१४४	**२.३५**	१२७९०९	३३७९०३	१४६०२	१०९५४२	१०११५	११०२	**४७३२६४**	३६८९२७	१८५११६	०	**५५४०४३**	**४७१३०**
३४	रुपा गाउँपालिका	कास्की	७६०८०५	५०३५	**०.६६**	८९०६०	२९३०५६	११४५५	६०८८७	५४०८	१६२५२	**३८७०५८**	२८६८७४	७४८९०	१२०४३	**३७३७४७**	**१०२३७१**
३५	चामे गाउँपालिका	मनाङ	३७३५८६	१६३४८	**४.३८**	७७८८२	१२२०३३	१०६२४	३७२२९	३६७६	८१४९	**१८१७११**	९२५२८	८५५५३	१३७९४	**१९१८७५**	**६७७१८**
३६	नार्पा भूमि गाउँपालिका	मनाङ	३०११८५	६०७९	**२.०२**	१०९४९६	११०७०९	६२१२	३८६०१	२०५४	१४६९	**१५९०४५**	४८९६९	७०९६२	२२२०९	**१४२१४०**	**१२६४०१**
३७	नासौं गाउँपालिका	मनाङ	५३७१३०	३०५९७	**५.७०**	८०९५४	१९४३१९	८९१२	४४८६०	४०९४	२२८४०	**२७५०२५**	१५८०९०	७७०९५	२६९२०	**२६२१०५**	**९३८७४**
३८	मनाङ डिस्याङ गाउँपालिका	मनाङ	४०११०६	५४७७०	**१३.६५**	६२५२	१३८२०७	१३८१६	४१३८७	३५६७	१५४७	**१९८५२४**	१२७३७७	७०३८९	४८१६	**२०२५८२**	**२१९४**
३९	घरपझोङ गाउँपालिका	मुस्ताङ	५६२६३८	१३९०८	**२.४७**	९७७६४	१९९०९८	११०१५	३९४२७	११४६०	२६४६६	**२८७४६६**	१५५१२६	७९५७७	४०४६९	**२७५१७२**	**११००५८**
४०	थासाङ गाउँपालिका	मुस्ताङ	५८७६२१	२२५१	**०.३८**	११३५१८	१८७१७०	१४५१२	३७१५४	३४०४	५३७८८	**२९६०२८**	१७३६२४	११३६०३	४३६६	**२९१५९३**	**११७९५३**
४१	लो-घेकर दामोदरकुण्ड गाउँपालिका	मुस्ताङ	३८०९६५	४१४२	**१.०९**	३४८६४	११३२१२	१०६९५	३९५४६	२८६६	४२०६२	**२०८३८१**	७७४९८	८९८४८	५२३८	**१७२५८४**	**७०६६१**
४२	बारागुङ मुक्तिक्षेत्र गाउँपालिका	मुस्ताङ	४९९७१०	६०६	**०.१२**	५९०८१	१६८६१८	११५३३	४१०१३	३२९५	४५५८५	**२७००४४**	१२५९४६	४७९०५	५५८१५	**२२९६६६**	**९९४५९**
४३	लोमन्थाङ गाउँपालिका	मुस्ताङ	५३०५२७	१३६५१	**२.५७**	७२०७१	१६९४३३	१३४८४	३८९३९	२१२३	४७४६७	**२७१४४६**	१४९२९८	९५५२६	१४२५७	**२५९०८१**	**८४४३६**
४४	कुश्मा नगरपालिका	पर्वत	१५२८१७३	५०१५८	**३.२८**	८४६९१	५६६४१२	२८४६७	११६२४२	२२१५९	२१७२४	**७५५००४**	६२३०६०	१३९८६३	१०२४६	**७७३१६९**	**६६५२६**
४५	फलेबास नगरपालिका	पर्वत	१७२३११३	४५०३८	**२.६१**	४५१३३	५६८४८६	१९०८२	८५६५२	८८३०	१७९८००	**८६१८५०**	४५४३६४	२०१२२२	२०५६७७	**८६१२६३**	**४५७२०**
४६	जलजला गाउँपालिका	पर्वत	१२१२१२१	१४८७४	**१.२३**	३९५६३	३१७७७३	१६४९६	७४७४०	१५७८८	१७२१४६	**५९६९४३**	३३६१६७	११२४९६	१६६५१५	**६१५१७८**	**२१३२८**
४७	पैयूं गाउँपालिका	पर्वत	९३४९८७	१११४१९	**१.२२**	२२५६६	३२१४२४	१७३३५	७२७	३४९२	१११९६०	**४६२७३८**	२६३०७६	९९८७९	११७२९४	**४७२२४९**	**१३०५५**
४८	महाशिला गाउँपालिका	पर्वत	६२४९४३	१४६४४	**२.३४**	२८४८४	२३९७१५	१७४७२	४७५४४	३७६४	५५५०	**३१४०४५**	२२९४०७	७७७१५	३७७६	**३१०८९८**	**३१६३१**
४९	मोदी गाउँपालिका	पर्वत	१०२३१८९	२००८१	**१.९६**	२४३८४	३६९८१४	१७३१८	९६९४१	११२६८	१०७३८	**५०६०७९**	४०५६४३	९८५४८	१२९१९	**५१७११०**	**१३३५३**
५०	विहादी गाउँपालिका	पर्वत	९२०३५४	९५०६	**१.०३**	६२९६५	२९८१३७	८९४१	६१०२९	१८९३	८१२९९	**४५१२९९**	२७६६७०	१०४३१९	८८०६६	**४६९०५५**	**४५२०९**
५१	गल्याङ नगरपालिका	स्याङ्जा	१७९५३४४	११८२१	**०.६६**	९९३५५	४९८७८९	१९९५८	१६५८७०	१४१२४	१८१०६८	**८७९८०९**	४७०३५९	२६६८७०	१७८३०६	**९१५५३५**	**६३६२९**
५२	चापकोट नगरपालिका	स्याङ्जा	१५२४२९८	३११४२	**२.०४**	४५९२६	४५६३९०	१८०४९	६८६७७	२०७०३	१९६२६१	**७६००८०**	५५५७१३	१९३६२५	१४८८०	**७६४२१८**	**४१७८८**
५३	पुतलीबजार नगरपालिका	स्याङ्जा	२३९४७८२	१४५३३	**०.६१**	१२८४३९	६०३०५९	२६२६८	१२८९४२	७०८९९	३५४६०४	**११८३७७२**	५००४५३	३४६२२१	३६४३३६	**१२११०१०**	**१०१२०१**
५४	भीरकोट नगरपालिका	स्याङ्जा	१५६४६०७	१२४८८	**०.८०**	२२६३१	३९०५१५	१७२३१	१०७२६६	४६०९८	२२५८६८	**७८६९७८**	५५८३७६	१६४९३३	५४३२०	**७७७६२९**	**३१९८०**
५५	वालिङ नगरपालिका	स्याङ्जा	२२८७६७७	२३०३०	**१.०१**	१७४४०१	५९५९६४	९६५०	१३४३२५	४०८६६	३४७३७०	**११२८१७५**	५८३९५४	२२७७८६	३४७७६२	**११५९५०२**	**१४३०७४**
५६	अर्जुनचौपारी गाउँपालिका	स्याङ्जा	९९३५२०	३६५५	**०.३७**	१७०७१८	२८६४४९	१७९०२	६१३६०	७७१५	१२४७७८	**४९८२०४**	२५१७८२	९३८३७	१४९६९७	**४९५३१६**	**१७३६०६**
५७	आँधिखोला गाउँपालिका	स्याङ्जा	१२१८१७९	९४८०	**०.७८**	१५१२०	३६३३३७	१६७१७	६२३८९	२१७५७	१४२२७६	**६०६४७६**	२९८४००	१५२५७०	१६०७३३	**६११७०३**	**९८९३**
५८	कालीगण्डकी गाउँपालिका	स्याङ्जा	१३१५७३१	३१६७	**०.२४**	९९२६९	३४०२०९	२०१३४	१२४८९०	११२९५	१६१८९०	**६५८४१८**	३१४१५६	१७१५५८	१७१५९९	**६५७३१३**	**१००३७४**
५९	फेदीखोला गाउँपालिका	स्याङ्जा	९३१५९४	३१९६	**०.३४**	२९१२९	३६४९९७	२००३६	५३३३९	१०३१७	१५८४८	**४६४५३७**	२२७२६९	११७९५४	१२१८३४	**४६७०५७**	**२६६०९**
६०	बिरुवा गाउँपालिका	स्याङ्जा	११३७००००	१३८३	**०.१२**	६६१०९	३१९५१६	१४६०१	६८०९९	६२७८	१५३१६६	**५६१६६०**	२८५६८७	१२००९१	१६९५६२	**५७५३४०**	**५२४२९**
६१	हरिनास गाउँपालिका	स्याङ्जा	१०३८५९८	४८११२	**४.६३**	५९१३४	२७९१२८	१२६६१	६७५२६	२७६८	१३२९४७	**४९५०३०**	२२६६९९	११५२८६	२०१५८३	**५४३५६८**	**१०५९६**
६२	बेनी नगरपालिका	म्याग्दी	१७०२७४२	२७४३२	**१.६१**	६४८१७	४९८२५५	२०६६५	११३३१५	३५६७५	१७८११४	**८४६०२४**	४८८९५३	१५९५३४	२०८२३१	**८५६७१८**	**५४१२३**
६३	अन्नपूर्ण गाउँपालिका	म्याग्दी	११०५५६२	४०४	**०.०४**	१४५७२८	३०८२९०	११४६८	८८७६८	१७३९०	११७९४३	**५४३८५९**	४१०४६८	१३९७२०	११५१५	**५६१७०३**	**१२७८८४**
६४	धवलागिरी गाउँपालिका	म्याग्दी	१००५९३६	८८००	**०.८७**	६१३६९	२५८९२६	१६१३५	९१५१२	४३८१	१४०८९५	**५११८४९**	२५७८४५	११५६६०	१२०५८२	**४९४०८७**	**७९१३१**
६५	मंगला गाउँपालिका	म्याग्दी	१०१९७६४	५०६८	**०.५०**	४३७९७	३११४६५	१५४१७	६८०८१	६२९१	११३३५२	**५१४६०६**	२५१५६५	१२६७९५	१२६७९८	**५०५१५८**	**५३२४५**
६६	मालिका गाउँपालिका	म्याग्दी	९८३१२०	१०१७९	**१.०४**	६९८९५	२८११९६	१५९०२	७७९०३	६६५०	११५२७०	**४९६९२१**	२४७७१५	१२५७५६	११२७२८	**४८६१९९**	**८०६१७**
६७	रघुगंगा गाउँपालिका	म्याग्दी	१०३४१४७	२२५७	**०.२२**	७६५५५	२७२५४२	१११७५	८२७७६	११३६२	१३३७६६	**५११६२१**	४१६४९५	९४५५६	११४७५	**५२२५२६**	**६५६५०**
६८	गल्कोट नगरपालिका	बागलुङ	१६७२०७५	११८७२	**०.७१**	२५५९३	४६३४०७	१५९९६	१०३३८६	१७८५०	२३९५८९	**८४०२२८**	४७५७१९	१२९०१२	२२७११६	**८३१८४७**	**३३९७४**
६९	जैमिनी नगरपालिका	बागलुङ	१७२७७६८	६०७१६	**३.५१**	६४९६५	५१७८४८	२१२७७	९४३९८	१३५४१	२१५३२०	**८६२३८४**	४६००६१	१७१५५३	२३३७७०	**८६५३८४**	**६१९६५**
७०	ढोरपाटन नगरपालिका	बागलुङ	१२२८२८५	२५४२३	**२.०७**	२७७०६	३३५८२३	१४२५२	९६२३७	२१३१०	१३८८९२	**६०६५१४**	३६७६७५	११७७१६	१३६३८०	**६२१७७१**	**१२४४९**

क्र.सं.	स्थानीय तह	जिल्ला	लेखापरीक्षण रकम	बेरुजु रकम		आय							व्यय				मौज्दात बाँकी
				रकम	प्रतिशत	गत वर्षको जिम्मेवारी	सङ्घ अनुदान	प्रदेश अनुदान	राजस्व बाँडफाँट	आन्तरिक आय	अन्य आय/कोष समेत	जम्मा आय	चालु खर्च	पुँजीगत खर्च	अन्य खर्च	जम्मा खर्च	
						१	२	३	४	५	६	७=(२+३+४+५+६)	८	९	१०	११=(८+९+१०)	१२=(१+७-११)
७१	बागलुङ नगरपालिका	बागलुङ	२७१२२७३	४४५७९	**१.६४**	९४२५९	७९३१७२	२४०३१	१३९३८३	५९९६६	३१८८५३	**१३३५४०५**	७११७४७	३३७२७६	३२७८४५	**१३७६८६८**	**५२७९६**
७२	काठेखोला गाउँपालिका	बागलुङ	१३३०५४३	३९७११	**२.९८**	४१०१४	३८८४९२	१७४१८	८४६४०	६७६४	१६२०१९	**६५९३३३**	३५११२३	१५४४०९	१६५६७८	**६७१२१०**	**२९१३७**
७३	तमानखोला गाउँपालिका	बागलुङ	६५२४४६	१२०९०	**१.८५**	३९२१०	१७४५८०	१३१४४	५९७३४	३७८८	७३४३१	**३२४६७७**	१७४६३३	८११८८	७१९४८	**३२७७६९**	**३६११८**
७४	ताराखोला गाउँपालिका	बागलुङ	७४१७२४	२२८४५	**३.०८**	२५९२७	२३३९६३	१४३०७	६०७२६	६२९५	६२०५०	**३७७३४१**	२१६९७८	८६७०३	६०७०२	**३६४३८३**	**३८८८५**
७५	निसीखोला गाउँपालिका	बागलुङ	१०८५११५	१४८२६	**१.३७**	६९७१२	२७९५०१	१६२१३	९१३८४	४६६०	१३६६४०	**५२८३९८**	३२०७८१	१०४६५५	१३१२८१	**५५६७१७**	**४१३९३**
७६	बडिगाड गाउँपालिका	बागलुङ	१६११३८४	१७३६३	**१.०८**	५७७२६	४५९४३९	१८३१७	१०००१३	१०८२१	१९९५९९	**७८८१८९**	४५०५९२	१७२८७७	१९९७२६	**८२३१९५**	**२२७२०**
७७	बरेङ गाउँपालिका	बागलुङ	८११३८४	७७७७	**०.९६**	२२१२९	३२८७०१	१३९५५	६०६९२	३८४४	३२३३	**४१०४२५**	२२७६९३	९४७३९	७८५२७	**४००९५९**	**३१५९५**
७८	कावासोती नगरपालिका	न.व.सू.पू.	१८४७८२२	२६८१७	**१.४५**	९४२९२	६००५२५	२१६९९	१९००३३	६६१२७	२३३१७	**९०१७०१**	५७३५८०	३६०८८७	११६५४	**९४६१२१**	**४९८७२**
७९	गैंडाकोट नगरपालिका	न.व.सू.पू.	१८३४२०९	५९७०९	**३.२६**	१२६२३०	४९५१०३	२६५२८	१४२७६४	१२७१८४	१११६०३	**९१११८२**	६१०८६५	३१२१६२	०	**९२३०२७**	**११४३८५**
८०	देवचुली नगरपालिका	न.व.सू.पू.	१३८५६६८	१७९०३	**१.२९**	२०८४७१	४४८५९१	१८६५६	१४५४७७	६३९००	१६९८७	**६९३६११**	४७४८८५	२००११०	१७०६२	**६९२०५७**	**२१००२५**
८१	मध्यविन्दु नगरपालिका	न.व.सू.पू.	१४८०८८१	३८७७७	**२.६२**	१३४५७५	४८८८३६	२३४६०	१७३५५३	३९८९९	३२३०	**७२८९७८**	४८८४७८	२४०८०८	२२६१७	**७५१९०३**	**१११६५०**
८२	बौदीकाली गाउँपालिका	न.व.सू.पू.	६५९९०७	२८४९२	**४.३२**	१४४१२५	२३१६८०	१४९९५	५६३५७	४१८३	८४२४	**३१५६३९**	२२९४६२	११४८०६	०	**३४४२६८**	**११५४९६**
८३	बुलिङटार गाउँपालिका	न.व.सू.पू.	८४७३९८	१५८४०	**१.८७**	६५७८०	३११८२७	१८६०८	७९०३२	३७६९	८७५०	**४२१९८६**	२६५०३५	१०४७०४	५५६७३	**४२५४१२**	**६२३५४**
८४	बिनयी त्रिवेणी गाउँपालिका	न.व.सू.पू.	१३४३५३०	१९७६२	**१.४७**	३९५६३	३८७११९	२४४८९	१८९७५९	७३९७८	२५८७६	**७०१२२१**	३९५०८१	२३३६०४	१३६२४	**६४२३०९**	**९८४७५**
८५	हुप्सेकोट गाउँपालिका	न.व.सू.पू.	११३८३०९	११३८५	**१.००**	५०२३७	३१६००६	१७९२७	९५३०२	८३२८	१२६७८७	**५६४३५०**	३१३३८२	११५९३७	१४४६४०	**५७३९५९**	**४०६२८**
		जम्मा	**११८२९७३९०**	**२२७०५११**	**१.९२**	**८४०५३६८**	**३२६९१६६५**	**१५३९३६९**	**८९१२३०५७**	**३६१२१९४**	**१२४१२३३६**	**५८३७८६२१**	**३२२९२३१४**	**१५६३८२०१**	**११९८८२५४**	**५९९१८७६९**	**६८६५२२०**

अनुसूची - १५

प्रतिवेदनको परिच्छेद २ को दफा ४.१ सँग सम्बन्धित

लेखा उत्तरदायी अधिकृतहरूको विवरण र सो अवधिको बेरुजु स्थिति

२०८०।८१

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	मन्त्रालय/निकायको नाम	लेखाउत्तरदायी अधिकृतको नाम	अवधि		ले प अङ्क	आ.व. २०८०।८१ को कुल बेरुजु	ले.प. अङ्कको तुलनामा बेरुजु प्रतिशत
			देखि	सम्म			
१	प्रदेश सभा सचिवालय	सचिव श्री हरिराज पोखेल	२०७७।५।२३	२०८१।३।३१	१३४९६०	०	०.००
२	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	सचिव श्री रविलाल पन्थ	२०७८।८।०१	२०८०।४।५	१३९२२४४	४८४४	०.३५
		सचिव श्री लक्ष्मी कुमारी वस्नेत	२०८०।४।११	२०८१।३।३१			
३	आर्थिक मामिला मन्त्रालय	सचिव श्री विष्णुप्रसाद शर्मा	२०७९।४।१२	२०८०।७।१६	९६०४६७६	९८७	०.०१
		सचिव श्री महेन्द्र कुमार राई	२०८०।७।१६	२०८१।३।३१			
७	उर्जा जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय	सचिव श्री राजन भट्टराई	२०८०।६।९	२०८१।३।३१	५१०४६३०	५२७७३	१.०३
४	उद्योग,पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	सचिव श्री कुमानसिंह गुरुङ	२०८०।१।२५	२०८१।३।३१	१७३९०८७	१८६३०	१.०७
५	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय	सचिव श्री वासुदेव रेग्मी	२०८१।१०।१०	२०८१।३।३१	२५५२१८१	३११०८	१.२२
६	भौतिक पूर्वाधार शहरी विकास तथा यातायात मन्त्रालय	सचिव श्री ई.तुलसीराम भट्टराई	२०७९।११।१७	२०८०।५।४	१२३०७८९१	२३९६५०	१.९५
		सचिव श्री ई. शंकर प्रसाद पण्डित	२०८०।५।२५	२०८१।५।४			
८	सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय	सचिव श्री देवेन्द्र लामिछाने	२०७८।११।९	२०८०।६।२	८११९७६७	१७१८२६	२.१२
		सचिव श्री प्रकाश पौडेल	२०८०।८।२१	२०८१।३।३१			
९	प्रदेश नीति तथा योजना आयोग	सचिव श्री डिल्लीराम सिग्देल	२०८०।४।१	२०८०।११।२५	३९६२१	०	०.००
		सचिव श्री बद्रीनाथ अधिकारी	२०८०।१२।१	२०८१।३।३१			
१०	प्रदेश लोक सेवा आयोग	सचिव श्री रामेश्वर अर्याल	२०८०।९।१	२०८१।३।४	१९६१०१	०	०.००
		सचिव श्री निराजन शर्मा	२०८१।३।५	२०८१।३।३१			
११	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	सचिव श्री लाल प्रसाद लामिछाने	२०८०।८।४	२०८१।३।३१	१४६९७	१७	०.११
				जम्मा	**४१२०५८५५**	**५१९८३३**	**१.२६**

गण्डकी प्रदेश सरकार

आर्थिक मामिला मन्त्रालय

पोखरा, नेपाल

पत्र संख्या: ०८१/८२

च.नं.: 606

मिति २०८२/०१/२४

श्री महालेखा परीक्षकको कार्यालय
गण्डकी प्रदेश लेखापरीक्षण निर्देशनालय
काठमाण्डौं ।

विषय: उत्तरदायित्वको स्पष्टोक्ति सम्बन्धमा ।

प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ को दफा ३ बमोजिम सञ्चालित प्रदेश सञ्चित कोषको ऐनको दफा ४ बमोजिम नेपाल सरकारबाट प्राप्त अनुदान र राजस्व बाँडफाँट अन्तर्गत प्राप्त रकम तथा प्रदेश सरकारको आन्तरिक आय, ऋण तथा अनुदान र व्ययको विवरण, राजश्व, धरौटी तथा अन्य कोषहरू सहितको विवरणहरूलाई समेटी ऐनको दफा २८ को उपदफा (१) एवम् प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ६५ को उपनियम (४) बमोजिम आर्थिक वर्ष २०८०।८१ को केन्द्रीय लेखाको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरिएको छ ।

प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ४९ बमोजिम प्रदेश सरकारले अपनाएको नगदमा आधारित दोहोरो लेखा प्रणाली अनुसार राखिएको लेखाको महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत गरिएको लेखा ढाँचा र नेपाल सरकारले स्वीकृत गरेको नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान, २०७९ को मानदण्डमा आधारित भई यो वित्तीय विवरण तयार गरिएको छ। यो विवरणले आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को वित्तीय स्थिति र कारोबारहरुलाई प्रतिबिम्बित गरेको छ। उपर्युक्त वित्तीय विवरण कानुनी प्रावधान सम्मत रहनुका साथै पूर्ण र विश्वसनीय छन् ।

(.....)
प्रदेश लेखा नियन्त्रक
प्रदेश प्रदेश लेखानियन्त्रक कार्यालय
मिति:

यी आर्थिक विवरण तथा सूचनाहरु प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९, गण्डकी प्रदेश सरकार(कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ र गण्डकी प्रदेश सरकार (कार्यसम्पादन) नियमावली, २०७४ (पहिलो संशोधन, २०७९) को प्रावधान सम्मत रहेका छन् ।

(.....)
सचिव
आर्थिक मामिला मन्त्रालय
मिति:
प्रदेश सचिव

गण्डकी प्रदेश सरकार
आर्थिक मामिला मन्त्रालय
प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय

प्रदेश सरकारको प्राप्ति र भुक्तानीको एकिकृत वार्षिक प्रतिवेदन (बजेट र गैरबजेट निकाय)

आर्थिक वर्ष: २०८०/८१

रकम रू. मा

क्र.स./आर्थिक सङ्केत	विवरण	टिप्पणी नं.	चालु आ.व.को कारोबार			गत आ.व. को कारोबार		
			नगद	तेस्रो पक्ष भुक्तानी (सोझै भुक्तानी)	जम्मा	नगद	तेस्रो पक्ष भुक्तानी (सोझै भुक्तानी)	जम्मा
१	प्राप्ति		१	२	३ =१+२	४	५	६ =४+५
	राजस्व, अनुदान र अन्य प्राप्ति		२०,४६८,३०९,०७०.७५	-	२०,४६८,३०९,०७०.७५	२२,२११,४६७,५९१.९१	-	२२,२११,४६७,५९१.९१
१११०००	कर राजस्व	१	९,०१८,८२५,३३६.११	-	९,०१८,८२५,३३६.११	९,०५५,४०६,५४९.३०	-	९,०५५,४०६,५४९.३०
१४००००	अन्य राजस्व	१	१,६२९,५५९,९८३.६४	-	१,६२९,५५९,९८३.६४	१,२१८,८६३,२६१.८९	-	१,२१८,८६३,२६१.८९
१३००००	अनुदान	१.३	९,५६९,९४१,५६१.३१	-	९,५६९,९४१,५६१.३१	११,७७१,७९६,५८८,५२	-	११,७७१,७९६,५८८,५२
	अन्य प्राप्ति		२४९,९८२,१८९.६९	-	२४९,९८२,१८९.६९	१६५,४०१,१९२.२०	-	१६५,४०१,१९२.२०
१५००००	बेरुजु , निकासा फिर्ता र अनुदान फिर्ता	१	२४९,९८२,१८९.६९	-	२४९,९८२,१८९.६९	१६५,४०१,१९२.२०	-	१६५,४०१,१९२.२०
	लगानी तथा वित्तीय प्राप्ति		-	-	-	-	-	-
३२१४६ - ५१	सेयर बिक्री तथा विनिवेश	२.१	-	-	-	-	-	-
३२१४७ - ४९	आन्तरिक ऋण लगानी फिर्ता प्राप्ति	२.२	-	-	-	-	-	-
३२२४२	वैदेशिक ऋण लगानी फिर्ता प्राप्ति	२.२	-	-	-	-	-	-
३३१४१ - ४४	आन्तरिक ऋण प्राप्ति	२.३	-	-	-	-	-	-
३३२४१	वैदेशिक ऋण प्राप्ति	२.४	-	-	-	-	-	-
क.	**कुल जम्मा प्राप्ति**		२०,४६८,३०९,०७०.७५	-	२०,४६८,३०९,०७०.७५	२२,२११,४६७,५९१.९१	-	२२,२११,४६७,५९१.९१
२	**भुक्तानी**							-
२.१	**चालु खर्च**		७,५७६,६९९,४४१.९३	-	७,५७६,६९९,४४१.९३	८,३५३,५२२,९९२.०८	-	८,३५३,५२२,९९२.०८
२१०००	पारिश्रमिक / सुविधा खर्च	३.१	१,५९६,०६२,५१९.८९	-	१,५९६,०६२,५१९.८९	१,५६२,२३५,८९५.६४	-	१,५६२,२३५,८९५.६४
२२०००	मालसमान तथा सेवाको उपभोग खर्च	३.१	३,५६२,८७८,५८३.२८	-	३,५६२,८७८,५८३.२८	४,०७३,४५१,५४३.५४	-	४,०७३,४५१,५४३.५४
२४०००	ब्याज, सेवा शुल्क तथा बैङ्क कमिशन	३.१	-	-	-	-	-	-
२५०००	सहायता खर्च	३.१	-	-	-	-	-	-
२६०००	अनुदान खर्च	३.१	२,११०,३३३,१९४.९६	-	२,११०,३३३,१९४.९६	२,३५८,७८५,६२९.५५	-	२,३५८,७८५,६२९.५५
२७०००	सामाजिक सुरक्षा खर्च	३.१	३६९,४३८,४९४.८०	-	३६९,४३८,४९४.८०	३९८,६५९,८१४.०२	-	३९८,६५९,८१४.०२
२८०००	अन्य	३.१	३७,९८५,६४९.००	-	३७,९८५,६४९.००	४०,३९०,३०९.३३	-	४०,३९०,३०९.३३
३१०००	**पुँजीगत खर्च**		१४,६२९,४१६,०९१.७७	-	१४,६२९,४१६,०९१.७७	१५,२६१,३६१,०३९.५७	-	१५,२६१,३६१,०३९.५७

क्र.स./आर्थिक सङ्केत	विवरण	टिप्पणी नं.	चालु आ.व.को कारोबार			गत आ.व. को कारोबार		
			नगद	तेस्रो पक्ष भुक्तानी (सोझै भुक्तानी)	जम्मा	नगद	तेस्रो पक्ष भुक्तानी (सोझै भुक्तानी)	जम्मा
१	प्राप्ति		१	२	३ =१+२	४	५	६ =४+५
३११००	**स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च**		१४,६२९,४१६,०९१.७७	-	१४,६२९,४१६,०९१.७७	१५,२६१,३६१,०३९.५७	-	१५,२६१,३६१,०३९.५७
३१११०	भवन तथा संरचना	३.२	३७९,५०५,४३९.६८	-	३७९,५०५,४३९.६८	७६४,८८९,८९६.४०	-	७६४,८८९,८९६.४०
३११२०	सवारी साधन तथा मेशिनरी औजार	३.२	२५८,८२६,०३४.५५	-	२५८,८२६,०३४.५५	३०५,४३९,८०२.४५	-	३०५,४३९,८०२.४५
३११३० - ४०	अन्य पुँजीगत खर्च	३.२	४,६३५,४६५.५७	-	४,६३५,४६५.५७	१३,४२१,३८०,८४०.४२	-	१३,४२१,३८०,८४०.४२
३११५०	सार्वजनिक निर्माण	३.२	१३,३९२,५६३,४१९.७०	-	१३,३९२,५६३,४१९.७०	७६९,६५०,५००.३०	-	७६९,६५०,५००.३०
३११७०	पुँजीगत सुधार खर्च	३.२	५९३,८८५,७३२.२७	-	५९३,८८५,७३२.२७	-	-	-
३१४००	**प्राकृतिक सम्पत्ति खर्च**		-	-	-	-		-
३१४१०	जग्गा प्राप्ति	३.२	-	-	-	-	-	-
३१४४०	अपृष्य सम्पत्ति प्राप्ति खर्च (Intangible)	३.२	-	-	-	-	-	-
३२०००	**वित्तीय व्यवस्था**		-	-	-	-	-	-
३३१४५-४७	आन्तरिक ऋणको साँवा भुक्तानी	४.२	-	-	-	-	-	-
३३२४२	बाह्य ऋणको साँवा भुक्तानी	४.२	-	-	-	-	-	-
३२१४१ -४३	आन्तरिक ऋण लगानी	४.१	-	-	-	-	-	-
३२१५१ -५२	आन्तरिक सेयर लगानी	४.१	-	-	-	-	-	-
३२२४१	बाह्य ऋण लगानी	४.१	-	-	-	-	-	-
३२२५१	बाह्य सेयर लगानी	४.१	-	-	-	-	-	-
ख.	**कुल जम्मा भुक्तानी**		२२,२०६,११५,५३३.७०	-	२२,२०६,११५,५३३.७०	२३,६१४,८८३,२३१.६५	-	२३,६१४,८८३,२३१.६५
ग.	**बचत /कमी (ग = क-ख)**		(१,७३७,८०६,४६२.९५)	-	(१,७३७,८०६,४६२.९५)	(१,४०३,४१५,६३९.७४)	-	(१,४०३,४१५,६३९.७४)
घ.	**धौरौटी, आकस्मिक कोष लगायतका अन्य कोषको मौज्दातको थप/घट (+/-)**	५	४७,९९७,१४७.४७	-	४७,९९७,१४७.४७	२५३,१२४,३२५.६५	-	२५३,१२४,३२५.६५
ङ.	**यस आ.व.को नगद तथा बैङ्क मौज्दात (बचत /(कमी)) (ङ = ग+घ)**		(१,६८९,८०९,३१५.४८)	-	(१,६८९,८०९,३१५.४८)	(१,१५०,२९१,३१४.०९)	-	(१,१५०,२९१,३१४.०९)
च.	गत आ.व.को नगद तथा बैङ्क मौज्दात		५,२८८,९२१,०४४.८५	-	५,२८८,९२१,०४४.८५	६,४३९,२१२,३५८.९४	-	६,४३९,२१२,३५८.९४
छ.	विनिमय नाफा/घाटा तथा अन्य समायोजन		-	-	-	-	-	-
ज.	**आ.व. अन्तको बाँकी नगद तथा बैङ्क मौज्दात (ज= ङ+च+छ)**		३,५९९,१११,७२९.३७	-	३,५९९,१११,७२९.३७	५,२८८,९२१,०४४.८५	-	५,२८८,९२१,०४४.८५

नोटः गैरबजेट निकायलाई प्रदान गरिएको अनुदान रकम दोहोरो गणना नहुनेगरी प्राप्ति र भुक्तानीमा घटाइएको छ।

तयार गर्नेको सहीः
नामः पदमबहादुर थापा
पदः अधिकृत छैटौँ
मितिः २०८२।१।२४

प्रदेश लेखा नियन्त्रकको सहीः
नामः सुरेश सुवेदी
पदः प्रदेश लेखा नियन्त्रक
मितिः २०८२।१।२४

प्रदेश लेखा नियन्त्रक

उप-महालेखापरीक्षकको सहीः
नामः वामदेव शर्मा कधिकारी
पदः उप-महालेखापरीक्षक
मितिः २०८२।०१।२८

गण्डकी प्रदेश सरकार
आर्थिक मामिला मन्त्रालय
प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय
बजेट तुलनात्मक विवरण (बजेट निकाय)
आर्थिक वर्ष: २०८०/८१

क्र.सं.	विवरण	टिप्पणी नं.	चालु आ.व.			गत आ.व.		
			सुरु बजेट/अनुमान	अन्तिम कायम बजेट/अनुमान	यथार्थ प्राप्ति /भुक्तानी	सुरु बजेट/अनुमान	अन्तिम कायम बजेट/अनुमान	यथार्थ प्राप्ति /भुक्तानी
१	राजस्व, अनुदान र अन्य प्राप्ति (७+८)		३१७२७२००००००.००	२८९३७१०३०००.००	१९०१२३७७०२५.३७	३३९०९००००००.००	३१०८२८०८०००.००	१९६४४२०९५३९.७४
२	राजस्व र अन्य प्राप्ति (३+४+५)		१७६२३२००००००.००	१५६७३१०३०००.००	११४५२२००७४२.०१	१७३६५८०००००.००	१६३६१४०८०००.००	९७५१०१३९३३.००
३	कर	१.१	१०१६१८००००००.००	१०२७२८००००००.००	९५७२६५८५६८.६८	११३४३७०००००.००	१००४०२१००००.००	८०४८५६३१९६.८३
४	अन्य राजस्व	१.१	३५१६२००००००.००	२३१६२००००००.००	१६२९५५९९८३.६४	२३४४१००००००.००	३३८३८९८०००.००	१५३७०४९५४३.९७
५	विविध प्राप्ति	१.१	३९४५२००००००.००	३०८४१०३०००.००	२४९९८२१८९.६९	३६७८०००००००.००	२९३७३००००००.००	१६५४०११९२.२०
६	अन्य तहका सरकालाई राजस्व बाँडफाँड गरिएको/हुने	१.४	०.००	०.००	२००९७६५२७७.९५	०.००	०.००	१८७८६००९८१.७८
७	संघिय सञ्चित कोषमा दाखिला हुने राजस्व (२-६)		१७६२३२००००००.००	१५६७३१०३०००.००	९४४२४३५४६४.०६	१७३६५८०००००.००	१६३६१४०८०००.००	७८७२४१२९५१.२२
८	अनुदान	१.३	१४१०४०००००००.००	१३२६४०००००००.००	९५६९९४१५६१.३१	१६५४३२०००००.००	१४७२१४०००००.००	११७७१७९६५८८.५२
९	खर्च (१०+११)		३२९२७२००००००.००	३२९२७२००००००.००	२२२०६११५५३३.७०	३५५८४१६८०००.००	३५६२४२६१७९८.००	२३६१४८८३२३१.६५
१०	चालु खर्च		१२७३६७३८०००.००	१२७०९६९००००.००	७५७६६९९४४१.९३	१३२६८८५४०००.००	१२७०७३६५०००.००	८३५३५२२१९२.०८
	पारिश्रमिक/सुविधा	३.१	२६८२६७५०००.००	२६९०८९९९२.००	१५९६०६२५१९.८९	२२८३५४४०००.००	२६५४४५७०००.००	१५६२२३५८९५.६४
	मालसामान तथा सेवाको उपयोग	३.१	५०६१६११०००.००	५०६३०६५५३०.००	३४६२८७८५८३.२८	५५९५१९५०००.००	५०६१६११०००.००	४०७३४५१५४३.५४
	ब्याज, सेवा शुल्क तथा बैङ्क कमिशन	३.१	६०००००००.००	६०००००००.००	०.००	६०००००००.००	३०००००.००	०.००
	सहायता	३.१	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	अनुदान	३.१	२९६३५८६०००.००	३०७६१०१७१९.००	२११०३३३१९४.९६	२७२७०२००००.००	२९६३५८६०००.००	२३५८७८४६२९.५५
	सामाजिक सुरक्षा	३.१	३७०२२८०००.००	४२७६२३०००.००	३६९४३९४९४.८०	२११०२६०००.००	३६५७७३०००.००	३१८६५९८१४.०२
	अन्य खर्च	३.१	१६५२६३८०००.००	१४४६२०९७५९.००	३७९८५६४९.००	२४४६०६९०००.००	१६६१६३८०००.००	४०३९०३०९.३३
११	पुँजीगत खर्च		२०१९०४६२०००.००	२०२१७५१००००.००	१४६२९४१६०९१.७७	२२३१५३१४०००.००	२२९१६८९६७९८.००	१५२६१३६१०३९.५७
	पुँजीगत खर्च	३.२	२०१९०४६२०००.००	२०२१७५१००००.००	१४६२९४१६०९१.७७	२२३१५३१४०००.००	२२९१६८९६७९८.००	१५२६१३६१०३९.५७
१२	बजेट बचत(-)न्यून (+) (१-९)		-१२००००००००.००	-३९९००९७०००.००	-३१९३७३८५०८.३३	-१६७५१६८०००.००	-४५४१४५३७९८.००	-३९७०६७३६९१.९१
१३	वित्तीय व्यवस्था (१४+१९+२२-२५)		५००००००००.००	५००००००००.००	०.००	५००००००००.००	५००००००००.००	०.००
१४	आन्तरिक वित्तीय सम्पत्ति (१५+१६+१७-१८)		५००००००००.००	५००००००००.००	०.००	५००००००००.००	५००००००००.००	०.००
१५	सार्वजनिक संस्थानमा ऋण लगानी	४.१	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
१६	अन्य संस्थामा ऋण लगानी	४.१	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
१७	संस्थानमा शेयर लगानी	४.१	५००००००००.००	५००००००००.००	०.००	५००००००००.००	५००००००००.००	०.००
१८	ऋण लगानी फिर्ता	२.२	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
१९	बाह्य वित्तीय सम्पत्ती (२०+२१)		०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
२०	वैदेशिक ऋण लगानी	४.१	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
२१	वैदेशिक शेयर लगानी	४.१	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
२२	आन्तरिक दायित्व (२३+२४)		०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
२३	अन्य संस्थाहरुबाट ऋण प्राप्ति (घटाउने)	२.३	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
२४	ऋणपत्र मार्फत प्राप्त ऋण साँवा भुक्तानी	४.२	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
२५	बाह्य वित्तीय दायित्व (२६+२७)		०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
२६	वैदेशिक ऋणको प्राप्ति (घटाउने)	२.४	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
२७	वैदेशिक ऋण साँवा भुक्तानी	४.२	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
२८	बजेट बचत (-) न्यून (+) (१२-१३)		-१७००००००००.००	-४४९००९७०००.००	-३१९३७३८५०८.३३	-२१७५१६८०००.००	-५०४१४५३७९८.००	-३९७०६७३६९१.९१

तयार गर्ने:
नाम: पदम बहादुर थापा
पद: लेखा अधिकृत छैटौं
मिति: २०८२/०१/२५
कार्यालय: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय

प्रदेश लेखा नियन्त्रक
नाम: सुरेश सुवेदी
पद: प्रदेश लेखा नियन्त्रक
मिति: २०८२/०१/२५
कार्यालय: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय

नाम: वामदेव शर्मा अधिकारी
पद: उप-महालेखापरीक्षक
मिति: २०८२/०१/२८
कार्यालय: महालेखापरीक्षकको कार्यालय

गण्डकी प्रदेश सरकार
आर्थिक मामिला मन्त्रालय
प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय
प्रदेश सञ्चित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण
आर्थिक वर्ष: २०८०/८१

विवरण	टिप्पणी नं.	चालु आ.व.को कारोबार			गत आ.व. को कारोबार		
		नगद	तेस्रो पक्ष भुक्तानी (सोझै भुक्तानी)	जम्मा	नगद	तेस्रो पक्ष भुक्तानी (सोझै भुक्तानी)	जम्मा
१	२	३	४	५=३+४	६	७	८=६+७
१.राजस्व, अनुदान र अन्य प्राप्ति		२०४६८३०९०७०.७५	०.००	२०४६८३०९०७०.७५	२२२११४६७५९१.९१	०.००	२२२११४६७५९१.९१
१.१. राजस्व		१०६४८३८५३१९.७५	०.००	१०६४८३८५३१९.७५	१०२७४२६९८११.१९	०.००	१०२७४२६९८११.१९
क. कर	१.२	९०१८८२५३३६.११	०.००	९०१८८२५३३६.११	९०५५४०६५४९.३०	०.००	९०५५४०६५४९.३०
ख. अन्य राजस्व	१.२	१६२९५५९९८३.६४	०.००	१६२९५५९९८३.६४	१२१८८६३२६१.८९	०.००	१२१८८६३२६१.८९
१.२.अनुदान		९५६९९४१५६१.३१	०.००	९५६९९४१५६१.३१	११७७१७९६५८८.५२	०.००	११७७१७९६५८८.५२
क. द्विपक्षिय वैदेशिक अनुदान	१.३	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
ख. बहुपक्षिय वैदेशिक अनुदान	१.३	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
ग. अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरण	१.३	९५६९९४१५६१.३१	०.००	९५६९९४१५६१.३१	११७७१७९६५८८.५२	०.००	११७७१७९६५८८.५२
१.३. बेरूजु तथा अन्य प्राप्ति	१.२	२४९९८२१८९.६९	०.००	२४९९८२१८९.६९	१६५४०११९२.२०	०.००	१६५४०११९२.२०
२.वित्तीय व्यवस्थाबाट प्राप्ति		०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
२.१.ऋण लगानी फिर्ता		०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
क. आन्तरिक ऋण लगानी फिर्ता	२.२	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
ख. वैदेशिक ऋण लगानी फिर्ता	२.२	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
२.२.शेयर बिक्री		०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
क. आन्तरिक शेयर बिक्री	२.१	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
ख. वैदेशिक शेयर बिक्री	२.१	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
२.३.वैदेशिक ऋण प्राप्ति		०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
क. बहुपक्षीय	२.४	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
ख. द्विपक्षीय		०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
ग. अन्य		०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
२.४.आन्तरिक ऋण		०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
क. राष्ट्रिय बचतपत्र	२.३	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
ख. नागरिक बचतपत्र	२.३	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
ग. विकास ऋणपत्र	२.३	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
घ. वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	२.३	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
ङ. विशेष ऋणपत्र	२.३	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
च. ब्याजमा आधारित ट्रेजरी बिल	२.३	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
छ. छुट्टामा आधारित ट्रेजरी बिल	२.३	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
ज. अन्य	२.३	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
३.यस वर्षको खुद प्राप्ति (१+२)		२०४६८३०९०७०.७५	०.००	२०४६८३०९०७०.७५	२२२११४६७५९१.९१	०.००	२२२११४६७५९१.९१
४.भुक्तानी		२२२०६११५५३३.७०	०.००	२२२०६११५५३३.७०	२३६१४८८३२३१.६५	०.००	२३६१४८८३२३१.६५
४.१.सञ्चितकोषमाथि व्ययभार हुने रकमबाट खर्च		१०३१८०५३.४०	०.००	१०३१८०५३.४०	८२४६४९१.४०	०.००	८२४६४९१.४०
क. चालु खर्च	३.३	१०३१८०५३.४०	०.००	१०३१८०५३.४०	८२४६४९१.४०	०.००	८२४६४९१.४०
ख. वित्तीय खर्च	३.३	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
४.२.विनियोजन ऐनद्वारा भएको खर्च		२२१९५७९७४८०.३०	०.००	२२१९५७९७४८०.३०	२३६०६६३६७४०.२५	०.००	२३६०६६३६७४०.२५
क. चालु खर्च	३.४	७५६६३८१३८८.५३	०.००	७५६६३८१३८८.५३	८३४५२७५७००.६८	०.००	८३४५२७५७००.६८
ख. पुँजीगत खर्च	३.४	१४६२९४१६०९१.७७	०.००	१४६२९४१६०९१.७७	१५२६१३६१०३९.५७	०.००	१५२६१३६१०३९.५७
ग. वित्तीय खर्च	३.४	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
५.विनिमय दर वा अन्य समायोजन		०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
६.यस वर्षको जम्मा भुक्तानी (४+५)		२२२०६११५५३३.७०	०.००	२२२०६११५५३३.७०	२३६१४८८३२३१.६५	०.००	२३६१४८८३२३१.६५
७.यस अवधिको कोषमा भएको खप घट (+/-) (३-६)		-१७३७८०६४६२.९५	०.००	-१७३७८०६४६२.९५	-१४०३४१५६३९.७४	०.००	-१४०३४१५६३९.७४
८.आर्थिक वर्षको सुरूवातको मौज्दात		२९२७५१७४८२.००	०.००	२९२७५१७४८२.००	४३३०९३३१२१.७४	०.००	४३३०९३३१२१.७४
९.आर्थिक वर्षको अन्त्यको मौज्दात (७+८)		११८९७११०१९.०५	०.००	११८९७११०१९..०५	२९२७५१७४८२.००	०.००	२९२७५१७४८२.००

तयार गर्ने:
नाम: पदम बहादुर थापा
पद: लेखा अधिकृत छैठौं
मिति: २०८१/०१/२४
कार्यालय: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय

नाम: सुरेश सुवेदी
पद: प्रदेश लेखा नियन्त्रक
मिति: २०८१/०१/२४
कार्यालय: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय

प्रदेश लेखा नियन्त्रक

नाम: बामदेव शर्मा अधिकारी
पद:उप-महालेखापरीक्षक
मिति: २०८१/०१/२८
कार्यालय: महालेखापरीक्षकको कार्यालय